

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені М. П. ДРАГОМАНОВА

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

ЛЮБАРЕЦЬ Владислава Вікторівна

УДК 378.091.3:379.81]:[37-042.4:004](043.3)

ДИСЕРТАЦІЯ

**ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ
МЕНЕДЖЕРІВ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ
ІНФОРМАЦІЙНО-ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Подається на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей,
результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

В. В. Любарець

Науковий консультант: **Карташова Любов Андріївна,**
доктор педагогічних наук, професор

Київ – 2019

АНОТАЦІЇ

Любарець В. В. Теорія і практика професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності в умовах інформаційно-освітнього середовища. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. – Київ, 2019.

У дисертації вперше науково обґрунтовано теоретичні та практичні засади професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності в умовах інформаційно-освітнього середовища.

Перевірено систему професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності в умовах інформаційно-освітнього середовища, яка спрямована на формування генерації, здатної відповідально здійснювати управлінську, науково-дослідницьку, проектно-пошукову, організаційно-планувальну, консультативно-дорадчу, технологічно-регламентувальну, експертно-аудиторську, психолого-педагогічну та квалітологічну просвітницьку діяльність на різних рівнях управління в галузі 02 «Культура і мистецтво»; утворюється упорядкованою єдністю об'єктивно взаємопов'язаних і взаємообумовлених синергетичної взаємодії структурних блоків цільового, науково-методичного змістовно-формуального та результативного контентів і виявлено організаційно-педагогічні умови (синтез інтегрованого сходження взаємопов'язаних елементів електронного середовища для кожного етапу професійної підготовки майбутніх менеджерів; конативність професійних мотивів аксіоматики майбутньої управлінської реалізації менеджерів соціокультурної діяльності в умовах інформаційно-освітнього середовища; розвиток професійної соціо-інформційної компетентності майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності в умовах інформаційно-освітнього середовища в процесі професійної підготовки).

Обґрунтовано авторську концепцію професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності в умовах інформаційно-освітнього середовища, яка визначає її мету, термінологічний апарат, методологічні підходи, закономірності та сукупність загальних і специфічних принципів.

Подано авторське тлумачення понять «професійна підготовка майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності в умовах інформаційно-освітнього середовища», та «соціо-інформаційна компетентність майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності».

Репрезентовано авторський інтелектуальний продукт електронне середовище (web-прототип) навчальних закладів – mobiSchool, як дидактичний потенціал «Універсального освітнього простору «АКЦЕНТ»», уможливлено його практичного втілення в процес професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності в умовах цифровізації суспільства.

Розроблено показники та критерії соціо-інформаційної компетентності майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності в умовах інформаційно-освітнього середовища та уточнено їх рівні сформованості.

Спроектовано зміст, форми і методи професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності в умовах інформаційно-освітнього середовища шляхом розроблених електронних (цифрових) навчально-методичних комплексів, методичних рекомендації проектування електронних освітніх ресурсів для професійної підготовки майбутніх управлінців.

Удосконалено алгоритм протоколювання та анкетування відповідно до: оцінювання компетентностей бакалаврів, магістрів, як сформованої готовності до професійно-практичної діяльності з управління в галузях культури, освіти та науки; експертного бачення задоволеності соціального замовлення працедавців, експертного заключення ефективності методики організації професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності в

умовах інформаційно-освітнього середовища, а також математичний апарат обробки даних педагогічного експерименту;

Подальшого розвитку набули науково-методичні положення щодо розроблення цифрового забезпечення дистанційної форми навчання процесу професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності.

Ключові слова: професійна підготовка, майбутній менеджер соціокультурної діяльності, інформаційно-освітнє середовище, соціо-інформаційна компетентність.

Liubarets V. V. Theory and practice of professional training of future managers of socio-cultural activities in the conditions of informatively-educational environment. – On the manuscript.

Dissertation for obtaining a scientific degree of the doctor of pedagogical sciences in specialty 13.00.04 – theory and methodology of professional education. – National Pedagogical Dragomanov University, Kyiv, 2019.

According to its goals and objectives this dissertation research carries out the theoretical generalization and practical solution to the scientific problem of substantiation of theoretical and practical bases of professional training of future managers of sociocultural activities in the conditions of informative and educational environment that takes into account the practical needs of the future specialists, the demands of society to the organization of the educational process.

The research defines the sources of the transformational change and the necessity to upgrade management education in the sociocultural activities, which is due to the intensity of the industry and requires improvement: introduction of the positive foreign experience in educational and scientific services modernization; implementation of a differentiated approach to the choice of educational program disciplines tailored to the individual needs, interests and abilities of the future managers of sociocultural activities; updating the content management of the professional education; ensuring the effectiveness of the innovation processes in the

system of managerial education sociocultural activities through the involvement in an active and conscious participation of the workers in education, art, culture, strengthening their professional liability; the development of the international cooperation in the field of teaching and staff training including the participation of the leading specialists from the European community.

The author's interpretation defines the genesis of the concepts of «professional training of future managers of sociocultural activity in the context of informative and educational environment», and «professional socio-informative competence of future managers of sociocultural activity in institutions of higher education formed in the conditions of informative and educational environment».

The concept of professional training of future managers of sociocultural activity in the conditions of informative and educational environment in higher education institutions in accordance with the functional observance of the specifics of professional environments - recreational-aesthetic, psychological-rehabilitative restoration of personality and intellectual and professional potentiality of the future specialists, alternative resorts, hotels and restaurants, information-analytical service segments of the industrial and territorial significance under the conditions of application of methodological approaches to the organization of pedagogical and historical study of the traditions of the hospitality industry, special country studies, sociocultural management.

The model of the system of professional training of future managers of sociocultural activity in the conditions of informative and educational environment is designed in synergetic combination of system blocks: target, scientific-methodical, content-forming and effective. Also it takes into account the expert evaluation, based on the formed organizational variety of elements of informative and educational environment at each stage of preparation, connectiveness of professional motivation of axiomatics, implementation and continuous development of professional socio-informative competencies on the levels (excellent, appropriate,

satisfactory) and the criteria (motivational (management and teaching), cognitive-activity (communication) acmeological and creative).

The research results gave a possibility to develop the software and methodological support for the structural and organizational scheme of introduction and approbation of socio-informative educational environment of training of future managers of sociocultural activity. And some computer programs were created and the intellectual property for these programs was confirmed: Social Educational 3-D network, Universal educational space «Accent» («Accent»), «Accent» Web-Library, E-HK («E-HK»).

The multi-vector of the functional organization of professional sociocultural competence formation is implemented by conducting and testing the effectiveness of the author's webinars and master classes in the triadic phenomenon providing means, method and forms of educational and scientific cognitive activity with the developed cognitive technologies through implementation and consulting.

Experimental verification of the developed model of the system of professional training of future managers of sociocultural activity is organized in stages: motivational, statutory, formative-monitoring, control-system analysis with expert verification. At the control-system stage of the pedagogical experiment the reliability of the effectiveness of the developed system of professional training of future managers of sociocultural activity in the conditions of the informative and educational environment verified by K. Pearson's criterion was confirmed. The results of the study made it possible to substantiate the proposals on the prospects of professional training of future managers of sociocultural activity in the HEA. Further study will be provided by scientific and methodological provisions for the development of information and telecommunications provision of distance learning training for future managers of sociocultural activities.

Keywords: vocational training, future manager of socio-cultural activity, information and educational environment, socio-information competence.

Наукові праці, у яких опубліковані основні наукові результати дисертації

Монографії

1. Любарець В. В. Професійна підготовка майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності для індустрії гостинності: теоретичні обґрунтування: монографія. Суми: П.Ф «Видавництво “Університетська книга”», 2018. 382 с.
2. Liubarets Vladyslava. Cognitive technologies in educational environment of establishments of higher education: колективна монографія // Cognitive technologies in education and social practice possibilities of application / by edition N.V. Kochubey, V.O. Nesterova. 2018. P. 111–132.

Статті в наукових фахових виданнях України

3. Любарець В. В. Сутність виробничого навчання в готелі майбутніх агентів з організації туризму // Вчені записки Кримського інженерно-педагогічного університету. Вип. 45: Педагогічні науки. Сімферополь: КІПУ, 2014. С. 84–89.
4. Любарець В. В. Технологія створення робочих зошитів для практичних робіт у ПТНЗ // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Київ, 2015. Вип. 52. С.153–158.
5. Любарець В. В. Використання технології проблемного навчання майбутніх агентів з організації туризму // Нові технології навчання: наук.-метод. збірник. смт Немішаєве: Навчально-методичний центр, 2015. Вип. 84. С. 40–44.
6. Любарець В. В. Особливості соціалізації юного лідера громадянського суспільства // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. Вип. № 1 (55). С. 256–263.

7. Любарець В. В. Створення електронної освітньої платформи ACCENT – шлях до якісної освіти // Вища освіта України: теоретичний та науково-методичний часопис. Київ: Педагогічна преса, 2016. № 3(62). С. 58–63.

8. Любарець В.В. Інформаційно-освітнє середовище ВНЗ як фактор професійно-особистісного становлення майбутніх фахівців сфери туризму // Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки. Бердянськ: БДПУ, 2017. Вип. 3. С. 270–275.

9. Любарець В. В., Васильєва Г. І., Верьовкіна Ж. Л. Диференційований підхід в інклюзивній освіті // Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови: зб. наук. праць / за ред. В. В. Засенка, А. А. Колупаєвої. Київ: ТОВ «Наша друкарня», 2017. Вип. 13. С. 150–156.

10. Любарець В. В. Екологічна компетентність майбутніх фахівців сфери туризму // Освітній простір України. Івано-Франківськ: Вид-во Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника. 2017. С. 76–81 DOI: 10.15330/esu.11.76–81.

11. Любарець В. В. Соціокультурна компетентність як необхідна складова в екскурсійній діяльності майбутнього фахівця сфери туризму // Педагогічні науки: зб. наук. праць / гол. ред. М. І. Степаненко; Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. Полтава, 2017. Вип. 70. С. 60–63.

12. Любарець В. В. Професійна підготовка майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності в зарубіжних країнах // Науковий вісник УМО: електронне видання. Вип. 1(21). 2018. URL: Фахове видання. Index Copernicus

13. Любарець В. В. Практична реалізація створення електронних підручників у інформаційно-освітньому середовищі ВНЗ // Педагогічні науки: зб. наук. праць / Херсонський державний університет. Херсон: Вид. дім «Гельветика». 2018. № 81, т. 1. С. 148–153.

14. Любарець В. В. Особливості професійної підготовки менеджерів соціокультурної діяльності для індустрії гостинності // Вища освіта України:

теоретичний та наук.-метод. часопис. Київ: Педагогічна преса, 2018. № 4. С. 56–61.

15. Любарець В. В. Гостинність як продукт розвитку соціокультурного середовища // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах: зб. наук. праць / [редкол.: Т. І. Сущенко (голов. ред.) та ін.]. Запоріжжя: КПУ, 2018. № 61. С. 117–122.

16. Любарець В. В. Дидактичний потенціал віртуального навчального простору освітнього середовища та можливості його практичного втілення в менеджерській освіті // Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія: Педагогіка та психологія: зб. наук. пр. / ред. кол.: Товканець Г. В. (гол. ред.) та ін. Мукачево: Вид-во МДУ, 2019. Вип. 1 (9). С. 40–43.

17. Любарець В. В. Особливості проектування електронних підручників для професійної підготовки менеджерів соціокультурної діяльності в індустрії гостинності // Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: Педагогічні науки / [гол. ред. О. В. Діденко]. Хмельницький: Вид-во НАДПСУ, 2019. Вип. 1(16). С. 234–249.

Статті в зарубіжних наукових періодичних виданнях і виданнях, віднесених до міжнародних наукометричних баз даних

18. Fedorchenko N. V., Kalaur L. R., Liubarets V. V. Legal consciousness of young people as a prerequisite of social environment // Science and Education. 2017. Issue 12. P. 120–127.

19. Bakhmat N. V. Dudka T. Y. Liubarets V. V. Multimedia education technologies usage as the condition for quality training of the managers of socio-cultural activity // Information technologies and learning tools. 2018. Vol. 64, no. 2. P. 98–109. URL: <https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/2027/1327>.

20. Liubarets V. V. Multimedia technologies use in future specialists in service sphere training // INTERNATIONAL ACADEMY JOURNAL WEB of

SCHOLAR. 2018. No. 8(26), vol. 2, August. P. 3–9. DOI: https://doi.org/10.31435/rsglobal_wos

21. Liubarets Vladyslava. Content of professional training of future managers of socio-cultural activity for the industry of hospitality // INTERNATIONAL ACADEMY JOURNAL WEB of SCHOLAR. 2018. No. 12(30), December. P. 43–48. DOI: https://doi.org/10.31435/rsglobal_wos

22. Liubarets V. V. Psychological features of personality of modern manager of socio-cultural activity // ELMİ İŞ (humanitar elmlər üzrə aylıq beynəlxalq elmi jurnal). 2019. No. 2 (3). P. 1–4.

23. Liubarets V. V. Digitalization of education in Ukraine // East European Scientific Journal (Warsaw, Poland). 2019. No. 3(43). P. 4–7.

24. Liubarets Vladyslava. Socio-cultural activity managers practical training FEATURES // Science Review. 2019. No. 3(20). P. 20–24, March. DOI: https://doi.org/10.31435/rsglobal_sr

25. Любарец В. В. Особенности отечественной методики подготовки будущих менеджеров социокультурной деятельности для индустрии гостеприимства // ELMİ İŞ (humanitar elmlər üzrə aylıq beynəlxalq elmi jurnal). 2019. No. 3(4). P. 65–70.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

26. Любарець В. В. Етична складова у формуванні професійної компетентності фахівців сфери туризму // Сучасні тенденції розвитку та вдосконалення туристської діяльності в Україні в контексті концептуальних положень Глобального етичного кодексу туризму: матеріали XII-х аспірант. читань. Київ: Вид-во КУТЕП, 2013. С. 189–196.

27. Любарець В. В. Особливості педагогічної технології формування навички гостинності майбутніх фахівців сфери туризму // Новітні концепції туризму та сучасні туристичні практики в Україні (за матеріалами ЮНВТО): матеріали XIII-х аспірант. читань. Київ: Вид-во КУТЕП, 2014. С. 17–23.

28. Любарець В. В. Професійна мобільність як показник якості випускника сфери туризму // Теорія та методика професійної освіти: наукові читання імені професора Віктора Сидоренка: зб. доповідей та тез доповідей V міжнар. конф. (Київ, 26–27 лютого 2014 р.) / Національний університет біоресурсів і природокористування України. Київ, 2014. С. 119–121.

29. Любарець В. В. Адаптація випускників професійно-технічних навчальних закладів туристської сфери до професійної діяльності // Туризм в умовах глобалізації: виклики часу: матеріали VI міжнар. наук.-практ. конф. Київ: Вид-во КУТЕП, 2015. С. 44–49.

30. Любарець В. В. Формування готовності учнів ПТНЗ до професійного самовизначення // Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання: матеріали Звітної наук.-практ. конф. за 2014 рік (м. Київ, 26 березня 2015 р.) / Інститут професійно-технічної освіти НАПН України / за заг. ред. В. О. Радкевич. Київ: ПІТО НАПН України, 2015. Т. 2. С. 24–27.

31. Любарець В. В. Позаурочна виховна робота в ПТНЗ – запорука мобільності майбутнього кваліфікованого робітника // III Всеукраїнська наук.-практ. конф. «Формування професійно-мобільного фахівця: європейський вимір» / ДВНЗ «Криворізький національний університет». Кривий Ріг., 2015. С. 68–70.

32. Любарець В. В. Інформатизація освітнього простору як важлива складова модернізації професійної освіти // V Всеукраїнська наук.-практ. Інтернет-конференція «Формування професіоналізму фахівця в системі безперервної освіти» / ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди». Переяслав-Хмельницький, 2015. С. 115–117.

33. Любарець В. В. Роль виробничого навчання в структурі професійної підготовки агента з організації туризму // Організаційно-педагогічні умови формування професійних компетентностей у майбутніх

кваліфікованих робітників сфери туризму: матеріали міської методичної секції заступників директорів з навчально-виробничої роботи ПТНЗ м. Києва 9 квітня 2015 р. / Київський університет туризму, економіки і права. Київ: Вид-во КУТЕП – Друк, 2015. С. 94–101.

34. Любарець В. В. Кар'єра у контексті соціально-професійної мобільності // III міжнар. наук.-практ. конф. молодих науковців, аспірантів та студентів «Соціально-професійна мобільність в умовах сучасної освіти» / Вища Лінгвістична школа (м. Ченстохово, Польща); Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова; Київський національний університет імені Т.Г. Шевченка; Національний авіаційний університет; Київський університет імені Бориса Грінченка; Київський механіко-технологічний коледж. Київ, 2016. С 27–30.

35. Любарець В. В. Компетентнісний підхід – орієнтир профілізації середньої освіти // IV міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. «Психолого-педагогічні засади професійної підготовки майбутніх фахівців на компетентнісній основі» / ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди». Переяслав-Хмельницький, 2017. С. 115–117.

36. Любарець В. В. Вчитель у процесі профілізації старшої школи // Матеріали XXI міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. «Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації»: зб. наук. праць. Переяслав-Хмельницький, 2017. Вип. 21. С. 309–311.

37. Любарець В. В. Культурологія туризму // Дні науки філософського факультету – 2017: міжнар. наук. конф. (25–26 квітня 2017 р.). Київ: Видавничо-поліграф. центр “Київський університет”, 2017. Т. 4. С. 152–154.

38. Любарець В. В. Педагогічна сутність дозвілля // Єдність навчання і наукових досліджень – головний принцип університету: матеріали звітно-наукової конференції викладачів, аспірантів, докторантів і студентів

Факультету соціально-психологічних наук та управління / гол. ред. В. Б. Євтух. Київ: ТОВ «НВП «Інтерсервіс», 2017. Вип. 3. С. 91–93.

39. Любарець В. В., Старовойт О. В., Сідоров М. О. Modernization of managerial education in social and cultural activities // XIII-та міжнар. конф. «Стратегія якості в промисловості і освіті» / Технічний університет м. Варна, Болгарія, 2017. Т. 1. С. 233–237.

40. Liubarets V. V. Hospitality competence as a factor for successful of future managers of social cultural activity // Science and Education: materials of the XVI international research and practice conference, Munich, Germany, 2017 / publishing office Vela Verlag Waldkraiburg. Munich, Germany, 2017. P. 96–101.

41. Liubarets V., Kartashova L. The need for an innovative educational environment for the professional training of future specialists in hotel business // Современные достижения в науке и образовании: сб. трудов XII междунар. науч. конф., 17–24 сентября 2017 г., Нетания (Израиль). С. 132–136.

42. Книш І. В., Верьовкіна Ж. Л., Любарець В. В. NBIC-конвергенції та E-Learning у контексті «розширення людини» та суб'єктності когнітивних процесів // Proceedings of VIII International scientific conference «Achievements of world science». USA: Morrisville, Lulu Press, 2017. P. 36–39. URL: <https://drive.google.com/drive/folders/0BzHeLhXrgEG2W19mdGFpb3FtV1k>

43. Liubarets V. Cross-cultural approach in the personnel management of the hospitality industry // Innovative technologies in science and education. European experience. Helsinki, Finland. November 12–15 2018 / Innovative technologies in science and education. Helsinki, Finland, 2018. P. 350–352.

44. Любарець В. В. Кроскультурні комунікації менеджерів соціокультурної діяльності // II міжнар. наук.-практ. конф. «Креативні технології, підприємництво і менеджмент в організації соціокультурної сфери XXI століття» (м. Київ, 16–17 жовтня 2018 р.) / Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. Київ, 2018. № 61, т. 2. С. 117–122.

Список опублікованих праць за темою дисертації

а) навчальні посібники

45. Любарець В. В. Робочий зошит з предмета «Психологія роботи з людьми» [для учнів професійно-технічних навчальних закладів]. Київ: Вид-во КУТЕП-Друк, 2014. 60 с.

46. Любарець В. В. Гігієна і санітарія: робоча програма для студентів денної форми навчання напряму підготовки 6.140101 «Готельно-ресторанна справа» (кредитно-модульна система організації навчального процесу). Київ: КУТЕП, 2014. 40 с.

47. Любарець В. В. Гігієна і санітарія: методичні рекомендації до вивчення дисципліни та виконання самостійної роботи для студентів I курсу заочної форми навчання напрямів 6.140101 «Готельно-ресторанна справа» Київського університету туризму, економіки і права. Київ: КУТЕП, 2014. 37 с.

48. Любарець В. В. Інженерна графіка: робоча програма для студентів денної форми навчання напряму підготовки 6.140101 «Готельно-ресторанна справа» (кредитно-модульна система організації навчального процесу). Київ: КУТЕП, 2014. 27 с.

49. Любарець В. В. Інженерна графіка: методичні рекомендації до вивчення дисципліни та виконання самостійної роботи для студентів I курсу заочної форми навчання напрямів 6.140101 «Готельно-ресторанна справа» Київського університету туризму, економіки і права. Київ: КУТЕП, 2014. 26 с.

50. Любарець В. В. Зошит для лабораторних робіт з предмета «Психологія ділових відносин» [для учнів професійно-технічних навчальних закладів]. Київ: Вид-во КУТЕП-Друк, 2014. 56 с.

51. Любарець В. В. Робочий зошит для практичних робіт з предмета «Основи психології та етикет професійного спілкування» [для учнів професійно-технічних навчальних закладів]. Київ: Вид-во КУТЕП-Друк, 2014. 93 с.

52. Любарець В. В. Методичні рекомендації проведення практичних робіт з предмета «Основи психології та етикет професійного спілкування» [для викладачів проф.-тех. навч. закладів]. Київ: Вид-во КУТЕП-Друк, 2015. 29 с.

53. Любарець В. В. Методичні рекомендації до написання курсової роботи з дисципліни «Організація туризму» для студентів спеціальності 6.050400 «Туризм» денної та заочної форм навчання Київського університету туризму, економіки і права (КУТЕП). Київ: Вид-во КУТЕП-Друк, 2015. 18 с.

54. Любарець В. В. Практикум з дисципліни «Психологія управління та конфліктологія» для студентів денної форми навчання напрямів підготовки магістратура 8.14010103 «Туризм» та 8.14010101 «Готельна та ресторанна справа». Київ: Вид-во КУТЕП-Друк, 2015. 31 с.

55. Любарець В. В. Поведінка споживача: методичні рекомендації до вивчення дисципліни та виконання самостійної роботи для студентів IV курсу заочної форми навчання напряму підготовки 6.140101 «Готельно-ресторанна справа» Київського університету туризму, економіки і права (КУТЕП). Київ: Вид-во КУТЕП-Друк, 2015. 33 с.

56. Любарець В. В. Реінжиніринг бізнес процесів: методичні рекомендації до вивчення дисципліни та виконання самостійної роботи для магістрів денної форми навчання спеціальності «Готельно-ресторанна справа». Київ: Вид-во КУТЕП-Друк, 2016. 29 с.

57. Любарець В. В. Технології туристичної діяльності: навчальна програма з дисципліни «Технології туристичної діяльності» для студентів за напрямом підготовки 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності» освітнього ступеня магістр. Київ: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2017. 22 с.

58. Любарець В. В. Методичні рекомендації навчальної дисципліни «Психологія управління в соціокультурній сфері» для студентів за напрямом підготовки 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності» освітнього ступеня

магістр / уклад. В. В. Любарець. Київ: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2017. 35 с.

59. Любарець В. В. Методичні рекомендації навчально-ознайомчої практики за програмою «Менеджмент індустрії гостинності» для студентів II курсу за напрямом підготовки 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності» освітнього ступеня бакалавр / Н. В. Кочубей, Н. В. Бунтова, В. В. Любарець. Київ: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2018. 18 с.

б) електронний освітній ресурс

60. Сайт Владислави Любарець. URL: <http://vladyslava.liubarets.ues.by/index.php/ua/>

в) свідоцтво про реєстрацію авторських прав на твір

61. Любарець В. В., Абросімова О. В., розробники; власники. Путешествия в миниатюре. Эстетика потерянности или жизнь во время путешествий: новеллы / О. Абросімова, В. Любарець. Київ; Ірпінь: ВТФ «Перун». 2015. 96 с.: іл. Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір № 58267 від 2015 р.

62. Любарець В. В., Карташова Л. А., Абросімов Є. О., Шевченко А. Е., Гуралюк А. Г., розробники; власники. Комп'ютерна програма «Соціальна Освітня 3-Д мережа «Універсальний освітній простір "Accent"» («СОМ "Accent"»)). Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір № 65374 від 17.05.2016.

63. Любарець В. В., Карташова Л. А., Абросімов Є. О., Шевченко А. Е., Гуралюк А. Г., розробники; власники. Комп'ютерна програма «Web-бібліотека "Accent"». Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір № 65375 від 17.05.2016.

64. Любарець В. В., Карташова Л. А., Абросімов Є. О., Шевченко А. Е., Гуралюк А. Г., розробники; власники. Комп'ютерна програма

«Електронний навчальний кабінет» («Е-НК»). Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір № 65376 від 17.05. 2016.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	21
ВСТУП.....	23
РОЗДІЛ 1. Теоретичні засади практичного досвіду професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності в умовах інформаційно-освітнього середовища.....	42
<u>1.1.</u> Особливості кваліфікаційних ознак превалюючих дефініцій дослідження професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності.....	42
<u>1.2.</u> Аналіз стану та необхідності модернізації професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності як наукова проблема	63
1.3. Сучасні потреби та вимоги до майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності.....	80
Висновки до першого розділу	99
РОЗДІЛ 2. ДОВІД ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ ТА В ІНШИХ КРАЇНАХ	104
2.1. Освітньо-цифрова трансформація професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності в Україні	104
2.2. Підготовка конкурентоспроможного менеджера соціокультурної діяльності в умовах інформаційно-освітнього середовища.....	122
2.3. Зарубіжний досвід професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності.....	147

Висновки до другого розділу.....	157
РОЗДІЛ 3. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНО-ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА	160
3.1. Концептуальні засади проектування інформаційно-освітнього середовища професійної підготовки менеджерів соціокультурної діяльності.....	160
3.2. Теоретичні основи професійної підготовки менеджерів соціокультурної діяльності в умовах інформаційно-освітнього середовища	184
3.3 Компетентнісний підхід до проектування конкурентоспроможності майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності.....	208
Висновки до третього розділу	225
РОЗДІЛ 4. СИСТЕМА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МЕНЕДЖЕРІВ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНО- ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ	231
4.1. Моделювання системи професійної підготовки менеджерів соціокультурної діяльності в умовах інформаційно-освітнього середовища в закладах вищої освіти	231
4.2. Методичні засади професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності в умовах інформаційно-освітнього середовища закладу вищої освіти.....	250
4.3. Інформаційно-освітнє середовище закладу вищої освіти як інновація професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності.....	280
4.4. Вебінар як цифрова технологія професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності.....	305

Висновки до четвертого розділу	314
Розділ 5. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ СИСТЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНО- ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА	325
5.1. Структурно-змістове наповнення професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності в умовах інформаційно- освітнього середовища.....	325
5.2. Організація та проведення експериментального педагогічного дослідження	340
5.3. Аналіз результатів експериментального етапу дослідження впливу на освітній процес	359
Висновок до п'ятого розділу	374
ВИСНОВКИ	378
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	383
ДОДАТКИ	434

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ВОР	–	відкритий освітній ресурс
ВПП	–	всесвітня продовольча програма
ГО	–	громадська організація
ЕЗНП	–	електронні засоби навчального призначення
Е-НК	–	електронний навчальний кабінет
ЕОР	–	електронний освітній ресурс
ЕР	–	електронний ресурс
ЄС	–	Європейський Союз
ЗВО	–	заклад вищої освіти
ЗО	–	заклад освіти
ЗСО	–	загальна середня освіти
ЗУН	–	знання, уміння, навички
ІКТ	–	інформаційно-комунікаційні технології
ІТ	–	інформаційні технології
ІОС	–	інформаційно-освітнє середовище
ІОТ	–	інноваційні освітні технології
МОН України	–	Міністерство освіти і науки України
НМК	–	навчально-методичний комплекс
НАПН України	–	Національна академія педагогічних наук України
НУШ	–	Нова українська школа
ПК	–	персональний комп'ютер
СКД	–	соціокультурна діяльність
СКС	–	соціокультурна сфера
ЦТ	–	цифрові технології
ЮНЕСКО	–	Організація Об'єднаних Націй із питань освіти, науки і культури
ООП	–	особи з особливими потребами

- ПЕ – педагогічний експеримент
- ПС – проміжний стан

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Відповідно до реалізації соціально-економічних реформ, демократизації суспільних відносин зростає роль професійної освіти, під час якої відбувається розвиток особистості – головного суб'єкта, який бере участь в удосконаленні суспільного життя. В Україні проблема вдосконалення системи підготовки менеджерів соціокультурної діяльності має особливе значення для галузі 02 «Культура і мистецтво», тому що вона охоплює різні сфери діяльності людей: дозвілля, розваги, організацію виставок і проведення різних наукових конференцій, готельний і ресторанний бізнес, туризм, екскурсійну та анімаційну діяльність та ін.

Потреба у професійно-підготовлених менеджерів соціокультурної діяльності високого рівня, професійні компетентності яких відповідають вимогам цифрового суспільства, перевищує наявну пропозицію. Процес професійної підготовки за спеціальністю 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності» галузі знань 02 «Культура і мистецтво», в загальних рисах віддзеркалює проблематику та зміст таких наук, як філософія культури, антропологічна культурологія, соціальна культурологія, теорія культури, історія культури, соціологія культури, педагогіка дозвілля та ін.

В умовах інтенсивної цифровізації суспільства породжується проблема, яка полягає в тому, що чинні підходи освітньої системи професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності переважно спрямовані на підготовку в управлінців культурологічних знань. Знання основних тверджень теорії та історії культури або культурології складають лише загальну поінформованість, але для добре підготовленого фахівця галузі менеджменту соціокультурної діяльності такої загальної поінформованості недостатньо, поза увагою залишаються дозвіллевий та анімаційний напрями галузі, які неодмінно повинні підтримувати майбутні менеджери соціокультурної діяльності. Освітнє середовище підготовки майбутніх

менеджерів соціокультурної діяльності в закладах вищої освіти нині перебуває на стадії становлення й передбачає розв'язання низки складних завдань, враховуючи багатогалузевість та її багатодисциплінарну структуру професійної підготовки.

Освітній процес в умовах цифровізації суспільства та освіти відповідно має бути гнучким, мобільним, динамічним та відкритим, характеризуватися якістю враховувати будь-які зміни соціокультурної діяльності та спрямовуватися на забезпечення цієї сфери висококваліфікованими фахівцями.

Отже, актуальність пошуку шляхів професійної підготовки майбутніх менеджерів для індустрії розваг і гостинності шляхом уведення додаткових освітньо-професійних програм за спеціальністю 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності» викликана сучасними потребами ринкових відносин у висококваліфікованих менеджерів соціокультурної діяльності та неперервним процесом цифровізації суспільства.

Відповідно організація та здійснення цифровізації освітнього процесу в закладах вищої освіти (далі по тексту ЗВО) з метою підготовки висококваліфікованих фахівців соціокультурної сфери вбачається одним з основних напрямів модернізації менеджерської освіти, її розвитку на основі використання сучасних цифрових технологій. Формування інформаційно-освітнього середовища у ЗВО створює нові можливості для подальшого трансформування традиційних освітніх технологій на новий якісний рівень.

Основними засадами розвитку цифрового суспільства визначено пріоритетні заходи, що спрямовані на реалізацію державної політики в зазначеній сфері, здійснення яких, зокрема, забезпечить удосконалення освітнього процесу, доступність та ефективність професійної освіти, підготовку майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності до життєдіяльності в цифровому суспільстві; забезпечить умови для приведення

рівня і якості освітнього потенціалу у відповідність з вимогами кадрового забезпечення інноваційного розвитку України, а саме:

- формування та впровадження інформаційно-освітнього середовища в системі професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності;

- розроблення додаткових навчальних програм різних рівнів складності залежно від визначених потреб, а також випуск електронних освітніх ресурсів професійного спрямування за спеціальністю 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності»;

- створення відкритої мережі освітніх ресурсів професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності, а також доступу освітніх закладів до світових інформаційних ресурсів;

- означення методологічного забезпечення і використання цифрових технологій у процесі викладання професійно-спрямованих дисциплін за спеціальністю 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності»;

- забезпечення вільного доступу до електронно-освітніх ресурсів, особливо для осіб, які навчаються за заочною або дистанційною формою;

- забезпечення ЗВО широкосмуговим доступом до міжнародних науково-освітніх мереж та Інтернету.

Важливість розв'язання проблеми створення інформаційно-освітнього середовища у процесі цифровізації освіти та, безпосередньо, системи професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності у ЗВО нині зумовлена необхідністю її цілісного оновлення і приведення у відповідність до загальних трансформаційних змін, які відбуваються в суспільстві. Зазначені чинники, здебільшого, складають соціальне замовлення системи менеджерської професійної освіти, яке має чітко окреслену законодавчу базу: Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року(2013) [168], Закон України Про вищу освіту» (2017) [168], Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року

(2017) [168], Цифрова адженда України – 2020 (2016)[168], Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки (2018) [168].

Метрика застосування стандартів ISO технічного регламентування міжнародного та національного вимірів у професійній підготовці майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності із якості освіти у ЗВО ґрунтується на: менеджменті якості ISO 9001; процедурах поліпшення ISO 9004; соціальній відповідальності ISO 26000, SA 8000; вимогах до випробувальних лабораторій ISO 17025 при проведенні досліджень; менеджменті інформаційної безпеки ISO 27000; екологічному менеджменті ISO 14001; менеджменті охорони праці OHSAS 18001; менеджменті безпеки харчової продукції ISO 22000, HACCP, FSSC; менеджменті енергоефективності ISO 50001 (у сфері освіти та науки); відповідності професійної підготовки фахівців із якості освіти національному класифікатору України «Класифікатор професій» ДК 003:2010.

Економічні та соціальні перетворення, що відбуваються сьогодні в Україні, набувають освітнього значення і привертають увагу учених у різних галузях гуманітарних наук: філософії (В. Андрущенко [27], Н Богданова [27], Л. Губерський [27], М. Михальченко [70], І. Бех [14], Н. Іордакі [134], І. Зязюн [122], Н. Кочубей [179]), соціології (О. Беспалько [119], І. Зверєва [119], Р. Додонов [92], В. Додонова [92], А. Капська [137]), психології (Л. Виготський [46], М. Лукашевич [211], А. Личко [200], А. Маслоу [247], Е. Помиткін [293], Р. Фрейджер [384], З. Фрейд [383], К. Юнг [408]), культурологів (О. Мерлянова [256], А. Поплавська [295], Г. Шевченко [400]) у педагогіці (О. Биковська [21], В. Василенко [41], О. Васюк [42], Л. Вовк [49], К. Дубич [98], Л. Цибулько [388], Н. Флегонтова [382], А. Шеремет [404].

Наукові роботи (В. Боголюбов [30], П. Гусак [431], Е. Лузик [210], О. Матвієнко [249], Г. Падалка [278], В. Паламарчук [279], Н. Протасова [303], Т. Саєнко [321], О.В. Тимошенко [366], С. Яшник [414] та ін.) охоплюють питання, пов'язані зі сферою вищої професійної освіти та підвищення її якості

в Україні. Покращення якості викладання та навчання в зарубіжних ЗВО висвітлювали вчені: М. Макаліс [448], Ag. Bladh [448], V. Berger [448], Ch. Боде [448], Ja. Muehlfeit [448], T. Petrin [448], A. Schiesaro [448], L. Tsoukalis [448].

Інноваційні підходи до практичної підготовки майбутніх фахівців широко представлені в роботах Н. Васильєва [40], Г. Габдулліна [59], Л. Даниленко [79], Н. Рідей [374], О. Романовського [314], Р. Шакурова [398], О. Шевнюк [402]. Наукові дослідження присвячені проблемі підготовленості керівника, зокрема менеджера соціокультурної сфери до управлінської діяльності представлені в роботах О. Ануфрієвої [7], Т. Бурлаєнко [97], Л. Даниленко [81], Г. Дмитренко [97], О. Дубініної [99] М. Кириченка [146] В. Кірсанова [148], В. Олійника [277], О. Клочко [151], Н. Кочубей [177; 179], В. Локшина [232; 207], М. Морозової, Н. Світайло [256], О. Старовойт [232; 264], А. Щербина [256], О. Щербина-Яковлева [256]. Компетентністний підхід в освітньому процесі завжди перебував в центрі наукових інтересів зокрема таких учених, як Ю. Бицюра [20], М. Вієвська [47], П. Гусак [431], Н. Дем'яненко [84], Н. Добровольська [91], Д. Дукла [100], Л. Красовська [47], Л. Паращенко [280], І. Родигіна [312], Л. Сущенко [363], В. Черевко [391]. Дослідженнями в теорії електронного навчання, глобалізації й інформатизації та застосування засобів ІКТ у освітній діяльності займалися вітчизняні вчені: В. Биков [117], А. Гуржій [72], Л. Карташова [139], О. Семеніхіна [327; 328; 451; 329; 330], О. Спірін [353], О. Стрижак [133] та ін.

Такі вчені, як В. Бабенко [9], В. Бондар [31], Т. Бурлаєнко [38], О. Брусенцева [36], Т. Гайворонська [60], М. Міровська [439], О. Мурашко [263], Н. Кузьміна [188], І. Колеснікова [162], В. Куніцина [191], М. Лук'янова [216], А. Маркова [241], О. Овчарук [163], Є. Рогов [311, с. 7] В. Саюк [325], О. Савченко [318; 319], М. Степко [356], Є. Табакова [364], О. Топузов [367] – працювали над питаннями формування професійної компетентності майбутніх фахівців. Вивчення екологічної компетентності як

компонента професійної компетентності майбутнього менеджера займалися зарубіжні вчені: A. Allcock, B. Jones, S. Lane, and J. Grant, G. Smith, D. Williams, F. Paul. Необхідність удосконалення управлінської компетентності фахівців підтверджують дослідження науковців: Г. Білянin [24; 25], В. Медвідь [255], В. Жигір [111], В. Маслов [244], І. Саух [324]. Проблеми формування цифрової компетентності викладачів в умовах модернізації освіти освітлювали в наукових роботах: В. Горленко, О. Кулинич, Л. Ляхоцька, О. Нежинська.

Аналіз педагогічної теорії свідчить про суттєве зростання кількості наукових доробків, присвячених проблемі організації, створення та функціонування інноваційно-освітнього середовища: Р. Брик [34; 35], Р. Гуревич [74; 75], А. Гуралюк [72], Н. Дем'яненко [85], М. Жалдак [109], Г. Єльнікова [106], М. Кадемія [74; 75], М. Корець [171], В. Лапінський [117], А. Манак [240], Є. Машбиць [252], П. Образцов [273], Є. Полат [290], С. Сисоєва [336; 337] та ін. Проте їх детальний аналіз дозволив з'ясувати, що сучасній теорії та методиці навчання технологій бракує фундаментальних досліджень з проблеми організації та здійснення професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності в умовах інформаційно-освітнього середовища.

У процесі аналізу наукової, науково-методичної, навчально-методичної літератури з психології, професійної педагогіки не було виявлено наукових спеціальних праць, присвячених дослідженню професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності в умовах інформаційно-освітнього середовища. Узагальнений аналіз досліджень та пріоритетних заходів, що спрямовані на реалізацію державної політики забезпечити удосконалення освітнього процесу, доступності та ефективності менеджерської освіти в соціокультурному середовищі, вказує про наявність вагомих суперечностей, які визначають основну проблему. Зокрема, між: вимогами до оновлення якісних характеристик майбутніх менеджерів

соціокультурної діяльності, які формуються як наслідок впливу інтенсивної інтеграції соціокультурної діяльності з іншими галузями та рівнем їх професійної компетентності, що формуються в умовах традиційної системи професійної підготовки у ЗВО; реально наявним досвідом професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності, неперервним зростанням об'ємів наукової та професійної інформації, що визначають зміст менеджерської освіти, та неможливістю її опрацювання за використання традиційних освітніх систем; інноваційними освітніми технологіями професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності та недостатністю ефективного використання цифрових технологій, розроблення автентичного професійного спрямованого динамічного відкритого інформаційно-освітнього середовища.

Актуальності також набуває науково обґрунтоване визначення цифровізації освітнього середовища системи майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності та конкретизація шляхів, у рамках яких можливе ефективно впровадження неперервно-оновлюваних цифрових технологій.

Соціальна значимість проблеми професійної підготовки менеджерів соціокультурної сфери в закладах вищої освіти та необхідність усунення вищевказаних суперечностей і їх розв'язання на теоретичному та методологічному рівнях зумовили вибір теми дисертаційного дослідження **«Теорія і практика професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності в умовах інформаційно-освітнього середовища»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження виконано відповідно до теми Зведеного плану НДР сфери освіти, науки та інноватики «Концептуальні засади когнітивних технологій в освіті» (Державний реєстраційний № 0116U000849); теми зведеного плану НДР сфери освіти, науки та інноватики «Теоретичні та методичні основи формування системи післядипломної освіти на засадах сталого розвитку»

(Державний реєстраційний № 0117U004914, 2016-2019 рр.).

Тему дисертації затверджено Вченою радою Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (протокол №10 від 25.05.2015) та узгоджено в бюро Міжвідомчої ради з координації наукових досліджень у галузі освіти, педагогіки і психології в Україні (протокол № 2 від 27.03.2019).

Мета дослідження полягає в розробленні та експериментальній перевірці системи професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності в умовах інформаційно-освітнього середовища.

Відповідно до мети сформульовані такі **завдання** дослідження:

1. Здійснити теоретичний аналіз наукової розробленості окресленої проблеми, визначити базові поняття та окреслити напрями дослідження.
2. Узагальнити практичний досвід професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності у закордонних і вітчизняних закладах вищої освіти.
3. Визначити сутність та структуру соціо-інформаційної компетентності майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності в умовах інформаційно-освітнього середовища, й охарактеризувати критерії, показники та рівні її сформованості.
4. Обґрунтувати авторську концепцію професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності в умовах інформаційно-освітнього середовища.
5. Розробити та теоретично обґрунтувати систему професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності в умовах інформаційно-освітнього середовища та організаційно-методичний супровід її реалізації.
6. Експериментально перевірити результативність розробленої системи професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності в умовах інформаційно-освітнього середовища.

Об'єкт дослідження: професійна підготовка майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності в закладах вищої освіти.

Предмет дослідження: система професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності в умовах інформаційно-освітнього середовища.

Концепція дослідження передбачає відповідність функціям, дотримання та застосування методологічних підходів, синхронізацію взаємодії з роботодавцями в організації системи професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності в умовах інформаційно-освітнього середовища для формування соціо-інформаційної компетентності студентоцентрованого навчання та подальшої толерантної лабільності траєкторій фахового удосконалення та конкурентоспроможності в соціокультурній сфері відповідно до такої послідовності: освітня, науково-дослідна, методична, комунікативна, організаційна, соціокультурна, правова, розвиваюча, світоглядна, управлінська, індивідуальна; системний, акмеологічний, компетентнісний, особистісний, діяльнісний, культурологічний, прогностичний, інформаційно-коригувальний, трансформаційний, синергетичний; популяризаторів і трансляторів інформаційно-масових мереж, гостинних садиб та ресторацій, рекреаційно-дозвілльового сервісу, освітніх, освітньо-наукових, просвітницьких інституцій за функціональною спрямованістю, інформаційно-телекомунікаційних установ, анімаційно-реабілітаційних закладів, органів громадського та адміністративно-територіального урядування.

Провідною ідеєю дослідження є положення про те, що професійна підготовка майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності в умовах інформаційно-освітнього середовища в закладах вищої освіти передбачає володіння:

- *професійно-важливими якостями*, зокрема – організаційно-управлінської ініціативи, почуттям гумору та самоіронії, суспільного

лідерства, культуро-функціональні, цілеспрямованості, педантизму та прагматизму, футуристичного бачення розвитку оптимізму, надійності, пунктуальності, природньої інтуїтивності та виконавської дисциплінованості, вольової рішучості, щиросердної гостинності, альтруїзму, етичних чеснот, командного колективізму;

- *соціально-управлінськими здатностями* – психолого-педагогічної спроможності, стресостійкості, самовдосконалення, самореалізації, саморозвитку, організаційно-планувальні, адміністративні, корпоративно-політичні, культурологічні, арт-менеджерські, проектно-конструктивні, комунікативні, реальної оцінки розвитку ситуацій;

- *здібностями* – інтелектуальні, позитивно-світоглядні, творчі, навчально-пізнавальні, естетичні, математичні, інформаційно-технологічні, конструктивно-технічні, епістолярні, фізичні, музичні, образотворчі, декламування, риторики, дидактики, абстрактно-проектного та стратегічного управлінського мислення, новаторства;

- *готовність* до професійних, психологічних, дозвіллевих, просвітницьких, соціально-сервісних, арт-культурологічних, організаційно-менеджерських, квалітологічних, клірингових, сценарно-планувальних, проектувальних, соціально-екологічних, експертно-контрольних, готельно-ресторанних, туристично-рекреаційних, інформаційно-технологічних обов'язків; відповідальності за прийняті управлінські рішення, кар'єрного зростання та конкурентоздатності, самоаналізу та самокритики з виробленням власних стратегій розвитку професійної реалізації і зайнятості, створення морально-психологічного та корпоративного мікроклімату, вирішення і запобігання конфліктним ситуаціям та внутрішньої організації безпеки;

- *сформованість* –соціально-інформаційно системоутворюючий комплекс усукупнення складових професійної компетентності (історико-краєзнавчої, культурологічної, соціокультурної, управлінської, туристично-рекреаційної, дозвіллевої, гостинності; інформаційно-технологічної,

проектно-конструкторної, екологічної, громадської, цивільної, педагогічної, психологічної, цифрової) орієнтований на фахову реалізацію менеджерів соціокультурної діяльності відкритої суспільної форми організації інформаційно-освітнього середовища, просвітництва, студенто-центрованого навчання академічної етики, наукометрії та квалітології.

Система професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності в умовах інформаційно-освітнього середовища базується на наступних принципах: *історичного дослідження традицій індустрії гостинності* – історизму ретроспективи місій та організації об'єктів, сервісу, об'єктивізму достовірності дослідження ефективності їх функціонування, соціальної відповідності та альтернативної можливості реалізації у сферах цільового призначення; *країнознавства* – хронологічного генезису, комплексності, екологічного та екосистемно-гуманістичного світогляду та світосприйняття; *соціально-культурного менеджменту* – системної єдності культури демократизму і соціальної доцільності економічного централізму, релевантності соціально-економічної екологобезпечної ефективності функціонування об'єктів за специфікою організації середовищ працевлаштування, мотиваційно-морального та матеріального стимулювання, фундаментальності професійної підготовки та розподілу повноважень за посадовими інструкціями в розстановці кадрів, управлінської соціальної відповідальності оптимального сполучення галузевого і територіального менеджменту правонаступності успадкування у династійних конгломератах та прийнятті організаційно-господарських рішень, підпорядкування особистих інтересів загальним соціально-економічної доцільності ефективної екологічної безпеки та безпеки життя, домінування розвитку систем різного рівня організації і типу призначення.

Науково-метрична платформа інформаційно-освітнього середовища професійної підготовки менеджерів соціокультурної діяльності уможливорює процес формування соціо-інформаційної компетентності майбутніх фахівців.

Кваліметрична метрика зорієнтована на системну взаємодію професійної підготовки та цифровізації освітнього процесу формування соціоінформаційної компетентності в майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності для забезпечення подальшого пролонгування неперервності освіти, перекваліфікації та здобуття додаткових компетентностей і професійної фахової зайнятості в розбудові соціокультурної сфери на нових рівнях якості сервісного обслуговування з метою формування якості за моделями підготовки, за видами структурної організації та цільових функцій наскрізної фахової підготовки, які забезпечують ефективність працевлаштування і конкурентоспроможності у сфері дозвілля, туризму, готельно-ресторанній та медіа-інноватики. Підготовка майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності ґрунтується на міжнародних принципах технічного регулювання в галузях культури, освіти та науки, що передбачають системну єдність, нормування, методики вимірювання якості системних процесів надання освітніх послуг.

Загальна гіпотеза дослідження полягає в тому, що професійна підготовка майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності набуває ефективності, якщо вона здійснюється на основі обґрунтованих теоретичних і методичних засад, що розкривають структуру соціоінформаційної компетентності майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності, що формується в умовах інформаційно-освітнього середовища, концепцію, систему професійної підготовки таких фахівців та відповідний організаційно-методичний супровід.

Методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань дослідження, досягнення мети було використано методи: *аналізу* – функціонального, структурно-логічного, порівняльного, багатокритеріального виміру порівняння та множини альтернатив прийняття управлінських рішень; *сценарію* – погоджень і підготовки уявлень проблемних алгоритмів ситуацій на етапі прогнозування розвитку галузі

працевлаштування майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності; *«фокус-груп»* – спосіб анкетування та інтерв'ювання якісного пізнання, критичного ставлення структурної синектики експериментального дослідження, інтеграції «дерева цілей» і поля діяльності об'єкта управління – загально-методологічної концептуалізації цілей програм підготовки і алгоритмізації проектів зайнятості у практиці сучасного управління в соціокультурній сфері; *теоретичні* – формалізації освітнього процесу підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності та гіпотетичної аксіоміки, імітаційного моделювання системи професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності в умовах інформаційно-освітнього середовища; *емпіричні* – моніторингу опису педагогічної методики та експерименту, колективних та індивідуальних експертних оцінок дисциплінарних та міждисциплінарних загально-фундаментальних конкретно-наукових; *статистичні* – математичної обробки результатів педагогічного експерименту, кількісний та якісний аналіз отриманих експериментальних даних.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що

вперше:

– науково обґрунтовано теоретичні та практичні засади професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності в умовах інформаційно-освітнього середовища;

– розроблено та експериментально перевірено систему професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності в умовах інформаційно-освітнього середовища, яка спрямована на формування генерації, здатної відповідально здійснювати управлінську, науково-дослідницьку, проектно-пошукову, організаційно-планувальну, консультативно-дорадчу, технологічно-регламентувальну, експертно-аудиторську, психолого-педагогічну та квалітологічну просвітницьку діяльність на різних рівнях управління в галузі 02 «Культура і мистецтво»;

утворюється упорядкованою єдністю об'єктивно взаємопов'язаних і взаємообумовлених синергетичної взаємодії структурних блоків цільового, науково-методичного змістовно-формуального та результативного контентів і обґрунтовано організаційно-педагогічні умови (синтез інтегрованого сходження взаємопов'язаних елементів електронного середовища для кожного етапу професійної підготовки майбутніх менеджерів; конативність професійних мотивів аксіоматики майбутньої управлінської реалізації менеджерів соціокультурної діяльності в умовах інформаційно-освітнього середовища; розвиток професійної соціо-інформаційної компетентності майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності в умовах інформаційно-освітнього середовища в процесі професійної підготовки);

– обґрунтовано авторську концепцію професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності в умовах інформаційно-освітнього середовища, яка визначає: мету, термінологічний апарат, методологічні підходи, закономірності та сукупність загальних і специфічних принципів;

– подано авторське тлумачення понять «професійна підготовка майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності в умовах інформаційно-освітнього середовища», та «соціо-інформаційна компетентність майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності»; *уточнено* змістові характеристики загальних понять у межах дисертаційного дослідження: «культура», «соціум», «соціальна культура», «індустрія гостинності», «гостинність», «модернізація», «цифровізація», «інформаційно-освітнє середовище», «Універсальний освітній простір «Accent», «електронний ресурс», «компетентнісний підхід», «когнітивне навчання», «когнітивні технології», «проблемне навчання»;

– репрезентовано авторський інтелектуальний продукт електронне середовище (web-прототип) навчальних закладів – mobiSchool (Ресурс має гриф МОН України «Схвалено до використання у навчальних закладах»

(протокол №1 від 30.05.2016 року, лист ІМЗО №21/12-Г-287 від 02.06.2016 р.) соціо-інформаційного сервісу, як дидактичний потенціал «Універсального освітнього простору «Ассент», уможливлено його практичне втілення у процес професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності в умовах цифровізації суспільства;

– розроблено показники та критерії соціо-інформаційної компетентності майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності в умовах інформаційно-освітнього середовища та уточнено їх рівні сформованості;

- *спроектовано* зміст, форми і методи професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності в умовах інформаційно-освітнього середовища шляхом розроблених електронних (цифрових) навчально-методичних комплексів, методичних рекомендацій проектування електронних освітніх ресурсів для професійної підготовки майбутніх управлінців;

- *удосконалено* алгоритм протоколювання та анкетування відповідно до: оцінювання компетентностей бакалаврів, магістрів, як сформованої готовності до професійно-практичної діяльності з управління в галузях культури, освіти та науки; експертного бачення задоволеності соціального замовлення працедавців, експертного заключення ефективності методики організації професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності в умовах інформаційно-освітнього середовища, а також математичний апарат обробки даних педагогічного експерименту;

- *подальшого розвитку* набули наукові положення щодо розроблення інформаційно-телекомунікаційного забезпечення дистанційної форми навчання професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності.

Практичне значення дослідження полягає в тому, що:

- *впроваджено* в освітній процес ЗВО систему професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності в умовах інформаційно-освітнього середовища; авторський інтелектуальний продукт, який забезпечує

функціонування E-середовища ЗВО «mobiSchool», створеного на базі електронної освітньої платформи «Accent» (<http://ac-cent.com>);

- *розроблено* динамічний, відкритий професійно спрямований електронний кабінет (ЕК) для забезпечення організації та підтримки процесу підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності (<http://vladyslava.liubarets.ues.by/index.php/ua/>);

- *сформовано* контент інформаційно-освітнього середовища – електронні освітні ресурси, що призначаються для використання всіма учасниками освітнього процесу;

- *організовано та проведено* науково-педагогічні вебінари: «Інноваційні електронні засоби: організація та підтримка неперервності освітнього процесу»; «Електронні освітні ресурси: інноваційні засоби підвищення цифрових компетентностей майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності»; «Електронні освітні ресурси: інноваційні засоби підвищення цифрових компетентностей педагога».

Практичні напрацювання, одержані в дисертаційному дослідженні, можуть знайти використання у процесі складання навчальних планів, програм, підручників і навчальних посібників, педагогічних програмних засобів, розроблення методичних матеріалів, що забезпечують всі форми навчання (очна, заочна, дистанційна) освітнього процесу професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності в закладах вищої освіти.

Основні положення та результати дослідження **впроваджено** в освітній процес Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (довідка від 31.05.2019 № 15), Хмельницького національного університету (довідка від 28.02.2019 року № 128/204), Рівненського державного гуманітарного університету (довідка № 01-12-49 від 11.06.2019), Харківської державної академії культури (довідка №08 від 23 01.2019), Київського національного університету культури і мистецтв (довідка №13 від 25.02.2019) ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

(довідка №08 від 27.02.2019), Асоціація сприяння глобалізації освіти та науки «СПЕЙСТАЙМ» (довідка №1-07/19 від 17.03.2019).

Особистий внесок полягає у використанні когнітивних технологій в процесі професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності в умовах інформаційного середовища «Cognitive technologies in educational environment of establishments of higher education», написаного у монографії в співавторстві з Н. Кочубей, М. Нестеровою; у визначенні диференційованого підходу в інклюзивній освіті, висвітленого в статті «Диференційований підхід в інклюзивній освіті» у співавторстві Г. Васильєвою, Ж. Верьовкіною; проблеми соціалізації лідера в інформаційно-освітньому середовищі висвітлені у статті «Legal consciousness of young people as a prerequisite of social environment» у співавторстві з вченими Л. Калаур, Н. Федорченко; мультимедійні технології висвітлені у статті «Multimedia education technologies usage as the condition for quality training of the managers of socio-cultural activity» у співавторстві з Н. Бахмат, Т. Дудкою; в обґрунтуванні мети, завдань, вимог, компетентностей в обґрунтуванні мети, завдань, вимог до навчально-ознайомчої практики за програмою «Менеджмент індустрії гостинності» для студентів II курсу за напрямом підготовки 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності», освітнього ступеня бакалавр, написаного у співавторстві з Н. Кочубей, Н. Бунтовою; модернізація процесу професійної підготовки менеджерів соціокультурної діяльності в співавторстві з О. Старовойт, М. Сідоровим на XIII Міжнародній конференції «Стратегія якості в промисловості і освіти»; суб'єктності когнітивних процесів в співавторстві з І. Книш, Ж. Верьовкіна на конференції «Proceedings of VIII International scientific conference «Achievements of world science», інноваційні підходи у професійній підготовці фахівців для індустрії гостинності в співавторстві з Л. Карташовою під час конференції XII Міжнародної наукової конференції «Сучасні досягнення у науці та освіті».

Розроблено в співавторстві з Л. Карташовою, Є. Абросімовим, А. Шевченком, А. Гуралюк, комп'ютерні програми: «Соціальна Освітня 3-Д мережа «Універсальний освітній простір «Accent» («СОМ «Accent»); «Web-бібліотека «Accent; «Електронний навчальний кабінет» («Е-НК») (свідоцтва авторських прав на твір: № 65374, № 65375, № 65376 від 17.05.2016, виданих Державним департаментом інтелектуальної власності Міністерства економічного розвитку і торгівлі України).

Апробація результатів дисертації. Основні положення та результати дисертаційного дослідження висвітлено й обговорено на науково-практичних конференціях, зокрема: *міжнародних*: «Теорія та методика професійної освіти: наукові читання імені професора Віктора Сидоренка» (Київ, 2014), «Туризм в умовах глобалізації: виклики часу» (Київ, 2014), «Соціально-професійна мобільність в умовах сучасної освіти» (Ченстахово, Польща, 2016), «Психолого-педагогічні засади професійної підготовки майбутніх фахівців на компетентнісній основі» (Переяслав-Хмельницький, 2017), «Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації» (Переяслав-Хмельницький, 2017), «Дні науки філософського факультету – 2017» (Київ, 2017), «Стратегія якості в промисловості і освіті» (Варна, Болгарія, 2017), «Science and Education. Materials of the XVI international research and practice conference, Munich – Germany, 2017» (Munich, Germany, 2017), Сучасні досягнення в науці та освіті» (Нетанія, Ізраїль, 2017), «Креативні технології, підприємництво і менеджмент в організації соціокультурної сфери XXI століття» (Київ, 2018), «Achievements of world science» (USA : Morrisville, Lulu Press, 2017), «Innovative technologies in science and education. European experience» (Helsinki, Finland, 2018); *всеукраїнських*: «Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання: Звітна науково-практична конференція за 2014 рік (м. Київ, 2015), «Формування професійно-мобільного фахівця: європейський вимір» (Кривий Ріг, 2015.) «Формування професіоналізму фахівця в системі безперервної освіти» (Переяслав-

Хмельницький, 2015); доповіді на аспірантських читаннях: «Сучасні тенденції розвитку та вдосконалення туристської діяльності в Україні в контексті концептуальних положень Глобального етичного кодексу туризму» (Київ, 2013), «Новітні концепції туризму та сучасні туристичні практики в Україні (за матеріалами ЮНЕСКО та ВТО)» (Київ, 2014); на міській методичній секції «Організаційно-педагогічні умови формування професійних компетентностей у майбутніх кваліфікованих робітників сфери туризму» заступників директорів з навчально-виробничої роботи ПТНЗ м. Києва (Київ, 2015).

Кандидатська дисертація на тему «Формування професійної компетентності майбутніх агентів з організації туризму у професійному коледжі» зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти була захищена в 2013 році в ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди». Матеріали кандидатської дисертації в тексті докторської дисертації не використано.

Публікації. Основні наукові положення дисертаційного дослідження висвітлено у 64 публікаціях автора, серед яких: 1 монографія, 1 стаття в колективній монографії, 15 статей у наукових фахових виданнях України, 2 статті у виданнях, що внесені до міжнародних наукометричних баз даних, 6 статей – у наукових періодичних зарубіжних виданнях; 18 праць апробаційного характеру, з них 15 – у збірниках матеріалів конференцій, 3 публікацій додатково відображають наукові результати дисертації; 7 навчально-методичних посібників, 8 методичних рекомендацій, 1 електронний освітній ресурс, 4 свідоцтва про реєстрацію авторських прав.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається з анотацій українською та англійською мовами, вступу, 5 розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (486 найменувань), 11 додатків, 20 таблиць, 27 рисунків. Загальний обсяг дисертації становить 504 сторінки, основний зміст дисертації викладено на 382 сторінках.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПРАКТИЧНОГО ДОСВІДУ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНО-ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

1.1. Особливості кваліфікаційних ознак превалюючих дефініцій дослідження професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності

Економічні та соціальні перетворення, що відбуваються сьогодні в Україні, набувають освітнього значення. Проблеми розвитку духовності в молодого покоління привертала увагу різних учених у галузях гуманітарних наук: філософії (Н Богданова [27], Л. Губерський, В. Андрущенко, М. Михальченко [70], І. Бех [14], Н. Іордакі [134], І. Зязюн [122], Н. Кочубей [180]), соціології (О. Беспалько, І. Зверєва, Р. Додонов та В. Доданова [92], А. Капська [137]), психологів (Л. Виготський [46], М. Лукашевич [211], А. Личко [200], А. Маслоу [247], Е. Помиткін [294], Р. Фрейджер [385], З. Фрейд [384], К. Юнг [409]), культурологів (О. Мерлянова [257], А. Поплавська [295], Г. Шевченко [400]) і педагогів (К. Дубич [98], Л. Цибулько [388], Н. Флегонтова [382]).

Саме з професійною, науково-теоретичною та практичною (освітньою, виховною, організаційною) діяльністю педагогів суспільство завжди пов'язує перспективи щодо забезпечення «відтворення та зміцнення соціальних культурно-духовних цінностей у свідомості, почуттях та різноманітній діяльності, формах поведінки дітей» [382, с. 8], підлітків, юнацтва, молоді.

Рух України до євроінтеграції потребує якісної та досконалої підготовки конкурентоспроможних професіоналів на міжнародному ринку праці [6]. Зокрема, сучасний стан соціально-економічного розвитку суспільства, нові вимоги роботодавців до рівня професіоналізму майбутніх менеджерів

соціокультурної діяльності (СКД) посилюють значущість гостинності – складової змісту їх професійної підготовки й пов'язаної з організацією дозвілля.

Запит на дослідження дозвілля визначається також змінами змісту і структури вільного часу та соціокультурними перетвореннями в країні: трансформацією цінностей української молоді, розвитком соціальної інфраструктури, розвитком індустрії гостинності, появою інформаційних технологій.

Організаційною складовою індустрії дозвілля є менеджмент. «Менеджмент – це: уміння досягти поставлених цілей, використовуючи працю, інтелект, мотиви поведінки інших людей; діяльність, яка відповідно до цілей та завдань бізнесу розробляє плани, визначає не лише, що і коли робити, але й як і хто буде виконувати те, що намітили, формує робочі процедури по всіх стадіях управління та здійснює контроль; не управління предметами, а організація і управління роботою людей; діяльність щодо знаходження найкращих способів досягнення цілей організації; наука управління; сукупність принципів, методів, засобів та форм управління з метою підвищення ефективної діяльності та збільшення прибутків» [258].

Управління дозвіллям можна віднести до порівняно нових видів діяльності людини як для соціальної науки, так і суспільної практики. У зв'язку з цим постає, передусім, питання про можливість і доцільність її реалізації. Дозвілля за своєю сутністю є явищем, яке спрямоване на задоволення особистих схильностей і інтересів людини.

Зміст дозвілля, хоча й обумовлюється характером, схильностями та вибором людини, він досить жорстко детермінується особливостями соціокультурного середовища.

Дозвілля є зоною активного спілкування, яка задовольнить потреби особистості в комунікаціях. Форми дозвілля, як самодіяльне об'єднання за інтересами, масові свята, – сприятливе середовище для усвідомлення себе як

особистості. Тому організація дозвілля – це певним чином об’єднання відпочинку і праці. В сучасному суспільстві дозвілля охоплює й освітні види діяльності, участь у громадських роботах, виховних заходах, волонтерство та ін.

Основними ознаками дозвілля можна виокремити такі:

- яскраво виражені фізіологічний, психологічний і соціальний аспекти;
- добровільний вибір форм і рівень активності;
- передбачає не регламентовану, а вільну творчу діяльність;
- формує і розвиває особистість;
- допомагає особистості самовиражатись та самостверджуватись через вільно вибрані дії;
- формує потребу в свободі і незалежності особистості;
- розкриває природні таланти;
- стимулює ініціативу, творчість особистості;
- є сферою задоволення потреб особистості;
- сприяє формуванню ціннісних орієнтацій;
- сприяє об’єктивній самооцінці особистості;
- формує позитивну «Я – концепцію»;
- забезпечує задоволення;
- сприяє самовихованню особистості;
- формує соціокультурні потреби індивіда і правила його поведінки в суспільстві.

Феномен дозвілля вбачає проведення вільного часу без контролю механізмів свідомості, оскільки людина стає більш залежною від соціокультурного середовища, ніж під час професійної діяльності.

У своєму дозвіллі людина висуває підвищені вимоги, але ті, які вона не може реалізувати без допомоги ззовні. Потреби дозвілля вимагають відповідного соціокультурного середовища (установ, спілкування, розваг,

анімацій тощо), організованого з урахуванням особистісних потреб, умови якого дозволять наповнити відпочинок насиченим духовним життям.

Апріорі вільний час (дозвілля) відіграє важливу роль у житті людини, оскільки його організація сприяє відпочинку від професійної діяльності, відновлює фізичні й психічні сили, позитивно впливає на творчий та інтелектуальний розвиток.

Нині все більшу увагу вчених привертають проблеми організації вільного часу, наприклад О. Бойко [29], І. Мачуліна [250]. Це пов'язано з масштабними змінами, якими характеризується ця сфера діяльності людей в умовах глобалізаційних та інтеграційних процесів у суспільстві.

Відповідно, індустрія гостинності, основним функціоналом якої є дозвілля, потребує висококваліфікованих фахівців – управлінців й організаторів соціокультурної діяльності. Для того щоб успішно здійснювати організацію дозвілля в індустрії гостинності, менеджери СКД повинні володіти певною сукупністю професійних якостей і навичок, адже вони займають важливу позицію в управлінні сферою гостинності.

Необхідно зауважити, що сучасності кар'єрні перспективи в професійній сфері менеджерів СКД зростають, усе більше світових брендів віддають перевагу кандидатам з досвідом роботи в індустрії гостинності – від їх професіоналізму залежить успіх компаній.

На сьогодні актуальність розгляду проблеми підготовки майбутніх менеджерів СКД посилюється, адже їх діяльність тісно пов'язується з якістю надання послуг громадськості, досягненням високого рівня обслуговування, рівнем організації дозвілля тощо.

Як зазначає у своїх дослідженнях А. Поплавська, гостинність і дозвілля вивчалися як соціальна, наукова та філософська проблема багатьма вченими і мислителями ще з часів Античності, а саме: «мандрівниками (Афанасій Нікітін, Марко Поло, С. Герберштейн та ін.), літописцями, істориками, філософами, письменниками (Аполлодор, Геродот, Платон, Страбон, Тацит,

Йосиф Флавій, Гомер, Ю. Бруцкус, П. Чубинський, М. Маркевич, Б. Грінченко, С. Васильченко, І. Карпенко-Карий, М. Коцюбинський, Марко Вовчок, П. Мирний, В. Стефанік, А. Тесленко й ін.)» [295, с. 22].

Соціологи виділяють кілька підходів до визначення сутності та соціальної значущості вільного часу: дозвільна діяльність є найважливішою в житті людини, а вільний час – необхідною умовою формування повноцінної особистості, здатної до споглядання; головна функція вільного часу – рекреаційна; вільний час необхідний людині для духовної роботи; вільний час необхідний тільки для відновлення сил для роботи. Проте не варто розглядати дозвілля як забаву, розвагу, відпочинок, а, насамперед, слід вважати те, що це – діяльність, спрямована на творчість особистості. Адже саме творчість має заповнювати вільний час людини, сприяти її самореалізації й приносити справжнє задоволення.

Аналізуючи роботи дослідників А. Денисенко [86], О. Кручека, В. Пазенка, В. Федорченка [368], можна припустити, що в середовищі організації вільного часу реалізуються, зі спрямованістю на особистість, такі його функції: рекреативна, комунікативна, розвиваюча, соціальна, гедоністична, компенсаторна.

Вільний час особистості є тією точкою, в якій перетинаються духовно-моральні потреби індивіда і соціально-культурні потреби суспільства. Тому менеджер СКД повинен уміти організувати вільний час населення таким чином, щоб ефективно задовольнити духовно-моральні потреби окремої людини і соціально-культурні потреби всього суспільства.

Ученими та практиками Ф. Котлером [175], Л. Лук'яною, І. Мініч [215], В. Полудою [292], Поплавською [295], Х. Роглевим [310], Т. Сокол [343], Дж. Уокером [372] та В. Федорченком [376] з'ясовано, що з роками на міжнародному, національному й регіональному рівнях зростає зацікавленість у розвитку індустрії гостинності як каталізатора розвитку багатьох секторів економіки. Істотно позитивні соціально-економічні результати впливу

індустрії гостинності можна побачити на національному та на регіональному рівнях:

- нові робочі місця, поява яких викликана розвитком туризму і готельного бізнесу;
- мультиплікативний ефект;
- збільшення регіональних доходів;
- покращення життя населення;
- збереження культурної спадщини;
- сприяння підтримці, створенню, збереженню та фінансуванню культурно-історичних пам'яток;
- розвиток культури і самобутності держави; забезпечення можливостей для міжкультурних обмінів.

Проте гостинність, щонайперше, – це турбота, виявлена у ставленні до гостя, та здатність розуміти його потреби. Фахівці індустрії повинні усвідомлювати, що «гостинність – це якість обслуговування, що базується на рівні професійної підготовки, досвіді і внутрішній культурі» [373, с. 125]. З'ясовано, що гостинність (*від лат. host*) це: «риса характеру: моральна настанова привітності та відповідного опікування гістьми; явище соціальної культури (одна із складових культури соціуму), яке поєднує в собі суспільну інституцію (моральну настанову на дружній прийом гостей) та суспільний інститут (установи, що здійснюють конкретні заходи, спрямовані на практичне забезпечення такого прийому)» [373, с. 125].

Гостинність є специфічною соціальною якістю особистості, яка з давніх часів властива їй у різноманітних формах виявлення, що залежать від соціокультурного середовища. Гостинність, як неформальний засіб стосунків людей, характеризується забезпеченням їх комфортом (безпека, турбота співпереживання, милосердя, довіра, взаєморозуміння, прихильність).

Дефініція «гостинність» є похідною від слова «гість» [248, стб. 567]. Видатний учений І. Срезневський вкладає такий зміст у поняття «гість»:

людина, що прийшла в гості, «чужоземець», «іноземний, приїжджий купець, іноді взагалі купець») [248, стб. 569–570], указує на численні споріднені лексичні одиниці: «гостин, гостинний», «гостинець, гостина – гостинне мито» [248, стб. 567], «гостинник – власник готелю», «гостинтство – бенкет» [248, стб. 568], «гостити – приймати гостей, пригощати; торгувати», «пригостити – приторгувати, отримати прибуток від торгівлі» [248, стб. 568–569] тощо.

Узагальнення означених властивостей явища «гостинність» дозволяє виокремити його основні складники (рис. 1.1). Як видно з рисунка, крім означених складників, з'являється нова позиція «інноваційні складники», що вказує на нестатичність явища.

Рис. 1.1. Основні складники явища «гостинність»

Сталий розвиток гостинності (її динамічність) пояснюється глобалізацією та інформатизацією суспільства, впливом цих процесів на взаємостосунки між окремими особами, народами та між країнами.

Так, розглядаючи важливу дефініцію поняття «гість», що лежить в основі явища «гостинність», А. Поплавська спирається на думку І. Василькової про те, що вживання в українській мові цього слова «у значенні чужого, ворога (лат. *hostis* – чужоземець, ворог)... своїми коренями йде до староанглійської *gast*, *giest*, протогерманської *gastiz*, нідерландської *gast*, готської *gasts*, що означає гість, ворог, незнайомиць» [310, с. 36].

Сучасну індустрію гостинності можна вважати найважливішим елементом соціальної сфери, адже вона спрямована на підвищення ефективності професійної діяльності, що, безперечно, вплине й на життєвий рівень населення. Гостинність, за визначенням практиків індустрії Л. Лук'янової [215], В. Полуди [292], Х. Роглева [310], Т. Сокол [343] та ін., має забезпечувати високий рівень комфорту, задовольняти запити та потреби гостей, сервіс, дозвілля.

Індустрія гостинності стає явищем, яке в сьогоденному світі є важливим складником повсякденного життя мільйонів людей, тому закономірно, що індустрія гостинності все частіше потрапляє в поле зору науки про культуру. Індустрія гостинності фактично є символом глобалізації, її культурною матрицею; як глобальний соціальний феномен вона відображає культуру реального історичного часу. Істотні зміни, що відбуваються в практиці сучасної індустрії гостинності, пов'язані зі збільшенням швидкості переміщень, інтенсивністю просторової мобільності, «стисненням» простору, віртуалізацією соціуму [317, с. 30].

Сфера дозвілля в індустрії гостинності потребує нових перетворень та управлінських рішень, які можуть забезпечити менеджери СКД. Проте виокремлюється проблема, яка, передусім, постає тому, що фахівці в галузі

гостинності, здебільшого, не підготовлені до майбутньої діяльності й не володіють відповідними компетентностями.

Сучасний менеджер СКД зобов'язаний бути готовим швидко адаптуватись, уміти виконувати різноманітні професійні завдання, що передбачають певну соціальну діяльність, перекваліфікацію, зміну колективу та місцезнаходження.

Однією з актуальних сучасних проблем вищої менеджерської освіти є визначення пріоритетних напрямів розвитку соціально-культурної діяльності. Культура як спадщина і спосіб буття є джерелом дозвілєвої активності, своєю чергою, індустрія гостинності перетворюється на механізм соціальної динаміки культури. При цьому формується культура дозвілля, яка відіграє важливу роль у гуманітарній освіті, естетиці, економіці й культурному обміні. Культурний обмін може посилювати в громадян почуття патріотизму, національної гордості, зміцнювати взаєморозуміння народів, дружні зв'язки, сприяти збереженню і розвитку національної культури, підтримувати соціальне процвітання і стабільність.

Культура, як необхідна умова існування громадськості, постійно відтворюється суспільством. Відтворення культури, елементарне або розширене, вимагає не лише діяльної участі людей у цьому процесі, а й відновлених ресурсів, інститутів, організації, управління – усі ці й деякі інші процеси і форми утворюють те, що називають соціокультурною сферою життя суспільства [179, с. 30].

Процес формування і розвитку професійно-управлінської спрямованості менеджерів соціокультурної діяльності здійснюється безперервно протягом усього життєвого циклу професійної діяльності. Професійна спрямованість, незалежно від характеру професії, не має остаточних меж у своїй завершеності. Специфічність умов праці і сфери діяльності менеджерів соціокультурної галузі формує особливу психологічну структуру особистості представників цієї професії, погляди і уявлення яких багато в чому

розвиваються завдяки отриманому досвіду, сприйняттю, очікуванням, прогнозами і перспективами.

Професійна та практична спрямованість майбутньої професії пов'язує людину не тільки з професією, а й з цілим світом. У цьому процесі важливу роль відіграють смисли і значення, конкретні ситуації і отриманий досвід. Професійна спрямованість як суб'єктивний стан особистості може бути змінена відповідно до виникаючих потреб, завдань фахівця, його цілей, ціннісними уявленнями під впливом професійної діяльності.

Відправною точкою в діяльності менеджера соціокультурної сфери є його професійно-управлінські вміння і навички, завдяки яким фахівець може реалізувати себе як особистість, виявляючи свої професійні якості як доказ своєї професійної спроможності.

Розвиток ринкових відносин у соціально-культурній діяльності багато в чому змінив місію, цілі і завдання її функціонування, оновив методи і принципи управління. Динамічні процеси поділу праці, які проявляються в оновленні соціальних функцій, ролей і статусу сучасних фахівців, поглибили їх спеціалізацію в різних напрямках соціокультурної діяльності: управлінській, інтелектуальній, художній, культурно-творчій, дозвілєвій, комунікативній та ін. Тенденція до поглиблення специфіки різних напрямів діяльності сьогодні об'єктивно стала важливим фактором загального соціокультурного прогресу.

У соціокультурній діяльності в процесі розподілу праці основне значення мають культура, освіта, культура дозвілля, соціальна педагогіка тощо. Інакше кажучи, це ті напрямки соціокультурної діяльності, які найбільш тісно пов'язані з людиною, її духовним, моральним, художнім розвитком, з її соціальним здоров'ям і соціальним захистом.

Культура є породженням колективної життєдіяльності людей, а її практичними творцями і виконавцями виступають окремі особистості. Традиційно. стосовно культури, кожен індивід виступає одночасно в декількох

іпостасях: як «продукт» культури, введений в її норми і цінності, навчений технологіям діяльності, етики взаємовідносин з іншими людьми в процесі своєї інкультурації та соціалізації, здійснюваних протягом дитячого виховання, при отриманні загальної і спеціальної освіти, в процесі контактів із соціальним оточенням.

Процес входження індивіда в культуру, оволодіння етнокультурним досвідом є інкультурацією, зміст якої полягає в засвоєнні особливостей мислення і дій, моделей поведінки, які становлять культуру [342]. В енциклопедії «соціалізація» трактується як складний процес засвоєння індивідом системи знань, норм і цінностей, що дозволяють йому функціонувати в суспільстві [101, с. 270].

На думку Н. Кочубей, зростає роль функціональної значущості соціокультурної діяльності, яка характеризується як певна система ідей і уявлень, що відображає цілі і функції державної соціальної політики в галузі культури і дозвілля, яка визначає шляхи, методи і засоби їх реалізації в умовах реформування соціально-економічного та суспільного життя країни [179, с. 17].

Отже, в структурі соціокультурної діяльності органічно представлені наука, освіта і практика. Предметне поле цієї науки пов'язане з культурно-просвітницькою роботою, з часом виникли нові тенденції, спрямовані на наукові, освітні та практичні види діяльності: культурно-дозвіллева діяльність, соціальна педагогіка, соціологія культури, прикладна культурологія та ін.

Поняття «соціокультурна діяльність» охоплює широкий спектр проблем, не має однозначного тлумачення, але кожне з існуючих збагачує його зміст, подібно до багатозначного тлумачення поняття «культура».

Соціокультурну діяльність можна розглядати в двох планах:

– у широкому розумінні – як спосіб буття людини, як систему успадкованого досвіду, як матеріальне і духовне середовище, яке сприяє формуванню та піднесенню людини;

– у вузькому розумінні – як конкретну форму життя людей, тобто збереження та використання культурно-історичної спадщини (музейна, бібліотечна, архівна справа, національні і місцеві традиції), художня освіта, творчість, організація дозвілля і розваг, аматорство, етнографія, ремесла, а також забезпечення їх існування і розвитку (управління, економіка, інформатика, підготовка і перепідготовка фахівців) та формування їх професійної спрямованості як об'єктів і суб'єктів соціокультурної діяльності.

Етимологія поняття «соціокультурна діяльність» із самого початку передбачає діяльнісний характер процесів, які протікають у цій сфері і в яких розвивається професійна спрямованість. Структурно ця діяльність здійснюється в трьох основних напрямках [132, с. 24 –32]:

– економічному, де переважне місце в характеристиці соціокультурної діяльності займають такі категорії, як госпрозрахунок і рентабельність, витрати й освоєння капіталовкладень, ефективність, самоокупність, матеріальна забезпеченість;

– гуманітарному, що охоплює широкий спектр змісту і сучасних технологій соціокультурної діяльності і містить цілий блок початкових понять соціальної роботи, дозвілля, соціокультурної сфери, соціального призначення, принципів і функцій, приватних і галузевих методик, вітчизняного і зарубіжного досвіду;

– організаційно-управлінському, де основу змістоутворюючих структур становлять поняття менеджменту в соціокультурній сфері, централізації і децентралізації, демократизму і самоврядування, контролю і звітності, соціально-культурного діагностування, прогнозування і проектування.

Спільною особливістю об'єктів діяльності менеджера в соціокультурній сфері є високий рівень системності цих об'єктів. Інакше кажучи, об'єкт

діяльності менеджера – це цілісна складна відкрита система, в якій пізнавальна діяльність менеджера може і повинна охоплювати як всю систему (об'єкт) загалом, так і її окремі елементи (окремі сторони об'єкта – колективи, установи та організації).

При цьому професійно спрямована діяльність менеджера повинна враховувати максимум системних зв'язків об'єкта, як внутрішньо системних, так і з іншими об'єктами (системами). У цьому, на наш погляд, полягає одна з характерних властивостей практично спрямованої діяльності менеджера в соціокультурній сфері.

Згідно з основною ідеєю теорії систем, цілісна соціокультурна система складається з безлічі елементів, які з'єднані різними взаємозв'язками. Вона являє собою узагальнений, сумарний результат стану багатьох соціальних і культурних компонентів, таких як:

- кінцеві елементи (активна і масова культуротворча діяльність людей);
- взаємозв'язку елементів (соціокультурні зв'язки, міжособистісні відносини, культурні обміни, взаємодії, спілкування тощо);
- функції елементів системи як цілого (необхідність певних культурно-нормативних дій для збереження культури);
- кордону (розширення можливостей для включення людей в культурні процеси);
- підсистеми (чисельність колективів самодіяльної творчості, аматорських об'єднань і клубів за інтересами та інших клубних формувань);
- оточення (створення умов для культурної діяльності, взаємодії з сусідніми соціокультурними системами) [199, с. 47].

Продуктом соціокультурного середовища є найвагоміший здобуток соціуму – соціальна культура. У цьому сенсі А. Поплавська вважає, що «соціальна культура (від *socium + cultura*) – спосіб, характер проживання у людському суспільстві (соціумі). Поняття «соціальна культура» включає як рівень цивілізованості (від лат. *civilis* – ввічливий, привітний, турботливий

тощо) міжособистісних ставлень, так і діяльність суспільних інституцій (настанов громадської думки) та відповідних інститутів (закладів, установ), покликаних сприяти утвердженню цих відносин» [295, с. 35].

Рівень сформованості соціальної культури залежить від рівня і якості побутового забезпечення громадян, охорони їх здоров'я, розвитку освіти, науки, техніки та технологій. На думку А. Поплавської [295], Є. Рябухи [317], гостинність є невід'ємною складовою соціальної культури.

Розвиток соціальної культури істотно впливає як на гостинність, так і на життєдіяльність соціуму. «Соціум» (від лат. *socius* – товариський, дружній, спільний) як явище бере свій початок з давніх давен історії людства. Натепер це слово є багатозначним і здебільше вживається для позначення спільноти громадян і суспільства загалом.

Соціокультурне середовище як система охоплює різні види культурної діяльності, що формуються в соціумі й стають об'єктом дослідження і предметом вивчення галузі 02 «Культура і мистецтво». Як свідчить В. Маслов, у культурології завжди залишається актуальним і головним дослідження людини, соціальний статус якої реалізується через культурні відносини, зв'язки, поведінку тощо [245, с. 215].

Соціальну функцію культури посилюють культурно-просвітницька та рекреаційна діяльності, а саме: здатність зміцнювати взаєморозуміння і толерантність, розширювати культурний обмін і продуктивну добросусідську контактність між людьми різних традицій, соціальних і політичних устроїв, що ще більше переконує в актуальності й важливості вивчення культури індустрії гостинності.

В останні роки розширення можливостей людей у подорожуванні та урізноманітнення мотивації відпочинку спричиняє до суттєвого перегляду та переоцінювання явища «дозвілля» і його значення як соціокультурної категорії середовища. Адже якщо впродовж багатьох років реалізація дозвілля, здебільшого, здійснювалась у ролі додатку до виробничої галузі, то

в теперішні часи дозволя стає більш широкою сферою соціокультурної діяльності, в межах якої відбувається самореалізація творчого і духовного потенціалу суспільства [179, с. 38].

У сучасному суспільстві «вільний час» стає соціальною цінністю, тобто важливим чинником усебічного розвитку людини, її потреб та інтересів, що надає дозвіллю інтелектуального, творчого відтінку й посилює культурологічну функцію соціокультурної діяльності.

Індустрія гостинності є засобом комунікації та саморозвитку особистості, підвищення обізнаності в загальній культурі «шляхом ознайомлення з побутом, традиціями, віруваннями, стилем життя інших народів, культурною спадщиною людства та красою природи. Сутність рекреаційної функції індустрії гостинності полягає у фізіологічній (відновлення фізичних сил, оздоровлення, відпочинок) і психологічній (зміна місця, оточення, набуття нових вражень та відчуттів) релаксації людини. Вона пов'язана з продуктивно-економічною субфункцією» [317, с. 30] індустрії гостинності.

Отже, між культурою й індустрією гостинності спостерігається діалектичне відношення, що відтворюється у формуванні такого соціокультурного середовища, яке спрямоване на розвиток суспільства, накопичення та збереження культурних цінностей нації.

Сучасна індустрія гостинності претендує на культурну універсальність і несе в собі новий тип універсалізму постіндустріальної цивілізації. На підставі досліджень С. Горського [66], Н. Кочубей [180], І. Мініч [215], В. Пазенка [368], А. Поплавської [295] можна виокремити такі соціокультурні цілі стійкого розвитку індустрії гостинності: подальше підвищення вкладу цієї галузі в економіку і навколишнє середовище; вдосконалення соціально-культурної рівноправності верств населення; поліпшення якості життєдіяльності громадськості; забезпечення задоволення культурних потреб

споживачів індустрії гостинності; збереження якості навколишнього еко-культурного середовища.

Досягнення зазначених цілей сприятиме збереженню й розвитку ресурсів культури, а також розвитку власне індустрії гостинності задля збереження самобутності національної культури й засвоєння культурної спадщини світу. Отже, соціокультурне середовище й індустрію гостинності можна вважати ресурсами суспільного розвитку, основне їх призначення – покращання соціальної світобудови. Узагальнюючи викладене вище, можна виокремити складники системи розвитку індустрії гостинності (рис. 1.2).

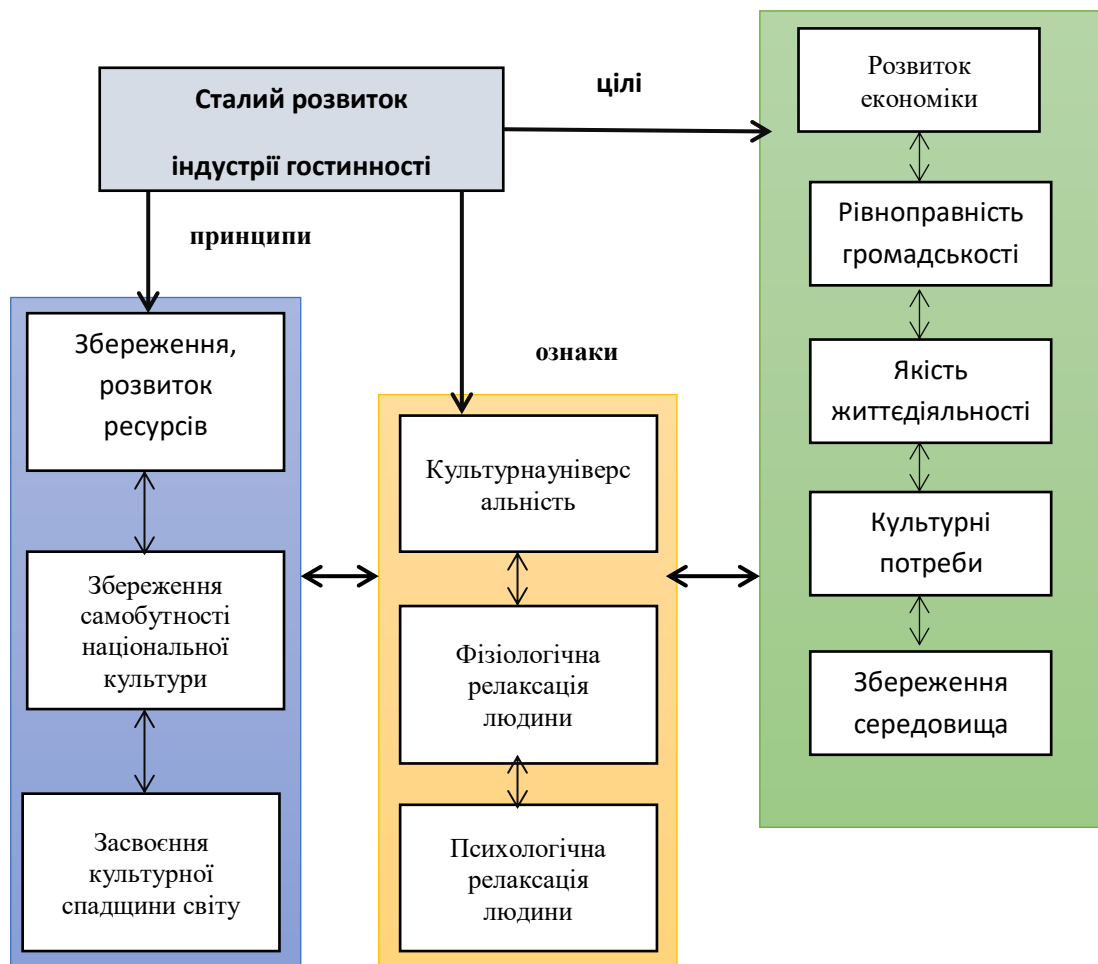

Рис.1.2. Складники системи розвитку індустрії гостинності

Тож наголосимо, незважаючи на періодичні зміни у світовій економіці, індустрія гостинності демонструє впевнене зростання, а в перспективі до 2024 р. – може забезпечити до 346 млн робочих місць (Звіт WTTC, 2015). Індустрія гостинності поєднує в собі велику кількість спеціальностей: шеф-кухарі, гіді, адміністратори, аніматори, управлінці всіх рівнів, менеджери в роботі з клієнтами, маркетологи, бренд-менеджери, власники готелів і багато інших.

Основні вимоги до діяльності в індустрії гостинності – професіоналізм, працьовитість і спрямованість на споживача. Це стосується всіх співробітників компаній, починаючи від швейцарів і закінчуючи менеджерами всіх ланок, особливо тих, функціональні обов'язки яких спрямовані на забезпечення дозвіллевої діяльності.

У сучасних умовах усе більше актуалізується потреба в конкурентоспроможних та професійно-мобільних менеджерах СКД, тому педагогічна наука не може залишитись осторонь вивчення цієї проблеми. На сьогодні освіта належить до найважливіших напрямів державної політики України.

У Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року зазначено: «Держава виходить з того, що освіта – це стратегічний ресурс соціально-економічного, культурного і духовного розвитку суспільства, поліпшення добробуту людей, забезпечення національних інтересів, зміцнення міжнародного авторитету й формування позитивного іміджу нашої держави, створення умов для самореалізації кожної особистості. З огляду на визначені пріоритети найважливішим для держави є виховання людини інноваційного типу мислення та культури, проектування акмеологічного освітнього простору з урахуванням інноваційного розвитку освіти, запитів особистості, потреб суспільства і держави. Якісна освіта є необхідною умовою забезпечення сталого демократичного розвитку суспільства, консолідації усіх його інституцій, гуманізації суспільно-економічних відносин, формування нових життєвих орієнтирів особистості» [266].

Згідно з Концепцією модернізації української освіти, основна мета професійної освіти полягає в підготовці «кваліфікованого фахівця відповідного рівня і профілю, конкурентоздатного на ринку праці, компетентного, відповідального, такого, що вільно володіє своєю професією і орієнтованого в суміжних галузях діяльності, здатного до ефективної роботи за фахом на рівні світових стандартів, готового до постійного професійного зростання, соціально-професійної мобільності» [68].

Отже, у процесі підготовки менеджерів СКД у закладах освіти зміст навчання необхідно формувати відповідно до державних і світових стандартів та професійних якостей. Зокрема, це такі професійні уміння:

- організовувати культурно-творчу, рекреаційно-дозвілєву діяльність населення у вільний час;
- моделювати різноманітні культурно-дозвілєві програми;
- надавати методичну допомогу працівникам індустрії гостинності в організації дозвілля;
- режисерувати власний і використовувати підручний сценарій;
- реалізовувати свій режисерський потенціал у постановці оригінальних анімацій з використанням сучасних інноваційних технологій;
- використовувати інноваційні засоби в організації культурно-дозвілєвих заходів в індустрії гостинності;
- володіти ораторським мистецтвом, технікою психологічної дистанції, імпровізувати;
- мати індивідуальний стиль, володіти сценічною пластикою (танець, ритміка, сценічний рух), створювати власний імідж у поєднанні з професійною діяльністю.

Також для здійснення професійної діяльності менеджер СКД в індустрії гостинності мусить володіти: знаннями з теорії, методики і практики культурно-дозвілєвої діяльності; педагогічними знаннями й уміннями

працювати з людьми, в тому числі з колективами і конкретною людиною; знаннями в різних видах мистецтва, їх виразних засобів і мови; драматургії культурно-дозвіллевих програм, форм і методів роботи серед різних категорій населення, методики соціологічних досліджень, загальної, соціальної та вікової психології, прийоми менеджерської діяльності, маркетингу, технології та управління в індустрії гостинності.

Упродовж навчання в закладі вищої освіти майбутньому менеджеріві СКД необхідно сконцентруватись на розвитку особистих психологічних якостей, таких як: уважність, сприйняття, пам'ять, уява, працездатність і здатність до навчання, чарівність. Так само працювати над зовнішніми даними: голос, дикція, міміка, жести, пластика, музикальність, відчуття ритму тощо. До того ж, менеджер СКД повинен бути творчою особистістю, знати закони та технології шоу-ринку і вміти застосовувати їх на практиці.

Як зазначає В. Жигір, «менеджер соціально-культурної діяльності, як і будь-який інший фахівець, може вважатися професійно-компетентним, якщо має досить високий рівень освіти, володіє необхідними навичками, вміннями, має професійно-діловий досвід» [111, с. 68], має організаторські здібності.

Професійна компетентність менеджера СКД орієнтована на його здібності: публічні, творчого самовираження й імпровізації, інтелектуальні, позитивно-світоглядні, творчі, навчально-пізнавальні, естетичні, математичні, інформаційно-технологічні, конструктивно-технічні, епістолярні, фізичні, музичні, образотворчі, декламування, риторики, дидактики, абстрактно-проектного та стратегічного управлінського мислення, новаторства.

Специфіка діяльності менеджера СКД реалізується у таких уміннях:

- визначати і впливати на задоволення вільного часу, соціально-культурних інтересів різних верств населення;
- проектувати соціокультурні програми із застосуванням інноваційних технологій;

- упроваджувати інноваційні методи управління й організації культурно-дозвіллевих заходів в індустрії гостинності;
- управляти економічними механізмами організації СКД в індустрії гостинності;
- упроваджувати інструктивно-методичні рекомендації педагогіки дозвілля.

Також слід виокремити основні навички, що мають бути сформовані в процесі навчання майбутніх менеджерів СКД, – це: організаційні та комунікативні; навички співпраці, самоконтролю та самооцінювання, пошуку шляхів вирішення конфліктів.

Так О. Бабенко розглядає професійно значущі якості менеджера на трьох рівнях [9]: завдання діяльності, поведінка, якості особистості. На підставі цього ми змодельовали професійний «портрет» менеджера СКД, який опирається на знання, уміння, навички та особистісні психологічні якості (рис. 1.3).

Вивчення та аналіз наукових праць дослідників указує на те, що до основних функціональних обов'язків менеджера СКД можна віднести: формування соціокультурного середовища, в якому створення і реалізація різних дозвіллевих програм задовольнить духовні потреби кожного учасника.

Менеджер СКД – особистість неоднозначна, вона поєднує в собі якості управлінця, організатора, маркетолога, творця, соціального працівника, педагога, психолога, спеціаліста зі зв'язків з громадськістю та багато іншого. На успішність його діяльності впливає наявність таких здібностей, як: стратегічно мислити, вміти планувати роботу, прогнозувати, цілеспрямованість, проектування роботи, уміння генерувати та успішно реалізовувати ідеї, новаторство, здатність приймати рішення.

Рис. 1.3. Професійний «портрет» менеджера СКД

Проте, варто зазначити, що особистість менеджера СКД багатогранна, непередбачувана. Менеджер СКД у професійній діяльності спирається на особисті психологічні якості, індивідуальність, особистий стиль комунікації, імідж. У сучасному світі менеджменту соціально-культурна діяльність різноманітна та заснована на важливих потребах особистісного і суспільного розвитку. Тож об'єктом менеджменту СКД є людина як основний замовник естетизації довкілля і споживач культури.

1.2. Аналіз стану та необхідності модернізації професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності як наукова проблема

Провідними теоретичними засадами професійних компетентностей майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності є культурологічні знання. При цьому знання основних положень теорії та історії культури або культурології складають лише загальну поінформованість, що є необхідною складовою будь-якої соціально-гуманітарної освіти. Але для формування професійних якостей фахівця в галузі менеджменту соціокультурної діяльності цієї якості недостатньо. Загальну поінформованість не можна вважати складником професійної компетентності, якщо її не можна безпосередньо використати у фаховій практичній діяльності.

Метою практичної підготовки менеджерів соціокультурної діяльності є засвоєння достатнього обсягу професійних наукових уявлень у сфері організації соціокультурної діяльності. Цією метою визначені основні завдання їх практичної підготовки: формування уявлень здобувачів вищої освіти про соціокультурну діяльність та менеджмент як сукупності різноманітних видів професійної праці; усвідомлення здобувачами вищої освіти сфери соціокультурної діяльності та менеджменту в сучасному суспільстві як виробництва організованого за законами економіки; закріплення у майбутніх фахівців зазначеної спеціальності розуміння сутності соціокультурного виробництва в сучасному суспільстві як сфери бізнесу; засвоєння майбутніми фахівцями уявлень про вихідні кроки технології самостійного створення власного робочого місця у сфері менеджменту соціокультурної діяльності; вивчення здобувачами вищої освіти цієї спеціальності історичних та сучасних технологій менеджменту соціокультурної діяльності крізь призму їх авторської належності чи

індивідуально розроблених та апробованих засобів ринкової реалізації соціокультурної продукції.

Визначення мети та завдань практичної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності є підґрунтям для формулювання смислових концепцій, відповідно до яких розкривається зміст основних дисциплін фахового циклу. Такими смисловими концепціями є політичні, правові, соціальні, економічні вимоги, якими обумовлено створення та розвиток нового напрямку вищої освіти, а також забезпечення сталого розвитку людства в планетарному масштабі, що було проголошено у 2015 р. ООН і відоме як «Глобальні цілі сталого розвитку» або «Програма 2030».

Розвиток професійних компетентностей майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності в українських ЗВО у своїх світоглядно-ідеологічних засадах та технологічних компонентах має віддзеркалювати виклики сталого розвитку. Продуктивною смисловою концепцією формування майбутніх фахівців соціокультурної діяльності є сучасна вимога щодо відображення ризиків в існуванні людства та розбудови стратегій їх обмеження. Ризикологічний підхід органічно пов'язаний з вимогою забезпечення сталого розвитку.

На сьогодні реалії вітчизняної системи вищої освіти також демонструють відсутність масштабної та системної роботи щодо інституційного та методичного забезпечення, формування професійних стандартів з чітким баченням необхідних компетентностей менеджера соціокультурної діяльності, упорядкування принципів та алгоритму вивчення соціокультурних потреб різних категорій населення, що має бути основою розроблення якісних освітніх програм [256, с. 23].

Одним з ефективних механізмів вирішення зазначених завдань є впровадження дуальної моделі освіти, яка здатна забезпечити набуття фахівцями у сфері менеджменту соціокультурної діяльності необхідних теоретичних знань та практичних компетентностей.

Досвід підготовки фахівців у провідних країнах Європи, зокрема Німеччині, яку побудовано за дуальною формою освіти, вже засвідчив, що така організація освітнього процесу є найбільш ефективною у сучасних умовах, особливо для тих спеціальностей, які вимагають глибоких теоретичних знань, мобільності, комунікативних навичок та вміння вирішувати складні проблеми.

Особливостями дуальної форми здобуття освіти є збільшення обсягу навчання безпосередньо на базах практики, на робочому місці (орієнтовно до 40% загального обсягу освітньої програми).

Дуальні підходи у підготовці фахівців з менеджменту соціокультурної діяльності сьогодні реалізуються через:

- практико-орієнтований зміст навчального плану спеціальності; забезпечення наскрізної практичної складової (робота в організаціях і установах соціальної та соціокультурної сфер);
- залучення фахівців-практиків для проведення занять;
- забезпечення гнучкого розкладу для можливості проведення занять на базі підприємств, установ, громадських організацій;
- активні форми навчальної роботи, лекції, практичні заняття в малих групах, тренінги, кейс- і проектні методи;
- самостійне навчання з консультаційною підтримкою викладача; формування навичок проектної діяльності та впровадження проектних технологій;
- активне використання інформаційних технологій для пошуку та обробки інформації, мобільних комунікацій та роботи у віртуальному просторі.

Важливо також зазначити, що ефективність системи дуального навчання забезпечується шляхом послідовної і системної реалізації вказаних базових підходів та принципів і спільної відповідальності всіх учасників цього процесу

– викладачів, роботодавців і студентів, без мотивованої та активної роботи яких жоден позитивний результат неможливий.

У цьому контексті важливо підкреслити значущість високого рівня відповідальності здобувачів вищої освіти, які навчаються за дуальною моделлю освіти. Утім така відповідальність є значущою як з погляду більш високих вимог до рівня організованості та дисциплінованості студентів, які вже на цьому етапі вчаться розуміти особливості кожної конкретної організації, поважати її традиції, цінувати час і зусилля майбутніх колег, так і з погляду формування професійних компетентностей майбутніх менеджерів, які мають у своїй діяльності втілювати зазначені якості [256, с. 25].

У сучасних методологічних розробках з менеджменту вищої школи традиційна категорія особистісної орієнтації у навчально-виховній діяльності розкривається і переосмислюється як вимога студентоорієнтованого освітнього процесу. Принципи запровадження особистісно орієнтованого підходу в навчанні багаторазово розкривалися вітчизняними і зарубіжними дослідниками – педагогами та психологами. Багаторазово відбувалася імплікація цього підходу в технологіях навчальної та виховної роботи у школі [62; 235].

Достатньо доведені такі переваги особистісно орієнтованих технологій освіти, як сприяння саморозвитку індивідуума, його успішної соціалізації, самозахисту, самовихованню, самобутності. Вони забезпечують не тільки звичайну задовільну адаптацію особи до соціального середовища, але й її продуктивну інтеграцію до соціуму.

У сфері вищої освіти актуальність поглиблення особистісно орієнтованого підходу ще більш зростає. Урахування рівня та перспектив розвитку особистості студента, його потреб, здібностей та прагнень має особливе значення на першому курсі навчання, поки відбувається перехід від шкільних умов до нового освітнього середовища.

Умовами інтеграції в соціум є оволодіння механізмами соціальної комунікації, світоглядними орієнтаціями, алгоритмами спільної активної діяльності. Успішно інтегрований індивідуум перетворюється на соціально активну особистість, усвідомлює ресурси індивідуальної та групової свободи, перспективи реалізації власних креативних потенцій, соціальні потреби і вимоги щодо особистої та спільної активності. Засобами особистісно орієнтованих технологій забезпечується культурна самоідентифікація.

Отже, можна стверджувати, що використання інноваційних підходів до практичної підготовки менеджерів соціокультурної сфери є важливою складовою менеджменту освіти. З огляду на вищевикладене, базовим компонентом практичної підготовки менеджера соціокультурної діяльності є використання основних інноваційних підходів, серед яких найбільш затребувані: ризикологічний, дуальний та особистісно орієнтований.

На цьому тлі окремого дослідження потребують розробка функцій професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності та створення модернізованої моделі професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної сфери.

Модернізація – «це зміна у відповідності з потребами та вимогами сучасності» [144]. На сьогодні модернізація української освіти має три актуальні виміри:

– в історичному плані вона потребує логічного, закономірного завершення освітніх реформ останніх років, а саме комплексного оновлення освіти зі створенням «нормативно-правових та організаційно-економічних механізмів, щоб у повній мірі реалізувати процес модернізації;

– у площині реконструкції, відновлення освітянської гілки модернізації потрібно подолати наслідки загальносистемної соціально-економічної кризи, яка може поставити цю галузь на грань виживання, а педагогічний корпус – за межу бідності;

– не менш складні завдання модернізації у плані власне оновлення освіти, подолання все більш зростаючого її відставання від потреб розвитку країни» [144] у набутті максимальної загальнонаціональної значущості, де освіта буде стимулом стагнації суспільства чи фактором його економічного зростання та благоустрою, фактором конкурентоспроможності та національної безпеки країни.

Учасники групи «Доповідь до Європейської Комісії про покращення якості викладання та навчання в європейських вищих навчальних закладах» М. Макаліс, Аг. Bladh, V. Berger, Ch. Бодє, Ja. Muehlfeit, T. Petrin, A. Schiesaro, L. Tsoukalis [448, р. 13] наголошують, що у світі, який змінюється, випускники Європи потребують такого виду освіти, що дає їм змогу артикульовано залучати як активних, мислячих, глобальних громадян, так і економічних суб'єктів в етичному, сталому розвитку нашого суспільства.

Вирішальним завданням модернізації сучасної освіти вбачається забезпечення її якості, побудови продуктивної освітньої системи, яка відповідає запитам сьогочасного ринку праці, суспільства, держави та задоволенню мотивації особистості у професійній діяльності.

Підготовка менеджерів СКД відбувається за двома за рівнями вищої освіти «бакалавр» та «магістр» за спеціальністю 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності» опис яких подано в Додаток В.

Важлива тенденція розвитку освіти менеджерів СКД пов'язана з розширенням потребою на ринку праці сучасного фахівця з широким діапазоном географічних меж професійних компетентностей в різних дотичних галузях. Варто розробити стратегію розвитку системи підготовки менеджерів, що передбачає вирішення пріоритетних завдань:

- уведення до змісту освіти компонентів, що відображають українську специфіку в економіці, суспільно-політичному і культурному середовищі;
- гуманітаризації змісту освіти, підвищення уваги до етики бізнесу, соціальної відповідальності менеджменту, подолання вузького

функціоналізму й уніфікації програм, надання навчальним планам і програмам гнучкості, забезпечення їх інтегративності;

– розроблення і реалізації програм додаткових спеціалізацій, які б давали змогу майбутнім менеджерам вчасно адаптуватися до соціально-економічних змін (рис. 1.4).

і процеси, в межах яких можлива подальша професійна та наукова кар'єра.

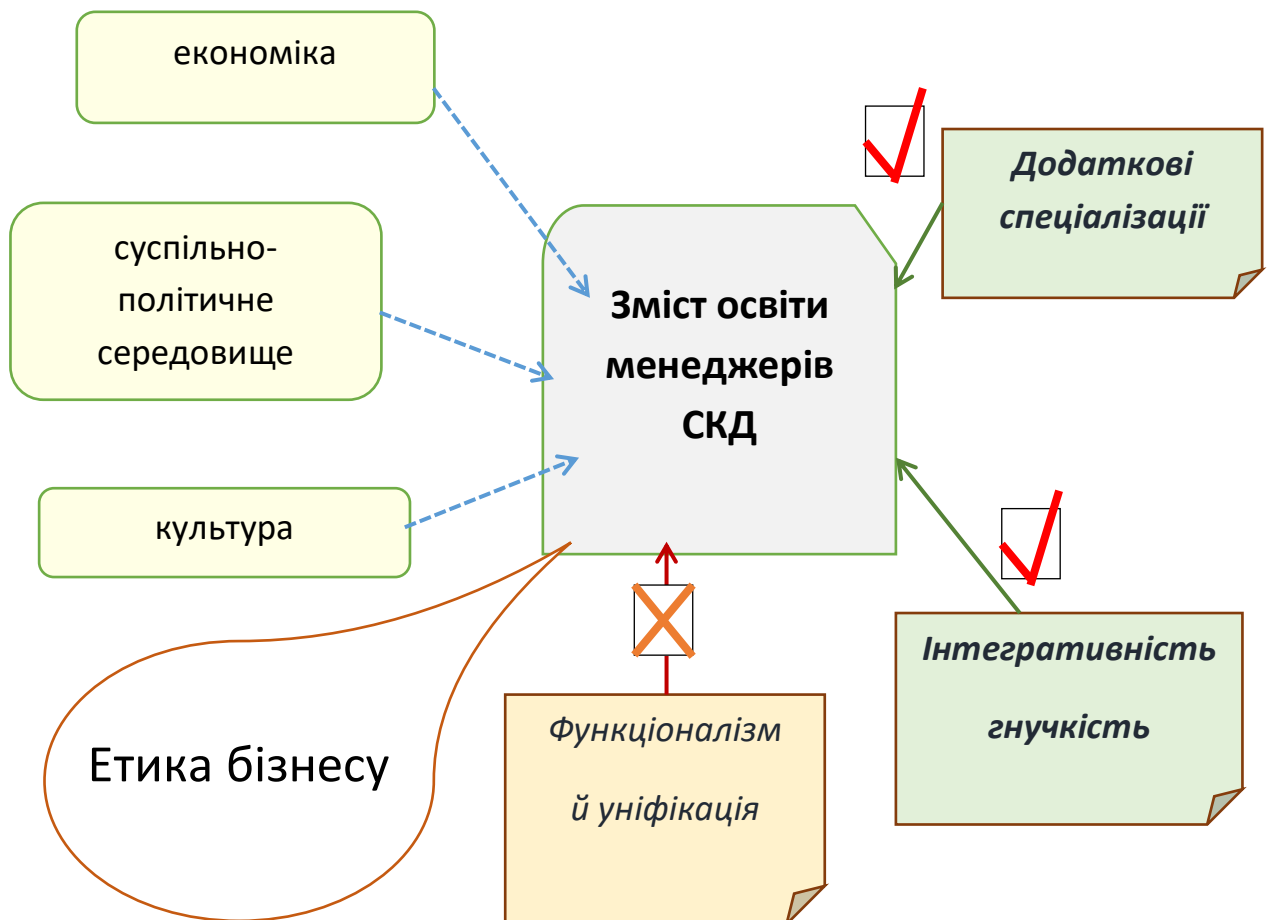

Рис. 1.4. Напрями стратегії розвитку системи підготовки менеджерів соціокультурної діяльності

Такий підхід цілком зумовив необхідність у межах спеціальності «Менеджмент соціокультурної діяльності» на базі факультету менеджменту освіти та науки Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова створити додаткові спеціалізації за програмами: «Менеджмент індустрії гостинності» за рівнем підготовки бакалавр та магістр.

Введення в освітній процес додаткових програм розширює поле професійної діяльності та примножує конкурентоспроможність майбутніх менеджерів СКД на ринку праці.

Програма ґрунтується на гуманітарних, соціально-економічних, професійних та фундаментальних галузях науки, реальних результатах туризму та готельно-ресторанної справи, зорієнтована на актуальні питання. Нормативна частина містить три цикли: гуманітарної та соціально-економічної підготовки; фундаментальної, природничо-наукової підготовки; професійної та практичної підготовки. Вибіркова частина закладу освіти складається з: дисциплін за вибором; дисциплін вільного вибору студента, практичної підготовки.

Реалізація програм забезпечує підвищення рівня знань та навичок майбутніх менеджерів СКД з управління підприємствами соціокультурної діяльності. Варіативна частина додаткових програм орієнтована на глибоку спеціальну підготовку ініціативних і спроможних до швидкої адаптації в умовах сучасного бізнес-середовища майбутніх менеджерів СКД в індустрії дозвілля, туризму, медіа-менеджменту та індустрії гостинності.

Змістовне наповнення професійно-спрямованих дисциплін додаткових програм формує фахівців з креативним мисленням, здатних вирішувати конкретні проблеми і професійні завдання застосовуючи інноваційні методи управління підприємствами індустрії гостинності, туризму, дозвілля та розваг.

Специфіка сфери діяльності майбутніх менеджерів СКД та необхідність враховування міжгалузевого та міждисциплінарного змістового наповнення варіативної частини потребує впровадження та опанування майбутніми фахівцями наступних навчальних дисциплін циклу професійної та практичної підготовки освітніх програм підготовки бакалавра і відповідно магістра (табл. 1.1, 1.2).

Вважаємо, що пропонований вибір програм формує основну детермінанту майбутнього менеджера соціокультурної діяльності –

гостинність, яка є визначальним типом мислення фахівця сфери послуг у галузі готельного та ресторанного бізнесу і рушієм у їхній професійній діяльності, що сприяє конкурентоспроможності випускника на ринку праці.

Таблиця 1.1

Перелік дисциплін додаткових спеціалізацій (рівень підготовки бакалавр):
«Культурно-дозвілєва діяльність», «Туризм», «Медіа-менеджмент»,
«Менеджмент готельно-ресторанної справи»

ВВ2.1	Додаткова спеціалізація «Культурно-дозвілєва діяльність»	Обсяг кредитів ЄКТС/годин
ВВ2.1.01	Організація та проведення культурно-дозвілєвих програм	5
ВВ2.1.02	Соціологія дозвілля дітей	3
ВВ2.1.03	Технології культурно-дозвілєвої діяльності	5
ВВ2.1.04	Творчий розвиток дитини	3
ВВ2.1.05	Менеджмент індустрії дозвілля	5
ВВ2.1.06	Основи сценарного мистецтва	3
ВВ2.1.07	Оформлення свят та масових заходів	3
ВВ2.1.08	Соціокультурна робота за кордоном	3
Всього		30/900
ВВ2.4	Додаткова спеціалізація «Туризм»	Обсяг кредитів ЄКТС/годин
ВВ2.2.01	Дитячий та сімейний туризм	5
ВВ2.2.02	Дитячий рекреаційний туризм та курортологія	5
ВВ2.2.03	Туристське країнознавство для дітей	3
ВВ2.2.04	Основи туристичного обслуговування	3

Продовження Таблиці 1.1

ВВ2.2.05	Управління в сфері дитячого туризму	5
ВВ2.2.06	Рекреаційно-розважальні технології в туризмі	3
ВВ2.2.07	Крос-культурний менеджмент в дитячому туризмі	3
ВВ2.2.08	Туроперейтінг	3
Всього		30/900

BB2.4	Додаткова спеціалізація «Медіа-менеджмент»	Обсяг кредитів ЄКТС/годин
BB2.3.01	Медіаекономіка та медіаринок	3
BB2.3.02	Теорія та історія медіа	5
BB2.3.03	Медіакультура	5
BB2.3.04	Медіапедагогіка	3
BB2.3.05	Теорія ЗМІ та журналістики	4
BB2.3.06	Медіапланування та управління контентом	4
BB2.3.07	Візуалізація в медіакommунікаціях	3
BB2.3.08	Управління персоналом в медіа	3
Всього		30/900
BB2.4	Додаткова спеціалізація «Менеджмент готельно-ресторанної справи»	Обсяг кредитів ЄКТС/годин
BB2.4.01	Організація готельного господарства	5
BB2.4.02	Рекреційні комплекси світу	5
BB2.4.03	Товарознавство в галузі	3
BB2.4.04	Гігієна і санітарія в галузі	3
BB2.4.05	Організація ресторанного господарства	5
BB2.4.06	Устаткування закладів готельно-ресторанного бізнесу	3
BB2.4.07	Стандартизація, сертифікація і метрологія	3
BB2.4.08	Управління якістю продукції та послуг у готельно-ресторанному господарстві	3
Всього		30/900

Необхідність модернізації менеджерської освіти в соціокультурній діяльності покликана умовами розвитку соціокультурної сфери й потребує:

– упровадження в Україні позитивного зарубіжного досвіду модернізації освітніх послуг;

– утілення дуальної освіти з диференційованим підходом до вибору навчальних дисциплін освітньої програми з урахуванням індивідуальних потреб, інтересів та здібностей майбутніх менеджерів СКД;

– оновлення змісту менеджерської освіти, що передбачає, з огляду на потреби українських громадян, дієвої системи соціальної підтримки в культурно-дозвілєвій діяльності та організації індустрії гостинності;

– забезпечення ефективності інноваційних процесів у системі менеджерської освіти соціокультурної діяльності через залучення до активної і свідомої участі в них працівників освіти, мистецтва, культури, посилення їхньої професійної відповідальності;

– розвиток міжнародної співпраці в галузі підготовки професорсько-викладацького складу ЗВО із залученням фахівців провідних ЗВО Великої Британії, Болгарії, Польщі, Швейцарії, України та інших з метою проведення спільних заходів щодо підвищення рівня загальної культури, педагогічних знань і навичок майбутніх менеджерів СКД.

Таблиця 1.2

Перелік дисциплін додаткових спеціалізацій (рівень підготовки магістр):
«Культурно-дозвілєва діяльність», «Туризм», «Редагування»,
«Менеджмент готельно-ресторанної справи»

ВВ1.1.	Спеціалізація «Культурно-дозвілєва діяльність»	Обсяг кредитів ЄКТС/годин
ВВ1.1.01	Управління культурно-дозвіл. програмами та проектами	5
ВВ1.1.02	Основи режисури та організації масових дозвіл. заходів	5
ВВ1.1.03	Діяльність культурно-дозвілєвих організацій	4
ВВ1.1.04	Продюсування соціокульт. програм та проектів	4
Всього		18/540
ВВ1.2.	Спеціалізація «Туризм»	Обсяг кредитів ЄКТС/годин
ВВ1.2.01	Технології туристичної діяльності	5
ВВ1.2.02	Управління проектами в сфері дитячого та сімейного туризму	5

Продовження Таблиці 1.2

ВВ1.2.03	Інноваційний туристичний менеджмент	4
ВВ1.2.04	Брендінг туристичних дестинацій	4
Всього		18/540
ВВ1.3.	Спеціалізація «Редагування»	Обсяг кредитів ЄКТС/годин
ВВ1.3.01	Ринок медіаресурсів	4

BB1.3.02	Редагування дитячих медіа програм	5
BB1.3.03	Управління в сфері медіакультури	5
BB1.3.04	Інформаційні та медіаосвітні технології	4
Всього		18/540
BB1.3	Спеціалізація «Менеджмент готельно-ресторанної справи»	Обсяг кредитів ЄКТС/годин
BB1.3.01	Міжнародна готельна індустрія	5
BB1.3.02	Бізнес-планування в готельно-ресторанному бізнесі	5
BB1.3.03	Інноваційні технології у готельному господарстві	4
BB1.3.04	Реінжиніринг бізнес процесів	4
Всього		18/540

Останніми роками в багатьох країнах, у тому числі і в Україні, піклування про інклюзію розглядається в якості однієї з стратегічних завдань розвитку системи освіти. Це обумовлюється низкою передумов, в числі яких соціально-педагогічні, законодавчо-нормативні, теоретичні та практико-орієнтовані. Продиктовані необхідністю включення осіб з особливими потребами (ООП) в освітнє соціокультурне середовище закладів вищої освіти (ЗВО) соціально-освітні передумови включають: зміну цільових установок в сфері освіти від «знаннєвих» до компетентностних, ідеї гуманізації суспільства і освіти, реалізація принципу рівних можливостей в освіті для всіх, перехід від «медичної» моделі розуміння інклюзії до «соціальної», включення батьків в освітній процес як його активних суб'єктів.

Однією з основних нормативних передумов є набуття чинності закону України «Про освіту» [144], де вперше введені такі поняття, як «особа з особливими освітніми потребами», «інклюзивне навчання», «інклюзивне освітнє середовище» та ін.

Низкою правових документів регламентується діяльність із забезпечення доступності якісної освіти для всіх учнів незалежно від їх психофізичних особливостей, так, у законі України «Про освіту», зокрема, статті 19 («Освіта осіб з особливими потребами»), та 20 («Інклюзивне

навчання»), зазначено «особам з особливими освітніми потребами освіта надається нарівні з іншими особами, у тому числі шляхом створення належного фінансового, кадрового, матеріально-технічного забезпечення та забезпечення розумного пристосування, що враховує індивідуальні потреби таких осіб, визначені в індивідуальній програмі розвитку. Для навчання, професійної підготовки або перепідготовки осіб з особливими освітніми потребами застосовуються види та форми здобуття освіти, що враховують їхні потреби та індивідуальні можливості» [144].

Організація інклюзивного навчання, задоволення освітніх та соціальних потреб дітей із складними порушеннями розвитку під час їх перебування в загальноосвітньому навчальному закладі задовольняються психологами, соціальними працівниками, батьками або особами, уповноваженими ними.

Виконання ухвалених документів дасть змогу до 2019 року:

- розробити та прийняти нормативно-правові акти, організувати методичне забезпечення, необхідне для реформування системи інституційного догляду та виховання дітей;

- проаналізувати існуючу мережу закладів інституційного догляду дітей, оцінити забезпечення прав дітей у кожному регіоні та затвердити регіональні плани реформування системи інституційного догляду та виховання дітей;

- сформувати регіональні команди та підготувати їх до впровадження вищезазначеної стратегії;

- розробити навчальні програми для підготовки та перепідготовки фахівців, зокрема тих, які працюють із дітьми з інвалідністю;

- розробити критерії моніторингу процесу реформування системи інституційного догляду та виховання дітей;

- залучити інвестиції для реалізації реформи системи інституційного догляду та виховання дітей.

Ухвалені документи спрямовані на зміну системи інституційного догляду та освіти ООП в Україні на систему, умови якої забезпечують їх розвиток в соціокультурному наближеному до сімейного середовищі.

Нині, відповідно до найкращого світового досвіду органи місцевого самоврядування забезпечують розвиток медичних, освітніх, реабілітаційних та соціальних послуг для ООП. Психолого-педагогічний супровід здійснюється інклюзивно-ресурсними центрами. В багатьох ЗВО розпочата підготовка і перепідготовка психологів і педагогів до роботи в умовах інклюзивної освіти, розвитку необхідних складників професійної компетентності.

Необхідно зауважити, що органи місцевого самоврядування створюють необхідні умови для забезпечення безпеки та благополуччя осіб з особливими потребами, виявлення та підтримки вразливих сімей з дітьми, які потребують корекційно-розвиткові послуги та з метою збереження сім'ї для дитини та запобігання вилученню дитини у батьків.

Корекційно-розвитковими послугами (допомогою) називається комплексна система заходів супроводження особи з особливими освітніми потребами у процесі навчання, що спрямовані на корекцію порушень шляхом розвитку особистості, її пізнавальної діяльності, емоційно-вольової сфери та мовлення [144].

Відповідно означена системи потребує професійного менеджменту. Відомо, що менеджмент реалізується в трьох основних сферах діяльності: комерційної (бізнес), політичної (органи влади) і соціальної (освіта, культура, охорона здоров'я, соціальний захист).

У широкому сенсі менеджмент – це соціальне управління організацією та керівництво людьми. Нині соціальний простір потребує фахового управління, який здійснюється менеджерами СКД, до функціональних обов'язків входить реалізація адаптованих освітніх програм роботи з ООП. Менеджер СКД – це спеціально підготовлений керівник-професіонал в

управлінні та організації сучасними освітніми, дозвіллевими, рекреаційними та іншими організаціями для ООП.

Можна виокремити найважливіші професійні якості менеджера СКД, який, поряд з вміннями приймати обґрунтовані рішення і брати на себе за них відповідальність, повинен дотримуватися низки правил хорошого тону (одяг, зовнішній вигляд, стиль керівництва), використовувати сучасні методи роботи з ООП.

Менеджер СКД повинен володіти професійними міждисциплінарними знаннями: індустрії дозвілля, інклюзивній освіті, правова підготовка, арт-терапії, інформаційно-освітніми та цифровими технологіями.

Сьогодні організації дозвілля і розваг здійснюють кроки у напрямі відмови від одноманітності, оскільки вони повинні надавати населенню варіативні послуги відпочинку, що відповідають різноманітним вимогам ООП та їх батьків або осіб, які їх замінюють. Така зміна в системі дозвілля ООП вимагає відповідних динамічних змін в управлінні освітніми та дозвіллевими організаціями.

Менеджмент СКД у роботі з ООП має свою специфіку і властиві тільки йому закономірності. З точки зору системного підходу організація як керована система складається з двох підсистем: керуючої і керованої. До складу керуючої системи входять директор і його заступники.

До складу керованої системи входять: ООП, педагоги, психологи, соціологи, аніматори, батьки, господарський і медичний персонал та ін. Для того щоб управління було ефективним, потрібна взаємодія блоків та підсистем один з одним. Для цього менеджеру СКД необхідно проводити моніторинг системи роботи з ООП.

Моніторинг є систематичне стандартизоване спостереження за станом і динамікою результатів, умовами здійснення освітньої діяльності, контингентом ООП, пізнавальним їх розвитком, мотивацією, потребами та професійними досягненнями.

Наявність об'єктивної інформації як бази для науково організованого моніторингу дозволяє менеджеру СКД організації проаналізувати наявний матеріал, зробити відповідний прогноз щодо вибору та наповнення відповідних заходів дозвілля для ООП. Зібрана таким чином інформація аналізується через діагностику та моделювання з метою вироблення ефективного управлінського та організаційного рішення. Важливим є науковий моніторинг, який, в основному, проводиться силами керівного складу установи, що дозволяє виявити досягнення та недоліки в організації заходів для ООП для подальшого їх вдосконалення.

Об'єктами наукового моніторингу можуть бути зміст адаптованих освітніх програм, створення адекватних педагогічних технологій, умов навчання осіб з особливими потребами. Менеджмент СКД – це специфічний вид управлінської діяльності в соціокультурному середовищі, орієнтований на особистість, що має на меті зробити людей здатними до спільної дії соціумі.

Отже визначаємо основні вимоги до менеджера СКД в роботі з ООП:

- обізнаність в психолого-фізіологічних особливостях ООП;
- вміння розпізнавати в особистості ООП його потреби і їх задовольняти;
- володіння методикою та інноваційними методами педагогіки дозвілля та основами арт-терапії в роботі з дітьми
- вміння вибудовувати розвиток особистості ООП на основі комунікації між ними;
- вміння керувати собою в критичних ситуаціях і володіти своїм часом;
- наявність чітких особистих цілей та розумних особистих цінностей (життєвих позицій);
- здатність до постійного особистого розвитку;
- вміння ефективно вирішувати проблеми;
- здатність до інновацій;

- здатність впливати на оточуючих;
- знання сучасних організаційних та управлінських підходів;
- здатність організовувати та керувати;
- вміння навчати і розвивати особистість;
- вміння запобігати та конструктивно вирішувати конфліктні ситуації.

Досліджуючи особливості менеджменту СКД з ООП було виділено сукупність індивідуальних якостей для ефективного управління людьми: адаптивна мобільність, контактність, стресостійкість. Так, до адаптаційної мобільності вони відносять: схильність до творчості, прагнення вчити інших, бажання якісних змін в організації, готовність до ризику, прагнення до нововведень, самовладання, підприємливість.

Контактність включає: товариську, інтерес до людей, здібність викликати прихильність до себе людей, бачити себе з боку, вислуховувати людей, вміння поглянути на конфліктну ситуацію очима співрозмовника. До стресостійкості: інтелектуальна та емоційна захищеність в проблемних ситуаціях, самовладання і тверезість мислення.

Показником ефективності управління та організації дозвілля з ООП є рівень авторитету менеджера. Професійні задачі, що характеризують діяльність менеджерів СКД в організації інклюзії, полягають в:

- знаннях філософії інклюзивної освіти, психолого-педагогічних закономірностей та вікових особливостей і особистісного розвитку ООП, що знаходяться в умовах соціокультурного інклюзивного середовища, і вмінні виявляти дані закономірності та особливості;
- вмінні відбирати оптимальні способи та технології організації інклюзивного дозвілля, проектувати процес для спільного розвитку осіб з нормальним і порушеним розвитком;

– умінні застосовувати різних способів комунікативної взаємодії між усіма суб'єктами корекційно-освітнього процесу, орієнтованих на ціннісне ставлення до дітей з ОВЗ і інклюзивної освіти в цілому;

– навичках створення корекційно-оздоровчого середовища в умовах соціокультурного інклюзивного простору і використуванні ресурсів освітніх організацій для розвитку ООП;

– навичках здійснювати професійну самоосвіту з питань інклюзії.

Модернізація підготовки менеджера в соціокультурній сфері сприятиме створенню інноваційно-освітнього середовища професійної підготовки сучасного фахівця соціокультурної діяльності, здатного адаптуватись на сучасному ринку праці й спроможного розкрити творчий потенціал професійних компетентностей. Такий підхід має створити умови для стабільного розвитку, забезпечення робочими місцями сотень тисяч громадян України та Європи, що позитивно вплине на економіку держави.

Таким чином, менеджмент СКД з ООП має свої особливості і свою специфіку та потребує подальшого дослідження. Цикл професійної підготовки майбутніх менеджерів СКД для роботи з ООП полягає в тому, що їх підготовка до роботи в умовах інклюзивної освіти, що розглядається як персоніфікований і неперервний процес, включає змістовний і організаційний компоненти і спрямована на розвиток соціо-інформаційної компетентності менеджерів та їх здатності вирішувати професійні завдання в області інклюзії.

1.3. Сучасні потреби та вимоги до майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності

Сучасний етап розвитку суспільства вимагає від менеджерів СКД наявності не лише достатнього багажу знань у межах певної галузі, але й таких навичок і вмінь, які дозволять використати ці знання в умовах постійних змін, пов'язаних із соціальними тенденціями, що проявляються в активній динаміці,

швидкому розвитку технологій, а разом з ними і сфер, що їх обслуговують. При цьому мобільність і конкурентоспроможність стають тими якостями особистості, що дають змогу суб'єкту успішно реалізувати себе в контексті професійної діяльності [55, с. 14].

Соціологічні дослідження Н. Шевченко [401, с. 15] професійної мобільності зосереджують основну увагу на якісних переміщеннях індивідів у межах професійної спільноти, шансах на кар'єру та їх усвідомленні, на цілях і мотивах професійної мобільності та соціальної адаптації.

На досить вагомий доробок у цьому напрямі зарубіжних учених указує Л. Вороновська, зокрема на те, що «зроблено аналіз професійної мобільності як соціального явища, розкривається феноменологічне бачення цього поняття (А. Шюц, М. Шелер), пропонується модель статистичного аналізу професійної мобільності (Р. Хаузер, У. Сьюелл та Д. Грацкі), здійснюються спроби кількісного і якісного аналізу процесів професійної й освітньої мобільності (П. Блау, П. Бурдьє)» [55, с. 23–24].

Учені-соціологи також звернули увагу на особливості різних факторів процесу соціальної мобільності (психологічні, економічні, демографічні, освітні та інші) та її роль у формуванні соціальної структури суспільства (О. Болотська [32], Є Іванченко [124], Р. Майборода [238], Л. Пілецька [285], І. Шпекторенко [407], Н. Чернуха [392]), мобільність у контексті професійної кар'єри особистості (Є. Іванченко [125], Н. Кожемякіна [158], Л. Пілецька [284], Л. Сушенцева [361] тощо).

Здебільшого в сучасних дослідженнях кар'єри фіксується зміщення від парадигми планування її до парадигми управління нею. «Сучасний погляд на професійне просування працівників полягає у ставленні до кар'єри як до сукупності багатьох кар'єрних циклів динамічного походження. У самому визначенні кар'єри використовуються терміни «переміщення», «мобільність», «просування» [55, с. 24].

На думку Н. Шевченко, «кар'єра являє собою суб'єктивно усвідомлені судження працівника про своє трудове майбутнє, виступає як індивідуально усвідомлені позиції і поведінка, пов'язані трудовим досвідом і діяльністю протягом робочого життя людини. У результаті вона має вигляд сукупності очікуваних шляхів самовиявлення і задоволення від праці» [401, с. 16].

Утім Л. Пілецька зазначає, що «співзвучним у психології кар'єри є поняття «кар'єрна мобільність», під яким розуміється швидкість проходження працівником кар'єрних щаблів» [285, с. 206] (європейські компанії кар'єрну мобільність вважають високою, якщо працівник на одній посаді перебуває приблизно 2,5–3 роки).

Отже, трансформація сучасного суспільства передбачає формування соціально-мобільної кваліфікованої особистості, яка готова до постійного пошуку, динамічності, прагне не до перетворень як особистісних, так і професійних.

Конкурентоспроможність потребує не тільки визначеної підготовки майбутнього менеджера СКД до певного виду професійної діяльності, а й підготовки до майбутнього кар'єрного росту в ринкових умовах. Підготовка конкурентоспроможних менеджерів СКД до кар'єрного росту стане ефективною, якщо вона відповідає сучасним викликам суспільства й вирішує взаємозв'язані завдання: формування інноваційної готовності до сприйняття нововведення та вміння діяти по-новому, бути професійно мобільним, соціально адаптованим.

У контексті життєвого шляху, соціалізації і професіоналізації особистості дослідження кар'єрного росту дозволяє розглядати його як специфічний вид професійної активності «людини, змістом якої є досягнення смислової визначеності в ставленні до інтеграції свого професійного майбутнього. Саме такий підхід надзвичайно важливий для вивчення механізмів соціальної мобільності, вироблення підходів в організації кар'єри на ринку зростаючої конкуренції» [401, с. 12].

Проблема адаптації майбутнього менеджера СКД знаходиться сьогодні в центрі уваги дослідників різних наук, у тому числі й педагогічній. Її актуальність обумовлюється підвищенням ролі людського чинника в розвитку українського суспільства. Пошук нових шляхів формування творчо активної особистості тісно пов'язаний з вивченням адаптаційних процесів, що лежать в основі її взаємодії з суспільством в усіх сферах життєдіяльності – в спілкуванні, праці, навчанні тощо [217, с. 44–49].

Це особливо важливо для професійного становлення майбутнього менеджера СКД, оскільки ефективність професійної адаптації визначатиме успіх формування його ідеалів, цінностей, особистих якостей. Професійна адаптація майбутніх менеджерів СКД вимірюється життєвою доцільністю праці, її результатів для людини й суспільства.

Професійна адаптація визнана об'єктивним процесом підготовки майбутніх менеджерів СКД для індустрії гостинності. Її психологічний вектор визначається суспільним процесом, а способи вираження залежать від реальних життєвих ситуацій і штучно не обмежуються підбором конкретних її напрямів.

Проблеми професійної адаптації давно й активно розробляються такими вченими, як О. Галус [61], В. Сорочинська [346], З. Дробінська [96], О. Стаднік [354], Н. Строкань [359] та ін. і знайшли відображення в їхніх роботах.

Адаптація майбутнього менеджера СКД – важливий етап його професійної діяльності, успішність якої визначає ефективність, якість подальшої роботи, наміри майбутнього фахівця надовго пов'язати свою діяльність в індустрії гостинності.

На всіх вікових етапах свого життя людина змушена адаптуватися до динаміки змін, що відбуваються в навколишньому середовищі. Завдяки власній могутності інтелекту, фізичного здоров'я особистість перебудовує технологічні, нормативні параметри праці протягом всієї життєдіяльності.

Терміном «адаптація» (похідний з біології) в науці позначається активний стан людини на всіх етапах її входження в нове для неї життєве середовище. Професійна адаптація – це відносно самостійний компонент соціально-психологічної адаптації, що забезпечує пристосування особистості (активну взаємодію) до змін в умовах та вимогах її основної діяльності.

Професійна адаптація відноситься до системи професійної орієнтації і є необхідною для особистості на всіх етапах її професійної освіти. Успішність адаптації детермінована матеріальним добробутом людини й вимірюється життєвою доцільністю праці, практичними її результатами, що служать особистості й сприяють розвитку суспільства, в якому вона живе.

Отже, «професійна адаптація майбутнього фахівця є самостійним процесом, що характеризує професійний розвиток особистості, який не може бути зведений до окремих ситуацій розвитку» [228, с. 85–86].

Зрозуміло, професійна адаптація не може бути чимось відокремленим від освітнього процесу. Адже професійна адаптація є об'єктивним процесом, що наповнює і робить ефективною професійну підготовку майбутніх менеджерів СКД. Її практико-орієнтовані засади та їх психологічний зміст визначаються суспільним прогресом, а способи вираження підказуються реальними ситуаціями індивідуального життя кожної особистості.

Автор статті в Енциклопедії сучасної України Н. Ничкало виокремлює такі компоненти професійної адаптації:

- «адаптація до загальнокультурних цінностей і норм виробничої професійно-трудової діяльності;
- оволодіння професійними техніко-технологічними операціями; адаптація до умов та режиму праці на робочому місці;
- адаптація до специфічних культурних норм, цінностей установи, фірми, корпорації;
- адаптація до специфічних міжособистісних взаємин у первинній робочій групі» [268, с. 179].

Засади професійної адаптації майбутніх менеджерів СКД до праці в соціо-ультурному середовищі зводяться до засвоєння, накопичення ними знань, умінь і навичок з різних галузей практичної діяльності. «Розвиток професійної адаптації до праці не доцільно розглядати лише з кількісного боку. Щоб допомогти особистості, яка вийшла зі стін закладу освіти, бути ефективним і успішним в роботі, тобто психологічно адаптуватись до нових умов професійного середовища, допоможуть такі правила: по-перше, розібратися з тим, що вмєш робити; по-друге, визначити свою мету і розробити план дій; по-третє, озброїтися відповідними засобами досягнення мети (знаннями, вміннями, навичками)» [104, с. 20].

Для того щоб майбутній менеджер СКД відчував себе комфортним в умовах професійного середовища, мав можливість вивільнити свої потенційні інтелектуальні, особистісні, фізичні ресурси для становлення себе як справжнього вмільця обраної справи, необхідно:

- знати особливості індивідуального розвитку, можливості, потреби майбутнього фахівця з метою їх урахування під час планування освітнього процесу;

- забезпечити розвиток і саморозвиток особистості майбутнього менеджера СКД;

- формувати середовище на основі взаємоповаги і взаєморозуміння, доброзичливості, щирості;

- продукувати внутрішні психологічні механізми, необхідні для успішної комунікації в професійній діяльності особистості.

Професійна адаптація майбутніх менеджерів СКД до праці полягає, передусім, у якісних змінах їх психічної діяльності, у переходах від її нижчих до вищих рівнів, у виникненні нових рис пам'яті, сприймання, уявлення, мислення, волі, характеру тощо, у формуванні нових якостей особистості.

Професійна адаптація майбутніх менеджерів СКД для індустрії гостинності – це процес оволодіння професійною діяльністю, у результаті якої

формується позитивне, професійно-активне ставлення до дозвілєвої діяльності. Вона містить оволодіння особистістю професійними знаннями та уміннями, формування професійних компетентностей майбутніх менеджерів СКД, особистих якостей з вимогами виду діяльності індустрії гостинності.

На нашу думку, професійна адаптація майбутніх менеджерів СКД для індустрії гостинності поділяється на три етапи: «перший етап – адаптування першокурсників у стінах навчального закладу. Цей етап охоплює організацію наступності між професійною орієнтацією на вибір майбутньої професії та навчанням у закладі освіти.

Другий етап – адаптування учасників навчального процесу під час виробничого навчання в навчальному закладі. На цьому етапі встановлюється взаємозв'язок між навчанням у закладі освіти та місцем майбутньої виробничої практики.

Третій етап – це процес адаптації молодого випускника в трудовому колективі. Професійна адаптація майбутнього фахівця характеризується високою емоційною напругою. В цей період молода людина робить чимало помилок, зазнає постійних невдач, їй здається, що всі бачать її похибки, засуджують, негативно оцінюють її. Відчуття постійних невдач, ускладнене високою залежністю від думки інших, спричинює засмучення, подекуди й розчарування. Проте не менш глибоко переживається й радість від перших успіхів, саме вона дає сили для продовження діяльності, творчого пошуку, подолання труднощів адаптації, визначає загальний тонус життя» [219, с. 238].

Успішність професійної адаптації є одним із головних критеріїв правильного вибору майбутньої професійної діяльності. Ефективність професійної адаптації на виробництві забезпечує високу ймовірність розвитку в майбутніх менеджерів СКД професійно значущих цінностей особистості. Правильно і своєчасно проведена профорієнтаційна робота в студентів приведе до більш швидкої і вдалої адаптації майбутніх менеджерів СКД в середовищі професійної соціокультурної діяльності.

Отже, адаптація менеджерів СКД для індустрії гостинності є одним із пріоритетних економічних й освітніх завдань, оскільки конкурентоспроможність є об'єктивною передумовою працевлаштування випускників. Вона може бути розв'язана об'єднаними зусиллями науковців, представників державних структур, практиків з підприємств, фахівців у сфері професійної освіти.

Мотиваційна сфера особистості є визначальною у процесі навчання, кінцевим суспільно важливим результатом якого є набуття людиною професіоналізму в тому розумінні, що професіонал – це фахівець, який постійно розвивається для суспільного блага [289, с. 19].

Як зазначає Н. Шевченко, «мотивацію можна розглядати як певну структуру, сукупність мотивів поведінки, спонукальних внутрішніх причин, на основі яких суб'єкт поведінки формує мету діяльності і програму досягнення. Соціологічним корелятом мотивації досягнення є мобільність, зростання професійної майстерності, підвищення кваліфікації, службова кар'єра» [401, с. 16]. Вона обґрунтовує розвиток кар'єрного процесу на «конкретному індивідуальному потенціалі, який виступає першорядним чинником просування».

Погоджуємося з думкою Н. Шевченко, що «інтегральне виявлення ресурсної бази кар'єри» – це алгоритм діяльності, її «складові – це здібності індивідуума, його знання, досвід, уміння їх презентувати» [401, с. 17] та просувати у професійній практиці.

Пріоритетом для будь-якого фахівця має бути реалізація кар'єрного ресурсу через розробку стратегічного плану дій щодо досягнення кар'єрної мети. Дослідження кар'єрних прагнень магістрів за напрямом підготовки 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності» НПУ імені М.П. Драгоманова засвідчило, що пріоритетними кар'єрними завданнями є: втілення бажання до постійного творчого саморозвитку особистості, самопізнання,

самовизначення, самоуправління, самовдосконалювання, самоконтролю, розвитку досвіду й професійних навичок.

Процес постійного саморозвитку є вирішальною умовою для професійного розвитку, кар'єрного зростання майбутніх менеджерів СКД, оскільки визначає напрям руху до їх самореалізації в соціокультурному середовищі.

Для успішного здійснення соціально-професійної мобільності молодий спеціаліст повинен володіти професійними компетентностями для адаптації в СКС, бути здатним гнучко реагувати на постійно мінливі умови на ринку праці [88, с. 199–200].

У суб'єктивній площині кар'єрна мобільність залежить від таких особистісних характеристик фахівця, як потреби, інтереси, ціннісні орієнтації, моральні якості та інші мотиваційні фактори. Так виглядає класична психологічна схема професійної мобільності, що визначається такими основними елементами: потреби – інтереси – мотиви.

Поділяємо думку Л. Пілецької [285, с. 206] про те, що кар'єрним стимулом розвитку особистості є її потреба в тому чи іншому виді діяльності, в організації соціальної взаємодії в професійному середовищі, в удосконаленні її професійних компетентностей з метою реалізації потреб у професійній діяльності.

Отже, будь-який фахівець має поставити за мету – навчання протягом життя, планування особистої «освітньої парадигми, яка буде ґрунтуватися на «методологічному налаштуванні» на постійне самонавчання, на можливості керувати своїм життям, на постійному розвитку свого потенціалу, тобто прогнозувати своєрідний самоменеджмент з метою підвищення конкурентоспроможності на ринку праці і подальшого професійного зростання» [401, с. 15].

У нашому дослідженні конкурентоспроможним вважається фахівець, який володіє такими інтегральними характеристиками, як гнучкість

(інтелектуальна, емоційна, поведінкова), спрямованість і компетентність, що дозволяють їй домагатися успіхів у діяльності, спілкуванні й саморозвитку. Формування конкурентоспроможної особистості вимагає постійної організації особистісного і кар'єрного зростання для самореалізації в соціокультурному середовищі.

На етапі сталого розвитку суспільства, стрімкого розвитку технологій та розширення й покращання взаємозв'язків між країнами питання професійної досконалості менеджерів СКД усе більше привертає увагу як практиків, так і теоретиків (Н. Кочубей [177; 179], О. Старовойт [232; 264], М. Ключко, Н. Світайло, А. Щербина та ін. [256]).

Відповідно до вимог ринку праці перманентно змінюються критерії та показники готовності сучасного менеджера СКД до професійної діяльності, що спричиняє роботодавців до ретельного відбору фахівців. Пояснюється це тим, що менеджер, який працює в соціокультурній сфері (СКС), повинен володіти спеціальними навичками і вміннями, знаннями, здібностями, які повною мірою відповідають етапу розвитку суспільства.

Менеджер СКД повинен бути готовий адаптуватися до постійних перетворень в СКС, використовуючи власний арсенал особистих якостей. Особисті властивості менеджера СКД є предметом багатьох досліджень і мають свою специфіку. Так, проблемою вивчення особистісних характеристик, які обумовлюють ефективність роботи менеджера, займалися такі дослідники, як: Ю. Бачинська [12], Л. Гольдберг [427], Н. Добровольська [91], Д. Дукла [100], О. Кокун [160], О. Куліш [189], М. Лукашевич [211], О. Силкін [335], Г. Чайка, Т. Чмут [394], Г. Щокін [408], Г. Юркевич [411], С. Хуссейн [432], К. Шахзад, [432] та ін.

Важливість подібного роду досліджень пов'язана із зростанням ролі особистісних якостей менеджера в керуванні колективом, його вмінням орієнтуватися в складних ситуаціях, що неминуче виникають у процесі управлінської діяльності. Враховуючи велику кількість наукових праць щодо

вивчення психологічного портрета менеджера, в даний час актуальним убачаємо дослідження особистісних характеристик сучасного менеджера СКД.

Психологічні особливості діяльності менеджера СКД дозволяють уявити відповідну йому психологічну структуру, що охоплює комплекс характеристик: організаторські здібності; комунікативні якості; морально-етичні характеристики ставлення до інших людей; мотиваційні чинники; інтелект; особистий характер; емоційність; психодинамічні характеристики.

Тобто можна стверджувати, що особистість менеджера СКД як фахівця ґрунтується на певних ресурсах і формується з них, найголовнішим з яких є, власне, його особистість. Саме особистість як ресурс формування професіонала має стати пріоритетом у процесі його підготовки. Пізнавши та осмисливши свої психологічні особливості, менеджер СКД у подальшому повинен розвивати здатності та вміння й перетворювати їх на особистий управлінський інструментарій, що може бути використаний у професійній діяльності.

Отже, визначимо найбільш загальні, психологічно значущі якості особистості менеджера соціокультурної діяльності: навички гостинності, організаторські та управлінські вміння, здібності до стратегічного і системного мислення, стресостійкість, практичний досвід роботи, педагогічні вміння. Так, на підставі проведеного роботодавцями аналізу, на підприємствах яких проходили практику студенти протягом 2016–2018 рр., було уточнено властиві для менеджерів СКД характеристики та їх рейтингове місце (табл. 1.3).

Таблиця 1.3

Рейтинг вибору роботодавцями психологічно значущих характеристик менеджерів СКД

Рейтингове місце	Назва характеристики	К-сть	%
1.	особистісні якості	11	22,4

2.	навички гостинності	9	18,4
3.	організаторські вміння	8	16,3
4.	управлінські вміння	7	14,3
5.	здібності стратегічного і системного мислення	5	10,2
6.	стресостійкість	4	8,2
7.	практичний досвід роботи	3	6,1
8.	педагогічні вміння	2	4,1

У дослідженні визначених характеристик взяли участь 7 організацій (готель «Bakkara», готель «Прем'єр» м. Шостка, Сумської області, компанія Coral Travel, навчально-виробнича лабораторія «Готель “Гостинність”» Київського державного коледж туризму та готельного господарства, ТОВ «ЛЕНА», ФОП «СДО», Готель «Hyatt Regency» Київ 5*), які надали студентам можливість проходження виробничої і стажерської практик у бакалаврів та науково-дослідної і переддипломної – у магістрів. Загальна кількість респондентів 49 осіб.

Аналізуючи діяльність сучасного покоління менеджерів, які працюють у СКС, доходимо висновку, необхідності розвинених професійно-важливих якостей (організаційно-управлінської ініціативи, почуттям гумору та самоіронії, суспільного лідерства, культуро-функціональні, цілеспрямованості, педантизму та прагматизму, футуристичного бачення розвитку оптимізму, надійності, пунктуальності, природньої інтуїтивності та виконавської дисциплінованості, вольової рішучості, щиросердної гостинності, альтруїзму, етичних чеснот, командного колективізму) та соціально-управлінськими здатностями (психолого-педагогічної спроможності, стресостійкості, самовдосконалення, самореалізації, саморозвитку, організаційно-планувальні, адміністративні, корпоративно-політичні, культурологічні, арт-менеджерські, проектно-конструктивні, комунікативні, реальної оцінки розвитку ситуацій; особистісні якості).

Водночас сучасні управлінці повинні оволодіти основами психології щодо формування якостей переможця та здатностей конкурентоспроможного та мобільного лідера: оперативність налагоджувати особисті контакти, наявність потужної харизми та вміння переконувати і впевнювати; створення психологічного клімату; здатність до критики і самокритики; дотримання психологічної дистанції; оцінювання та адаптація до ситуації; цілеспрямованість; здатність тривалого ефективного виконання завдань з високою ефективністю; наполегливо досягати поставленої мети; здатність до прийняття самостійних рішень; дисциплінованість; ініціативність.

Також погоджуємося з висновком М. Діденко, який уточнює позицію В. Рубахіна й О. Філіппова: «майбутній менеджер повинен мати психофізіологічні властивості особистості: аналітико-синтетичне сприйняття, яке цілеспрямоване на спостереження фактів з тлумаченням без упередженості; розвинену пам'ять (особливо оперативну); уміння переключати увагу; творчу уяву; прагматичне мислення» [90, с. 207].

Особливе місце серед навичок менеджера СКД посідає гостинність – необхідна детермінанта професійної компетентності, яка включає майстерність і здатність до освоєння навичок роботи з різними категоріями населення, соціальними та віковими групами, вміння застосовувати конкретні форми і методи роботи в конкретній ситуації, включаючи індивідуальні, групові, масові.

Гостинність як характеристика менеджера СКД проявляється в його прагненні до саморозкриття і самореалізації, незалежності, оригінальності й гнучкості суджень і висновків, у відсутності стереотипів сприйняття і мислення, у прояві активності та ініціативи. Зазначена характеристика відбиває специфіку його особистості як індивідуальності з оригінальним, творчим та соціально-традиційним мисленням.

Узагальнення окресленого вище показує, що успішність управлінської діяльності менеджера СКД залежить, по-перше, від комунікативного та, по-

друге, мотиваційно-вольового ресурсів його професійної діяльності й доповнює його професійний портрет (рис. 1.5).

Рис. 1.5. Професійні (фахові) компетентності менеджера соціально-культурної діяльності

До комунікативного ресурсу відносяться комунікативні якості: володіння стилями спілкування; застосування та розуміння невербальних засобів комунікації, робота індивідуальна та в групі; індивідуальний стиль; імідж ділового спілкування, манери поведінки.

Мотиваційно-вольовий ресурс спрямований на формування ефективності і продуктивності професійної діяльності: прагнення до успіху, сумління, доброчесність, точність, незалежність, відкритість, самовизначення, спроможність протистояти негативним емоціям і психологічним навантаженням, протистояння стресу.

Особливості особистості менеджера СКД дають можливість систематизувати компоненти професійної компетентності на підґрунті його

описаних вище якостей: соціокультурна компетентність; компетентність гостинності; екологічна компетентність; управлінська компетентність; педагогічна компетентність; психологічна компетентність.

Крім оновлення теоретичної складової менеджменту соціокультурної діяльності у закладі вищої освіти, також вбачається потреба в модернізації практичної підготовки студентів. З деяких пір в освітніх закладах практика менеджера з соціокультурної діяльності розпочинається з другого курсу і продовжується у кожному семестрі до закінчення терміну навчання. На підставі власного досвіду вважаємо практику тренінгом професійних компетентностей і здібностей студента.

Визначені загальні, психологічно значущі характеристики особистості менеджера СКД, якими він повинен володіти в професійній діяльності (особистісні якості, навички гостинності, організаторські вміння, управлінські вміння, здібності стратегічного і системного мислення, стресостійкість, практичний досвід роботи, педагогічні вміння), уможливають успішність готовності професійних, психологічних, дозвіллевих, просвітницьких, соціально-сервісних, арт-культурологічних, організаційно-менеджерських, квалітологічних, клірингових, сценарно-планувальних, проектувальних, соціально-екологічних, експертно-контрольних, готельно-ресторанних, туристично-рекреаційних, інформаційно-технологічних обов'язків; відповідальності за прийняті управлінські рішення, кар'єрного зростання та конкурентоздатності, самоаналізу та самокритики з виробленням власних стратегій розвитку професійної реалізації і зайнятості, створення морально-психологічного та корпоративного мікроклімату, вирішення і запобігання конфліктним ситуаціям та внутрішньої організації безпеки) майбутніх управлінців соціокультурної сфери до професійної діяльності.

Сучасний ринок робочої сили демонструє необхідність професіонала соціокультурної сфери, яка ймовірна і завдяки правильної сформованості майбутнього менеджера СКД: соціально-інформаційно системоутворюючий

комплекс сукупності складових професійної компетентності – історико-краєзнавчої, культурологічної, соціокультурної, туристично-рекреаційної, дозвіллевої, гостинності; інформаційно-технологічної, проектно-конструкторної, екологічної, управлінської, громадської, цивільної, педагогічної, психологічної, цифрової орієнтований на фахову реалізацію менеджерів СКД відкритої суспільної форми організації ІОС, просвітництва, студенто-центрованого навчання академічної етики, наукометрії та квалітології.

Зважаючи на це можна зробити висновок про те, що саме вимоги до об'єкта професійної діяльності та його специфіка визначає і зміст предметно-практичної діяльності менеджера соціокультурної діяльності, і характер реалізації його професійної спрямованості.

Широкий профіль практично спрямованих прагнень менеджера соціокультурної діяльності реалізується на рівні засвоєння видів діяльності, характерних для всього циклу взаємодії його з об'єктом-системою. Менеджер, як фахівець з високим типом орієнтації у своїй професійно спрямованій діяльності, не відчуває великих труднощів перенесення (у разі необхідності) основних видів діяльності на інші предметні сфери, що раніше йому були маловідомі [416].

Крім того, великий спектр професійно спрямованих інтересів менеджера соціокультурної діяльності, проте, не означає розмитості його кваліфікації, здатності і готовності до вирішення достатньо вузького і конкретного типу завдань без додаткової адаптації.

Реалізація професійної спрямованості менеджера соціокультурної діяльності забезпечується, на наш погляд, оптимальним співвідношенням загальних і конкретних типів розв'язуваних професійних завдань, рівнем стійкості професійної та практичної спрямованості, сформованої закладом вищої освіти (ЗВО), відповідно до поставлених замовником (державою,

установами та організаціями) цілей, а також характерними для ЗВО культури і мистецтв традиціями фундаментальної професійної освіти.

Об'єднуючою ідеєю в усіх напрямках знання з менеджменту соціокультурної діяльності є пошуки шляхів духовного і практичного вдосконалення життєвого існування кожного окремого індивіда, зважаючи на унікальність його індивідуальної ситуації і загальні закономірності людського буття. Відсутність достатнього рівня оволодіння здобувачами вищої освіти фундаментальними знаннями в майбутньому перешкоджатиме способу отримання інформації та практичних знань, необхідних для формування професійних навичок.

На наш погляд, систематичне використання інноваційних підходів в освітньому процесі здатне заповнити всі зазначені прогалини, орієнтовані на реалізацію практичної та соціальної значущості обраної професії менеджера соціокультурної діяльності [416].

Специфіка розв'язуваних завдань зумовлює переважно розумовий, творчий характер управлінської діяльності майбутніх менеджерів СКД. Менеджери СКД роблять людські, фінансові, фізичні ресурси максимально продуктивними. У них особливий предмет професійної соціокультурної діяльності – інформація, перетворюючи яку вони приймають рішення, необхідні для зміни стану керованого об'єкта.

Соціокультурна сфера діяльності майбутнього менеджера СКД складається з базових операцій, результатом яких є інтеграція соціокультурних ресурсів для стратегічного і системного розвитку життєздатності та зростання професійного середовища:

– менеджер СКД, впливає на цільове призначення розвитку професійного соціокультурного середовища;

– менеджер СКД організовує, аналізує види діяльності, рішення, відносини, потрібні для виконання цілей; розділяє їх на керовані підсистеми, а ці підсистеми – на керовані трудові завдання; групує підсистеми і завдання

в організаційну структуру; займається відбором основного управлінського ресурсу, а саме відбором людей для управління підсистемами з метою кваліфікованого виконання завдань.

– менеджер СКД підтримує мотивацію і комунікацію для створення команди за допомогою специфічних прийомів, через кадрові постанови та різноманітних рішень, що визначають якість професійного розвитку підприємства;

– важливим елементом в роботі менеджера СКД – вимір, формує і встановлює одиниці виміру як фактори успіху фірми через показники професійного росту конкретного індивіда на всіх етапах підсистем;

– менеджер сприяє зростанню професійних компетентностей як членів підприємства так і включаючи себе самого.

Отже завданням менеджера СКД є створення продуктивного єдності підсистем підприємства для модернізації інтерактивного, особистісно-орієнтованого розвитку персоналу.

Гіпотеза дослідження ґрунтується на тому, що ефективність формування професійно-управлінської спрямованості менеджерів в ЗВО істотно підвищується за умови:

– використання комплексу інтерактивних освітніх методик, індивідуалізація цілей професійного становлення через навчання, з постійною діагностикою та корекцією розвитку майбутнього менеджера СКД, його професійну і особистісну мотивацію;

– дотримання дидактичних принципів свободи творчості учасників (студента і педагога) соціокультурного освітнього середовища, розвиваючих здатності до вільного самовираження «себе», об'єктивної самооцінки власного «Я», саморефлексії та саморегуляції;

– оволодінням основами наукового менеджменту в розвитку професійної ділової активності, предметно-змістовної націленості,

функціонально-рольової діяльності, підпорядкуванні приватних бажань головною професійної мети в соціокультурному середовищі;

– включення менеджерів СКД в особистісно-орієнтований і діяльнісний освітній процес, що розкриває умови і характер управлінської діяльності фахівця-управлінця соціокультурної сфери.

Отже менеджер СКД повинен бути професіоналом своєї справи протягом життя, який володіє загальним високим культурним рівнем і ерудованістю, володіти маркетинговими технологіями в соціокультурній діяльності, управління підприємством, знати економіку, фінансову і господарську діяльність, соціально-культурні технології і культурну спадщину, світову культуру і літературу, історію мистецтв і психологію, педагогіку, іміджологію, рекламу і етикету, іноземні мови. При цьому варто відзначити, що таке поняття, як «професійна підготовка майбутніх менеджерів СКД» за законодавчо закріплено в нашій країні висвітлено в Стандарті вищої освіти України за спеціальністю «Менеджмент соціокультурної діяльності» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти затверджений і введений в дію наказом Міністерства освіти і науки № 870 від 20 червня 2019 року.

В якості основної мети професійної підготовки у менеджменті соціокультурної сфери можна розглядати оволодіння соціо-інформаційною компетентністю. Отже становлення менеджера соціально-культурної діяльності має соціально-педагогічне, психолого-педагогічне, інформаційне, організаційно-методичне напрям, що обумовлено сприянням розвитку особистості в процесі виробництва, інтерпретацій, збереженням і поширенням культурних цінностей, забезпеченням повноцінної реалізації функцій соціально-культурної діяльності. Варто зазначити, що людина, яка обрала для себе фах менеджера соціально-культурної діяльності, повинна чітко розуміти сутність і соціально-культурну значущість майбутньої професії, повинна в повній мірі володіти змістом освітніх програм, передбачених стандартами

освіти, у нього має бути створено цілісне уявлення про освоєваної їм освітньої системи, про роль і місце в ній кожної навчальної дисципліни, володіння сучасними інноваційними технологіями роботи з навчальним матеріалом та в професійній діяльності.

Підвищення вимог до особистісних професійних рис менеджера СКД, необхідних для виконання функцій, які пов'язані з умовами невизначеності та інноваційності, мають прямий вплив на вибір інноваційних освітніх технологій. Саме на етапі формування майбутнього менеджера СКД та подальшого становлення його професійного кар'єрного росту провідну роль грають умови ЗВО, які повинні вплинути на сформованість майбутнього фахівця необхідності виконання професійних обов'язків, що має відображення сучасного мислення управлінця.

Для нинішнього покоління управлінців в соціокультурній сфері стає актуальною наявність нечіткого, інтерактивного, креативно-конструктивного, системного мислення, яке можна було б назвати позитивним та правильним, що долає перешкоди професійних бар'єрів. Завдання менеджера СКД – формувати в собі ресурси для заохочення як групової, так й індивідуальної творчості, джерело яких у соціокультурному менеджменті – професійній рефлексії та саморозвитку. Формування ефективного менеджера СКД як суб'єкта інновацій повинно враховувати нові тенденції в науці: педагогіці, психології, теорії та практиці менеджменту, бути гнучким та пристосовуватися під запити ринку праці, бути конкурентноможливим протягом усього професійного періоду життя.

Сучасні зміни та трансформації соціокультурного середовища визначають важливість особистості менеджера СКД соціокультурної діяльності та впровадження інновацій його професійного становлення.

Висновки до першого розділу

На підставі вивчення праць учених у різних галузях гуманітарних наук встановлено основні напрями наукових і методичних розробок щодо стану та проблеми особливостей класифікаційних ознак, превалюючих дефініцій дослідження професійної підготовки менеджерів соціокультурної діяльності. Опрацювання наукових доробків учених дозволило виділити питання, які залишились невирішеними, і визначити власні шляхи в розв'язанні проблеми дослідження.

Одним із чинників євроінтеграції України є цифровізація освіти на підставі «Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки». У концепції виокремлено необхідність «гармонізації з європейськими та світовими науковими ініціативами», а саме: створення цифрових інфраструктур за потребою закладів освіти та науки; створення єдиної освітньої мережі з підключенням до неї освітніх та наукових закладів; надання прозорого доступу до видань та публікацій; створення технологічних «дорожніх карт» державно-приватного партнерства, комерціалізація наукових розробок для промисловості та соціальних викликів; розроблення відкритих та інтероперабельних цифрових рішень для запуску і розвитку інноваційних екосистем у різних секторах промисловості; розроблення прозорих стандартів для використання у сфері послуг.

Перспективи цифрової технології: пошук контенту відповідно до інтересів, задоволення індивідуальних потреб темпу та рівня, постійна модернізація стилю і форм молодіжної культури, зв'язок освітньої та виробничої діяльності. Встановлено, що інтенсифікація міжнародного освітнього обміну, збільшення відкритості освітніх систем світу, їх взаємозв'язки в інформаційному просторі Інтернет відкривають додаткові можливості для більш ефективного інтегрування менеджерської освіти України у світовий академічний процес. З'ясовано, що в професійній

діяльності сучасного менеджера соціокультурної діяльності постійно виникає потреба в пошуку нестандартних шляхів розв'язання виробничих завдань, пов'язаних з багатогалузевістю індустрії дозвілля, яка потребує соціо-інформаційних інноваційних перетворень та управлінських рішень.

Конкретизовано завдання щодо модернізації сучасної освіти. Це насамперед забезпечення її якості, побудова ефективної освітньої системи, яка відповідає запитам сучасних ринків праці, суспільства, держави та задоволенню мотивації особистості у професійній діяльності та розвитку кар'єрного зростання. Уточнено, що модернізація професійної освіти менеджера в соціокультурній сфері сприятиме створенню інноваційно-освітнього середовища професійної підготовки сучасного фахівця-управлінця соціокультурної діяльності нової генерації. Таким фахівцям притаманна здатність адаптуватись у сучасних ринках праці й спроможність розкрити творчий потенціал професійних компетентностей у креативних підходах. Це створює умови для сталого розвитку особистості та суспільства, забезпечення робочими місцями громадян України та Європи, що має позитивно вплинути на соціо-економічний еколого-безпечний розвиток держави.

Конкретизовано глобалізаційні вимоги до забезпечення якості освіти в підготовкці менеджерів соціокультурної діяльності нової генерації, а саме: дослідження, збереження та використання культурної та природоохоронної спадщини в процесі моделювання інформаційно-освітнього середовища професійної підготовки для піднесення духовно-естетичної та рекреаційної потреб у цілісності історичного суспільного розвитку; концепції художньо-естетичної спрямованості та виявлення соціально-культурної специфіки змісту професійної підготовки майбутніх менеджерів для галузі 02 «Культура і мистецтво»; урахування індивідуальності розвитку особистості майбутнього менеджера соціокультурної діяльності в контексті реалізації концепції цілісної системи професійної підготовки; володіння інтеграційними компетентностями, які уможливають управління та проектування індустрії

дозвілля та сервісної діяльності на рівні вимог сучасної інформаційної та техногенної цивілізації, забезпечуючи конкурентоспроможність підприємства шляхом реалізації креативного управлінського мислення кадрового потенціалу в межах науково-методичних, організаційно-практичних, художніх і комунікативних засад вивчення, збереження та розвитку соціально-культурної сфери й особистої професійної зайнятості менеджера.

Проаналізовано сучасні вимоги до рівня якості професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності, пов'язані з інноваційними змінами у світовій економіці, які визначають проблематику дослідження самореалізації особистості, зокрема аспектів успішної реалізації професійної кар'єри. Становлення менеджера соціокультурної діяльності як професіонала відбувається у професійному середовищі за умов оволодіння професійними кваліфікаціями для реалізації досягнення професіоналізму.

Показано, що готовність до реалізації кар'єрного росту характеризується продуктивністю творчого мислення, здатністю до розв'язання професійних завдань і до самовдосконалення з позиції працевлаштування й якості кар'єри впродовж усього життя. Встановлено, підготовка молоді до вибору й реалізації професійної кар'єри має бути спрямована на забезпечення взаємозв'язку змістово-процесуальної складової профільного навчання з внутрішньо-особистісним формуванням готовності до професійної діяльності, що виявляється у розвитку особистісних якостей, орієнтованих на творчий характер праці та прагнення до професійного самовдосконалення, формування потреб та інтересів у підготовці себе до професійної діяльності з усвідомленою позицією перспективної реалізації фахівця.

Окреслено умови професійного самовизначення, які вимагають від здобувачів освітніх послуг оволодіння професією та сформованості компетентностей у процесі навчання (якостей, здібностей, здатностей, готовності, серед яких найважливішими є інтегрованість і цілісність особистості, ерудованість і здатність до швидкої орієнтації в соціальній

ситуації, готовність до перекваліфікації й позиттєвого навчання, оновлення знань, умінь і навичок, самостійність і відповідальність за вибір управлінських рішень).

Встановлено, що класифікаційні ознаки системи професійної підготовки пов'язані з конкретними іменами дослідників (науковими школами) та характеристиками майбутнього фаху, особливостями структурно-організаційних компонентів її архітекtonіки у типах відтворення, функціонування за видами, на рівнях і в типах системи; амплітуда сталості попиту в здобувачів освіти виражається в адаптивній валентності видів системи професійної підготовки, що обумовлені рівнем, векторністю та етапами розвитку індустрії гостинності.

РОЗДІЛ 2. ДОВІД ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ ТА В ІНШИХ КРАЇНАХ

2.1. Освітньо-цифрова трансформація професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності в Україні

Соціальні перетворення слід сприймати як виклик, що спрямовує працю та віру на досягнення спільної мети. Лише синергія політиків, урядовців, громадськості та бізнесу зможе підтримати такі структурні зміни й трансформації, що дозволять громадськості вчитися, працювати, відпочивати та вести бізнес в умовах «цифрового» світу, беручи безпосередню участь у його створенні та використанні.

Реформи, які відбуваються в системі управління галуззю 02 «Культура і мистецтво», створення механізму правового втручання держави в соціокультурні процеси, розвиток економічної діяльності різних культурних інституцій, розбудова та модернізація ринкових структур у багатьох секторах культури є головними завданнями менеджменту соціокультурної діяльності.

Менеджмент СКД є органічною складовою економіки України, він спирається на певну методологію, яка містить систему загальних положень, принципів, прийомів та методів як основу наукових знань з дослідження механізму управління соціокультурною діяльністю.

Менеджмент СКД здійснюється відповідно до загальних функцій управління:

- планування як процес визначення мети функціонування та розвитку інфраструктури та ресурсів усієї галузі 02 «Культура і мистецтво»;
- забезпечення органів державної влади та органів місцевого самоврядування, закладів культури тощо висококваліфікованим персоналом, підготовленим до цифрових трансформацій в усіх сферах економіки;

- вибір та забезпечення стратегії структурування установ та організацій соціокультурної діяльності відповідно до мети і завдань;
- сприяння здійсненню мотиваційної активізації менеджерів СКД до продуктивної професійної діяльності;
- контроль обліку й аналізу оцінюється в кількісних та якісних показниках рентабельності державних установ, організацій, закладів культури;
- координація в об'єднанні та гармонізації діяльності установ та організацій соціокультурної сфери.

Система менеджменту соціокультурної сфери охоплює: соціокультурну, культурну діяльність спільнот і груп (споживачі та професіонали духовних соціокультурних цінностей, манер і норм поведінки); інституційну структуру (культурно-освітні, культурно-дозвілєві, розважальні, екскурсійні, туристичні установи та організації тощо), у межах якої розгортаються соціокультурні процеси; напрями галузі культури і мистецтва, які функціонують на професійних та аматорських засадах (театральне, музичне, хореографічне, образотворче мистецтво, кінематограф, фотомистецтво, художня література, архітектура, дизайн, народна творчість, охорона культурної спадщини, архівна та бібліотечна справа, книговидання, художньо-мистецька освіта, спеціальна культурно-мистецька освіта, міжнародні культурні зв'язки тощо).

Перспективами розвитку механізму управління в соціокультурній сфері є загальносвітові тенденції розвитку менеджменту, трансформаційна динаміка соціокультурних реалій цифровізаційних процесів українського суспільства, масова модифікація новітніх соціо-інформаційних управлінських технологій.

Інформатизація суспільства вимагає швидкого переходу на підготовку кадрів у сфері економіки України, що потребує нового якісного рівня її цифровізації. Тобто цифрова економіка висуває додаткові вимоги до

кваліфікації спеціалістів та магістрів, де головним ресурсом є цифрові знання, а ключовим ресурсом розвитку – індивідууми [181].

Сучасне суспільство розвивається під значним впливом інновацій, що потребує від громадян вдосконалення знань, умінь, компетентностей та професіоналізму як у своїй, так і в суміжних сферах діяльності. Автоматизація процесів виробництва вимагає від особистості, поряд з професійними компетентностями, розвитком творчості, комунікативності, командної співпраці в пошуку нових рішень, оволодіння інформаційними компетентностями, щонайперше, з метою критично оцінювати пропоновану інформацію на предмет достовірності з позиції її логічної побудови.

Оскільки освітні контексти все більше збагачуються електронними та цифровими технологіями, то дослідження в галузі електронного навчання можуть запропонувати більше основних напрямів освітньої практики.

В останні роки вчені значну увагу надають питанням функціонування інформаційного простору України, його становленню, проблемам та перспективам розвитку. Дослідженням теорії електронного навчання, глобалізації й інформатизації та застосування засобів ІКТ в освітній діяльності займалися такі вітчизняні вчені, як: В. Биков [18], А. Гуржій [72], Л. Карташова [138], О. Спірін [353], О. Стрижак [133] та ін.

Проблеми формування цифрової компетентності викладачів в умовах модернізації освіти висвітлювали такі науковці: В. Горленко [67, с. 16], О. Кулинич [50, с. 39], Л. Ляхоцька [218, с. 41], О. Нежинська [267 с. 48]. Зарубіжний досвід формування цифрової компетентності освітян розкривається в працях О. Гриценчук [69, с. 18], І. Іванюк [126 с. 22], І. Малицької [239, с. 44], Н. Сороко [347 с. 56]. Науковий погляд М. Жалдака на проблему інформатизації освітнього процесу є, перш за все, «освітньою проблемою» [109, с. 15].

Аналіз думок різних авторів, які досліджують окреслені проблеми, виявив досить критичне ставлення до питань, пов'язаних з розробкою, обміном

і повторним використанням навчальних засобів, і дозволив запропонувати цифрові інструменти, які освітяни можуть застосувати в професійній діяльності.

Мета цифровізації освіти полягає у проектуванні єдиного інформаційно-освітнього середовища і розширенні набору інструментарію і методик у повсякденному використанні.

У Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 рр. окреслено позиції «гармонізації з європейськими та світовими науковими ініціативами», а саме «інтеграцію української науки в європейський дослідницький простір, що забезпечить можливість розвитку передових наукових ідей, участь у міждисциплінарних проектах, які зосереджуються на перспективних ідеях, технологіях та інноваціях» [168].

Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 рр. [168] зазначає необхідність «гармонізації з європейськими та світовими науковими ініціативами», а саме: створення цифрових інфраструктур за потребою закладів освіти та науки; створення єдиної освітньої мережі з підключенням до неї освітніх та наукових закладів; надання прозорого доступу до видань та публікацій; створення технологічних «дорожніх карт» державно-приватного партнерства, комерціалізація наукових розробок для промисловості і соціальних викликів; розроблення відкритих та інтероперабельних цифрових рішень для запуску та розвитку інноваційних екосистем у різних секторах промисловості; розроблення прозорих стандартів для використання в сфері послуг.

Європейські проєкти з розроблювання і проведення досліджень нових складників і систем та зосередження науково-дослідницької роботи в таких галузях, як туризм, готельний та ресторанний бізнес, курортна справа, дозвілля та інші також є важливими компонентами для розвитку економіки України.

Для забезпечення ефективної участі різних пріоритетних напрямів економіки України в європейському дослідницькому та інноваційному просторі важливо розвивати власну наукову цифрову інфраструктуру.

«Розвиток наукової цифрової інфраструктури (для закладів науки та освіти) є також визначальним для забезпечення відкритого доступу до наукових даних та знань, подальшої комерціалізації наукових досліджень, створення інновацій, продуктів та послуг. Нові знання та розробки, здійснені за рахунок фінансування з державного бюджету, повинні бути у відкритому доступі та стати здобутком суспільства в цілому» [168].

Водночас відсутність доступу до світових наукових цифрових інфраструктур – до світової бази знань, обчислювальних сервісів, консалтингу, досліджень у фундаментальній та прикладній сферах – негативно впливає на українську науку в цілому, є суттєвим обмеженням для вітчизняних науковців, освітян, інженерів та державних службовців і не дає змоги оцінювати можливості української науки, шукати варіанти співпраці в рамках міжнародних проектів тощо, зокрема за тими напрямами, які стосуються цифрових технологій.

Підключення українських наукових цифрових інфраструктур до Європейської хмари відкритої науки та Європейської інфраструктури даних дасть поштовх до вирішення актуальних українських наукових завдань з мінімальним використанням державних ресурсів.

Україна визнає цінність використання трансформацій цифрових технологій в освітньому просторі. Значний прогрес у реалізації персоналізованої освіти, збільшення бажаючих продовжити і здобути нову вищу освіту, зв'язки між освітою та ринком праці, навчання протягом усього життя та інше має велику цінність для громад.

Стратегічні зміни, які відбуваються в інституціях і організаціях в галузі освіти, в цифрових технологіях вимагають удосконалення наших нинішніх систем, що підтримують освіту.

Цифрова трансформація стане основою життєдіяльності суспільства, бізнесу та державних установ України за умови переходу на «цифру» [389]. Цифрова грамотність (або цифрова компетентність) визнана ЄС однією з ключових для повноцінного життя та діяльності людини, тому в Законі «Про освіту» зафіксовано, що формування інформаційно-комунікаційної компетентності є обов'язковим.

З огляду на зазначене, в рамках Дев'ятої міжнародної виставки «Інноватика в сучасній освіті» та Шостої міжнародної виставки освіти за кордоном «World Edu – 2017» відділом цифрової освіти та ІКТ Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» було організовано та проведено низку заходів щодо використання цифрових технологій в освіті. Це сприятиме забезпеченню права кожного на здобуття освіти впродовж усього життя, рівність умов доступу до освіти, незалежно від місця навчання.

Аналітичний огляд наукових праць вказує на те, що «цифровізацію» варто розглядати як інструмент, а не як самоціль. При системному державному підході «цифрові» технології будуть значно стимулювати розвиток відкритого інформаційного суспільства як одного з істотних факторів розвитку демократії в Україні, підвищення продуктивності, економічного зростання, створення робочих місць, а також підвищення якості життя громадян України. «Цифровізація» України має потребувати нових форм солідарності, партнерства і співробітництва, що сприятиме збільшенню економічного ефекту, інтенсифікацію бізнес-діяльності, податкові надходження, зростання ВВП, оздоровлення грошово-кредитної системи, притік нових інвестицій тощо.

Стрімкий розвиток цифрових технологій зумовлює все більшу взаємозалежність соціально-економічного потенціалу держави і такого загальноприйнятого у світовому співтоваристві показника, як рейтинг розвитку інформаційно-телекомунікаційних технологій. Це підтверджується на прикладі розвинених країн і країн, що розвиваються (Швеція, Фінляндія,

США, Японія, Сінгапур, Тайвань, Ізраїль та ін.), де пріоритетний розвиток ІКТ забезпечив їх стабільне економічне зростання. Україна в цьому рейтингу знаходиться майже в аутсайдерах і посідає за показниками Всесвітнього економічного форуму (Networked Readiness Index +2015) 71 місце з 143 [308].

На підставі проаналізованих документів щодо створення «цифрових» просторів в Європі та світі нижче сформульовано основні принципи «цифровізації» України. Дотримання цих принципів буде визначальним для створення, реалізації та користування перевагами, що надають «цифрові технології».

Перспектива цифрової технології полягає в тому, що вона може забезпечити потреби кожного учасника освітнього процесу. Дана технологія легко реагує на запити та зміни середовища: пошук контенту відповідно до інтересів; задоволення індивідуальних потреб темпу і рівня; постійна модернізація стилю і форм молодіжної культури; зв'язок освітньої та виробничої діяльності.

Цифрові технології являють собою зміщення парадигми з конкретними і множинними впливами на природу знань в суспільстві і, отже, на природу освітнього середовища.

Як зазначено в Цифровій адженді України 2020: «Цифровою освітою є об'єднання різних компонентів і найсучасніших технологій завдяки використанню цифрових платформ, впровадженню нових інформаційних та освітніх технологій, застосуванню прогресивних форм організації освітнього процесу та активних методів навчання, а також сучасних навчально-методичних матеріалів» [389].

Водночас аналіз численних агрегатних індексів у вказаному рейтингу розвитку інформаційно-освітніх технологій (ІОТ) у нашій країні вказує на їх чітку дивергенцію. З одного боку, за одними показниками Україна знаходиться майже в лідерах, а за іншими – перебуває в самому кінці того чи іншого агрегатного рейтингу. Такий дисонанс в агрегатних показниках

загального індексу розвитку ІОТ передбачає наявність у нашій країні ще не освоєного соціально-технічного та ресурсного потенціалу, який у перспективі дозволить забезпечити істотне прискорення економічного підйому в Україні [98].

Створенням і використанням інформаційних освітніх ресурсів переймалися такі науковці: В. Биков [17; 18; 117], Л. Карташова [139] та ін. Їхні праці сприяли накопиченню і систематизації знань, узагальненню досвіду з питань створення, наповнення та використання інформаційно-освітнього простору в освітньому процесі, розробленню сучасних методик і технологій використання ІКТ.

«Інформатизація освіти (ІО) – це без перебільшення справжня революція в освіті, оскільки функціонування освітньої галузі спрямоване не просто на формування носія знань, а насамперед творчої особистості, яка вміє застосовувати набуті знання і вміння, працювати з інформаційними ресурсами для успішної діяльності в будь-якій сфері суспільного життя, власне, для інноваційного розвитку суспільства. Застосування ІКТ докорінно змінює роль і місце педагога та учня в навчальному процесі, сприяє реалізації індивідуального підходу в навчанні – того, чого ще так бракує. У такій моделі вчитель перестає бути просто «ретранслятором» знань, а є співтворцем сучасних, позбавлених повчальності й проповідництва, технологій навчання. Інформатизація і комп'ютеризація освітньої галузі є одним з найскладніших і найважливіших завдань держави» [18].

Тому Міністр освіти і науки України Л. Гриневич у своїх виступах наголошує: «...Хотіла б побачити нові стандарти змісту освіти та велику електронну освітню платформу, куди може зайти будь-який вчитель, батько та дитина і знайти там для себе цікаві й сучасні освітні матеріали. Вчителі – з методик викладання, батьки і діти – з допоміжних матеріалів. Без такого об'ємного ресурсу освіта в багатомільйонній країні ще довго буде відірвана від

сучасності. Якщо ми зробимо таку платформу – це буде наш реальний результат за п'ять років» [129].

Інформатизація освіти, як зазначає В. Биков [17], передбачає досягнення таких цілей:

- формування інформаційної культури майбутніх менеджерів СКД, що стає нині невід'ємною складовою загальної культури членів управлінської ланки соціокультурної сфери, характерною рисою і необхідною умовою існування інформаційного суспільства в цілому;

- створення нових і додаткових (за рахунок і на основі впровадження ІКТ) умов підвищення якості освіти;

- розвиток нових форм освіти і навчальних технологій, які принципово базуються на ІКТ, реалізація на цій основі концепцій відкритої і дистанційної освіти, підвищення доступності і забезпечення екстериторіальності й інтернаціоналізації освіти;

- удосконалення управління освітою, створення автоматизованих систем управління на всіх організаційних рівнях системи освіти та на рівні різних типів навчальних закладів;

- підвищення рівня координації, ефективності та керованості, забезпечення екстериторіальності та інтернаціоналізації наукових досліджень, що проводяться в системі освіти, широке використання методів, засобів і технологій управління проектами, формування сучасного наукового інструментарію і розширення простору наукового експерименту.

Сучасна особистість в освітньому середовищі отримує задоволення від мотивованої інформації та захопленням освітнім процесом та постійною персональною підтримкою для збереження темпу навчання і такого його рівня, щоб вони відчували себе залученими в освітній процес. Особистість залучена в освітнє середовище, яке повинне бути сумісним з соціальною культурою, має отримати довгострокову перспективу у навчанні протягом життя.

Основні напрями цифровізації освіти спрямовані на:

- створення освітянських ресурсів і цифрових платформ з підтримкою інтерактивного та мультимедійного контенту для загального доступу учасників закладів освіти (ЗО), зокрема інструментів автоматизації головних процесів роботи освітніх закладів;

- розроблення та впровадження інноваційних комп'ютерних, мультимедійних та комп'ютерно орієнтованих засобів навчання та обладнання для створення цифрового освітнього середовища (мультимедійних класів, науково-дослідних STEM-центрів лабораторій, інклюзивних класів, класів змішаного навчання);

- організація широкосмугового доступу до Інтернету учасників освітнього процесу у навчальних класах та аудиторіях в ЗО всіх рівнів;

- розвиток дистанційної форми освіти з використанням когнітивних та мультимедійних технологій [168].

Соціальні і культурні перетворення в епоху цифрової інформації і комунікації, означають інформаційно-освітнє середовище у новому контексті безперервного професійного розвитку. Безперервність освітнього процесу освітніх організацій потребує об'єднання в єдину мережу, які надають можливість перетинати традиційні інституційні секторальні і навіть національні кордони. Коледжі та університети все частіше бачать необхідність в прозорому і відкритому залученню студентів в освітній процес. Цифровізація освітнього процесу надає можливість трансформувати теоретичні знання учасників в практичні навички.

Розроблення мультимедійних ЕОР (електронно-освітніх ресурсів) та інтерактивних курсів з дисциплін закладів освіти у сучасному ІОС є вимогою часу. Електронні освітні ресурси та електронні навчальні матеріали являють собою інформацію (документи) в електронному вигляді, зручному для використання в навчальному процесі. Для їх створення використовуються спеціальні інструменти, функціональні можливості яких існують для унаочненої та ефективно розробки електронних освітніх ресурсів. Для вибору

інструментарію для розробки ІОС було проведено порівняльний аналіз аналогічних електронних систем: «Educational Era», «MySchool», «Moodle», «Prometheus», «E-school», «SharePointLMS», «mobiSchool». У таблиці 2.1 представлені функціональні можливості і системні вимоги до інструментарію для розробки електронних освітніх ресурсів. Проаналізувавши табл. 2.1, можна зробити висновок, що оптимальним інструментом може стати «MobiSchool». В основному це завдяки таким критеріям як ціна і системні вимоги. Для розробки електронних освітніх ресурсів за допомогою інструментарію «mobiSchool» не потрібна установка програми на комп'ютер користувача, даний продукт є вільно поширюваним інструментарієм.

Таблиця 2.1

Електронні системи, що пропонуються до застосування на теренах України *

Назви електронних систем	Репозиторій навчального контенту	Система створення навчального контенту вчителями	Засоби групового навчання й управління ним (e-НК)	Електронне середовище навчального закладу, в т.ч. для реалізації управлінських	Підсистема управління навчанням окремого учня	Засоби комунікації між представниками різних навчальних закладів	Неперервна дистанційна підтримка, консультації, наповнення Web-бібліотеки, робота з контентом, навчання користувачів
Educational-Era	2	1	0	0	2	1	0
MySchool	2	0	0	0	1	0	0
E-school	1	0	1	1	1	1	0
Moodle	1	1	1	0	2	1	0
Prometheus	2	1	0	0	1	0	0
SharePointLMS	1	2	1	0	2	1	0
mobiSchool	2	2	2	2	2	1	2

* Рівень виявлення ознаки: 0 – функція відсутня, 1 – функція виявлена недостатньо, 2 – функція передбачена як обов'язкова

На сьогодні однією з електронних платформ є «Універсальний освітній простір «Accent», яка адаптована до нинішніх умов цифровізації освіти та містить web-інструментарій для створення та впровадження автентичного електронного середовища (web-прототипу) освітнього закладу – mobiSchool (<http://mobischool.ac-cent.com/>) [420].

«Універсальний освітній простір «Accent» – це динамічне, адаптивне Е-середовище, світ віртуальних 3D-технологій. Її перевагами є кросплатформенність, відсутність придбання додаткового обладнання, можливість функціонування на гаджетах різного стану застаріння, збереження цілісності системи навчання закладу, технічна та методична підтримка.

Створені на основі mobiSchool е-середовища вже успішно функціонують у багатьох навчальних закладах: Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова, Київський університет туризму, економіки і права; Криворізький центр професійної освіти металургії та машинобудування; Освітньо-виховний комплекс: приватна гімназія «Апогей»; Березівський професійний ліцей сфери послуг; Комунальний вищий навчальний заклад Київської обласної ради; Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка; Рубіжанський індустріально-педагогічний технікум (РІПТ), Центральний інститут післядипломної педагогічної освіти ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України та інші.

Запропонована діюча електронна освітня платформа «Універсальний освітній простір «Accent»» є потужною, динамічною, відкритою, гнучкою інноваційною системою для підвищення якості освітнього середовища професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності за різних організаційних форм в синхронному та асинхронному режимах [143, с. 4].

Розроблений web-інструментарій mobiSchool, функціонує в мережі Internet, є основою для розміщення необмеженої кількості інформаційних ресурсів і послуг у неперервній освіті. Web-інструментарій mobiSchool має гриф МОН України «Схвалено до використання у навчальних закладах» (протокол № 1 від 30.05.2016 р., лист ІМЗО № 21/12-Г-287 від 02.06.2016 р.) та угоду про співпрацю з Інститутом модернізації змісту освіти МОН України (договір № 33 від 13.03.2017 р.). Вхід до нього може здійснюватися з будь-

якого пристрою, що має доступ до мережі Internet (персонального комп'ютера, ноутбука, планшета, телефону тощо).

Ресурс містить IT-інструментарій для створення підпорядкованих ЕОР: е-середовища – «адитивного електронного простору» закладу освіти будь-якого рівня; електронного навчального кабінету педагога – е-НК; електронних підручників, посібників, словників, довідників, презентацій, розробок до занять та тем тощо; WEB-бібліотеки; ЕОР організації та підтримки очного, заочного, екстернатного навчання та організації і проведення дистанційного навчання на курсах підвищення кваліфікації освітян країни та осіб, що проживають на тимчасово окупованій території України та на тимчасово неконтрольованій території в зоні проведення антитерористичної операції.

Перевагами застосування web-інструментарій mobiSchool є доступність, зрозумілість та візуалізація інструментарію, його багатофункціональність, наявність системи управління навчанням як окремого учня, так і групи учнів, неперервна online та offline підтримка. Якщо ж говорити про створення єдиної електронної освітньої платформи «Універсальний освітній простір «Accent»» то вона відкриватиме такі можливості для педагогів України:

- приєднання до соціальної освітньої мережі; особистий електронний навчальний кабінет, адаптований до індивідуальних потреб;
- Web-бібліотека навчальних та навчально-методичних матеріалів;
- доступні, зрозумілі інструменти для організації проведення дистанційного навчання та підвищення кваліфікації;
- електронні освітні ресурси, що знаходяться в нормативно-правовому полі та є дозволеними або рекомендованими МОН України для використання в освітньому процесі;
- професійна допомога щодо створення та використання методичного наповнення власного електронного навчального кабінету;
- легкий та простий доступ до постійно поновлюваної бази знань.

Стратегія майбутнього просування «Універсального освітнього простору «Асцент»» полягає в активному залученні всіх користувачів Інтернет до інноваційного, динамічного, неперервно наповнюваного освітнього простору, який стане центральним вузлом допомоги, сприяння та підтримки розвитку галузі освіти на всіх її рівнях; площиною, де кожен користувач знайде можливість активної самоосвітньої діяльності, вибору індивідуальної траєкторії навчання за різних організаційних форм; інтегратором освітянських інноваційних ідей; потужним інтелектуальним агрегатом розвитку освіти України.

На наш погляд, у найближчому майбутньому саме «Універсальний освітній простір «Асцент»» може стати електронною освітньою платформою, яка є вільно доступною для всіх учасників навчально-виховного процесу (педагогів, батьків, дітей), де вони можуть не тільки знайти там для себе цікаві та сучасні освітні матеріали, а й об'єднатися в спільних інтересах, обмінюватися досвідом та співпрацювати.

Від упровадження ресурсу в освітню систему України спостерігається такий соціальний ефект:

- забезпечення доступу до здобування освіти для осіб, що проживають на не контрольованих Україною територіях;
- реальне забезпечення доступу до якісної освіти, у тому числі осіб з депресивних районів;
- створення можливості навчання для осіб, які фізично не в змозі відвідувати навчальні заклади, в тому осіб з особливими потребами;
- створення умов для профільного дистанційного навчання.

Зазначаємо, що Україна має всі умови для здійснення цифровізації освіти, що виведе її на більш високий технологічний рівень розвитку, а саме:

- здатність розробляти та впроваджувати інформаційно-комунікаційні та цифрові технології в освітній процес;

- доступ до освіти впродовж життя фахівців у різних сферах життя та економіки;
- достатній рівень системної інтеграції технологічних продуктів та послуг – від проектування до комплексних впроваджень різноманітних технологій, програмних та апаратних засобів;
- креативна культура та вміння генерувати ідеї.

Цифрові освітні технології використовуються викладачами для забезпечення будь-яких компонентів освітнього процесу (трансляція матеріалу, тренування, контроль навчальних досягнень, активізація самостійної роботи студентів) як самостійно, так і в складі розроблюваних електронних навчальних курсів, що розміщуються в системі електронного кампусу (за умови дотримання авторських прав відповідних правовласників). У зазначених цілях можуть бути використані і окремі частини (модулі) відкритих онлайн-курсів.

На підставі вище означеного виникає необхідність впровадження цифрових технологій в масштабі всієї системи освіти, що потребує формуванню цифрової компетентності управлінської ланки економіки.

Для цифровізації освітнього процесу професійної підготовки майбутніх менеджерів СКД використовуємо підготовчий, мотиваційно-спонукальний, діяльнісний та діагностично-коригувальний етапи цифрових технологій побудови ІОС професійної підготовки майбутніх менеджерів СКД.

Підготовчий етап цифрових технологій має метою проведення організаційної та методичної роботи з її реалізації. Крім базових засобів ІОС «Універсального освітнього простору «Асцент» та е-кабінету викладача до цифрових технологій належать навчальні посібники, глосарії, відеоуроки, які змістовно будуть відповідати вимогам формування соціо-інформаційної компетентності майбутніх менеджерів СКД.

Підготовчий етап відповідає за їх розробку. Водночас слід провести організаційні заходи щодо втілення їх у освітній процес закладу вищої освіти.

Попередньо необхідно провести консультативну роботу з учасниками освітнього середовища (викладачами і студентами) для формування цифрової компетентності у освітньому процесі. Тож посилення аудиторної підготовки студентів у напрямі формування соціо-інформаційної компетентності майбутніх менеджерів СКД.

Освітній сайт е-кабінет викладача виступає основним засобом представленої цифрової технології. В умовах нашого дослідження е-кабінет викладача повинен стати авторським інструментом педагога, який дозволить йому системно та оперативно надавати формувати соціо-інформаційну компетентність майбутніх менеджерів СКД.

Програмною основою його створення може стати конструктор web-інструментарію mobiSchool, який дозволяє розробляти веб-сторінки без знання мов програмування. До його складу на панелі головного меню бажано ввести такі сторінки, як «Головна», «Аудиторії», «Матеріали», «Користувачі», «Журнал», «Розклад занять», «E-mail» та інші. Сайт презентується фотографією викладача, містить коротку довідку про викладача (Додаток Е).

Розроблений е-кабінет викладача розширює можливості учасників освітнього середовища використовувати у процесі самостійної роботи та під час практичної діяльності майбутніх менеджерів СКД.

Побудова освітнього соціо-інформаційного середовища на основі динамічного конструктор web-інструментарію mobiSchool сприяє самоосвіті майбутнього журналіста, що сприяє і потребує вибору другої педагогічної умови професійної підготовки майбутніх менеджерів СК: синтез інтегрованого сходження взаємопов'язаних елементів електронного середовища для кожного етапу професійної підготовки майбутніх менеджерів СКД.

Мотиваційно-спонукальний етап цифрової технології побудови ІОС спрямований на формування у студентів мотивації до необхідності

формування у них соціо-інформаційної компетентності як важливої складової їхнього професіоналізму.

Мотиваційно-спонукальний етап впровадження ІОС професійної підготовки майбутніх менеджерів СКД відповідає за реалізацію організаційно-педагогічної умови професійної підготовки майбутніх менеджерів СКД в умовах інформаційно-освітнього середовища: конативність професійних мотивів, аксіоми майбутньої управлінської реалізації менеджерів соціокультурної діяльності в умовах інформаційно-освітнього середовища.

Це здійснюватиметься через динамічний електронний ресурс (ЕР) -е-кабінет викладача, матеріали якого в сукупності будуть формувати соціо-інформаційну компетентність як складову професійної компетентності майбутніх менеджерів СКД. Значна роль відводиться професорсько-викладацькому складу закладу вищої освіти, який повинен посилити увагу до цієї компетентності у процесі викладання фахових дисциплін з тим, щоб забезпечити відповідний професійний інтерес до неї.

Форми реалізації етапу: лекції, семінарські заняття, індивідуальна самостійна робота. Методи реалізації етапу: переконання, інтерактивні бесіди в он-лайн режимі, кейс-технологія. Засоби реалізації етапу: динамічний педагогічний сайт, комп'ютер.

Діяльнісний етап цифрової технології є основою формувального етапу педагогічного експерименту і спрямований на формування у студентів необхідних знань, умінь, досвіду діяльності та професійних якостей, які відповідатимуть суті соціо-інформаційної компетентності майбутніх менеджерів СКД.

На даному етапі відбувається реалізація організаційно-педагогічної умови: формування професійної компетентності майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності в умовах інформаційно-освітнього середовища в процесі професійної підготовки. Для реалізації цих завдань використовуватиметься весь арсенал сторінок динамічного е-кабінету

викладача. Необхідно посилити роботу викладацького складу закладу вищої освіти через активізацію уваги до формування цієї компетентності.

Форми реалізації етапу: проблемні лекції; семінарські заняття, індивідуальна, групова та парна робота; вебінари; індивідуальна самостійна робота.

Методи реалізації етапу: переконання, інтерактивні бесіди та розв'язання кейсів в он-лайн режимі, кейс-технологія, власний приклад. Засоби реалізації етапу: е-кабінет викладача, комп'ютер, посібник «Соціально-інформаційна компетентність журналіста», кейси.

Діагностично-коригувальний етап цифрової технології має метою з'ясування якісних змін у сформованості соціо-інформаційної компетентності у майбутніх менеджерів СКД в умовах ІОС та проведення на цій підставі (у разі необхідності) коригувальних методичних заходів. Ця робота буде проводитись на контрольному етапі педагогічного експерименту.

Отже, впровадження web-інструментарію автентичного електронного середовища закладу вищої освіти mobiSchool електронної платформи «Універсальний освітній простір «Accent»», яка адаптована до нинішніх умов цифровізації освіти та містить для створення та впровадження є першим кроком освітньо-цифрової трансформації професійної підготовки майбутніх менеджерів СКД в Україні, яка полягає у:

- стимулюванні внутрішніх ринків споживання, впровадженні та виробництві цифрових технологій;
- баченні відмінних трансформацій в економіці від традиційної до ефективної цифрової;
- визначенні першочергових кроків щодо імплементації відповідних стимулів та створення умов для цифровізації в реальному секторі економіки, суспільстві, освіті, медицині, екології тощо;
- викликах та інструментарії розвитку цифрових інфраструктур;
- набутті громадянами цифрових компетентностей;

– у визначенні критичних сфер та проектів цифровізації країни.

2.2. Підготовка конкурентоспроможного менеджера соціокультурної діяльності в умовах інформаційно-освітнього середовища

У XXI ст. інформація стала рушійною силою технічного, економічного, культурно-комунікативного, соціального розвитку суспільства та особистості. Розвиток науково-технічного прогресу і динамічний цифровий розвиток вимагають суттєвих змін у системі освіти. Сучасний розвиток національної системи освіти повинна формуватися адекватно сучасним інтеграційним і глобалізаційним процесам, вимогам переходу до цифрового суспільства, що забезпечить стійкий рух та розвиток України в першій чверті XXI століття, інтегрування національної системи освіти в європейський і світовий освітній простір.

Одним із стратегічних напрямів державної політики у сфері професійної освіти вбачається: формування безпечного освітнього середовища, інформатизація освіти, вдосконалення інформаційно-ресурсного забезпечення освіти і науки. Стратегічна реакція в період активного розвитку й оновлення соціально-економічних, соціальних і політичних сфер життя, створення і впровадження нових технологій очікується в готельній індустрії.

Сучасний ринок праці вимагає підготовки нового покоління, готового до реалізації інноваційної діяльності. Інноваційність – це ознака сучасного суспільства, об'єктивна реальність, яку необхідно реалізувати і прийняти. З огляду на розвиток індустрії гостинності, останнім часом надзвичайно важливою є якісна підготовка майбутніх менеджерів цієї галузі.

Педагогічні працівники мають забезпечити підготовку фахівців, здатних задовольняти сучасний ринок праці. Як нова спеціальність 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності» в галузі 02 «Культура і мистецтво» передбачає

розробку нових програм і навчально-методичних матеріалів, готовність викладачів до запровадження інновацій у навчальний процес та розширення змістовних меж професійної підготовки майбутніх управлінців індустрії гостинності та дозвілля.

Тож упровадження інновацій під час підготовки майбутніх менеджерів індустрії гостинності є актуальним і перспективним у світлі трансформації та модернізації суспільного життя.

Інноваційний підхід у підготовці майбутніх менеджерів СКД розвиває їхні навички для роботи в різних сферах діяльності і саме для індустрії гостинності. За останні роки заклади вищої освіти відповідають вимогам швидкоплинного і мінливого глобального середовища. Це означає, що суспільство і ЗВО мають знайти різні способи підтримки професійного навчання людей, які вже знаходяться на робочому місці, а також тих, хто збирається приєднатися до нього.

Висококонкурентне середовище, в якому діють підприємства сьогодні, вимагає вмілої робочої сили в кожній організації для того, щоб залишатися успішним гравцем у конкурентній грі галузі [434]. Однією з найбільш унікальних платформ є країна Україна, де індустрія гостинності та туристична індустрія швидко зростає протягом останніх десятиліть.

Тому й зростає як кількість бажаючих отримати освіту та стати професіоналом готельної індустрії, так і попит на фахівців даної сфери та її розгалуженням. Зміни в повсякденному житті, тобто зміни темпоритму життя вимагають максимального використання фахових знань і здібностей майбутніх випускників ЗВО, що, своєю чергою, набуло великого значення в бізнесі соціокультурної сфери.

Майбутній менеджер СКД в індустрії гостинності повинен знати потреби своїх споживачів і їх думки про нього – саме це й визначатиме рівень його професіоналізму. Крім того, розвивати взаємовигідні відносини зі споживачами, обмінюючись знаннями про їхні майбутні потреби, й

обговорювати, як можна розробити власні продукти або послуги і таким чином забезпечити задоволення їхніх потреб у знаннях: ринку: спостерігати за розвитком у вашому секторі; діяльність конкурентів; про вплив зовнішніх чи внутрішніх чинників: розвиток політики, економіки, технологій, суспільства та навколишнього середовища можуть вплинути на розвиток бізнесу; про зміни в діловому та професійному світі: їх публікації, академічні публікації, урядові публікації, звіти дослідницьких органів, торговельно-технічні журнали, торгові виставки та конференції – це легкий спосіб отримання інформації про останні інновації у секторі.

Дослідження продукту та послуги в індустрії гостинності: науково-технічні дослідження та розробки можуть бути життєво-важливими джерелами знань, які можуть допомогти в індустрії створити нові інноваційні продукти – зберегти вашу конкурентну перевагу.

Отже, особи, які працюють в індустрії гостинності, повинні мати можливість вирішувати наслідки зміни ділового світу, знати про наслідки глобалізації, технологічних змін, різноманітності робочої сили, зміни вимог до кваліфікації, контингентної робочої сили.

Мова йде про те, що будь-яка зміна, навіть незначна, може викликати зміни в робочому процесі, а це може змінити всю бізнес-операцію, тобто засвідчує важливість її підготовки в індустрії гостинності.

Інноваційний розвиток освітніх технологій підвищує конкурентоспроможність майбутнього фахівця індустрії гостинності в сучасних суворих умовах.

Упровадження в освіту інноваційних технологій навчання допомагає майбутнім професіоналам індустрії гостинності розвивати знання, уміння і навички, які стануть необхідними на ринку праці.

Крім того, інновації дають можливість виявити проблеми, визначити шляхи їх подолання та дотримання обраного курсу дій в індустрії гостинності. Отже, робота майбутніх менеджерів СКД в індустрії гостинності допомагає

подолати розрив між компетентностями фахівців та потребами ринку праці. Необхідно також звернути увагу на основні тенденції розвитку науки і техніки, на інновації та на ринок послуг.

«Організаційна, змістова, технологічна перебудова системи вдосконалення кваліфікації різних категорій майбутніх фахівців значною мірою забезпечується впровадженням інформаційних технологій (ІТ) та цифрових освітніх ресурсів, що сприяють підвищенню її доступності, якості та ефективності» [138, с. 70]. Таке навчання кадрів передбачає: розвиток технічної та програмної бази установ професійної освіти; упровадження в освітній процес ІКТ; використання Інтернет-ресурсів.

Інформатизація освітнього простору стає «важливою складовою модернізації установ професійної освіти. А саме розглядається як ціле, що містить три взаємопов'язані складники:

- 1) технічна та комунікаційна достатність (забезпечення навчальних закладів комп'ютерним оснащенням, стійкими каналами приймання і передавання інформації тощо);
- 2) сучасні електронні освітні ресурси (ЕОР), контент, або зміст інформаційно-навчального середовища;
- 3) кваліфіковані користувачі (вчителі, студенти і викладачі)» [139, с. 253].

Своєю чергою, заходи, що спрямовані на забезпечення інформатизації освіти, задоволення освітніх інформаційних і комунікаційних потреб учасників освітнього процесу, передбачають формування та впровадження інформаційного освітнього середовища в системі професійної освіти [229] ІТ-засобами.

Упровадження ІТ – цифрових технологій (ЦТ) у ЗВО, здебільшого, відбувається шляхом трансформації навчального середовища на засадах технологічності, широкого застосування ІТ як засобів навчання й об'єктів вивчення – в інформаційно-освітнє середовище (ІОС).

Перспективною лінією трансформації навчального середовища стало розроблення складових відкритої освіти з інтенсивним ЦТ, що зумовлюється необхідністю кардинальних змін, спрямованих на підвищення якості і конкурентоспроможності освіти в нових економічних і соціокультурних умовах, прискорення інтеграції України в міжнародний освітній простір.

Пріоритетність виокремленої проблеми в національному масштабі засвідчує «Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021р.» [266], що на основі аналізу сучасного стану розвитку освіти визначає мету, стратегічні напрями та основні завдання, на виконання яких має бути спрямована реалізація державної політики у сфері освіти.

Трансформація навчального середовища через упровадження інформаційних технологій вимагає наявності трьох компонентів: програмно-апаратного забезпечення; навчально-методичного наповнення інформаційними ресурсами; організаційної діяльності педагогічного колективу щодо формування ІОС.

«Функціонування інформаційно-освітнього середовища професійної освіти ґрунтується на дотриманні принципів» [151]: неперервності; демократизації; інтеграції; глобалізації.

Так, П. Лізунов і А. Білошицький вважають, що «для досягнення поставлених цілей потрібна мобілізація і ефективне використання кадрового та матеріально-технічного ресурсів навчального закладу» [202, с. 4]. Це вбачається можливим за умови застосування цілеспрямованого моделювання комплексного ІОС, яке повинно містити «інваріантні компоненти, що забезпечують інформатизацію основних видів діяльності: освітньої (освітнього процесу) та управління освітнім процесом, контингентом, що навчається, кадрами, ресурсами; забезпечення комунікації» [229, с. 116].

З урахуванням специфіки професійної підготовки майбутніх менеджерів СКД потребує подальшого дослідження використання інформаційних освітніх ресурсів у процесі системи менеджерської освіти.

Реалізація соціокультурних інноваційних технологій визначається соціальним замовленням, яке проектує цілі й завдання соціально-культурної діяльності та спрямовується на формування необхідних компетентностей у професійній підготовці менеджерів СКД для індустрії гостинності.

В умовах складної соціально-економічної ситуації і вимог ринкового середовища в Україні попит вимагає професійно компетентних менеджерів соціально-культурної сфери.

На думку Н. Кочубей, «це мають бути артистичні люди, яким притаманна особлива емпатія, обдаровані в багатьох напрямках мистецтва – малюванні, музиці, танцях, які люблять дітей та усі свої таланти спрямовують на розуміння особистості й забезпечення умов для її становлення та розвитку» [177, с. 187]. Вона наголошує, що для успішного професіоналізму в роботі майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності необхідне особливе освітнє емпатичне налаштування на розуміння складності освітніх процесів, сприйняття змін і цінності всіх учасників пізнавально-освітніх комунікацій, а також вироблення відповідного стилю мислення.

В. Локшин теж вважає, що майбутні менеджери СКД повинні вміти використовувати нові можливості, впроваджувати в життя нововведення і пристосовуватися до змін, які відбуваються на світовому ринку [207, с. 45].

Менеджер СКД, як наголошує І. Сидор, покликаний наповнити дозвілля соціальним змістом, сприяти реалізації всіх функцій дозвілля, брати участь у створенні соціокультурного середовища, володіти технологією діагностики соціокультурних змін, простежувати їх динаміку й аналізувати дані, роблячи відповідні висновки [333, с. 180].

Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова вже протягом десяти років реалізовує підготовку менеджерів соціально-

культурної діяльності. Відкриття цієї спеціальності було спричинене нагальною потребою у висококваліфікованих менеджерах в урядових і неурядових організаціях, установах, асоціаціях, фондах культури, освіті та для виконання соціальної роботи.

За статистичними даними «Вступної кампанії 2018» (Джерело: Міністерство освіти і науки України: Широкий конкурс) [56], попит абітурієнтів на спеціальність 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності» галузі знань 02 «Культура і мистецтво» виріс: із 464 678 поданих заяв у вищі навчальні заклади (ВНЗ) України 2629 заяв подали на досліджувану нами спеціальність. Аналіз «Вступної кампанії 2018» визначив рейтинг спеціальності 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності», яка посіла 22 місце серед 71 110 спеціальностей ВНЗ України (табл. 2.2).

Специфіка освітнього середовища кафедри менеджменту та інноваційних технологій соціокультурної діяльності в Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова, як бачиться, полягає в тому, що процес моделювання якостей компетентного менеджера СКД складається з двох системних напрямів: фундаментального і прикладного. Дані напрями синергетично взаємопов'язані, що знаходить відображення в їх міждисциплінарній та міжгалузевій значущості [25].

Таблиця 2.2

Рейтинг «Вступна кампанія 2018»
(Міністерство освіти і науки України: Широкий конкурс) [56]

№ п/п	Галузь знань / Спеціальність / спеціалізація Форма навчання – денна	Подано заяв						
		Засновник						Разом
		МОН			МІНКУЛЬТ			
1	081 Право	33 272	271	218	446	4	2	34 213
2	035 Філологія 035.041 германські мови та літератури (переклад включно), англійська	23 873	181	163				24 217
3	073 Менеджмент	19 839	205	150	38	0	0	20 232
4	051 Економіка	14 867	160	112				15 139
5	061 Журналістика	9869	90	72	1450	13	10	11 504
6	072 Фінанси, банківська справа та страхування	10 445	129	96				10 670
7	053 Психологія	8331	160	102				8593
8	032 Історія та археологія	8268	86	80				8434
9	075 Маркетинг	8247	73	61				8381
10	014 Середня освіта 014.01 Українська мова і література	7171	98	87				7356
11	076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність	7055	86	63				7204
12	071 Облік і оподаткування	6968	71	42				7081
13	014 Середня освіта 014.03 Історія	6213	91	64				6368
14	241 Готельно-ресторанна справа	4664	46	37	685	10	10	5452
15	034 Культурологія	2615	28	26	1178	16	15	3878
16	013 Початкова освіта	3718	38	33				3789

Продовження Таблиці 2.2

17	014 Середня освіта 014.11 Фізична культура	3371	84	55				3510
18	035 Філологія 035.01 українська мова та література	3457	25	23				3505
19	052 Політологія	3226	33	25				3284
20	035 Філологія 035.10 прикладна лінгвістика	3227	22	21				3270
21	035 Філологія 035.043 германські мови та літератури (переклад включно), – німецька	3142	23	21				3186
22	028 Менеджмент соціокультурної діяльності	968	7	7	1630	10	7	2629
23	014 Середня освіта 014.05 Біологія та здоров'я людини	2179	47	27				2253
24	054 Соціологія	1897	28	22				1947
25	035 Філологія 035.055 романські мови та літератури (переклад включно), французька	1731	13	12				1756

Цільова орієнтація такої системності полягає у виявленні більш загальної картини порівняно з будь-якими іншими теоріями соціокультурної діяльності. Освітній процес професійної підготовки майбутніх менеджерів СКД в Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова дозволяє сформувати систему компетентностей студентів, в основі якої знаходяться спеціальні знання соціально-культурної сфери.

Такий інтерес до спеціальності вплинув на дані вступної кампанії Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Динаміку набору в університет, відповідно до даних інформаційної системи

«Конкурс» (сайт-моніторинг вступних кампаній до вищих навчальних закладів України) [130], подано в табл. 2.3.

Таблиця 2.3

Моніторинг вступної кампанії 2016–2018 н.р. Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, галузь знань «Культура і мистецтво», спеціальність 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності» [130]

Рік вступу	Подали заяви	Зараховані на навчання	Обрали додаткову спеціалізацію «Менеджмент індустрії гостинності»
2016	500	27	14
2017	391	60	22
2018	291	34	15

Поряд з теоретичною підготовкою сучасного менеджера соціокультурної діяльності для індустрії гостинності та морально-психологічними, діловими, професійними якостями особливого значення у формуванні мислення гостинності набувають педагогічні якості менеджера.

Так, розглядаючи педагогічні аспекти організації дозвілля, Н. Кочубей зазначає: «Завдання менеджера соціокультурної діяльності – піднесення дозвіллевої діяльності на вищий рівень розвитку, що є цілеспрямованим, планомірним, системним виховним процесом. Тому робота менеджера соціокультурної діяльності знаходиться в площині педагогіки дозвілля. Дозвіллева діяльність при цьому виступає як один із найважливіших засобів реалізації сутнісних сил людини і оптимізації навколишнього соціокультурного середовища» [179, с. 52].

Отже, покоління сучасних управлінців у сфері культури має оволодіти педагогічними вміннями. Тому важливим для майбутніх менеджерів СКД також є поглиблене вивчення педагогічних дисциплін, у тому числі й

інтегрованих – у тісному взаємозв'язку з проблематикою дисциплін психолого-педагогічного циклу та педагогічної практики [230, с. 93].

Сучасне покоління менеджерів, які працюють у соціально-культурній сфері, відрізняється не тільки розвиненими особистісними якостями та організаційними здібностями, а й високою педагогічною майстерністю. Покоління сучасних управлінців у сфері культури та індустрії гостинності має оволодіти початками педагогіки [220, с. 93].

Тому зміст професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності для індустрії гостинності в НПУ імені М. П. Драгоманова містить блок з поглибленим вивченням педагогічних дисциплін, у тому числі й інтегрованих, у тісному взаємозв'язку з проблематикою дисциплін психолого-педагогічного циклу та педагогічної практики.

У Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова реалізована концепція двобічної системи підготовки, яка полягає в отриманні додаткової спеціалізації, а саме «Менеджмент індустрії гостинності», що дає можливість устанавлення більш ефективних зв'язків між різними галузями наукового знання, синтезу і координації знань, підвищення ефективності взаємодії громадських, соціальних і низки гуманітарних наук.

Каталізатором створення додаткової спеціалізації «Менеджмент індустрії гостинності» в межах спеціальності 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності» галузі знань 02 «Культура і мистецтво» став аналіз вступної кампанії 2017 та 2018 рр., інтерес серед абітурієнтів до додаткової спеціалізації «Менеджмент індустрії гостинності» (табл. 2.1), а також опитування серед студентів 3–4 курсу та магістрів, які в подальшому вбачають свою професійну діяльність саме в закладах індустрії гостинності. Аргументом такого вибору є престижність та більший спектр професійної діяльності майбутніх менеджерів СКД.

Актуальність указаної додаткової спеціалізації зумовлена низкою потреб, зокрема:

– попитом на так зване «сервісне суспільство» та «суспільство споживання», що пов'язано з радикальним переформуванням як економічної, так і духовної сфери буття людини з пріоритетів виробництва і виробника на задоволення потреб і розвиток нематеріальної сфери послуг, становлення якої формує нову культуру поведінки;

– потребою вітчизняних підприємств індустрії гостинності у висококваліфікованих кадрах соціокультурної діяльності;

– попитом, престижністю та зацікавленістю даною спеціалізацією з боку споживача освітніх послуг (абітурієнта, студента).

Низка потреб зумовила необхідність у межах спеціальності 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності» створити додаткову спеціалізацію «Менеджмент індустрії гостинності» за рівнем підготовки бакалавр і магістр, що дає можливість розширити поле професійної діяльності (табл. 2.4) та конкурентоспроможності майбутнього менеджера соціокультурної діяльності.

Індустрія гостинності також вивчає процес керівництва підприємствами сфери обслуговування: туристичних агенцій і туроператорів, засобів розміщення та ресторанних комплексів, трансферу, закладів дозвілля, підприємств курортного спрямування.

Бізнес індустрії гостинності набуває комплексності. Поряд з такими компонентами, як розміщення та харчування, зростаючий попит на індустрію гостинності диктує необхідність розвитку конгрес-послуг, розвивається новий напрям – івент-бізнес.

Івент-бізнес – це спеціально організовані ділові заходи, зустрічі, семінари, конференції, форуми, з'їзди, презентації, конгреси, виставки; розробка платформ для перебування делегацій, що сприяють зміцненню корпоративних взаємовідносин. За оцінками експертів івент-бізнесу, попит на готелі як на місця для проведення святкових заходів досить високий.

Таблиця 2.4

КП ДК 003:2015 Класифікатор професій
(<http://www.buhoblik.org.ua/rizni/classificator/rozdl.html>) [149]

КОД ДК	Професійна назва роботи КП
1229.6	Керівники підрозділів у сфері культури, відпочинку та спорту
1315	Керуючий готелем (пансіонатом, кемпінгом і т. ін.)
1455.1	Менеджер (управитель) у готельному господарстві
1315	Керівники малих підприємств-готелів та закладів ресторанного господарства без апарату управління
1448	Менеджери (управителі) туристичних агентств та бюро подорожей
1448.1	Менеджери (управителі) з організації діяльності туристичних агентств та бюро подорожей
145	Менеджери (управителі) в торгівлі, готелях та закладах ресторанного господарства
1455.1	Менеджери (управителі) в готельному господарстві
1456	Менеджери (управителі) в закладах ресторанного господарства
1456.1	Менеджери (управителі) в ресторанах
1456.2	Менеджери (управителі) в кафе, барах, їдальнях
1492	Менеджери (управителі) у сфері культури, відпочинку та спорту

Основний детермінант майбутнього менеджера СКД у професійній діяльності – гостинність, є визначальним типом мислення майбутніх фахівців

соціокультурної діяльності і рушієм у професійній діяльності, сприяє конкурентоспроможності випускника на ринку праці. Відносини між виробником і споживачем, рівень кваліфікації кадрів, їхніх творчих можливостей, уміння освоювати нові технології й організаційні форми, створювати середовище гостинності є головними передумовами розвитку індустрії гостинності в Україні. Перспективами такого розвитку є прогнозована здатність стабільного розвитку, забезпечення робочими місцями майбутніх менеджерів СКД та позитивний вплив на економіку держави.

Так, результатом саме глибокого осмислення процесів системної орієнтації соціально-культурної підготовки, що враховує перспективи розвитку всіх інших компонентів наукового знання, за яких встановлюється відповідний перелік, обсяг і спрямованість змісту навчального плану, виступає отримання необхідної якості й ефективної реалізації освітнього процесу. Своєю чергою ефективність такого освітнього процесу може бути забезпечена лише за умови прийняття професорсько-викладацьким складом, який здійснює підготовку за даним напрямом, базових культурних цінностей індустрії гостинності, які становлять найбільш стійкий елемент освітнього середовища.

Генеруючи професійне мислення майбутнього менеджера СКД в індустрії гостинності, викладачі створюють ситуаційні умови для того, щоб він міг формувати компоненти професійної компетентності та вибудовувати траєкторію професійних змін. Безумовно, такий підхід потребує міждисциплінарної та змістовної інформації, пропонованої в межах вивчення дисциплін навчального плану. Освітня діяльність забезпечує неперервний цілісний розвиток особистості студента. Найважливішою методологічною основою освітнього процесу в ЗВО є формування здібностей усіх суб'єктів цього процесу: викладачів, роботодавців і студентів. Зміст професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності для індустрії гостинності

Сьогодні на ринку освіти в Україні підготовку менеджерів за напрямом 028 «Менеджер соціокультурної діяльності» галузі 02 «Культура і мистецтво» здійснюють заклади вищої освіти: Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова, Львівський національний університет імені Івана Франка, Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв, Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка, Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Сумський державний університет та інші.

Освітні програми означених ЗВО переважно спрямовані на підготовку менеджерів СКД у сфері культури, відпочинку та спорту; керівників підрозділів у сфері культури, відпочинку та спорту, молодіжних центрів; виставок, гуртків, клубів за інтересами; управлінців та організаторів у сфері культури та мистецтва; організаторів культурно-дозвілєвої діяльності.

Науковці кафедри менеджменту та інноваційних технологій соціокультурної діяльності НПУ імені М.П. Драгоманова розширили ринок конкурентоспроможності менеджерів СКД, запровадивши додаткові освітні програми з їх підготовки для індустрії гостинності.

Індустрія гостинності потребує від майбутнього менеджера СКД професіонала нового покоління управлінців, які володіють маркетинговими, управлінськими та організаторськими технологіями. Він покликаний керувати відбором, зберіганням, виробництвом та розповсюдженням культурних цінностей. Його професіоналізм також полягає в підтримці й зберіганні історико-культурної спадщини, мови і національних традицій.

Професійна діяльність менеджера СКД в індустрії гостинності охоплює різні напрямки культури. Майбутні фахівці СКД повинні володіти спеціальними знаннями (педагогіка дозвілля, психологія, історія, соціологія, основи соціокультурної діяльності) та професійними компетентностями СКД.

Соціокультурна діяльність та її конкретні суб'єкти мають такі особливості.

1. Соціокультурний простір, формування якого відбувається в соціумі та трансформується в середовище споживача, що потребує нових інноваційних підходів до управління.

2. Процес управління в СКД окреслений конкретною організацією, що потребує індивідуального підходу до регулювання її діяльності, який враховує соціокультурне життя людей та стратегії розвитку соціокультурного середовища суспільства.

3. Професіоналізм менеджера СКД складається з культурно-творчої та культуро-відтворювальної роботи з людьми, хистом до громадської діяльності.

3. Професійна діяльність менеджера СКД має гармонійне поєднання духовного начала, людського ресурсу, водночас кожний являє собою особистість, яка належить до певного виду соціокультурної діяльності.

4. Обов'язком менеджера СКД є володіння правовим регулюванням професійної діяльності, знання економічних чинників відповідно до новочасних та історико-культурних процесів людського буття.

5. Менеджер у соціокультурному середовищі – це особистість з творчим самовираженням, базисом його професійної діяльності є мотивація, стимулювання та імпровізація.

6. Професійна діяльність менеджера СКД наповнена свободою вибору інформаційного поля соціокультурної діяльності, що дає можливість становленню творчої особистості з умінням професійно самовдосконалюватись.

Зміст діяльності менеджера соціокультурної індустрії гостинності полягає в роботі з людьми і спрямований на розроблення проектів, платформ, організації різних соціокультурних заходів та аналізі діяльності об'єднань і громад.

Менеджер СКД покликаний наповнювати професійну діяльність індустрії гостинності соціальним змістом, що сприятиме повноцінному розвитку як особистості, так і створенні соціокультурного середовища підприємств. Він є представником громадськості й має мобільно реагувати на всі зміни, що відбуваються у суспільстві та приймати адекватні рішення в професійній діяльності. Зазначене стає можливим лише за умови відповідності професійним вимогам. Виокремлюючи основні вимоги щодо професійних якостей менеджера соціокультурної діяльності, сформулюємо його головні функціональні обов'язки:

- створення єдиного соціокультурного середовища;
- задоволення індивідуальних духовних інтересів і потреб різних груп;
- розроблення та реалізація різних соціокультурних платформ і проектів;
- упровадження інноваційних процесів у професійній діяльності.

Необхідні якості менеджера соціально-культурної діяльності:

- уміння аргументувати особисту думку та переконувати аудиторію;
- нестандартне професійне мислення;
- здатність працювати в команді;
- володіти комунікативними та управлінськими здібностями;
- працелюбність та ініціативність;
- володіння психологічною дистанцією;
- вольові якості та стратегія поведінки на перспективу в професійній діяльності;
- володіння ораторським мистецтвом, знаннями правил поведіння в суспільстві, загальним рівнем культури;
- уміння організувати та управляти виробничим процесом.

Менеджер СКД в індустрії гостинності в процесі професійного зростання виступає в ролі управлінця: виконує обов'язки формального керівника, супервізора, лідера, посередника та представника громадськості.

Професійно компетентний менеджер СКД повинен мати досить високий рівень освіти, володіти загальними компетентностями, бути здатним до діяльності в соціокультурному середовищі, мати організаційно-управлінські здібності.

Так, зокрема, В. Локшин акцентує увагу при підготовці менеджерів СКД на формуванні професійних компетентностей, необхідних для досягнення успіху в професійній діяльності, який залежить від умінь майбутніх фахівців використовувати нові можливості, впроваджувати в життя нововведення і пристосовуватися до змін, що відбуваються на світовому ринку [207, с. 45].

Менеджери СКД зобов'язані володіти професійними компетентностями, які визначають види знань:

- методологічні знання (загальні положення пізнання явищ, закономірностей та механізмів світової культури);
- теоретичні знання (особливості, способи, методи, засоби і форми управлінської діяльності);
- практичні знання (трансформація в уміння та навички).

Поєднання знання методології, теорії і практики є фундаментом формування професійних компетентностей менеджерів СКД .

За час навчання майбутні менеджери СКД, уважають Н. Терентьєва, Т. Скорик, мають набути таких знань: володіння базовими знаннями галузі знань 02 «Культура і мистецтво», маркетинг і реклама СКД, особливості бізнесу СКД, культура політики, історія культури та мистецтв, технологією та методиками проектування культурно-дозвілєвої діяльності; базовими знаннями з гуманітарних, економічних та мистецьких дисциплін, нормативно-правовою базою СКД; базовими знаннями про зміст діяльності, технології роботи соціокультурних установ і закладів, інших державних та недержавних

організацій соціокультурного спрямування; професійними знаннями щодо класифікації та визначення інноваційних рішень для створення, реалізації і забезпечення соціокультурних потреб людини [455].

Але автори при цьому не згадують про такий вид СКД, як індустрія гостинності. Тож на цьому тлі виникає пряма необхідність формування важливих компетентностей для менеджерів, які обирають об'єктом своєї професійної діяльності саме індустрію гостинності (табл. 2.5).

Як видно з поданого переліку результатів освітнього процесу професійної підготовки менеджерів СКД для індустрії гостинності за освітнім рівнем бакалавр, цього недостатньо для освітнього рівня магістр, необхідно оволодіти ще й такими основними компетентностями: виробничо-технологічною, галузевою, сервісною, планувальною, організаційно-управлінською, контролюючою, життє-здоров'я-зберігаючою, інженерно-технічною, педагогічною (табл. 2.6).

Необхідні компетентності у сфері індустрії гостинності визначили спектр вибіркового дисциплін підготовки бакалаврів: «Організація готельного господарства», «Рекреаційні комплекси світу», «Товарознавство в галузі», «Організація ресторанного господарства», «Гігієна і санітарія в галузі», «Устаткування закладів готельно-ресторанного бізнесу», «Стандартизація, сертифікація і метрологія», «Управління якістю продукції та послуг у готельно-ресторанному господарстві».

Освітній рівень «Магістр професійної підготовки менеджерів СКД» для індустрії гостинності має забезпечити оволодіння такими компетентностями: інструментальною, міжособистісною, системною, виробничо-технологічною, галузевою, планувальною, організаційно-управлінською, контролюючою, життє-здоров'я-зберігаючою.

Таблиця 2.5

Перелік компетентностей і результатів освітнього процесу додаткової освітньої програми підготовки менеджерів СКД для індустрії гостинності освітнього рівня бакалавр галузі знань 02 «Культура і мистецтво»

№з/п	Назва дисципліни	Програмні компетентності
1	Організація готельного господарства	Виробничо-технологічна, галузева, планувальна, організаційно-управлінська
2	Рекреаційні комплекси світу	Виробничо-технологічна, галузева, організаційно-управлінська
3	Товарознавство в галузі	Виробничо-технологічна, галузева
4	Гігієна і санітарія в галузі	Життє-здоров'я-зберігаюча, виробничо-технологічна, галузева, педагогічна
5	Організація ресторанного господарства	Організаційна, сервісна компетентність, планувальна
6	Устаткування закладів готельно-ресторанного бізнесу	Інженерно-технічна, технологічно-галузева, планувальна, організаційно-управлінська
7	Стандартизація, сертифікація і метрологія	Контролююча, виробничо-технологічна, галузева, організаційно-управлінська
8	Управління якістю продукції та послуг у готельно-ресторанному господарстві	Виробничо-технологічна, галузева, організаційно-управлінська

Відповідно визначено дисципліни вибіркової частини програми: «Міжнародна індустрія гостинності», «Бізнес-планування в індустрії гостинності», «Інноваційні технології в індустрії гостинності», «Реінжиніринг бізнес процесів». Так, В. Локшин зазначає, що компетентність передбачає постійне «оновлення її складових, оволодіння новою інформацією для успішного рішення професійних завдань» [206, с. 59] у певний час і в певних умовах.

Таблиця 2.6

Перелік компетентностей та результатів освітнього процесу додаткової освітньої програми підготовки менеджерів СКД для індустрії гостинності освітнього рівня магістр галузі знань 02 «Культура і мистецтво»

№з/п	Назва дисципліни	Програмні компетентності
1	Міжнародна готельна індустрія	Інструментальна, міжособистісна, системна
2	Бізнес-планування в готельно-ресторанному бізнесі	Інструментальна, міжособистісна, системна, планувальна
3	Інноваційні технології у готельному господарстві	Інструментальна, міжособистісна, системна, організаційно-управлінська, виробничо-технологічна, галузева
4	Реінжиніринг бізнес процесів	Інструментальна, системна, виробничо-технологічна, галузева

Володіючи означеними вище компетентностями, менеджер СКД в індустрії гостинності повинен враховувати потреби різних груп населення, мати культурно-організаторські здібності та володіти менеджерською майстерністю.

Менеджерська майстерність в СКД базується на вмінні поєднувати економічні, правові, інформаційні, педагогічні й організаційні знання та уміння для:

- забезпечення функціонування установ, організацій та об'єднань соціально-культурної сфери (організаційно-управлінська майстерність);
- диференціації та індивідуалізації змісту і форм соціально-культурної діяльності; створення умов для самореалізації творчих потенцій особистості (психолого-педагогічна майстерність);
- організації комунікативної майстерності;
- проектування соціально-культурних процесів, розробки і здійснення комплексних регіонально-цільових культурних програм (планувально-проектна майстерність).

У сучасних умовах реформ в освітньому просторі ЗВО розробляють багатоманітні освітні програми щодо підготовки фахівців соціокультурної діяльності. Урізноманітненість освітніх програм зумовлена необхідністю підготовки фахівців для дозвіллевої діяльності, яка принципово важлива в індустрії гостинності.

На основі аналізу навчальних програм і сучасних змін в освіті виокремимо деякі положення професійної підготовки менеджерів СКД:

- створення єдиного освітнього середовища ЗВО – підприємство;
- міждисциплінарного підходу (залучення знань з різних предметних галузей, гармонічно поєднуючи дисципліни в скоординоване і послідовне ціле);
- упровадження новітніх технологій для забезпечення оптимальної адаптації освітнього процесу до умов та потреб соціуму.

Зміст професійної підготовки менеджерів СКД спрямовується на забезпечення оволодіння знаннями і вмінням: у комунікативному спілкуванні, у створенні соціокультурних проектів, програм, у здатності до гостинності, у вмінні надавати послуги, у вмінні створювати комфортні умови в професійній діяльності, в організації анімації, у маркетингових дослідженнях діяльності підприємств, у психологічному налагодженні ділових відносин між інституціями.

В результаті передбачається, що менеджер СКД у сфері гостинності оволодіє різноманітними менеджерськими, маркетинговими, організаційними та управлінськими технологіями різних сфер (освіта, спорт, культура, мистецтво, розваги, сфера послуг та ін.).

Зміст освітнього процесу, відповідно, підсилюється інтерактивними технологіями навчання: інтерактивна лекція, кейс-метод, проект, метод рольової участі та ділової гри [331, с. 155], тренінг, вебінар, залучення партнерів з виробництва в освітній процес та формування його методичного забезпечення.

Підготовка конкурентоздатних майбутніх менеджерів СКД реалізуємо інтерактивними методами освіти: проблемне і проектне навчання, метод рольової участі, кейс-метод, які сприяють формуванню професійних компетентностей та наближають освітній процес максимально до реалій професійної атмосфери.

Проблемне навчання – система методів і засобів навчання, основою якого виступає моделювання реального творчого процесу за рахунок створення проблемної ситуації і управління пошуком вирішення проблеми. Засвоєння нових знань при цьому відбувається як самостійне їх відкриття учнями за допомогою викладача. При традиційному навчанні викладач надає студентам готові рішення, його діяльність при цьому носить пояснювально-ілюстративний характер, а він сам стає транслятором знань. Проблемне навчання формує професійне організаційно-управлінське мислення майбутніх менеджерів СКД для адаптації та універсальності та самостійності в прийнятті рішень в нестандартних ситуаційних ситуацій в соціо-інформаційному середовищі. Проблематика, як метод навчання впливає на:

- оптимізацію процесу мотивації навчатися майбутніх менеджерів СКД протягом життя, для постійного тону в конкурентоспроможності в професійній сфері;

- формування самостійності, переконливості, впевненості самокритичності, відповідальності, критичності, ініціативності, нестандартності професійного управлінського мислення;

- розкриття творчих здібностей;

- збудження бажання і хисту дослідницької діяльності;

- розвиває комунікативну складову професійної компетентності

Проектне навчання – це модель нетрадиційної освітньої діяльності, яка дозволяє активізувати студентоцентроване навчання у співпраці з роботодавцем для уможливлення максимального приближення освітнього процесу до виробничої реальності. В рамках методу проектів студенти

навчаються працювати в команді з метою вирішення ситуаційних або конкретних проблем і подальшої презентації отриманих результатів. Переваги методу:

- потребує глибоких знань навчального матеріалу,
- збільшення самоконтролю і мотивації до навчання,
- формування дослідницьких навичок і вміння знаходити шляхи вирішення проблем.

Метод рольової участі передбачає розподіл ролей під час навчального процесу, це спонукає до самонавчання, самоаналізу та самоорганізації, оскільки студенти опиняються в ситуації, де виконують ролі та приймають управлінські рішення.

Формування управлінських компетентностей відбувається під час ділової гри, яка дає можливість максимально наблизитись до реальної ситуації, сприяє формуванню моральної та психологічної готовності вирішувати певні ситуації, проблеми в реальному житті.

Не менш важливими в освітньому процесі професійної підготовки майбутніх менеджерів СКД для індустрії гостинності є методи проектів, використання яких формує у студентів уміння створювати різноманітні проекти в індустрії гостинності, що є важливою складовою формування професійних компетентностей. Форми проведення методу проектів – індивідуальні та групові. Метод проектів передбачає мультидисциплінарний підхід, що посилює можливість формування професійних компетентностей, а також набуття відповідного досвіду.

Кейс-метод (від. англ.: case – випадок) – аналіз конкретних ситуацій, використовується для опису та вирішення певними виробничими ситуаціями, які можуть складатися в професійній діяльності, включає розкриття проблеми, ситуації, певні факти щодо цієї проблеми, аналіз, судження та рішення. Важливим є те, що кожен студент сприймає певну ситуацію особистісно та, відповідно, її вирішує, але також це рішення має узгоджувати з іншими

рішеннями, необхідність приймати рішення в колективі, а не одноосібно, саме це заперечує авторитарний стиль управління.

Широке використання кейс-методу в процесі професійної підготовки менеджерів СКД дає змогу акумулювати знання та порівняти їх з іншими учасниками освітнього процесу, оскільки даний метод має практичне застосування. Щодо інтерактивних методів навчання в цілому, необхідно відзначити, що вони мають цілий ряд переваг з точки зору формування ряду навичок, умінь, компетентностей необхідних майбутньому менеджеру СКД для успішного інтегрування в соціокультурне середовище. Інтерактивні методи професійної підготовки впливають на становлення професіонала в менеджерській соціокультурній сфері:

- примножує академічні досягнення майбутніх менеджерів СКД;
- розвиває критичне мислення з аргументованими доводами;
- самомотивація до саморозвитку та професійного кар'єрного росту;
- самоаналіз, самооцінка;
- сформованість професійних компетентностей.

Урізноманітнення методів сприяє всебічному розвитку як загальних, так і професійних компетентностей, а особливо організаційно-управлінських умінь і навичок, які необхідні в професійній діяльності менеджерів СКД.

Під час навчання студенти мають оволодіти соціокультурними; соціально-педагогічними, індивідуально-особистісними та інструментально-технічними вміннями та навичками, що сприяють культурній та освітній активності, професійному розвитку й передбачають вибір схем, плану дій, розробки проектів та програм, організаторські здібності, які є важливими в управлінських процесах.

2.3. Зарубіжний досвід професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності

Трансформаційні процеси професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності ґрунтуються на сучасних європейських цивілізаційних, світоглядних принципах розвитку освіти. В Європейському Союзі (Швеція, Німеччина, Фінляндія, Норвегія, Данія та ін. країни), у світовому просторі (Канада, Японія), які розробили і реалізували національну стратегію сталого розвитку, існують та розвиваються вже в новій епосі ноосферогенеза. Ноосферний стан цих країн спрямовує наукову думку, колективний розум на усвідомлення толерантної лабільності траєкторій фахового удосконалення та конкурентоспроможності в соціокультурній сфері відповідно до синергетичних соціо-інформаційних трансформаційних.

Професійна підготовка майбутніх менеджерів СКД є випереджувальною міжгалузєвою та міждисциплінарною взаємодією педагогічної, культурологічної та економічної наук, освітній процес якої направлений на формування управління мислення нової соціокультурної формації у процесі його професійної підготовки зі становлення свідомого та відповідального суб'єкта зі збереженням середовища життєдіяльності та професійного розвитку протягом життя.

У розвинених країнах світу проблеми формування та використання інтелектуального потенціалу, знань, у тому числі в соціокультурної діяльності, є найбільш пріоритетними. Адже там в останні роки особливу увагу надають формуванню та впровадженню інноваційної моделі соціально-економічного розвитку.

Орієнтація на інноваційну діяльність, що тісно пов'язана із всебічним використанням інтелектуального капіталу, потребує переорієнтації в системі соціокультурного регулювання на широке заохочення підприємництва, приватної ініціативи та скоординованої системи управління інноваційними

процесами. Сучасні інноваційні процеси вимагають високопрофесійного менеджменту, передбачаючи застосування нових форм управління і в соціокультурній діяльності також.

Сучасні зміни суспільства (відродження та розвиток національних культурних традицій, їх інтеграція в світову культуру, трансляції здобутків національної культури в майбутнє української нації) створюють вимоги та критерії вітчизняного ринку праці, які визначають для майбутнього менеджера індустрії дозвілля провідною здатність до відчуття соціокультурних змін та трансформацій, що формуються і розвиваються на основі усвідомлення загальних засад різноманітних явищ культури, які постійно формують сучасне суспільство. З переходом на ринкову економіку, суспільство формує до фахівців різнопланові вимоги щодо розвитку особистості, яка в подальшому володітиме засобами ефективної адаптації в соціумі та повноцінно матиме змогу активно реалізовувати природні задатки. Загальна інтенсифікація життєвих процесів актуалізує потребу розвитку в особистості високого рівня загальної, естетичної, комунікативної, інформаційної культури, вміння реалізувати рекреаційну функцію мистецтва, інтегрувати різноманітні, часто протилежні за змістом знання.

Інноваційні підходи до практичної підготовки майбутніх менеджерів проаналізовано й подано в роботах Ю. Васильєвої [13], Г. Габдулліна [13], В. Кричевського [13], В. Маслова [13], Р. Шакурова [13].

Наукові дослідження проблеми підготовленості керівника, зокрема менеджера соціокультурної сфери до управлінської діяльності, представлені в роботах О. Ануфрієвої [13], Т. Бурлаєнко [13], Л. Даниленко [130; 13], Г. Дмитренко [13], О. Дубініної [13], М. Кириченка [13], В. Кірсанова [137; 138], В. Олійника [13]. Такі зарубіжні та вітчизняні вчені, як Н. Біб'як [13], Н. Кузьміна [13], І. Колеснікова [13], М. Лук'янова [13], А. Маркова [13], О. Овчарук [13; 134], Є. Рогов [13], В. Сластьонін [13], В. Сериков, О. Савченко [13; 318], М. Степко [13], О. Шапран [13], Ю. Шапран [13]

займалися питаннями формування професійної компетентності майбутніх менеджерів. Аналіз праць з проблеми компетентності потребує розгляду професійної підготовки менеджерів соціокультурної діяльності з урахуванням закордонного досвіду.

Сучасні зміни в економічній, соціальній, технологічній та інформаційній галузях суспільства зумовлюють потребу переглянути традиційні підходи до підготовки кваліфікованих управлінських кадрів. Очевидним є залежність соціального прогресу від здібностей і якостей особистості професіоналів-менеджерів, які працюють у різних галузях економіки [1; 8].

У фундаментальній книзі М. Мескона, М. Альберта, Ф. Хедоурі «Основи менеджменту» даються такі визначення менеджменту:

Сучасна теорія і практика менеджменту соціокультурної сфери висуває такі вимоги до менеджера:

1. Професійна компетентність – ґрунтується на знаннях і здібностях. Те, що потрібно від співробітників, повинен уміти робити й менеджер. Це значить, що він має бути прикладом у роботі.

2. Соціальна компетентність – припускає знання в сфері управлінської психології. Оскільки менеджер досягає результату своєї праці, впливаючи на інших осіб, то йому необхідні насамперед знання соціальної психології, сучасних управлінських підходів і особливостей професії. Уміння мотивувати співробітників – це передумова продуктивної спільної роботи.

3. Концептуальна компетентність – означає уміння менеджера визнати проблеми і вирішувати їх. Крім того, менеджер повинен уміти відрізнити значне та вагоме в явищах і процесах, що відбуваються в бізнесі, від незначного.

Незалежно від організації, в якій працюють менеджери, вони мусять оволодіти трьома головними типами навичок: технічними, комунікативними (навички спілкування), аналітичними. Практичне використання цих навичок змінюється залежно від рівня управління. Проте, оскільки менеджери

досягають своєї мети (виконують поставлені завдання) в основному за допомогою інших людей, то на всіх рівнях управління не можна обійтися без комунікативних навичок. Аналітичні навички більшою мірою необхідні керівникам вищої ланки управління, а технічні навички здебільшого необхідні на нижчих рівнях ієрархії. Не виключено, що на початку кар'єри у менеджера може не бути деяких із перерахованих навичок, але їх необхідно змушені буде виробити згодом. Принципом роботи менеджера повинно стати дотримання норм ділової етики, що включає такі правила: максимізація прибутку не повинна досягатися за рахунок руйнування навколишнього середовища; у конкурентній боротьбі варто використовувати лише дозволені прийоми, тобто дотримуватися правил ринкової гри; розподіл благ повинен бути справедливим; варто показувати особистий приклад дотримання етичних норм на роботі й у побуті.

Вища освіта початку XXI століття, більше, ніж коли-небудь, покликана формувати особистість менеджера соціокультурної діяльності з високим рівнем освіченості, економічної культури, гуманістичних поглядів і переконань. У зв'язку з цим виникає потреба розглянути проблему професійної підготовки менеджерів соціокультурної сфери з різних боків: проаналізувати наукові концепції професійної підготовки менеджерів, розглянути зміст, форми і методи підготовки майбутніх менеджерів в університетах і школах в країнах із різним рівнем ринкової економіки [2; 5].

Лідерами в організації соціокультурної діяльності всіх верств населення є США, Канада, інші англомовні країни. У них створена гігантська матеріально-технічна база проведення вільного часу, що включає:

1. Національні парки і ліси, природно-історичні та інші зони відпочинку, складові рекреаційний фонд держави, штатів, округів і муніципалітетів.

2. Спеціалізовані бази відпочинку, спорту і розваг: спортивно-оздоровчі підприємства (комплекси, стадіони, треки, тренажерні зали і майданчики, бази, човнові станції, крижані і роликові катки, секції, клуби; басейни, джакузі,

клуби шейпінгу, аеробіки, біотанця, фітнесклубу; рекреаційно-розважальні установи (сади, парки, містечка атракціонів, центри комп'ютерних ігор та ін.)

3. Заклади культури та творчості: театри, концертно-філармонійні зали, естрадні центри, кіно-відео-салони, цирку, мультиплекси; клуби пенсіонерів, професійні, молодіжні, сімейні, регіональні та інші диференційовані на конкретне соціальне середовище клуби; дансинг-зали, хореографічні, художні школи, студії; аматорські клуби, які об'єднують людей єдиним інтересом; культові установи, комплекси і організації; бібліотеки, читальні зали, музично-просвітницькі салони, лекторії, консультаційно-інформаційні центри, мультимедійні центри.

4. Готельно-туристські підприємства: готелі, мотелі, туристичні об'єкти, трейлерні парки, кемпінги, табори, екскурсійні поїзди, гірничо-лижні, піші, кінні маршрути.

5. Курортні центри, оздоровниці, хоспіси, санаторії.

6. Культурно-побутові центри дозвілля і розваг (ресторани, національні кухні, кафе, бари, вар'єте, кабаре, казино. Інші види відпочинку.

В англо-американській моделі організації дозвілля важлива роль відводиться регіонам. Звідси – різноманітність концепцій і підходів, ініціатив по організації практичної діяльності установ культури, мистецтва, дозвілля, підготовки фахівців. Кожен штат, провінція – різноманітний і самодостатній соціально-культурний комплекс, найчастіше взаємодіє з іншими точками планети. Відомі ініціативи Фондів Форда, Сороса, Диснейвського університету, професійних клубів при вузах Британії, Канадських освітніх центрів у вдосконаленні підготовки соціально-культурних комунікаторів.

Децентралізований характер рекреаційної діяльності в США, фінансова та управлінська самостійність регіонів дозволяють максимально враховувати інтереси і запити населення, здійснювати муніципальні рекреаційні програми.

Найбільш типовою особливістю США, Великобританії, Канади, Австралії, Нової Зеландії кінця ХХ століття і до сьогодні видається

переміщення продуктивних сил зі сфери матеріального виробництва в сферу побуту і культури: велич в цивілізованій державі багато в чому зумовлюється капіталовкладеннями в соціально-культурний простір. У Великобританії до 50% доходів громадян йдуть на різні форми дозвільної діяльності і товари для дозвілля.

На розвиток національного інформаційного простору США впливає інформаційний потенціал держави, який визначається станом розвитку засобів масової інформації, нових інформаційних технологій. Американські засоби масової інформації не мають рівних у світі за кількістю, розмаїттям і технічними можливостями. Сьогодні система ЗМІ США будується переважно на основі систем мас-медіа (інформаційні агентства, різноманітні виробники друкованої продукції, теле- та радіокомпанії тощо) з закладенням базових суспільних цінностей, моральних ідеалів, національних традицій. Франція є прикладом функціонування змішаної системи теле-радіомовлення (державних та приватних каналів). Програмування приватних каналів (наприклад, «TF-1») здійснюється за законами рейтингу, що сприяє збільшенню аудиторії даних телеканалів та їх успішній конкуренції з державним ефіром. У Німеччині відсутнє державне телебачення у звичному розумінні. Націленість продукту німецьких телецентрів на здійснення збалансованої програмної політики, що не залежить від ринкової кон'юнктури, забезпечила створення широкого спектру різноманітних програм, зазначається у висновках до підрозділу. Ці програми цілком задовольняють численні інформаційні, пізнавальні і культурні потреби масової аудиторії та розвивають її запити, що вигідно відрізняє суспільне телебачення від комерційного.

Сучасне британське телебачення характеризується сталими тенденціями конкуренції та монополізації, прикладом того є конкуренція Бі-Бі-Сі комерційне супутникове, кабельне та ефірне ТБ. Сучасна концепція соціально-культурної роботи і системи підготовки менеджерів соціокультурної сфери не може не зважати на складні й динамічні процеси, які відбуваються сьогодні в

духовному житті світової спільноти. Цікаві і конструктивні дослідження здійснюються в Оксфорді, Пристонському, Токійському, Краківському університетах, в інших наукових центрах Європи, Америки, Південно-Східної Азії, Канаді, Австралії з проблем рекреативно-виховного потенціалу парків, музеїв, бібліотек, розважальних центрів різного типу.

Існує кілька моделей вирішення кадрових проблем:

1. Державна система середньої та вищої спеціальної освіти в сфері культури, мистецтва, дозвілля, туризму (досвід країн Східної Європи, СНД, Балтії).

2. Недержавна двоступенева структура, тобто на базі університетського гуманітарної освіти 1–2-річні курси (досвід США і англомовних країн). Половина університетів мають відділення або факультети з освітніми програмами паркових рекреаторів, соціальних педагогів, менеджерів у видовищному дозвіллі. Особлива увага приділяється соціальній педагогіці, педагогіці дозвілля, в якій бачать ефективний засіб впливу на сім'ю, культурно-дозвільні спільноти, різні соціальні групи.

У Німеччині цю функцію виконують педагоги вільного часу, у Франції – соціальні аніматори. В інших випадках це – сімейний психолог, сімейний педагог, педагог-правознавець, педагог-реабілітатор та ін. Всіх їх об'єднує єдине завдання - охопити активним культурно-виховним впливом на сферу дозвілля, побуту, сімейних відносин, сприятиме позитивній самореалізації, задоволення творчих інтересів і схильностей. Слід зазначити жорстку конкуренцію, викликану високим престижністю професії та окладом, в середньому на 35% вища від заробітної плати висококваліфікованого інженера.

3. Останнім часом поширена практика необмеженого прийому до вищих навчальних закладів людей, які вийшли на пенсію. Найчастіше – це гуманітарні спеціальності і кваліфікації: журналістів, менеджерів у сфері культурних, дозвіллевих, побутових послуг, інформаційних, рекламних,

страхових, туристичних, соціальних агентів, паркових дизайнерів, гувернерів, організаторів гуртків та аматорських творчих колективів, культурно-дозвіллевих програм за місцем проживання.

У Франції створено близько 100 спеціальних університетів для людей зрілого віку. Її досвід поширюється по всій Європі. Найбільший попит на літніх, досвідчених людей, які володіють садово-парковим мистецтвом. Рантьє, доглядачів музеїв, доглядальниць в хоспісах та госпіталях, гідів по старовинних замках та історико-культурним комплексам.

4. Волонтерська практика в сфері культури, мистецтва дозвілля, туризму, спорту, творчості. У Франції добровольці складають половину соціальних аніматорів. В Австралії, інших англомовних країнах завдяки тим, хто у вільний час виконує обов'язки працівників культури та дозвілля, економиться до 75–80% видаткової частини бюджету. Волонтери, основною професією яких є наукова, педагогічна, політична, робітничо-селянська праця, формуються в соціокультурний актив. Часто проходять стажування у професіоналів або відвідують семінари діячів культури і мистецтва, досвідчених менеджерів.

5. Британська модель підготовки фахівців для соціокультурної сфери являє собою мережу професійних курсів, університетів на базі політехнічних інститутів та інших навчальних закладів. Для новачків є 4-річні курси. На завершальній стадії навчання студенти проходять стажування в установах культури і готують дипломні роботи на звання бакалавра або магістра мистецтв, магістра культури.

Нині провідними установами у галузі професійної підготовки менеджерів індустрії дозвілля є: Британський інститут управління (British Institute of Management), Інститут дозвілля та естетичного менеджменту (Institute of Leisure and Amenity Management) й Інститут менеджменту спорту і рекреації (Institute of Sport and Recreation Management). За освітньо-кваліфікаційним рівнем «бакалавр» підготовку менеджера соціокультурної

діяльності здійснює більш ніж сто університетів (факультетів менеджменту дозвілля, спорту і туризму), коледжів і бізнес-шкіл при університетах.

Зазначимо, що у Великій Британії немає уніфікованої спеціальності «Культурологія», яка забезпечує підготовку даних фахівців, тому у вишах готують спеціалістів з таких спеціальностей: менеджмент дозвілля (BA (Hons) Leisure Management), менеджмент індустрії розваг (BA (Hons) Entertainment Industries Management), менеджмент заходів (BA (Hons) Event and Venue Management), менеджмент спорту (BA (Hons) Sport Management), менеджмент туризму (BA (Hons) Tourism Management) [10; 10].

Процес професійної підготовки фахівців менеджменту соціокультурної діяльності триває, зазвичай до трьох років, які розподіляються таким чином: протягом перших двох років студенти оволодівають теоретичними знаннями, а на третьому році проходять шестимісячну практичну підготовку (стажування) і виконують дипломну роботу або розробляють проект, який повинні захистити на конференції випускників [13].

Як свідчить аналіз нормативних документів (навчальних планів) факультетів менеджменту дозвілля університетів Суффолка і Волверхемптона, всі предмети поділяються на: основні («Навички працевлаштування: професійний розвиток», «Ліцензування», «Управління подіями та організація проведення», «Соціальний, економічний і філософський контекст дозвілля», «Соціальна обов'язок організаторів дозвілля», «Дослідницькі методи у сфері соціокультурної діяльності» та ін.), рекомендовані («Розвиток індустрії розваг», «Індустрія дозвілля: маркетингові перспективи», «Управління персоналом», «Організація заходів і місце проведення», «Управління дослідженням та інформацією» та ін.) та за вибором («Зв'язок з громадськістю», «Спортивний туризм», «Пригодницький туризм», «Культурні дослідження», «Менеджмент культурної спадщини», «Менеджмент заходів» та ін.) [10;12].

6. У Франції – 4 основних напрямки підготовки кадрів:

а) підготовки фахівців для сфери культури: бібліотек, музеїв, будинків молоді, Центрів дозвілля;

б) підготовки керівних кадрів для системи культури на місцевому та державному рівнях;

в) навчання культурно-управлінських спеціальностей в школах адміністрації та комерції;

г) навчання в університетах: на базі гуманітарної освіти 2-річні курси.

Для Європи в цілому характерні 2 види навчання: підвищення кваліфікації – часте і динамічний; отримання нової спеціальності з інтенсивною програмою академічних і практичних занять, стажування в кращих Центрах культурних технологій.

7. Мультикультурна освіта. У світлі соціокультурних та інформаційних змін, яких за останнє 20-річчя зазнало західне споживче товариство, актуальною стає підготовка фахівців з мультикультурним технологіям.

Концепція мультикультуралізму являє собою систему, в якій повинні враховуватися різні соціальні чинники при навчанні професії. Мультикультурне навчання формує у студентів почуття свободи, що дозволяє удосконалювати знання і професійні навички для участі у вільному демократичному суспільстві, легко взаємодіяти з самими різними соціальними групами.

Мультикультурна освіта передбачає, щоб викладачі навчали майбутніх професіоналів в контексті абсолютно нових соціокультурних відносин і факторів. Проаналізувавши досвід підготовки менеджерів соціокультурної діяльності в зарубіжних країнах, зазначимо, що освітня система більшості країн має культуротворчу модель, метою якої є не лише споживання і трансляція знань, а й генерація здатності людини до відновлення знання у різних формах соціокультурної практики. Ураховуючи позитивний досвід підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної сфери, можемо впевнено констатувати, що цей досвід дозволить удосконалити професійну програму

фахівця соціокультурної діяльності в Україні, допоможе сформулювати вимоги, що висуваються суспільством на сучасному етапі, визначити об'єктивні можливості та умови покращення професійної підготовки фахівців сфери дозвілля.

Отже, професійна підготовка менеджера соціально-культурної діяльності в даний час являє собою процес і результат формування у здобувачів вищої освіти у закладах вищої освіти з профільних програм бакалаврату, магістратури та аспірантури знань, умінь і ціннісних установок (відносин), або, що те ж саме, організаційно-управлінських компетенцій. Їх зміст регламентовано освітніми стандартами за напрямом підготовки менеджерів соціокультурної діяльності та профільними професійними стандартами. Дані вимоги гарантують ефективне виконання молодими кадрами в даній сфері дій, що пропонуються професією, на рівні не нижче мінімально пропонованих вимог до професіоналізму і якості виконуваної роботи сучасного менеджера соціокультурної діяльності з урахуванням закордонного досвіду.

Висновки до другого розділу

Глобалізація освіти є наслідком трансформації державного регулювання в сучасних умовах розмикання кордонної, локальності економіки, інтеркультурації освітніх систем, які модернізуються в межах глобальної цифровізації соціуму. Окреслено загальну методикау дослідження проблеми професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності у ЗВО України на рівнях організації та у формах функціонування. Проаналізовано наукові здобутки у галузі професійної підготовки менеджерів соціокультурної сфери у розвинутих країнах, обґрунтовано концептуальні ідеї закордонного практично-корисного досвіду підготовки як інноваційного компоненту їх соціально-сервісного інформаційно-культурологічного

менеджменту. Помітною мотивацією до вивчення систем професійної підготовки менеджерів соціокультурної діяльності, детального опрацювання позитивного досвіду, з'ясування тенденцій та перспектив розвитку та шляхів розв'язання проблем у професійній підготовці управлінської ланки є процес інтеграції України до європейського й світового освітньо-наукового простору, що вважаємо важливою передумовою розроблення методологічних напрямів розвитку цифровізації педагогічної науки.

Сучасний стан професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності, з огляду на застосування інформаційно-освітніх технологій у ЗВО, здійснюється шляхом аналізу систем підготовки майбутніх управлінців як соціокультурних форм загальнодержавного замовлення. Проаналізовано також особливості модернізації фахової освіти для оптимізації соціокультурного сервісу рекреаційно-дозвіллево-туристичної діяльності, досліджено досвід вітчизняних наукових шкіл та практиків роботодавців у індустрії гостинності, які впроваджують досягнення цифровізації у корпоративну взаємодію під час навчально-науково-пізнавальної та практично-стажувальної діяльності (ЗВО та роботодавців); визначено шляхи удосконалення професійної підготовки конкурентоспроможного професіонала соціокультурної діяльності в умовах інформаційно-освітнього середовища ЗВО. Проведені наукові розвідки свідчать, що ЗВО України готують майбутніх менеджерів за спеціальністю 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності» відповідно до галузі знань 02 «Культура і мистецтво» за різними освітньо-професійними програмами, наповненими додатково функціонально-цільовими спеціалізаціями. Різні цільові групи споживачів освітніх послуг, профорієнтованих на типи середовищ працедавця, створюють умови забезпечення ефективної організації професійної підготовки і достатнього рівня особистісної та професійної сформованості, а також конкурентоспроможності майбутніх менеджерів

соціокультурної діяльності у сфері дозвілля, туризму, готельно-ресторанної справи, освіти, науки та медіа-інноватики. Досвід розвинених країн сприяв визначенню провідних установ у галузі професійної підготовки менеджерів індустрії дозвілля: Британський інститут управління (з англ. – British Institute of Management), Інститут дозвілля та естетичного менеджменту (з англ. – Institute of Leisure and Amenity Management) й Інститут менеджменту спорту і рекреації (з англ. – Institute of Sport and Recreation Management). Підготовку бакалаврів – менеджерів соціокультурної діяльності здійснюють більше 100 університетів (факультетів менеджменту дозвілля, спорту і туризму), коледжів і бізнес-шкіл при університетах. Зазначимо, що дослідження науковців щодо підготовки фахівців соціокультурної сфери у Великій Британії вказують на уніфікованість спеціальності «Культурологія», за якою забезпечується підготовка фахівців з менеджменту дозвілля: (BA (Hons) Leisure Management), індустрії розваг (BA (Hons) Entertainment Industries Management), заходів (BA (Hons) Event and Venue Management), спорту (BA (Hons) Sport Management), туризму (BA (Hons) Tourism Management).

РОЗДІЛ 3. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНО-ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

3.1. Концептуальні засади проектування інформаційно-освітнього середовища професійної підготовки менеджерів соціокультурної діяльності

Першочерговим завданням під час вивчення концептуальних засад професійної підготовки майбутніх менеджерів СКД ми вбачаємо дослідження її законодавчих і наукових засад. Зазначені чинники Концепції, здебільшого, складають соціальне замовлення системи менеджерської професійної освіти для соціокультурної діяльності, яке має чітко окреслену законодавчу базу. У червні 2019 р. затверджено стандарт вищої освіти за спеціальністю «Менеджмент соціокультурної діяльності» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти (Наказ Міністерства освіти і науки України 20.06.2019 р. № 870), у якому визначається сукупність вимог до змісту та результатів освітньої діяльності вищих навчальних закладів і наукових установ за рівнем вищої освіти «бакалавр» у межах спеціальності 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності» галузі знань 02 «Культура і мистецтво».

Закон «Про Вищу освіту» (2017), яким встановлено принципи підґрунтя державної політики у сфері вищої освіти, гарантує: сприяння сталому розвитку суспільства шляхом підготовки конкурентоспроможного людського капіталу та створення умов для освіти протягом життя; доступність вищої освіти; міжнародну інтеграцію та інтеграцію системи вищої освіти України у Європейській простір вищої освіти за умови збереження і розвитку досягнень та прогресивних традицій національної вищої школи; наступність процесу здобуття вищої освіти; державну підтримку підготовки фахівців з вищою

освітою для пріоритетних галузей економічної діяльності, напрямів фундаментальних і прикладних наукових досліджень, науково-педагогічної та педагогічної діяльності; державну підтримку освітньої, наукової, науково-технічної, інноваційної діяльності університетів, академій, інститутів, коледжів, зокрема шляхом надання пільг із сплати податків, зборів та інших обов'язкових платежів вищим навчальним закладам, що провадять таку діяльність; відкритість формування структури і обсягу освітньої та професійної підготовки фахівців з вищою освітою [299].

Напрямами Національної стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 р. (2013) [298] є: доведення структури освіти відповідно до потреб сучасної економіки та інтеграції України в європейський економічний та культурний простір; розроблення та запровадження нових стандартів вищої освіти на компетентнісній основі з урахуванням модельних стандартів бакалаврів та магістрів; поетапне запровадження участі іноземних викладачів у навчальному процесі українських університетів; опанування вітчизняними викладачами інноваційними інтерактивними, індивідуалізованими, командними та проектними освітніми технологіями; побудова академічного середовища з системою формалізованих та неформалізованих цінностей та культури, орієнтованих на якісно інший професійний етнос у вищій школі, що важливо враховувати у професійній підготовці майбутніх менеджерів СКД у ЗВО.

Стандарт вищої освіти для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності» галузі знань 02 «Культура і мистецтво» (2019) [300] щодо оцінювання якості змісту та результатів освітньої діяльності вищих навчальних закладів (наукових установ) визначає такі вимоги до освітньої програми: обсяг кредитів ЄКТС, необхідний для здобуття відповідного ступеня вищої освіти; перелік компетентностей випускника; нормативний зміст підготовки здобувачів вищої освіти, сформульований у термінах результатів навчання; форми атестації

здобувачів вищої освіти; вимоги до наявності системи внутрішнього забезпечення якості вищої освіти.

Вищий навчальний заклад самостійно визначає перелік дисциплін, практик та інших видів навчальної діяльності, необхідний для набуття означених Стандартом [300] компетентностей. Нормативний зміст підготовки визначається дисциплінами, що забезпечують досягнення програмних результатів навчання. При описі окремих дисциплін, практик та інших видів навчальної діяльності потрібно визначити мету їх вивчення (компетентності, на формування яких направлена дана дисципліна) та конкретні заплановані результати навчання, які забезпечать досягнення програмних результатів навчання.

ЗВО при формуванні профілю освітніх програм зазначають додаткові компетентності і програмні результати навчання, які відповідають варіативній складовій конкретної спеціалізації. Вищий навчальний заклад може присвоювати додаткову кваліфікацію в дипломі. За наявності відповідного обґрунтування, вищий навчальний заклад може запропонувати в освітній програмі професійні кваліфікації та умови їх присвоєння. Освітня, професійна та додаткова кваліфікації надаються випускнику на підставі виконаного навчального плану обраної спеціалізації та позитивної оцінки на визначених у Стандарті формах атестації [300, с.11].

Концепцією розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки (2018) [301] передбачається здійснення заходів щодо впровадження відповідних стимулів для цифровізації економіки, суспільної та соціальної сфер, усвідомлення наявних викликів та інструментів розвитку цифрових інфраструктур, набуття громадянами цифрових компетенцій, а також визначаються критичні сфери та проекти цифровізації, стимулювання внутрішнього ринку виробництва, використання та споживання цифрових технологій.

Цифрова адженда України – 2020 (2016) стала «базою для створення нових продуктів, цінностей, властивостей та, відповідно, основою отримання конкурентних переваг на більшості ринків. Відбувається «цифровий перехід» від свого роду «аналогових» систем та процесів індустріальної економіки та інформаційного суспільства до «цифрової» економіки та «цифрового» суспільства. Така трансформація приводить до появи нових, унікальних систем і процесів, що складають їх нову ціннісну сутність (наприклад Uber, Airbnb, цифровий банкінг і т. д). До цифрових трансформацій схильні більшість звичних для громадян видів діяльності.

Трансформації в промисловості відбуваються згідно з концепцією «Індустрія 4.0» та появи кібер-виробництв, кібер-систем та кібер-машин. Цифровізація та можливості аутсорсингу розробки нових продуктів та бізнес-послуг, виробництва та швидкого прототипування дозволили невеликим компаніям та проектним командам створювати нові продукти та швидко виводити їх на ринок на рівні з присутніми там великими компаніями. Це привело до початку зміщення «центрів інновацій» з великих компаній до малих (стартапів та ін.). Такий швидкий темп змін потребує від людей нових знань, навичок та ефективної адаптації» [301].

Обґрунтування концепції, визначення методології дослідження, аналіз властивостей, компонентів, функціональних особливостей, взаємозв'язків елементів педагогічної системи професійної підготовки майбутніх фахівців з туризмознавства здійснювалось за допомогою педагогічних підходів: системного, структурного, компетентнісного, акмеологічного, діяльнісного, операціонального, праксиологічного, культурологічного, інформаційного, інноваційного, ціннісного, творчого, особистісного. Розкриємо їх зміст і суть використання в роботі.

Проектування концепції дослідження професійної підготовки майбутніх менеджерів СКД в умовах інформаційно-освітнього середовища (надалі – Концепція), передбачає відповідність функціям, дотримання та застосування

методологічних підходів, синхронізацію взаємодії з роботодавцями в організації системи професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності в умовах інформаційно-освітнього середовища у ЗВО для формування професійних соціо-інформаційних компетентностей студентоцентрованого навчання та подальшої толерантної лабільності траєкторій фахового удосконалення та конкурентоспроможності в соціокультурній сфері відповідно до такої послідовності: освітня, науково-дослідна, методична, комунікативна, організаційна, соціокультурна, правова, розвиваюча, світоглядна, управлінська, індивідуальна; системний, акмеологічний, компетентнісний, особистісний, діяльнісний, культурологічний, прогностичний, інформаційно-коригувальний, трансформаційний, синергетичний; популяризаторів і трансляторів інформаційно-масових мереж, гостинних садиб та ресторацій, рекреаційно-дозвілєвого сервісу, освітніх, освітньо-наукових, просвітницьких інституцій за функціональною спрямованістю, інформаційно-телекомунікаційних установ, анімаційно-реабілітаційних закладів, органів громадського та адміністративно-територіального урядування.

У науковому забезпеченні професійної підготовки менеджерів СКД як проблеми дослідження теорії та практики є низка принципово важливих питань щодо теоретичного обґрунтування доцільності формування професійної соціо-інформаційної компетентності в умовах ІОС як моделювання соціально-педагогічної системи.

Реалізація такого підходу є провідною ідеєю концепції нашого дослідження, що реалізовано у розгляді багатогранної соціально-інформаційно-педагогічної системи професійної підготовки майбутніх менеджерів СКД в умовах інформаційно-освітнього середовища, як складової цілісного процесу фахової підготовки у контексті тих соціокультурних процесів, що відбуваються у сучасному цифровізованому економічному просторі.

В основу концепції дослідження покладено *гіпотезу* дослідження, яка полягає в тому, що професійна підготовка майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності набуває ефективності, якщо вона здійснюється на основі обґрунтованих теоретичних і методичних засад, що розкривають структуру професійної соціо-інформаційної компетентності майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності в умовах інформаційно-освітньому середовищі, що формується у закладах вищої освіти, концепцію, систему професійної підготовки таких фахівців та відповідний організаційно-методичний супровід.

Науково-методичний рівень концептуалізації означеної проблеми полягає в комплексному підході до розв'язання обраної проблеми й відображається в теоретичних і практичних засадах професійної підготовки менеджерів шляхом формування їх сформованості професійної соціо-інформаційної компетентності в умовах ІОС для реалізації різних сторін їх професійної діяльності: науково-педагогічної, функціонально-процесуальної, інформаційно-технологічної. Сьогодні, в умовах цифровізації технічної і соціальної інфраструктури суспільства, вирішальним виявляється зміна ставлення ЗВО до професійної діяльності.

Провідною ідеєю Концепції є положення про те, що професійна підготовка майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності в умовах інформаційно-освітнього середовища в закладах вищої освіти передбачає:

- *професійно-важливі якості*, зокрема – організаційно-управлінської ініціативи, почуття гумору та самоіронії, суспільного лідерства, культуро-функціональні, цілеспрямованості, педантизму та прагматизму, футуристичного бачення розвитку оптимізму, надійності, пунктуальності, природньої інтуїтивності та виконавської дисциплінованості, вольової рішучості, щиросердної гостинності, альтруїзму, етичних чеснот, командного колективізму;

- *соціально-управлінські здатності* – психолого-педагогічної спроможності, стресостійкості, самовдосконалення, самореалізації, саморозвитку, організаційно-планувальні, адміністративні, корпоративно-політичні, культурологічні, арт-менеджерські, проектно-конструктивні, комунікативні, реальної оцінки розвитку ситуацій;

- *здібності* – інтелектуальні, позитивно-світоглядні, творчі, навчально-пізнавальні, естетичні, математичні, інформаційно-технологічні, конструктивно-технічні, епістолярні, фізичні, музичні, образотворчі, декламування, риторики, дидактики, абстрактно-проектного та стратегічного управлінського мислення, новаторства;

- *готовність* до професійних, психологічних, дозвіллевих, просвітницьких, соціально-сервісних, арт-культурологічних, організаційно-менеджерських, квалітологічних, клірингових, сценарно-планувальних, проектувальних, соціально-екологічних, експертно-контрольних, готельно-ресторанних, туристично-рекреаційних, інформаційно-технологічних обов'язків; відповідальності за прийняті управлінські рішення, кар'єрного зростання та конкурентоздатності, самоаналізу та самокритики з виробленням власних стратегій розвитку професійної реалізації і зайнятості, створення морально-психологічного та корпоративного мікроклімату, вирішення і запобігання конфліктним ситуаціям та внутрішньої організації безпеки;

- *сформованість* – соціально-інформаційно системоутворюючий комплекс усукупнення складових професійної компетентності – історико-краєзнавчої, культурологічної, соціокультурної, управлінської, туристично-рекреаційної, дозвіллевої, гостинності; інформаційно-технологічної, проектно-конструкторної, екологічної, громадської, цивільної, педагогічної, психологічної, цифрової орієнтований на фахову реалізацію менеджерів соціокультурної діяльності відкритої суспільної форми організації інформаційно-освітнього середовища, просвітництва, студентоцентрованого навчання академічної етики, наукометрії та квалітології.

Концепція передбачає можливість її трансформації у відповідь на цифровізацію економіки та освіти в країні та світі. Онтологічний аспект концепції професійної підготовки майбутніх менеджерів СКД в умовах ІОС конкретизований у понятійно-категоріальному апараті. До понять загального контексту досліджуваної проблеми нами віднесено змістові характеристики загальних понять: «культура», «соціум», «соціальна культура», «індустрія гостинності», «гостинність», «модернізація», «цифровізація», «інформаційно-освітнє середовище», «Універсальний освітній простір "Акцент"», «електронний ресурс», «компетентнісний підхід», «когнітивне навчання», «когнітивні технології», «проблемне навчання». До групи спеціальних понять нами віднесено такі авторські поняття, як: «професійна підготовка майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності в умовах інформаційно-освітнього середовища», та «соціо-інформаційна компетентність майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності».

Методологічною основою означеного дослідження є діалектичні ідеї про взаємозв'язок розвитку теорії та практики, загальнонауковий системний підхід до вивчення особистості та сформованості майбутнього менеджера соціокультурної діяльності.

У дослідженні використовуються загальнонаукові методи аналізу і синтезу положень теорії менеджменту й управління, порівняння та групування понять, аналіз наукової і методичної літератури, практичного досвіду.

Інформаційна база дослідження – монографічні дослідження, фахові посібники зі стратегічного, інноваційного, креативного менеджменту, періодична фахова наукова література, нормативні документи (проектистандартів із менеджменту соціокультурної діяльності), спостереження та узагальнення, отримані під час науково-педагогічної діяльності.

Методологічну основу професійної підготовки майбутніх менеджерів СКД в умовах інформаційно-освітнього середовища становлять методологічні підходи, реалізація яких вказує на стратегічні напрямки такої підготовки.

Ефективність формування професійної компетентності майбутніх менеджерів СКД в умовах ІОС полягає, на нашу думку, у взаємопов'язані наукових та практичних засад, які будуть спрямовані на підвищення рівня формувальних процесів шляхом урахуванням основ методологічних підходів. У практичному аспекті під час розробки моделі було використано системний, акмеологічний, компетентнісний, особистісний, діяльнісний, культурологічний, прогностичний, інформаційно-коригувальний, трансформаційний, синергетичний підходи.

При розробці моделі ми спиралися на педагогічні підходи розробки моделі А. Шеремет [404, с. 244], які, на наш погляд, дозволяють обґрунтовано охарактеризувати основні її характеристики.

Системний підхід забезпечує цілісність освітнього процесу, сприяючи його оптимізації, дозволяє розглядати процес професійної підготовки майбутніх менеджерів СКД як єдину систему з різноманітними додатковими програмами, що розширює діапазон їх професійної діяльності. На основі системного підходу професійна підготовка майбутніх менеджерів СКД складна педагогічна система з різноманітними додатковими програмами.

Акмеологічний підхід передбачає проектування інформаційно-освітнього середовища, яке спрямоване на активний розвиток у студентів внутрішнього прагнення до професійного успіху й творчості.

Компетентнісний який розкриває аспекти формування професійної компетентності майбутніх менеджерів СКД у процесі професійної підготовки у ЗВО в умовах ІОС. «На основі компетентнісного підходу під час моделювання виокремлено взаємозумовлені практичні кроки», які є підґрунтям для розробки моделі [404, с. 245].

Особистісний підхід дав нам можливість розкрити особистісний потенціал майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності, який уможлиблює встановити сегмент професійної діяльності соціокультурної сфери та суміжних галузей.

Діагностичний підхід – систематичний моніторинг освітнього процесу, рівня формування професійної компетентності майбутніх менеджерів СКД в умовах ІОС, їх навчальних досягнень. Погоджуємося з А. Шеремет, що «з позиції діяльнісного підходу під час педагогічного моделювання необхідна наявність мети, об'єкта, ознак» [404].

Культурологічний підхід, який є базовим у професійній підготовці майбутніх менеджерів СКД: самовизначення й саморозвитку творчої індивідуальності особистості менеджера в СКД; культури праці; духовної та економіко-правової культури; культури міжнаціонального й міжособистісного спілкування.

Прогностичний підхід – враховує перспективи розвитку галузі 02 «Культура і мистецтво» і спрямований на використання в професійній практиці за спеціальністю 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності» сучасних наукових досягнень та інноваційних технологій.

Інформаційно-коригувальний підхід – спрямований на корекцію й оновлення інформації, яка постійно змінюється у результаті розвитку науки та впровадження інформаційно-комунікаційних технологій.

Трансформаційний підхід – відбір і методичне опрацювання сучасних наукових досягнень у галузі 02. «Культура і мистецтво» та надання рекомендацій щодо їх трансформування в освітнє середовище професійної підготовки майбутніх менеджерів СКД у ЗВО.

Синергетичний підхід, як визначає у своїх дослідженнях Р. Карпюк, «розкриває принципи розвитку систем, що самоорганізуються» [139, с. 7]. Зовнішня відкритість ІОС забезпечується гнучким реагуванням на швидку зміну соціокультурному середовищі, прагненням чітко виконати соціальне

замовлення. Внутрішня відкритість ІОС «пов'язане з прагненням у кожному випадку підібрати для кожного студента індивідуальну траєкторію розвитку з урахуванням його психологічних особливостей, здібностей і схильностей» [139].

Науково-метрична платформа інформаційно-освітнього середовища професійної підготовки менеджерів СКД уможлиблює процес формування професійної соціо-інформаційної компетентності майбутніх фахівців.

Система професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності в умовах інформаційно-освітнього середовища в закладах вищої освіти базується на наступних принципах:

- *історизму* – історичної ретроспективи місій та організації об'єктів, сервісу, об'єктивізму достовірності дослідження ефективності їх функціонування, соціальної відповідності та альтернативної можливості реалізації у сферах цільового призначення;
- *системності* (передбачає діяльність, яка повинна носити системний, постійний та упорядкований характер, що охоплює всі складові системи);
- принцип *фундаменталізації* (єдність методологічної, загальноосвітньої, теоретичної і практично-професійної підготовки фахівців);
- принцип *науковості* (відображає відповідність змісту професійної підготовки можливостям сучасної науки);
- принцип *духовності* (ґрунтується на утвердженні в умовах духовної кризи системи загальнолюдських духовних цінностей);
- принцип *єдності соціалізації та індивідуалізації* (в процесі розвитку особистості вимагає пошуку та встановлення оптимального співвідношення в розвитку різних компонентів природи людини, оскільки професійне становлення детермінується взаємодією індивідуальних і соціальних чинників).

Система професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності в умовах інформаційно-освітнього середовища має також спиратися на:

- *спеціальне країнознавство* як хронологічного генезису, комплексності, екологічного та екосистемно-гуманістичного світогляду та світосприйняття;

- *соціально-культурний менеджмент* як системну єдність культури, демократизму і соціальної доцільності економічного централізму, релевантності соціально-економічної екологобезпечної ефективності функціонування об'єктів за специфікою організації середовищ працевлаштування, мотиваційно-морального та матеріального стимулювання, фундаментальності професійної підготовки та розподілу повноважень за посадовими інструкціями у розстановці кадрів, управлінської соціальної відповідальності, оптимального сполучення галузевого і територіального менеджменту, правонаступності успадкування у династійних конгломератах та прийнятті організаційно-господарських рішень, підпорядкуванні особистих інтересів загальним – соціально-економічної доцільності, ефективної екологічної безпеки та безпеки життя, домінування розвитку систем різного рівня організації і типу призначення.

Науково-метрична платформа інформаційно-освітнього середовища професійної підготовки менеджерів соціокультурної діяльності уможливорює процес формування соціо-інформаційної компетентності майбутніх фахівців.

Кваліметричні вимірювання зорієнтовані на системну взаємодію професійної підготовки та цифровізації освітнього процесу формування соціо-інформаційної компетентності у майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності для забезпечення подальшого пролонгування неперервності освіти, перекваліфікації та здобуття додаткових компетентностей і професійної фахової зайнятості у розбудові соціокультурної сфери на нових рівнях якості сервісного обслуговування з метою формування якості за моделями

підготовки, за видами структурної організації та цільових функцій наскрізної фахової підготовки, які забезпечують ефективність працевлаштування і конкурентоспроможності у сфері дозвілля, туризму, готельно-ресторанній та медіа-інноватики. Підготовка майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності ґрунтується на міжнародних принципах технічного регулювання у галузях культури, освіти та науки, що передбачають системну єдність, нормування, методики вимірювання якості системних процесів надання освітніх послуг.

У зв'язку з безперечною актуальністю Концепції з нетрадиційними освітніми системами і технологіями спільнотою науковців пропонується макет діючої електронної освітньої платформи – потужного, динамічного, відкритого, гнучкого інноваційного е-механізму для підвищення якості освіти в Україні – Універсальний освітній простір «Accent».

Цей освітній простір спрямований на досягнення навчальних цілей усіх суб'єктів навчально-виховного процесу; створення електронної бібліотеки з відкритими кодами доступу до відкритих електронних освітніх ресурсів (ЕОР); формування особистого поля розвитку педагога у форматі електронного навчального кабінету (е-НК) з інструментальним наповненням, який зрозумілий на підсвідомому рівні; формування мережі електронних середовищ (е-середовищ), об'єднаних в інтегровану інформаційну систему; створення інформаційного поля розвитку та співпраці між освітою та її координаторами; започаткування єдиного електронного центру моніторингу та аналітики навчально-виховного процесу.

Створений товариством науковців електронний ресурс (ЕР) «Accent» є найважливішим компонентом нової освіти і відкриває широкі перспективи щодо підвищення її якості й оновлення технологічного рівня системи освіти. З позиції освітнього процесу ЕР – відкрита педагогічна система, спрямована на формування творчої інтелектуально розвиненої особистості. Ця система

ґрунтується на взаємопов'язаних, взаємодіючих підсистемах: синхронізації, плануванні та управлінні освітньо-наукового пізнавального процесу .

ІОС має специфічну структуру, представлену в структурно-організаційній схемі інформаційно-освітнього середовища професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності (рис 3.1.), яка відкрита та потребує постійного оновлення відповідно до сучасних вимог цифровізації освітнього процесу.

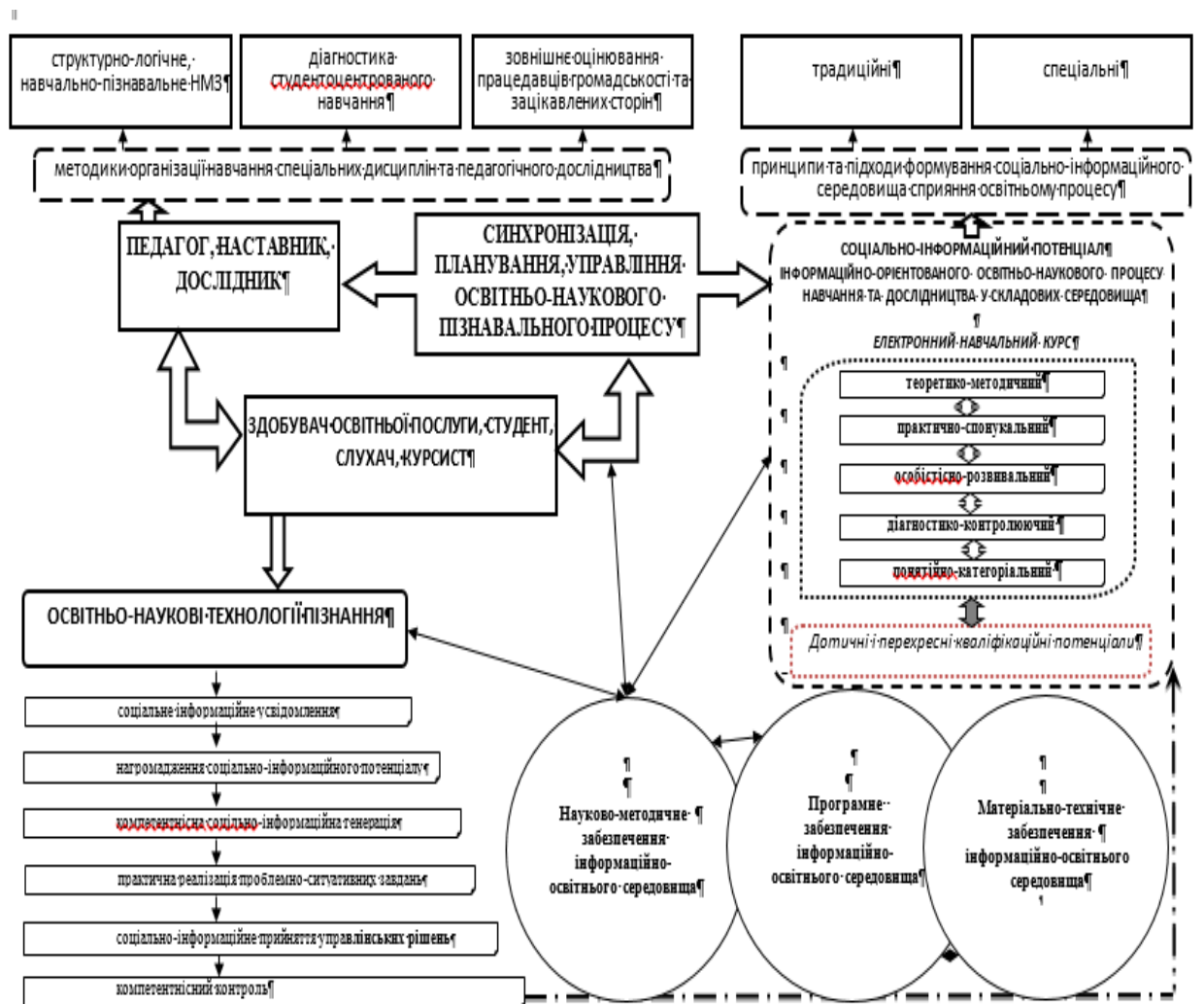

Рис. 3.1. Структурно-організаційна схема інформаційного-освітнього середовища професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності

Головною фігурою ІОС є замовник-здобувач освітньої послуги (студент, слухач, курсист) – майбутній менеджер СКД, соціально-інформаційний потенціал якого залежить від освітньо-наукових технологій пізнання

(соціальне інформаційне усвідомлення, нагромадження соціально-інформаційного потенціалу, компетентнісна соціально-інформаційна генерація, практична реалізація проблемно-ситуативних завдань, соціально-інформаційне прийняття управлінських рішень, компетентнісний контроль) і для якого в освітньо-науковому процесі створюються доступні умови, що сприяють вияву цілей та оновленню змісту освіти, дослідництва, управлінсько-сервісної практики.

Керування організованим освітньо-науковим процесом навчання та дослідництва у складових середовища відбувається педагогом (модератором, наставником або дослідником). Його основне призначення – забезпечити професійну підготовку в умовах ІОС методикою організації навчання спеціальних дисциплін та педагогічного дослідництва (структурно-логічного, навчально-пізнавального навчально-методичного забезпечення (НМЗ), діагностика студентоцентрованого навчання, зовнішнє оцінювання працедавців, громадськості та зацікавлених сторін), що приведе до формування та розвитку особистої освітньої траєкторії здобувача освітнього середовища, яке пов'язане з появою інноваційних практично-інформаційних освітніх технологій персоніфікації та ефективності студентоцентрованого навчання та гнучкої адаптації індивідуальних професійно-орієнтованих особливостей студента.

Науково-методичне забезпечення інформаційно-освітнього середовища – робочі програми, робочі зошити, практикуми, методичні рекомендації з практичної підготовки, написання курсових робіт з навчально-ознайомчої практики для професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності освітнім ступенем бакалавр та магістр.

Програмне забезпечення ІОС містить: Соціальну освітню 3-Д мережу «Універсальний освітній простір “Accent”» («Сом «Accent»), Web-бібліотека «Accent», Електронний навчальний кабінет («Е-НК») (ресурс має гриф МОН України «Схвалено до використання у навчальних закладах» (протокол №1 від

30.05.2016 року, лист ІМЗО №21/12-Г-287 від 02.06.2016 р.).

Вільне програмне забезпечення Joomla! (вимова: «Джумла») – відкрита універсальна система керування вмістом для публікації інформації в Інтернеті Joomla! написана на мові PHP з використанням архітектури MVC. Для збереження інформації використовується база даних MySQL, PostgreSQL чи MS SQL.

Матеріально-технічне забезпечення ІОС підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності охоплює: інформаційно-телекомукаційні платформи; науково-метричний доступ мережі ЗВО; інтерактивні – віртуальні навчальні лабораторії; інтерактивні дошки, портативні ноутбуки з камерами та мікрофонами; інклюзивно-сприйнятні засоби передачі інформації; мобільні гаджети.

Дотримання загальнодидактичних традиційних і спеціальних принципів та підходів формування соціально-інформаційного середовища сприяння освітньому процесу збагачує характер навчальних комунікацій, посилює процесуальні міждисциплінарні та модернізує мультимедійні технічні засоби навчання, що розширює простір педагогічної інноватики у формуванні соціо-інформаційної компетентності менеджера соціокультурної діяльності.

Розроблення макета електронної освітньої платформи «Універсальний освітній простір “Accent”» ґрунтується на:

а) принципах дидактики: систематичності, системності, послідовності, доступності, науковості;

б) підходах: особистісно-зорієнтованому, диференційованому та інтегративному;

в) принципах побудови електронного освітнього простору:

– адаптивності – врахування індивідуальних особливостей споживача освітнього продукту, що навчається, можливістю його вибору індивідуальної траєкторії в освітньому середовищі;

- керованості – можливість корегування простору навчання на будь-якому його етапі;
- інтерактивності – спілкування суб'єктів навчально-виховного процесу;
- оптимальності – підбір індивідуальних та групових форм роботи; для надання стану психологічного комфорту користувачів;
- необмеженості змісту навчання тощо.

«Універсальний освітній простір “Assent”» є електронною освітньою платформою [371], яка відкрита для всіх учасників навчально-виховного процесу, де вони можуть не тільки знайти там для себе цікаві й сучасні освітні матеріали, а й об'єднатися в спільних інтересах, обмінюватися досвідом та співпрацювати.

Функції цього електронного освітнього ресурсу:

- інтеграція електронних освітніх ресурсів, їх розподіл «за рівнями освіти та компонування в окремі електронні вузли – віртуальні середовища;
- підтримка очного, заочного й екстернатного навчання;
- забезпечення організації та проведення дистанційного навчання;
- забезпечення якісного та оперативного доступу суб'єктів навчально-виховного процесу до навчально-методичних матеріалів;
- створення умов для обміну професійною освітньою інформацією;
- неперервне формування середовища електронних ресурсів освітнього призначення;
- створення умов мотивації до отримання знань осіб, що навчаються;
- підвищення рівня конкурентоспроможності та мобільності освітян» [139, с. 423].

«Універсальний освітній простір “Assent”» відрізняється від більшості систем управління навчанням тим, що забезпечує функціонування як єдиної інтегрованої системи: репозиторію електронних освітніх ресурсів (EOR) –

Web-бібліотеки у формі підручників, посібників, словників, довідників, презентацій, методичних розробок для підтримки занять і позакласних заходів тощо; е-середовища навчального закладу, яке забезпечує підтримку основних функцій управління освітнім процесом за умов різних організаційних форм його проведення: класно-урочної, дистанційної, груп проектної діяльності; мережі е-НК; мережі е-середовищ освітніх закладів; електронних засобів для створення і підтримки соціальної мережі освітян, призначеної для їх спілкування й організації роботи над груповими проектами.

Ресурс містить ІТ-інструментарій для створення ЕОР:

- е-середовища – «адитивного електронного простору» освітнього закладу будь-якого рівня галузі освіти;
- електронного навчального кабінету вчителя – е-НК;
- електронних підручників, посібників, словників, довідників, презентацій, розробок до занять та тем тощо;
- WEB-бібліотеки;
- організації та підтримки очного, заочного, екстернатного освітнього процесу та організації і проведення дистанційної освіти (у синхронному та асинхронному режимі), зокрема й осіб, що проживають на тимчасово окупованій території України та на тимчасово неконтрольованій території в зоні проведення антитерористичної операції.

Використання електронних освітніх ресурсів вимагає більш ретельного підходу до проектування, який має поєднувати цільовий (організаційно-педагогічний) та науково-методичний блоки системи професійної підготовки майбутніх менеджерів СКД в ІОС. Своєю чергою цільовий блок передбачає аналіз усіх тем предмета, який вивчається, та визначення місця і ролі використання ІОС. Науково-методичний блок полягає в розробленні певної методичної системи застосування ІОС. Організаторська діяльність передбачає організацію діяльності учасників освітнього середовища. Зміни в організації діяльності студентів визначаються тим, що застосування електронних освітніх

ресурсів дає змогу за різних форм навчання (колективної, групової, індивідуальної) досягти високого рівня індивідуалізації освітнього процесу, будувати його відповідно до можливостей і здібностей кожного студента [139].

Особливістю цього ресурсу є використання повністю вітчизняного програмного продукту, який не вимагає жодних специфічних ресурсів, що належать нерезидентам України (на які можуть поширюватися будь-які права, що обмежують або зможуть у майбутньому обмежувати їх використання).

Користувачеві надаються засоби створення ЕОР та їх бібліотека (репозиторій), до наповнення якої залучаються викладачі ЗВО і вчителі всієї України, тобто контентом бібліотеки стають як сертифіковані (грифовані у встановленому порядку і розміщені з дотриманням авторських прав) матеріали навчального призначення (підручники, посібники, навчальні моделі й середовища навчання), так і авторські розробки, оцінені й рекомендовані до локального використання експертним середовищем, яке створюється засобами «Універсального освітнього простору “Accent”» з учительської спільноти (за рішеннями методичних об'єднань учителів для локального використання, органів управління освітою – для розробок, використання яких передбачає відповідне погодження).

Отже, особливості «Універсального освітнього простору “Accent”» такі: відносно проста та зрозуміла, відкрита технологія ЕОР; WEB-бібліотека може наповнюватися авторами безпосередньо в мережі Інтернет, тобто в режимі реального часу – автор буде спостерігати за результатами своєї роботи і бачити кінцевий результат; залучення автентичних авторських ЕОР до WEB-бібліотеки поступово усуне дефіцит навчальних матеріалів, який спостерігається в країні в останні роки; е-середовище освітнього закладу призначається для встановлення управлінських, методичних та навчальних зв'язків і використання адміністрацією в організації, контролі та реєстрації проведення занять у синхронному (у режимі реального часу) та асинхронному

режимі очної, заочної, екстернатної та дистанційної форм навчання; контентом е-середовища освітнього закладу є: електронний навчальний кабінет (е-НК) та взаємопов'язані технічні блоки (Розклад, Пошук, Календар, Студентський актив та ін.); контентом е-НК є взаємопов'язані модулі: Навчальна кімната, Поличка матеріалів, Реєстрація учнів, Класна дошка, on-line урок, Розклад занять, Самостійна робота, Глосарій, Пошук та ін. е-середовище освітнього закладу; е-НК за сутністю є адаптивними, відкритими та гнучкими модулями, які можуть бути змінені відповідно до вимог та потреб користувачів.

«Універсальний освітній простір “Accent”» відкриває сучасні можливості для науковців:

- створення власного електронного простору – е-середовища з контентом, який адаптований під потреби власника та специфіку діяльності;
- участь у наповненні електронної бібліотеки;
- опублікування авторських праць для широкого загалу (з можливістю отримання коштів за їх використання іншими особами);
- отримання особистого електронного навчального (наукового, методичного) кабінету – е-НК;
- побудова особистого алгоритму діяльності в умовах е-НК;
- створення авторської електронної бази наукових та навчально-методичних матеріалів в е-НК;
- організація та проведення дистанційного навчання (у синхронному та асинхронному режимі) – курсів, консультацій, тренінгів, семінарів тощо, використання електронних засобів з доступним та зрозумілим інтерфейсом.

Поява цифрових технологій (ЦТ) як складників інформатизації освіти забезпечує наявність знань, розвиток інтелектуальних і творчих здібностей студентів на основі індивідуалізації у навчанні, інтенсифікації освітнього процесу тощо [434, р. 77].

У літературі на сьогодні існують чотири домінуючі тенденції в практиці викладання та навчання, кожна з яких відображає сучасний міжнародний імператив для висококваліфікованих майбутніх фахівців з незмінною спроможністю вирішувати проблеми глобальної конкуренції розвитку технологій. Наприклад, Ю. Хілліер визначає чотири категорії: освітній процес на виробництві, нові технології, що полегшують навчання; мережі, центри підвищення кваліфікації та ресурси ресурсів; мережі в професійній практиці [429, с. 7].

Нові технології, що полегшують навчання. Якщо існує один фактор, який сприяв нововведенню в нових практиках викладання та навчання більше, ніж будь-який інший, це технологічний розвиток. У всьому світі використання інноваційних навчальних середовищ: E-learning через віртуальне середовище навчання (VLE), мультимедійне обладнання та програмне забезпечення, а також соціальні мережі.

Віртуальні освітні середовища надають можливість майбутнім менеджерам СКД завантажувати ресурси, переходити за посиланнями на веб-сайти, обговорювати свої роботи та ідеї через дискусійні дошки, додавати свої ідеї через вікі, спілкуватися через чати та блоги, між практиками, де великі міжнародні мережі. Деякі мережі фокусуються на тематичному вмісті та діляться ресурсами в Інтернеті. Інші надають можливість практикуючим зустрічатися та обговорювати свою роботу.

Швидкий технологічний прогрес вимагає від викладачів ЗВО нового освітнього ресурсу для оптимізації навчального процесу. Цифрові технології збільшують потенціал для підтримки студентів і педагогів в інтерактивності їх доступу до освіти, а також сприяють усуненню часових та дистанційних бар'єрів.

Навчання майбутнього фахівця протягом усього життя потребує постійного оновлення навчального матеріалу, що свідчить про необхідність створення інноваційних мереж для практиків без відриву від виробництва.

Умови ІОС професійної освіти спрямовані на адаптацію майбутніх менеджерів СКД до сучасних умов і процесів розвитку підприємства, до різних форм і методів професійної діяльності.

На сьогодні статус інформаційно-освітніх технологій (ІОТ) щодо програмного забезпечення системи ЗВО в Україні не відповідає вимогам інформаційного суспільства, яке прагне інтегруватися в європейську та світову спільноту.

З цього приводу у вітчизняних ЗВО існує певне відставання від розвинених країн:

- по-перше, в ефективному професійному використанні ІОТ у навчанні, перепідготовці та підвищенні кваліфікації фахівців різних рівнів з різних галузей діяльності і виробництва;

- по-друге, використання Web-технологій для розроблення та передавання даних;

- по-третє, у відсутності єдиного інформаційно-освітнього середовища системи ЗВО, умови якого забезпечували б діяльність навчальних закладів щодо включення ІОТ як фактора впливу на розвиток та використання інноваційних форм, методів і засобів навчання.

Для інтенсифікації й покращення практичного навчання, на нашу думку, необхідно створити єдине інформаційно-освітнє середовище між університетом і виробництвом. Це викликано необхідністю адаптувати освітній процес до реалій професійної діяльності, що сприятиме участі в проєктах, спрямованих на задоволення потреб бізнесу в індустрії гостинності.

Необхідно також створити умови для кращої та більш якісної реалізації практичної підготовки, а саме поглибити зв'язок бізнесу й університету. І студенти, і викладачі повинні мати більше контактів з практикою гостинності. Мають бути збільшені терміни практичної підготовки, а практика за кордоном повинна бути обов'язковою. Поглибленої уваги вимагає аналіз конкретних виробничих випадків під час практичної підготовки.

Крім того, передбачається, що створення єдиного освітнього інформаційного середовища ЗВО України охопить і професійно-технічні навчальні заклади й сприятиме розвитку традиційних та інноваційних підходів до здійснення науково-освітньої, адміністративної та дозвілєвої діяльності. Якісні характеристики ІОТ, такі як Веб-технології, повинні впливати на поліпшення якості та доступності професійної освіти для різних категорій населення, яка зараз знаходиться у кризовому стані.

Найбільш плідним рухом до інновацій є контакт з роботодавцями, співпраця та створення мереж, а також позитивні зміни в робочому середовищі. Інновації також включають оновлене ставлення до старих виробничих практик, наприклад, наставництва. Тому новітні технології мають великі перспективи щодо професійного навчання на робочому місці.

Отже, можна зробити висновок, що наявність науково-обґрунтованого єдиного ІОС, яке поєднує теорію з практикою й дозволяє прогнозувати його розвиток. Це особливо важливо для технології формування готовності майбутніх менеджерів СКД до ефективної професійної роботи в різних галузях, дотичних до культури і мистецтва.

На сучасному етапі цифровізації освіти стає актуальним здійснення обміну інформаційним освітнім контентом. Використання цифрових технологій у процесі навчання створює додаткові умови і спричинює появу нових цілей та оновлення змісту освіти, дозволяє забезпечити кожному учаснику навчально-виховного процесу формування і розвиток його власної освітньої траєкторії. Це пов'язано з появою нових, практично необмежених педагогічних можливостей для індивідуалізації і диференціації навчального процесу, для його гнучкої адаптації до індивідуальних особливостей студента. Використання ІОТ змінює характер навчальних комунікацій, посилює процесуальні та мультимедійні можливості засобів навчання, розширює простір інноваційної педагогічної діяльності тощо.

Запропонована діюча модель «Універсального освітнього простору “Accent”» – це потужний, динамічний, відкритий, гнучкий інноваційний е-механізм, створений для підвищення якості освіти в Україні за різних організаційних форм у синхронному та асинхронному режимах, перспектива якого вбачається у:

- підтримці неперервності навчальної та наукової діяльності незалежно від подій, які цьому заважають (війна, кліматичні катастрофи, епідемії тощо);
- неперервне наповнення WEB-бібліотеки – забезпечення науковими та навчальними засобами із залученням авторських робіт;
- підвищенні цифрових компетентностей усіма учасниками науково-освітнього процесу, використовуючи розроблений ними інструментарій, – навчання в діяльності.

З’ясовано, що особливості інформаційного середовища висувають певні вимоги до підготовки як викладачів так і студентів щодо використання наукомістких ІОТ. Тому при проектуванні освітнього середовища необхідно розробити технологію підготовки учасників освітнього процесу й організацію навчального процесу в ІОС ЗВО.

Функціонально ІОС спрямоване на реалізацію процесу професійно-особистісного становлення майбутнього менеджера СКД для індустрії дозвілля, яка забезпечує перспективу самостійного вибору особистої освітньої траєкторії, форм, методів і засобів вирішення освітніх завдань, прийомів контролю, рефлексії та самооцінки своєї освітньої діяльності; індивідуальний вибір предметів, що вивчаються, творчих лабораторій та інших типів занять, які відповідно до навчального плану визначені випускною кафедрою ЗВО як дисципліни за вибором.

Отже, підсумовуючи наголосимо, що дидактичний потенціал технологій віртуальної реальності визначається можливістю їх використання для організації освітнього процесу відповідно до особистісно-орієнтованої освітньої парадигми. Застосування технологій віртуальної реальності в освіті

дозволяє здійснити перехід від розсіяного автоматичного циклічного управління освітнім процесом до спрямованого, інтенсифікувати навчальний процес, значно активізувати пізнавальну діяльність здобувачів вищої освіти підвищенням її стимулюючої складової, створити унікальні можливості формування самостійного критичного мислення та інтелектуального розвитку особистості.

Окремого дослідження потребують теоретичні та методичні засади системи професійної підготовки майбутніх менеджерів СКД в умовах інформаційно-освітнього середовища.

3.2. Теоретичні основи професійної підготовки менеджерів соціокультурної діяльності в умовах інформаційно-освітнього середовища

Аналіз останніх досліджень і публікацій показав, що розробкою теоретичних основ засобів навчання займалися В. Биков, В. Лапінський [117], А. Гуржій [72] та інші, створенню підручника як засобу освітнього процесу присвячені праці М. Жалдак [108], Л. Карташової [139], методичні аспекти використання робочих зошитів розглядають О. Чінчой, С. Кононенко [393], А. Лікарчук [203]. Проте, зважаючи на певні успіхи у створенні друкованих засобів навчання, актуальною залишається потреба в розробці та використанні практикумів для самостійної роботи студентів у ЗВО. Лише окремих освітян, які усвідомлюють цю проблему, хвилює пошук нетрадиційних методів і засобів організації навчального процесу.

Особливість підготовки менеджерів СКД полягає у формуванні соціоінформаційної компетентності майбутнього фахівця, від якої буде залежати успішність його діяльності. Знання в галузі 02 «Культура і мистецтво» одночасно є синтезом різноманітних галузей знань, який відбивається на процесі навчання майбутніх менеджерів СКД.

У професійній готовності майбутнього менеджера СКД провідною і найбільш складною є «психологічна готовність його психіки, що забезпечує успішну професійну діяльність фахівця. Тобто ступінь підготовленості і налаштованості психіки, духовних сил фахівця на вирішення професійних завдань, виконання своїх функціональних обов'язків» [340, с. 458–460].

В умовах національно-культурного відродження й розбудови ринкової економіки сучасне українське суспільство відчуває гостру потребу в конкурентоспроможних висококваліфікованих менеджерів СКД, з високим рівнем професійної соціо-інформаційної компетентності, які творчо мають вирішувати виробничі та соціально-культурні проблеми.

Дослідженню теоретичних основ кадрового забезпечення у соціокультурній сфері та індустрії гостинності присвячено роботи О. Давидова [78], В. Мазур [237], П. Подлепіна [288], А. Сембер [326], В. Федорченко [376], Н. Чорненька [395] та ін. Зокрема, уновітнення освіти в Україні засвідчує необхідність осучаснення та перегляду стандартів. Саме стандарт професійної освіти і навчання містить перелік трудових операцій, які повинні визначатися в межах певної професійної діяльності, а також пов'язані з ними знання, уміння та навички, які допоможуть у професійній діяльності [383].

Тому у формуванні соціо-інформаційної компетентності навичок гостинності значну роль відіграє інформаційно-освітнє середовище, для якого важливі:

- цілеспрямованість;
- внутрішня мотивація особистих прагнень і зовнішнє інструктування;
- правильний розподіл практичних вправ за етапами системи професійної підготовки;
- включення напрацьованої навички в значущу навчально-професійну ситуацію;

- поінформованість студента про свої результати з метою самооцінювання;

- розуміння студентом загального принципу, алгоритму та схеми дій; урахування впливу трансферу та інтерференції (рис. 3.2).

У процесі формування соціо-інформаційної компетентності педагог закладу вищої освіти повинен:

- «цілісно представити сформовану компетентність;
- попередити негативне перенесення уже сформованої соціо-інформаційної компетентності на нову;
- знайти спосіб та забезпечити різноманітні умови тренування;
- забезпечити розуміння принципу побудови» [219, с. 20].

Ефективне набуття навичок соціо-інформаційної компетентності «відбувається в умовах формування орієнтовної основи дії професійного вміння. Під орієнтувальною основою дії розуміють сукупність відображених особою об'єктивних умінь, на які вона реально орієнтується під час виконання дії.

Формуючи соціо-інформаційну компетентність, треба враховувати фактори й умови успішного засвоєння знань, умінь і навичок. Фактори, які впливають на успішність засвоєння знань, умінь і навичок, поділяють на об'єктивні (конструкція і стан обладнання, інтер'єру; умови роботи) та суб'єктивні (фізіологічні – стан здоров'я, втома; психологічні – ставлення до діяльності, впевненість у своїх силах, настрій, динаміка умінь і навичок)» [219, с. 21].

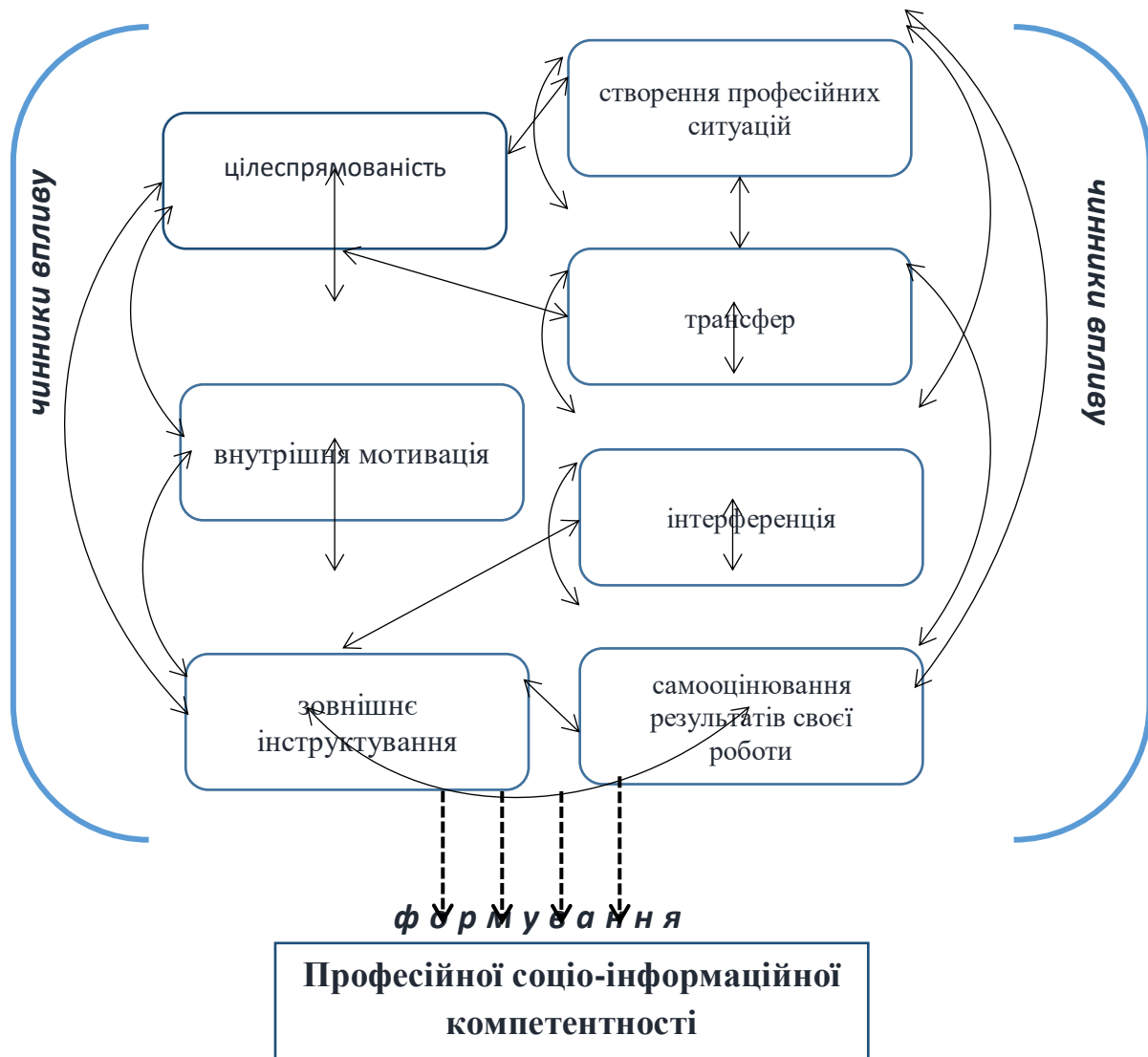

Рис. 3.2. Процес формування соціо-інформаційної компетентності

Крім того, на ефективне формування соціо-інформаційної компетентності «впливає розвиток властивостей особистості, які входять у відповідний блок особистості (спрямованість, можливість, особливості поведінки), є специфічний вид психологічної підготовки: формування позитивного ставлення і мотивів професійної діяльності, професійних інтересів і переконань; розвиток професійних здібностей на підставі здобуття трудових знань, навичок, умінь; формування індивідуального стилю

діяльності на основі психологічних особливостей поведінки, які визначаються темпераментом і характером» [212, с. 13].

Тож «професійне навчання можна вважати успішним, коли знання стають переконливими, їхній обсяг – ерудицією, навички й уміння – звичкою; розвивається активність, самостійність, творче мислення та інші особистісні якості, які потрібні справжньому професіоналу» [219, с. 22].

Тому наповнення змісту передбачає досягнення під час професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності комплексу характеристик професійної компетентності: організаторських здібностей, комунікативних якостей; морально-етичних характеристик ставлення до інших людей; мотиваційних чинників; особистісного характеру, емоційності; психодинамічних характеристик; інтелекту, здатностей та готовностей перетворювати їх на особистий управлінський інструментарій з використання у професійній діяльності; психологічно значущі якості особистості менеджера соціокультурної діяльності; здібності до стратегічного та системного мислення, практичного досвіду роботи, педагогічні вміння.

Процес формування професійної компетентності реалізувався за допомогою циклу дисциплін, зміст яких знаходить своє відображення у державних стандартах та навчальній документації (навчальних та робочих планах і програмах). У процесі аналізу документів виокремлено завдання та удосконалено зміст дисциплін нормативної та варіативної частини. Нормативна частина професійної підготовки менеджерів соціокультурної діяльності за освітнім рівнем бакалавр включає цикли загальної та професійної підготовки. Варіативна частина за освітнім рівнем бакалавр поділяється: за вибором університету (психологія загальна, психологія дитяча, педагогіка дозвілля) та за вибором спеціалізації «Туризм» і «Готельно-ресторанна справа» (основи туристичного обслуговування, туристське країнознавство для дітей, організація готельного господарства, рекреаційні комплекси світу,

товарознавство в галузі, гігієна і санітарія в галузі, організація ресторанного господарства, устаткування закладів готельно-ресторанного бізнесу).

Нормативна частина професійної підготовки за освітнім рівнем магістр включає цикли: професійно-орієнтованої гуманітарної та соціально-економічної, професійної та практичної підготовки (психологія управління в соціокультурній сфері); варіативна частина за вибором університету та за спеціалізацією «Туризм» та «Готельно-ресторанна справа» (технології туристичної діяльності, міжнародна готельна індустрія, бізнес-планування в готельно-ресторанному бізнесі, інноваційні технології у готельному господарстві, реінжиніринг бізнес процесів). Спеціальні навчальні модулі наповнюють програми методологічних змістом компонентів щодо формування професійної компетентності майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності у шляхом організації проблемного навчання для вирішенні функціональних професійних завдань. Розроблені навчальні плани та робочі програми забезпечили послідовність вивчення цих курсів, а їх змістовне наповнення сприяло виявленню оптимізації міждисциплінарних зв'язків.

Організаційні форми, методи, засоби та методичне наповнення дисциплін означено в науково-методичному блоці моделі, а саме: форми (лекція, семінар, практичне заняття, самостійна та лабораторна роботи, індивідуальне заняття, наукові конференції, тренінги, брейн-ринги, вікторини, ділові ігри, інтегровані та бінарні заняття, екскурсії, вебінари, майстер класи); методи (словесні, наочні, практичні, проблемні, використання інформаційних технологій, інтерактивні, тестування, захист розробок, інформаційні методи); засоби (навчальні програми, рекомендації, опорні конспекти лекцій, наочні, технічні, комп'ютерні, тестові завдання, плани семінарів, комп'ютерне тестування).

Реалізацію науково-методичного наповнення освітнього процесу професійної підготовки менеджерів соціокультурної діяльності в умовах

інформаційно-освітнього середовища забезпечували активними, проблемними, когнітивними технологіями з використанням електронних ресурсів, як засіб ефективного застосування на практиці методів освітньої взаємодії в системі «Викладач – Інформаційно-освітнє середовище –Студент».

Розроблення педагогічної технології активного навчання щодо формування соціо-інформаційної компетентності майбутніх менеджерів СКД відбувалося на основі системно-структурного, компетентнісного, діяльнісного підходів. Системно-структурний підхід, при якому враховуються всі специфічні особливості професійної діяльності людини й використовується цілий комплекс інноваційних методів навчання (моделювання, рольові та ділові ігри, різні види соціально-психологічного тренінгу та ін.), сприяє створенню проблемної ситуації і дозволяє тим самим забезпечувати об'єктивні передумови формування теоретичного, практичного та професійного мислення.

Формування професіоналізму відбувається разом із загальним розвитком особистості в процесі трудової діяльності, що зумовлює необхідність поєднання професійної та психологічної підготовки.

Людина за своєю природою – дослідник, зазначає Ю. Ємельянов, діяльність якого полягає у знаходженні особливостей, властивостей і характеристик явищ і об'єктів зовнішнього середовища, у визначенні їхньої сутності та змісту, в оцінюванні значення. Тому отримана інформація повинна впливати на поставлену мету і розробку алгоритму дій виконання програм. Пізнавальна діяльність людини відбувається в умовах активно-випереджуючого сприймання і відображення навколишнього світу, розв'язання різних проблемних ситуацій, без чого поставленої мети не можна досягнути [Error! Reference source not found.].

Ю. Ємельянов акцентує на активному навчанні, яке повною мірою відповідає таким вимогам: «в його основу покладено принцип безпосередньої участі, який зобов'язує викладача зробити кожного слухача учасником

навчально-виховного процесу, діючим, який веде пошук шляхів і способів вирішення проблем, що вивчаються у навчальному курсі. Поняття «активні методи навчання» поширюються на досить велику групу прийомів і способів проведення теоретичних і практичних занять. Активним груповим методом можна назвати будь-який спосіб запланованої активізації комунікативних процесів у навчальній або цільовій групі незалежно від змісту сформульованих навчально-пізнавальних, творчих або психокорекційних завдань» [Error! Reference source not found., с. 9].

Активні групові методи можна умовно об'єднати в основні блоки:

- «дискусійні методи (групова дискусія, розгляд казусів практики, аналіз ситуацій морального вибору тощо);
- ігрові методи: дидактичні та творчі ігри, в тому числі й ділові (управлінські) ігри; рольові ігри (навчання поведінці,
- ігрова психотерапія, психодраматична корекція; контргра (трансактний метод усвідомлення комунікативної поведінки);
- сензитивний тренінг (тренування міжособової чутливості та сприймання себе як психофізіологічної єдності)» [Error! Reference source not found., с. 10].

Гнучкість активних методів навчання дає змогу викладачеві з однаковою ефективністю використовувати їх:

- а) у вступі до лекції – формулювання практичної проблеми, яку треба опрацювати;
- б) для ілюстрації положень, які розглядатимуть у процесі лекції;
- в) паралельно до лекції – частину матеріалів передають усно, а іншу частину – активним методом;
- г) замість лекції – тему занять розкривають з допомогою активного методу;
- д) у висновку лекції, розповіді, бесіди – як практичне обґрунтування актуальності питання, яке розглядають.

Особливості педагогічної технології формування соціо-інформаційної компетентності майбутніх менеджерів СКД полягають у специфіці освітнього процесу:

- по-перше, навчання має бути імітацією того середовища, в якому живуть і працюють слухачі;
- по-друге, мати сформовану мету, завдання та проблеми професійної діяльності людини;
- по-третє, забезпечити формування у слухачів здатності вирішувати практичні завдання, змінювати і покращувати той предметний світ, у якому вони живуть і працюють [219, с. 23].

Гуманізація інформаційно-освітнього середовища в сучасних умовах набуває загальний напрям організаційних новацій, що веде до розширення можливостей вибору суб'єктів освітньої діяльності. Це створює освітнє середовище, яке за своїми характеристиками є сприятливим для формування активної і творчої особистості.

На основі гуманістичного підходу до розвитку творчої особистості виразняємо наступні концептуальні засади індивідуалізації навчання з урахуванням домінуючих когнітивних технологій:

- особистісно-орієнтований підхід до індивідуалізації навчання на основі врахування когнітивних технологій повинен ґрунтуватися на розумінні даного феномена як стилю індивідуальності, детермінованого не тільки пізнавальної сферою особистості, але всіма іншими рівнями індивідуальності і репрезентувати узагальненість образу світу студента, його емоційною насиченістю і динамічністю;
- стиль індивідуальності студента, будучи процесуальним партнером його поведінки, опосередкований сферою несвідомого і відповідно є стійкою, особистісно-обумовленою характеристикою студента;
- когнітивна дисгармонія, як внутрішній психічний конфлікт студентів при виникненні в свідомості особистості суперечливих знань, бажань,

переконань або поведінкових установок стосовно деякого об'єкта чи явища, за якого з існування одного елемента виникає заперечення іншого;

- основою індивідуалізації процесу навчання у вищій школі повинен бути системний облік індивідуальних змістовних (психофізіологічних, психічних, особистісних) і процесуальних характеристик поведінкової активності студентів, що виявляються в її пізнавальній, комунікативній і творчій складових.

Найважливішими принципами індивідуалізації у визначенні соціальних та когнітивних аспектів розвитку освітнього процесу в умовах створення інформаційно-освітнього середовища є:

- інтегративний, який передбачає в організації освітнього процесу поєднання структурних рівнів індивідуальності: соціально-психологічного, психологічного, психофізіологічного;

- особистісний – визначає, що рівень індивідуальності є пріоритетним і більш значущим у відношенні до загального і професійного розвитку особистості студента, ніж нижчі рівні його індивідуальності (психологічний і психофізіологічний);

- культурно-опосередкований – детермінує опору на індивідуальний соціокультурний досвід студента, який має як раціональну, так і ірраціональну складові;

- принцип активності передбачає, що загальним напрямком індивідуалізації навчання студентів повинна стати тенденція переходу від врахування індивідуальних особливостей студента викладачем до саморегуляції їм свого індивідуального потенціалу;

- принцип умотивованості, який вимагає необхідність створення у студента відповідної мотивації до вивчення і обліку своїх індивідуальних особливостей.

З позицій гуманістичної освітньої парадигми індивідуалізація когнітивних факторів створення інформаційно-освітнього середовища, яка

характеризує процесуальні аспекти освітньої активності студентів, має переваги в пізнавальній, комунікативній, творчій діяльності.

У пізнавальній діяльності це такі переваги – знання індивідуальних особливостей в постановці цілей навчання; переваг у виборі джерела інформації; індивідуальних переваг тимчасового аспекту цілей пізнавальної діяльності; індивідуальних варіантів характеру пізнавальної активності студентів; переваг студентів у виборі виду пізнавальної діяльності; індивідуальних варіантів бажаних студентами методів пізнання; індивідуальних типів рефлексії пізнавальної діяльності студентів; переваг студентів щодо форм досліджуваної інформації; видів наочності, яким надають перевагу студенти; переваг логіки сприйняття і вивчення навчального матеріалу; індивідуальних типів пізнавальної активності при вивченні нової інформації; особливостей студентів щодо встановлення зв'язків досліджуваної інформації з уже сформованими знаннями; індивідуальних переваг емоційної насиченості навчального матеріалу; індивідуальних переваг у рівні системності пізнавальної діяльності; домінуючих типів пізнавальної діяльності; індивідуальних особливостей ступеня когнітивної складності навчального матеріалу; індивідуального характеру пізнавальної активності при отриманні нової інформації.

У комунікативній діяльності – знання індивідуальних критеріїв в оцінці оточуючих; індивідуальних переваг у визначенні цілей спілкування; індивідуальних варіантів у виборі тематики спілкування; бажаною мірою когнітивної складності проблем, які обирають для обговорення; індивідуальних варіантів комунікативної рефлексії суб'єктів спілкування; індивідуального характеру прояви емоційного ставлення до спілкування; індивідуальних варіантів характеру рольової поведінки; індивідуальних проявів характеру впливу на учасників спілкування; індивідуальних видів відображення студентами особливостей партнерів через спілкування;

індивідуальних переваг динамічності оцінки партнерів через спілкування; індивідуальних проявів логіки сприйняття партнерів через спілкування.

У творчій діяльності – індивідуальних здібностей та зацікавленості творчими ідеями; індивідуальних переваг у виборі області прояву творчої активності; індивідуального вираження ступеня самостійності у постановці творчих проблем; домінуючих переваг у виборі форми творчої діяльності; індивідуальних варіантів ставлення студентів до дискусійного рішенням творчих проблем; індивідуальних варіантів логіки постановки і вирішення творчих завдань студентами; індивідуальних переваг рівня рефлексії щодо процесу та результату творчої діяльності; індивідуального характеру вибору методів творчої діяльності; індивідуальних варіантів емоційного вираження ставлення до творчої діяльності; індивідуальних типів структурування результатів творчої діяльності; індивідуальних проявів рівня динамічності сфери творчих захоплень; індивідуального характеру творчої активності.

ІОС є каталізатором інтенсифікації когнітивних технологій. Базисом когнітивних технологій є когнітивна наука про те, як люди сприймають світ, яке мають мислення, увагу, пам'ять. Тому когнітивні технології спираються на засади нейронауки, теорію синергетики (самоорганізації), комп'ютерні та інформаційні технології, математичне моделювання людської свідомості, інші наукові й практичні концепти, які раніше вважали складовими фундаментальної та прикладної природничої науки [436, с. 80].

Термін «когнітивне навчання» визначає одну зі сфер дослідження в психології і одну з течій у педагогіці, в останнє десятиліття набув значного розголосу.

Когнітивні (пізнавальні) технології – способи трансформації пізнавальної поведінки людини, організацій, націй через покращення їхнього інтелектуального потенціалу або долучення до сучасних інформаційних систем [3].

Когнітивні чинники ІОС разом із соціальними детермінантами освітнього процесу потребують зміни позиції викладача, який виступає не тільки як носій інформації, хранитель норм і традицій, а й помічником в становленні і розвитку особистості.

Соціалізація ІОС має вплив на студентів: стверджується позиція партнера демократичної взаємодії, співпраця, допомога, натхнення; трансформуються функції знань і спосіб організації процесу їх засвоєння (знання дає людині можливість зайняти своє місце в сучасному соціокультурному середовищі; велике значення надається формуванню методологічних знань загальнокультурного і загально-професійного характеру).

Інтенсифікація когнітивних технологій відбивається на підвищенні мотивації та успішності пізнавальної, комунікативної і творчої діяльності студентів.

Соціальна інформатизація когнітивних технологій індивідуалізації навчання може служити фундаментом у системі безперервної загальної та професійної освіти, а саме в системі «навчально-дослідницької» – «науково-дослідницької» діяльності студентів.

Основна мета всіх когнітивних технологій полягає в інтелектуальному розвитку і базується на розумових здібностях і стратегіях, які роблять можливим освітній процес адаптованим до нових реалій. Рівень людського інтелекту істотно вімінний у різних особистостей, наприклад фахівців різної професійної діяльності.

Основне завдання когнітивної технології в інформаційно-освітньому середовищі є створення умов для сприйняття та розуміння інформації кожним студентом. Пріоритетом когнітивних технологій є:

- когнітивний розвиток споживачів освітніх технологій (метою є розвиток когнітивних здібностей на рівні не нижче статистичної норми);

- привласнення знань і формування способів діяльності відповідно до вимог стандарту навчання (технологія індіферентна щодо змісту, тому її легко налаштувати на будь-який стандарт);

- формування здатностей використовувати інформацію, що надходить з різних джерел, для рефлексивного контролю й адаптивної зміни власної поведінки (виклад власних думок відповідно до логічних умовиводів; анотування; здійснення збору інформації відповідно до завдання; зіставлення інформації, використання різних джерел, надання критики; виявлення проблем і суперечностей в інформаційному потоці; використання технічних засобів для отримання інформації; володіння програмними засобами отримання інформації; здатність до стійкої пізнавальної мотивації; розрізнення афективних і когнітивних компонентів інформації);

- формування критичного мислення (розрізняти факти і припущення; виділяти логічні та специфічні предметні види зв'язків; виявляти фактичні та логічні помилки в міркуваннях; відрізняти істотні докази; розмежовувати та формулювати обґрунтовані й необґрунтовані висновки).

Досягнення більшості з перерахованих вище завдань можна діагностувати за допомогою існуючих нормативно- і критеріально-орієнтованих тестів, що є обов'язковою властивістю технології.

Когнітивна освітня технологія є технологією алгоритмічного типу, заснованої на психологічних теоріях управління когнітивним розвитком особистості в освітньому процесі, результати якого можуть бути об'єктивно діагностовані.

Структура когнітивної технології загальна для всіх технологій даного типу. Алгоритм проектування освітнього процесу починається з діагностики вихідного стану учасника, на основі даних якої, застосовуючи критерії вибору адекватної моделі (відповідність моделі та мети освітнього процесу), визначаються методичні засади освітніх впливів (вибір методів, прийомів, форм і засобів освітнього процесу), відбирається і структурується зміст освіти.

В результаті застосування обраної системи впливів студенти переходять у проміжний стан (ПС), для вивчення якого знову застосовуються засоби діагностики, що фіксують досягнення учнів і дозволяють виявити труднощі школярів при засвоєнні нової інформації. На основі отриманих даних учитель модифікує модель освітнього процесу, змінюючи методи, форми, прийоми і засоби навчання і приводячи модель відповідно до зміни стану учнів. Результати застосування модифікованої моделі знову діагностуються, що в черговий раз призводить до корекції моделі. Процес повторюється до тих пір, поки не будуть досягнуті заплановані результати освітнього процесу.

Особливості людського мислення і поведінки обумовлені спільною роботою обох півкуль людського мозку. В одних ситуаціях переважає логічний компонент мислення, в інших – образний. Цей поділ генетично зумовлений, і науковці поділяють індивідумів на три групи: з переважаючим ліво-півкульних, з право-півкульним та зі змішаним мисленням.

Через когнітивну сферу виявляється вплив на людину психічних процесів пам'яті, уяви, психології розвитку, мислення і розв'язання задач, розпізнавання та сприйняття образів, людського і штучного інтелекту. Всі ці психічні процеси відіграють важливу роль в освітньому процесі. Навчання буде ефективним лише в тому випадку, коли новий матеріал надбудовується на засвоєні знання і вміння, включається в когнітивну сферу.

Експерименти показують, що здатність до переходу від однієї форми мислення до іншого утворює когнітивний ресурс – джерело творчих можливостей людини. Зв'язки і трансформації, які при одній формі репрезентації можуть бути неявними, після зміни репрезентації стають явними і призводять до швидкого вирішення проблеми. Поява і розвиток інформаційних технологій створили принципово нові пізнавальні можливості навчання.

Щодо освіти можна виділити наступні напрямки застосування когнітивних технологій в ІОС: онлайн-навчанні, мультимедійному і віртуальному навчанні, при тестуванні.

ІОС надає можливість студентам у процесі навчання динамічно управляти вмістом, формою, розмірами і кольором зображення. Інформатизація ІОС у навчальному процесі збільшує швидкість передачі інформації студентам і підвищує рівень її розуміння.

Когнітивне ІОС дозволяє візуалізувати процес прийняття рішення. При досить продуманій системі візуалізації образи, що виникають у динаміці на екрані, можуть допомогти особі, що приймає рішення, в інтерактивному режимі, побачити ті закономірності або шляхи вирішення завдання, які раніше для неї не були доступні.

ІОС включає такі компоненти, як: віртуальне інформаційне поле, віртуальний освітній простір, віртуальні освітні моделі, інформаційно змодельовані ситуації, інформаційну взаємодію, мову інформаційно-віртуальної взаємодії. Ці компоненти зумовлюють взаємодію суб'єктів у сфері освіти.

Розглядаючи властивості віртуальної освітньої діяльності можна відзначити, що більшість з них пов'язана з когнітивною сферою людини. Основою віртуальних моделей є різні інформаційні моделі: інформаційної ситуації та інформаційної позиції суб'єкта або керованого ним об'єкта в інформаційній ситуації.

До числа властивостей інформаційних моделей (віртуальних побудов), що застосовуються для створення віртуального простору, відносять: видимість, сприйняття, цільову визначеність, ситуаційну визначеність, функціональність, повноту, інформаційну відповідність, актуальність, точність, регламентованість, асоціативність, узгодженість, надійність.

Видимість – властивість моделей, яка виявляється в тому, що людина (в межах свого інтелекту) в змозі оглянути сукупність параметрів і зв'язків, що

входять у модель, і зрозуміти цю модель як ціле. Ця властивість у віртуальних моделях значно вище, ніж у реальних об'єктів. Вона зумовлена можливістю масштабування візуального простору. Наприклад, людина, перебуваючи в місті, бачить навколо себе тільки будинки. Але вона, використовуючи електронну карту, навігатор, космічний знімок, збільшує видимість і бачить те, що в реальності побачити не може. Відповідно прийняте нею рішення більш обґрунтоване.

Сприйняття – властивість моделей, яка складається від того, як людина (в межах свого інтелекту) в змозі сприйняти і зрозуміти цю модель як відображення об'єктивної реальності або її практичне призначення. Сприйняття пов'язане з наявністю базових знань. Чим більше базових знань, тим вище сприйняття.

Якщо модель непрозора або не сприймається, вона, як правило, відкидається і не застосовується людиною. Якщо модель сприймається однією людиною і не сприймається іншою, між ними з'являється стан інформаційної асиметрії. Наявність інформаційної асиметрії між керівниками і виконавцями призводить до того, що керівники частіше відкидають нову ідею, пропозицію або модель, яка їм не зрозуміла.

Цільова визначеність полягає в тому, що модель може бути використана для досягнення цілей, які людині зрозумілі і прийнятні. Цільова визначеність інформаційної моделі пов'язана зі стратегією гри або навчання. Цільова визначеність не виключає наявність декількох цілей.

Ситуаційна визначеність полягає в тому, що модель інформаційної ситуації визначена і створює умови для дій в цій ситуації гравцеві або учню. Ситуаційна визначеність інформаційної моделі пов'язана з оперативними діями. Суб'єкт може діяти в ситуаціях, які йому зрозумілі та ним аналізовані.

Функціональність – задана апіорі властивість інформаційних моделей, вона виявляється в тому, що дана модель може виконувати ряд функцій, які заздалегідь визначені і поставлені.

Повнота – властивість інформаційних моделей, що характеризує їх достатність для прийняття рішень або досягнення поставлених цілей.

Достовірність – властивість інформаційних моделей, що характеризує конкретно і адекватно відображати об'єктивну (на основі вибраних людиною критеріїв) реальність.

Актуальність – властивість параметрів інформаційних моделей і всієї моделі в цілому відповідати (на основі вибраних людиною критеріїв) поточним значенням параметрів і моделі. Актуальність має на увазі наявність якогось порогу старіння моделі.

Точність – властивість інформаційних моделей і їх параметрів відповідати (на основі вибраних людиною критеріїв) певною мірою реальному стану об'єкта або процесу моделювання.

Узгодженість – властивість моделей відповідати іншим подібним моделям і їх функцій, не порушуючи цілісної (на думку людини) картини світу.

Інформаційна відповідність – властивість взаємодіючих інформаційних моделей і їх елементів, що визначає достатність інформаційних ресурсів для виконання моделями або їх елементами своїх функцій і реалізації інформаційної взаємодії.

Надійність – властивість інформаційних моделей (на думку людини або за заданим нею критерієм), що відбиває можливість отримання коректного результату із застосуванням даної моделі за наявності зовнішніх впливів, що руйнують модель або змінюють (у заданих людиною певних межах) її параметри.

Регламентованість – властивість інформаційних моделей відповідати певним правилам, класифікації, синтаксису, формам опису та подання. Це властивість є основою сприйняття візуальної моделі суб'єктом і правильного співвіднесення віртуального образу з реальним.

Асоціативність – властивість інформаційних моделей викликати асоціації в когнітивній сфері, з одного боку, та створювати свободу вибору – з іншого, розвивати творчі початки в суб'єкта, що працює з такою моделлю.

Означені властивості: видимість, сприйняття, цільова визначеність, ситуаційна визначеність, функціональність, повнота, актуальність, точність, узгодженість є відносно незалежними. Такі властивості, як інформаційна відповідність, регламентованість, асоціативність, надійність, пов'язані з когнітивною сферою людини. Перераховані основні властивості моделей застосовуються в інформаційних системах і технологіях (включаючи сферу освіти) і визначають так званий інформаційний підхід.

Реалізуються когнітивні технології засобами ефективного застосування на практиці методів освітньої взаємодії в системі «Викладач – ІОС – Студент».

Методи когнітивних технологій зосереджені на когнітивній діяльності, функціонування якої залежить від мотивацій, емоцій і почуттів, які її супроводжують, та особистісних трансформацій.

Підкреслюючи дію пізнавальних процесів та емоційно-мотиваційні чинники, прихильники когнітивних технологій показали їх евристичне значення у сфері досліджень.

Когнітивна візуалізація об'єктів вивчення обумовлює освітню технологію на основі взаємозв'язку і єдності абстрактно-логічного змісту навчального матеріалу з наочно-інтуїтивними методами. Така технологія пов'язана з використанням когнітивних (пізнавально-сміслових) можливостей наочного подання навчального матеріалу і стимулює широке використання в процесі навчання кольору і форми, графіків і рисунків, комплексних пізнавальних завдань і мультиплікації. Основою технології ІОС є когнітивна візуалізація і мультиплікація, мета використання якої полягає у розробці комбінованих когнітивних моделей подання знань, які поєднують у собі символічний і мультиплікаційний способи подання навчального матеріалу і сприяють активізації процесів пізнання [331].

Стимулом до творчої діяльності служить також проблемна ситуація. Оригінальний продукт діяльності отримується в результаті формулювання нестандартної гіпотези, нетрадиційних взаємозв'язків елементів проблемної ситуації, залучення неявно пов'язаних елементів, встановлення між ними нових видів взаємозалежності.

Отже, когнітивні освітні моделі формуються на основі певних принципів і мають ряд властивостей, які їх відрізняють від інформаційних освітніх моделей. Вони, з одного боку, сприяють розвитку творчості в навчанні, а з іншого – створюють підвищене навантаження на викладача і вимагають розробки нових методів і засобів когнітивного інформаційно-освітнього середовища.

На завершення цього огляду, що стосується технології когнітивного навчання в умовах ІОС, ми хочемо підкреслити деякі, на наш погляд, найбільш важливі аспекти.

Проектування навчального процесу починається з діагностики вихідного стану студента, на основі даних якої, застосовуючи критерії вибору адекватної моделі (під адекватністю тут розуміється відповідність моделі станам студентів і цілям навчального процесу), визначається система навчальних впливів (вибираються методи, прийоми, форми і засоби навчання), відбирається і структурується зміст навчання.

На основі отриманих даних модифікується модель навчання, змінюючи методи, форми, прийоми і засоби навчання і приводячи модель відповідно до умов, що змінилися, та стану студентів. Результати застосування модифікованої моделі знову діагностуються, що в черговий раз призводить до корекції моделі. Процес повторюється до тих пір, поки не будуть досягнуті заплановані результати навчання. Описана вище структура є спільною для всіх алгоритмічних технологій, оскільки вона базується на кібернетичних принципах проектування процесу з безперервним зворотним зв'язком» [3].

На практиці в освітньому процесі менеджерів соціокультурної діяльності в Національно-педагогічному університеті імені М.П. Драгоманова це виглядає таким чином: спеціальні дисципліни (бізнес-план, проектування, виконання проектів у матеріалі), які інтегрують усі міждисциплінарні зв'язки, проходять через усі семестри навчання і є основним каталізатором правильності обраних методик.

Кожен курс зі спеціальних дисциплін передається новому викладачеві, який відповідно до загальної концепції будує свою авторську програму, на вході проводить моніторинг формування концепцій, відповідних потрібному рівню. Керуючись результатами, викладач вибудовує індивідуальну траєкторію роботи зі студентом. На виході курсу, через участь студента в наукових конференціях, виставках або конкурсах видно, наскільки успішною була проведена діагностика і коригування.

Це загальна схема організації освітнього процесу, і залежить вона від системності та надання можливості отримати суспільну оцінку кожному студенту, залежно від його індивідуальних здібностей і перспектив працевлаштування. Моніторинг у менеджерів СКД можливо здійснювати через реалізацію практичних проектів, а саме: презентації, конкурси, круглі столи, ярмарки вакансій.

Але більшою мірою якість освітнього процесу залежить від методологічних інновацій і формування професійного інструментарію всередині кожної дисципліни, яка є частиною ІОС. Приклад методики адаптований до методу «морфологічного аналізу (ящиків)» астрофізика Фріца Цвіккі, застосований ним у 1942 році для теорії розв'язання винахідницьких завдань. Його адаптований варіант використовується як стимул для студентів у формуванні нових структур обробки і перетворення інформації. Система вирішення проблеми за допомогою методу морфологічного ящика наступна:

1. Точно сформулювати завдання або проблему.

2. Виявити, визначити, схарактеризувати класифікаційні ознаки або значення об'єктів завдання.

3. Сконструювати морфологічний ящик, який буде містити всі рішення проблеми, оформивши його у вигляді морфологічної таблиці або будь-яким іншим чином.

4. Проаналізувати рішення, що містяться в морфологічному ящику з позиції поставлених цілей (цільової функції).

5. Вибрати та реалізувати оптимальне рішення (найкращі рішення).

Когнітивна технологія в ІОС забезпечує розуміння студентами навчальної інформації. Наприклад, формування соціо-інформаційної компетентності студентів, які уміють: усукупнювати і використовувати інформацію, що надходить з різних джерел; конспектувати, тобто викладати власні думки відповідно до норм мови і правил логіки; анотувати, тобто здійснювати короткий структурований запис змісту книг, статей, виступів, теле- відео- та інших матеріалів; здійснювати збір інформації із заданої проблеми; здійснювати зіставлення інформації, отриманої з різних джерел, за заданими критеріями; використовувати технічні засоби отримання інформації; використовувати програмні засоби отримання інформації та багато інших

Когнітивні технології в ІОС спрямовані на формування критичного мислення: вміння розрізняти фактичними відомостями та оцінними судженнями; вміння розрізняти фактами і припущеннями; вміння виділяти логічні види зв'язку; вміння виділяти специфічні предметні види зв'язків; уміння виявляти фактичні та логічні помилки в міркуваннях; уміння відрізняти істотні докази від тих, що не відносяться до справи; вміння розмежовувати обґрунтовані й необґрунтовані оцінки та ін.

На практичних заняттях відпрацьовуються групові вміння, необхідні для адекватного сприйняття і переробки навчальної інформації, такі як: сприйняття і переробка інформації; складання плану; виділення в тексті вихідних суджень і логічних умовиводів; виявлення в тексті необґрунтованих

суджень і помилкових або відсутніх умовиводів; письмовий або усний виклад тексту; складання тез вивченого матеріалу; написання конспекту; підготовка реферату на задану тему та ін.

Застосування когнітивних технологій в ІОС передбачає розвиток самостійної діяльності студента. У зв'язку з цим розвиваються навички самоконтролю, самооцінки та корекції результатів.

Важливим вважається застосування пошукових умінь: пошук інформації в словниках і довідковій літературі, в засобах масової інформації, в Інтернеті.

У пошуках способів когнітивних технологій в ІОС варіативним компонентом моделі навчального процесу є різні засоби навчання в звичному нам формулюванні «засоби наочності»: таблиці, схеми, кіно- і відео-, демонстраційні програми тощо; технічні засоби навчання (кіно-, відео-проектори, електронні дошки, комп'ютери тощо); демонстраційне обладнання; навчальні і контролюючі програми; джерела інформації в електронній бібліотеці (підручники, хрестоматії, словники, довідники, книги, статті, ілюстрації, аудіозаписи, Інтернет тощо); завдання для управління навчальною діяльністю учнів (електронні збірники вправ, електронні робочі зошити та ін.).

Особливістю когнітивної технології в ІОС є специфічні завдання, які застосовуються для управління освітньою діяльністю. Основна мета в подачі інформації складається в такій організації пізнавальної діяльності студентів, яка забезпечувала б розуміння ними інформації, що вивчається. Досягненню цієї мети сприяє певна структура занять: вхідний контроль, вивчення нової інформації; поточний контроль, діагностика і корекція, система самоосвіти.

Наприклад, складаючи завдання когнітивного характеру «Розробити бізнес-план підприємства індустрії гостинності», підготовка до написання бізнес-плану передбачає опрацювання відповідної літератури, ознайомлення з періодичними друкованими виданнями фахового спрямування, вивчення нормативних джерел, пошук інформації в Інтернет, знайомство з господарською діяльністю реального підприємства індустрії гостинності.

Кожен студент виконує кілька завдань, що вимагає неодноразового пошуку, вивчення та логічного аналізу джерел інформації. В результаті такої багаторазової логічної переробки досягається розуміння, збереження та упорядкування інформації у довготривалій семантичній пам'яті.

Отже, при організації навчального процесу використовуються три рівні когнітивних освітніх технологій:

- модульні – охоплюють усю структуру освітнього процесу;
- основні когнітивні технології, які використовуються як методи навчання: пояснювально-ілюстративний, програмований, евристичний, проблемний;

- аналітичні технології – визначають пошук і використання в проєктній діяльності когнітивних чинників, що впливає на смислову інформацію.

Тож когнітивні технології в умовах ІОС мають такі переваги:

- індивідуальний підхід до кожного учасника освітнього процесу;
- масове забезпечення методичними матеріалами учасників освітнього процесу;

- можливість наповнювати, змінювати та доповнювати зміст інформаційно-освітнього середовища;

- єдиний простір «Споживач освітнього процесу – Заклад вищої освіти – Роботодавець», що забезпечує наближення освітнього процесу до реалій сучасності бізнесу;

- надання студентам додаткових освітніх програм для забезпечення конкурентоспроможності на ринку праці;

- формування та реалізація у студентів мотивації навчання впродовж життя.

3.3. Компетентнісний підхід до проектування конкурентоспроможності майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності

Проблема компетентності навчання завжди перебувала в центрі наукових інтересів, зокрема таких учених, як Ю. Бицюра [20], М. Вієвська [47], Н. Добровольська [91], Д. Дукла [100], Л. Красовська [47], Л. Паращенко [280], І. Родигіна [312], О. Топузов [391], В. Черевко [391] та ін.

Актуальність упровадження в освітню практику компетентнісного підходу зумовлена профілізацією освітнього процесу закладів середньої освіти. Кардинальні зміни в цифровізації системи освіти спонукали науковців до розгляду проблеми компетентності.

Компетентнісний підхід – спрямованість освітнього «процесу на досягнення результатів, якими є ієрархічно підпорядковані ключова, загально-предметна і предметна (галузева) компетентності. Результатом такого процесу має бути сформованість загальної компетентності випускника загальноосвітньої школи» [166].

Компетентнісний підхід у професійній підготовці майбутнього менеджера СКД озброює кожного учасника процесу майстерністю добувати та аналізувати потрібну інформацію. Компетентнісний підхід потребує екстраполяції його ідей на освітній процес, який має підтримуватися електронною платформою для створення, поширення, накопичення та зберігання електронних носіїв.

Оновлення змісту освіти, узгодження його відповідно до сучасних потреб та інтеграція до європейського й світового освітніх просторів мають відбуватися через розробку навчальних програм, спрямованих на набуття майбутніми фахівцями соціокультурної інформаційної компетентності.

Професійна діяльність менеджерів СКД поліфункціональна, тому професійна компетентність майбутнього управлінця галузі «Культура і

мистецтво» обумовлює комплекс компонентів (управлінська, компетентність гостинності, екологічна), які складають основу його професійної компетентності.

Індустрія гостинності залишається пріоритетним напрямом національної культури та економіки і створює сприятливі умови для розвитку менеджерської діяльності. На сьогодні набуття професіоналізму майбутніми менеджерами СКД вимагає понад усе опанування управлінською компетентністю в індустрії гостинності.

Управлінська компетентність фахівців потребує постійного удосконалення, що підтверджують дослідження вітчизняних науковців, зокрема Г. Білянїна [24; 25], Г. Єльнікова, В. Медведь [105], В. Жигір [110], В. Маслова [244], І. Саух [324].

Як зазначається у [243], «щорічно оновлюється 5% теоретичних і 20% професійних знань». Кардинальні зміни в системі освіти, у генерації та передачі знань, постійне зростання обсягу інформації вимагають від менеджерів СКД навчатися протягом усього життя.

Зосередження саме на управлінській компетентності майбутніх менеджерів СКД визначає необхідність покращання якості професійної підготовки кадрів, які відповідали б міжнародним стандартам, тому що розвиток індустрії гостинності в Україні визначено одним із пріоритетних напрямків ринкової економіки.

Управлінська компетентність у сучасній науці розглядається як сукупність особистісних якостей посадової особи, її кваліфікаційні знання, досвід, що дають змогу брати участь у виробленні певного кола рішень або самостійно вирішувати певні питання завдяки наявності відповідних здатностей [163].

Із досліджень відомо, що в міру просування керівника кар'єрними сходами в організації потреба в технічних навичках зменшується, а значення людських та концептуальних навичок, навпаки, зростає. Вершиною

професійної майстерності як творчої самореалізації особистості вважають професіоналізм.

Вирішальними факторами професіоналізму управління вчені визначають такі: «знання, що дозволяє розпізнавати проблеми та знаходити способи їх вирішення; досвід управлінської діяльності як комплекс знань і навичок, набутих у процесі практичної діяльності методом проб і помилок, оцінювання та усвідомлення успіху, аналізу результатів, зокрема й недоліків; мистецтво управління, тобто здатність співпраці з людьми, узгодження їхньої діяльності; уміння налагоджувати комунікативні зв'язки і формувати позитивні стосунки в колективі; середовище як оточення, що розкриває потенціал професіоналізму всієї системи управління: персонал управління, професійні якості працівників системи управління, організація управління як розподіл функцій, ставлення до роботи, технології вирішення проблем, взаємодія ланок, інформаційне забезпечення тощо» [270].

Компоненти професійної компетентності конкретизуються у завданнях навчальних дисциплін, оскільки індустрія гостинності поєднує в собі такі напрями, як географічний, економічний, історичний, соціально-екологічний, політичний, культурний, психологічний, кожен з них охоплює певну галузь науки або навіть кілька.

Вважаємо слушною думку Н. Машика та Ю. Машика, що фундамент концепції індустрії гостинності мають складати міжпредметні компетентності, адже вони є базовими [253] для соціокультурної діяльності.

Означене вище дозволяє віднести до міжпредметних компетентностей управлінську компетентність і виокремити чотири основні функціональні компоненти: когнітивний, організаційний, комунікативний, рефлексивний – для кожного з яких окреслено відповідні функції та прийоми й виконання яких дозволить сформувати операційний комплекс управлінської діяльності. Він розглядається як відповідні вміння, навички дій менеджера СКД в індустрії гостинності, що поряд з іншими міжпредметними компетентностями сприяє

формуванню управлінської компетентності, яка є важливою складовою професійної компетентності.

Індустрія гостинності є важливим елементом соціальної сфери та найбільш динамічним сектором економіки України. Індустрія гостинності – це бізнес, де професійна діяльність відноситься до соціальних і культурних послуг. Вони побудовані на принципах сучасної гостинності, що підвищує їх роль у розвитку вітчизняної економіки, а також створює певну необхідність упровадження в систему професійної підготовки менеджерів СКД.

Тому в майбутньому розвиток індустрії гостинності вимагатиме розгалуженої системи щодо підвищення рівня освіти та навчання фахівців з цього виду діяльності. До того ж швидкі зміни в суспільстві та в освіті потребують розширення змісту терміна «гостинність» та адаптації компетентності гостинності до сучасних вимог.

У соціальних дослідженнях компетентність гостинності пов'язана з побудовою соціальних відносин, із сумісністю досягнення різних цілей і формуванням адаптивних реакцій на вимоги соціального середовища. Компетентність гостинності сприяє досягненню ефективності соціальних взаємодій та реалізації цілей соціального розвитку.

Соціальність гостинності відображає адаптацію як у сім'ї, школі, роботі, в суспільстві загалом, так і в похилому віці, вимагає більш конкретного визначення поняття конструкта, а також зосередження на особливих аспектах соціальної компетентності, таких як емпатія, самоконтроль, довіра, повага до інших людей або громадянська активність [449, р. 2].

Як вважає Р. Стаматов, поняття соціальної компетентності можна розглядати як систему соціальних навичок, що забезпечують ефективну соціальну взаємодію й об'єднують у вирішенні проблем, а вираження емоцій, самоствердження, аналіз ситуації, заохочення та саморегуляція як засоби використання навичок гостинності та пізнання в різних соціальних ситуаціях [453].

Компетентність гостинності впливає на позитивні емоції та обмежує наслідки негативних; на самооцінювання і прагнення до більш складних цілей; на контроль над особистою поведінкою й емоціями; на позитивне світосприйняття і задоволення життям.

Компетентність гостинності сприяє формуванню якісних дружніх стосунків, ініціації різних заходів і розмов з іншими, задоволення потреби в приналежності та зниження ризику відкинути розуміння власного світу і життя інших.

Компетентність гостинності впливає на самореалізацію та досягнення професійного успіху, просування по службі та певні ризики, не побоюючись невдачі, продуктивності та ефективного досягнення мети, подолання стресу, а також розширення свого впливу на інших.

Згідно з викладеним вище, дефіцит компетентності гостинності має як короткострокові, так і довгострокові наслідки для розвитку самого себе. Він може бути пов'язаний із змістом компетентності гостинності, відсутністю здібностей і пізнання, які необхідні для виконання ефективних соціальних взаємодій, а також з мотивацією – відсутністю мотивації до використання навичок гостинності та пізнання в різних соціальних ситуаціях.

Тож наголосимо, гостинність є невід'ємною частиною професійної компетентності майбутнього менеджера СКД як інтегративної характеристики особистості, що поєднує в собі особисті якості, знання та навички, які забезпечують готовність майбутнього фахівця СКС до ефективної професійної діяльності.

Особливості професійної діяльності управлінця соціально-культурної сфери визначаються здатністю фахівця адекватно реагувати на потреби споживача послуг, усвідомлюючи результати своєї діяльності в забезпеченні необхідної якості послуг. Вирішальну роль у цьому відіграють особливості «людських контактів», і не тільки у формі спілкування, а й у відповідній професійній компетентності фахівців у сфері надання послуг.

Це, своєю чергою, визначає необхідність вивчення навичок комунікації, ефективної співпраці в колективі. Водночас слід додати важливий аспект, характерний для сфери послуг, наприклад, забезпечення впливу міжетнічних контактів, основою яких є професіоналізм персоналу в наданні послуг, знання іноземних мов, відповідна етика спілкування.

Зважаючи на важливість компетентності гостинності на ринку праці, задля забезпечення ефективної діяльності менеджерів соціально-культурної необхідно визначити ті навички, які мають вирішальне значення для їхньої роботи, і настільки адекватно вони відображені в змісті навчальних планів і програм для їх професійної підготовки.

Щодо компетентності гостинності, то вимоги до управлінців соціально-культурної діяльності є набагато вищими, зважаючи на складність і різноманітність ситуацій, які необхідно вирішувати їм на практиці, та різних характеристик і потреб соціальних груп, з якими вони працюють. Це серйозний виклик як до освіти і фахової підготовки менеджерів СКД, так і з боку суспільства до СКС загалом.

Сучасне екологічне становище багатьох регіонів України, і планети загалом, вимагає включення в структуру як професійної компетентності фахівця, так і громадянської компетентності людини екологічної складової, тобто своєчасно знаходити шляхи і засоби мінімізації небезпеки для здоров'я людини, поліпшення якості навколишнього середовища та вирішення екстремальних екологічних ситуацій у професійній діяльності.

На сучасному етапі розвитку суспільства, як вважають науковці, актуальними для людства стали такі проблеми, як гуманізація, глобалізація, інформатизація та екологізація. Вивченню екологічної компетентності майбутніх фахівців приділяли увагу Т. Бакіров [10], І. Мунасіпова-Мотяш [264], О. Пруцакова [305], Л. Титаренко [365] та ін.

Зарубіжні вчені наголошують на важливості таких компетентностей, як: комп'ютерна та інформаційна, організаційна, самоорганізації, управлінська,

мотиваційна, міжкультурна та ін. Крім того, зміни навколишнього середовища, здоров'язбереження людини та стан природних екологічних систем актуалізували вивчення екологічної компетентності як компонента професійної компетентності майбутнього менеджера СКД такими зарубіжними вченими, як A.Allcock, B.Jones, S.Lane, and J.Grant, G.Smith, D.Williams, F. Paul [423; 426; 445].

Сьогодні в екологічній освіті акцент зміщується з вивчення природи і основ екологічної науки на формування екологічної свідомості. Така мета екологічної освіти відповідає ідеям концепції сталого розвитку. Її реалізація, насамперед, здійснюється через систему екологічних цінностей, яка є внутрішнім орієнтиром екологічної діяльності.

Підходи вчених щодо визначення дефініції екологічної компетентності різні. Більшість авторів погоджується з думкою про те, що екологічна «компетентність – це категорія екологічної діяльності, пов'язана з екологічною свідомістю, екологічним мисленням та екологічними цінностями» [228, с. 77].

Так, Н. Ромейко визначає екологічну компетентність (фахівця) як «складний системний об'єкт, побудований на інтеграції теоретичних знань, практичних умінь у сфері екології і певного набору особистих якостей, що виконує специфічну функцію в системі професійної діяльності, обумовлюючи готовність до екологічно адекватної поведінки в ситуаціях морального вибору» [315, с. 7].

Екологічну компетентність Т. Бакіров розглядає як інтегральний показник «сформованості екологічної культури, тобто наявності цілісного погляду на взаємовідносини людини, суспільства і біосфери, системи природничо-наукових знань і практичних умінь, потреби, що сформувалася, і звички використати їх в повсякденній та професійній діяльності, включення індивідом екологічної складової в систему його морально-естетичної цінності» [10, с. 12].

Л. Титаренко визначає екологічну компетентність як здатність особистості приймати рішення і діяти так, щоб не наносити довкіллю шкоди; вміння застосовувати екологічні знання й досвід у професійних діяльності, керуючись пріоритетністю екологічних цінностей і мотивацією взаємодії з довкіллям на основі усвідомлення особистої причетності до екологічних проблем і відповідальності власної діяльності [365].

Інтерес до виявлення сутності екологічної грамотності майбутніх менеджерів СКД в індустрії гостинності пов'язаний з переконанням про те, що вирішення глобальної екологічної проблеми, яка існує в сучасному світі, неможливе без якісної зміни екологічної культури та екологічної компетентності.

Екологічна компетентність має дуже важливий соціокультурний зміст, який спрямований на соціалізацію студента в умовах наростання впливу соціально-екологічних факторів. Успішність соціалізації залежить також від реалізації громадянських прав і обов'язків людини, що визначається сформованістю у неї екологічних цінностей та сенсу життя, готовності до самообмеження в споживанні благ.

Поняття «екологічна компетентність» має універсальний, міждисциплінарний, інтегральний і соціокультурний характер. Конструктивність екологічної компетентності складається з інтегративного поєднання здібностей, переконань і досвіду в професійній діяльності. Їх компонентний взаємозв'язок для встановлення екологічних взаємин можливий у системі суспільство – природа – людина.

Структурний взаємозв'язок компонентів екологічної компетентності майбутнього менеджера СКД в індустрії гостинності можна представити так: життєва потреба в саморозвитку, а існування в гармонії з природою мотивує практичну екологічну діяльність. Екологічні знання забезпечують усвідомлення цінності природи. Переживання цих цінностей забезпечує емоційно-вольову регуляцію діяльності і збагачення особистісних смислів, які

приводять до трансформації системи потреб відповідно до цільових настанов сталого розвитку.

Специфічне поєднання різних здібностей суб'єкта діяльності утворює основу професійної «поведінки, спрямованої на вирішення екологічних проблем. Таким чином, екологічна компетентність є основоположним елементом в успіху екологічної діяльності. Екологічна компетентність пов'язана з самоорганізацією діючих, творчих суб'єктів, здатних на несподівані рішення в складній екологічній обстановці» [264, с. 148–149].

Погоджуємося з О. Пруцаковою, яка концептуально важливим вважає те, що екологічна компетентність – це характеристика, набута в освітньому процесі. Отже, набуває першорядного значення положення про взаємообумовленість, єдність освітнього процесу і розвитку особистості. Це положення в узагальненому вигляді фіксується наступним чином: психічний розвиток опосередкований, організований і спрямований освітнім процесом [305, с. 16–19].

Аналіз наукової літератури дає можливість визначити обов'язковим компонентом екологічної компетентності знання. Екологічна освіта формує основи екологічної свідомості, формує екологічно зберігаюче ставлення до навколишнього світу, природи.

Формування екологічної компетентності відбувається у навчальному процесі й відповідно покликане слугувати провідником екологічної культури в змісті освіти. Практична реалізація формування екологічної компетентності майбутніх фахівців індустрії гостинності під час професійної підготовки здійснюється шляхом екологізації навчальних дисциплін.

Екологічна компетентність професійної діяльності майбутнього менеджера СКД індустрії гостинності формує екологічну відповідальність. Умовою успішного формування екологічної компетентності майбутніх менеджерів СКД є застосування форм і методів педагогічного впливу, що містять експеримент і науковий пошук (особливо на магістерському рівні),

удосконалюють інтелектуальні вміння (аналіз, синтез, умовиводи тощо), здатність критично осмислювати явища, інформацію і досвід, знаходити і обґрунтовувати варіанти вирішення екологічних проблем.

Також слід зазначити, що останнім часом в індустрії гостинності значна увага приділяється екотуризму, який потребує компетентних менеджерів СКД. Адже вони володіють екологічними компетентностями, що дасть можливість пропонувати потенціал екотуризму й генерувати валютні надходження, вирішувати проблему зайнятості та інші економічні й соціальні проблеми, особливо на регіональному рівні. Екотуризм представляє Україну з необмеженими природними і культурними можливостями як на державному, так і регіональному рівнях, тобто дає можливість максимально використати конкурентні переваги різноманітних природних осередків з їх неповторною красою, унікальною флорою і фауною та різноманітною культурною спадщиною.

Процес формування екологічної компетентності майбутніх менеджерів СКД повинен містити такі компоненти: формування адекватних екологічних уявлень, формування ставлення до природи, формування системи і технології взаємодії з природою.

Формування адекватних екологічних уявлень – це система уявлень, яка дозволяє особистості знати, що і як відбувається у світі природи та між людиною і природою, і як варто поводитися з погляду екологічної доцільності. Так формується властива екологічній особистості включеність до світу природи. Головним орієнтиром при вирішенні цього завдання екологічної освіти є формування розуміння єдності людини і природи, що сприяє виникненню й психологічній включеності у світ природи.

Формування ставлення до природи, а саме наявність екологічних знань не гарантує екологічно доцільної поведінки особистості, для цього необхідно відповідне ставлення до природи. Воно визначає характер взаємодії з природою, його мотивів, готовність вибирати екологічні стратегії поведінки,

інакше кажучи, стимулює діяльність з позиції екологічної доцільності. Так формується суб'єктивний характер сприйняття природних об'єктів, що властивий екологічній особистості. Головним орієнтиром при вирішенні цього завдання є формування суб'єктної модальності суб'єктивного ставлення до природи.

На цьому тлі особливого значення набуває формування технології взаємодії з природою [390] різних вікових груп, а саме системи вмінь і навичок.

Наукові дослідження українських і зарубіжних учених щодо феномену екологічної компетентності показують, що:

- екологічна компетентність сприяє розвитку професійної діяльності особистості в гармонії з природою;
- виявлення екологічної компетентності в теоретичній і практичній готовності до реалізації в професійній діяльності;
- вимагає відповідальності за результати власної діяльності в довкіллі;
- «здатність реалізовувати знання, уміння, досвід, способи мислення, особистісні якості для успішного вирішення завдань і проблем різного рівня складності у життєвих і професійних ситуаціях;
- має універсальний, міждисциплінарний, інтегральний і соціокультурний характер діяльності майбутніх фахівців сфери туризму;
- здатність і готовність будувати гармонійні відносини з природним і штучним середовищем проживання і своїм соціальним оточенням;
- готовність і здатність до діяльності у збереженні та покращенні природи у процесі виявлення, вирішення і попередження екологічних проблем, досвід у даному виді діяльності;
- центральним компонентом, вихідною категорією у розумінні феномена екологічної компетентності виступає екологічна культура» [204, с. 17].

У підсумку зазначимо, що багатогранна палітра розуміння суті екологічної компетентності свідчить про складність, суперечливість і неоднозначність самого поняття, яке має універсальний, міждисциплінарний, інтегральний і соціокультурний характер, представляє інтеграційне поєднання здібностей, переконань і досвіду професійної діяльності майбутніх менеджерів СКД в індустрії гостинності.

Сучасна екологічна ситуація зумовлює необхідність включення майбутніх менеджерів СКД у вирішення проблемних екологічних ситуацій і формування екологічної компетентності особистості й має виступати одним із стратегічних завдань сучасної вищої освіти.

Специфічне поєднання різних здібностей майбутнього менеджера СКД у професійній діяльності утворює основу професійної етики і поведінки, спрямованих на вирішення екологічних проблем. Згідно з дослідженнями психологів, педагогів, екологів, індивідуальна екологічна відповідальність майбутнього професіонала сфери тризму є показником професійної компетентності, громадянської зрілості особистості. Отже, екологічна компетентність є головним інструментом успіху екологічної професійної діяльності майбутнього менеджера СКД в індустрії гостинності.

Соціокультурна компетентність, на наш погляд, є частиною професійної компетентності, її завдання – спроможність формувати стратегію соціокультурної поведінки в процесі» [227, с. 61] професійної діяльності майбутніх менеджерів СКД.

Так О. Коломінова розглядає соціокультурну компетентність «як систему уявлень про основні національні традиції, звичаї та реалії країни, мова якої вивчається, а також систему навичок та вмінь узгоджувати свою поведінку з цими знаннями» [161, с. 40].

Соціокультурна компетентність майбутніх менеджерів СКД полягає у вмінні визначати спільне і відмінне в моделях соціокультурного розвитку різних країн, визнання права на існування різноманітних культурних моделей

і сформованих на їх основі уявлень, норм, вірувань, готовність представити свою країну і її культуру, конструктивно відстоювати власні позиції, приймаючи і поважаючи погляди інших.

Слід погодитися з Г. Воробйовим, який розглядає «соціокультурну компетентність як комплексне явище, що охоплює набір компонентів за різними категоріями: лінгвокраїнознавчий компонент (лексичні одиниці з національно-культурною семантикою і вмінням їх застосовувати в ситуаціях міжкультурного спілкування); соціолінгвістичний компонент (мовні особливості соціальних уявлень різних поколінь, прошарків, громадських груп, діалектів); соціально-психологічний компонент (володіння соціо- і культурно обумовленими сценаріями, національно-специфічними моделями поведінки і використання комунікативної техніки, прийнятої в даній культурі) і культурологічний компонент (соціокультурний, історико-культурний, етнокультурний фон)» [54, с. 33].

На нашу думку, соціокультурна компетентність майбутнього менеджера СКД має когнітивний компонент (знання культури країни, культури свого народу, мову, звичаї та традиції, історію країни, знання її моральних цінностей).

Філософський словник інтерпретує когнітивний як той, «що вивчає когніцію – процес, за допомогою якого відбувається обробка інформації свідомістю людини» [379].

Когнітивний компонент, крім змістовної та стильової складової, має ще й «регулятивну, завдання якої полягає у забезпеченні регулювання функцій соціокультурної діяльності майбутнього фахівця. Когнітивний стиль визначає не стільки ефективність діяльності людини, скільки спосіб досягнення результату. Це спосіб пізнання, який дозволяє людям з різними здібностями добиватися однакових результатів у діяльності. Інакше кажучи – це система засобів і індивідуальних прийомів для організації власної розумової діяльності [227, с. 62].

Інноваційні освітні технології, у тому числі когнітивні, ведуть до зміни багатьох стереотипів у галузях культури та економіки. Їх сутність наразі зорієнтована не лише на виробництво, але й на покращання умов професійної діяльності та покращення якості життя. У наш час сформувались усі підстави вважати інноваційні технології, зокрема й когнітивні, як складний, багатоаспектний соціокультурний феномен.

Соціальна компетентність, як вважає автор, означає володіння інформацією у соціально-професійній діяльності: правові аспекти, аналіз ринку праці, володіння етикою трудових і громадських взаємин [227 с. 62]. Сформована соціо-інформаційна компетентність сприяє випускникам ЗВО забезпечити успішну діяльність у соціумі.

Зміст підготовки майбутніх менеджерів СКД має засновуватися на освітній програмі з соціо-інформаційним наповненням з відповідним методичним забезпеченням дисципліни. «Теоретичною основою є контекстне навчання, як діяльнісна теорія засвоєння соціального досвіду; технологічний підхід до організації навчального процесу; змістовно утворююча категорія «контекст» [226, с.10]. У результаті в студентів розвиваються здібності, здатності до сприйняття, відбору, вибору, осмислення інформації в соціумі та з'являються перспективи долати в професійній діяльності виробничі та соціальні проблеми.

Менеджерська діяльність у соціокультурному середовищі зазнає трансформацій, набуває комбінаторного характеру, з'являються інноваційні форми, наприклад: екскурсії з дегустаціями, відвіданням закладів ресторанного господарства, екскурсії-вистави, екскурсії у поєднанні з розважальними заходами, з елементами екстриму та інтерактивні. Інновації в дозвіллевій діяльності вимагають формування в процесі професійної підготовки майбутніх менеджерів СКД інформаційної компоненти соціокультурної компетентності, ефективним засобом формування якої є віртуальний простір освітнього середовища.

Потенціал інформаційно-освітнього середовища ЗВО сприяє розвитку інформаційної компоненти соціокультурної компетентності й актуалізується в інтеграції професійної, освітньої, соціально-культурної та дозвіллевої діяльності студентської молоді.

Своєю чергою, упровадження цифрових засобів уможливорює формування віртуального ІОС як сучасного інструменту розвитку загальних та професійних компетентностей. Мультимедіа як засіб ЦТ, що пропонує текстову, графічну, фотографічну підтримку й відтворення звуку та відео, є досить популярним навчальним засобом. Використання на заняттях мультимедійних систем уможливорює роботу з відомостями у декількох вікнах, у кожному з яких може відображатися інформація різного типу. Майбутні фахівці індустрії гостинності можуть зіставляти, аналізувати, систематизувати та класифікувати матеріал для проведення екскурсій.

Важливою є також соціо-інформаційна компетентність – це багаторівнева конструкція, яка може бути концептуальною на різних рівнях через упровадження різних вимірів. У нашому дослідженні соціальна компетентність розглядається як об'єднання двох вимірів: між- та інтро-особистого, операційного та мотиваційного.

Операційний вимір представлений через різні здібності та пізнання, об'єднані в різні підгрупи. Мотиваційний вимір розкривається через мотивацію, що заохочує себе до використання своєї власної соціальної компетентності в різних соціальних ситуаціях та самоефективності, відображає переконання у тому, що соціальна компетенція людини може бути застосована до досягнення соціальних цілей. Об'єднуючи ці різні виміри, ми визначаємо такі конструктивні підгрупи, які представляють зміст компетентності у сфері гостинності:

- комунікативні навички;
- співпраця;
- пошук рішення та міжособистісні конфлікти;

- напористість;
- самоконтроль;
- самооцінка;
- самоефективність;
- порядність і справедливість;
- лідерство;
- професійний досвід;
- схильність до імпровізації;
- демонстрація цінностей індустрії гостинності;
- організаційні навички;
- раціональне управління ресурсами;
- орієнтація на результат.

Перспективне поєднання освіти з бізнесом, вважає А. Глобельна, може бути корисним для виявлення потенційних прогалин і формулювання рекомендацій як для освіти, так і для партнерства з бізнесом. У майбутньому рівень розвиненості гостинності студентів також повинен бути врахований на емпіричному етапі. Як відправну точку для удосконалення освіти, особливо важливо досліджувати те, як студенти відчувають свою готовність працювати в полікультурному середовищі і які аспекти їхніх навчальних програм сприяють розвитку їх міжкультурної компетентності [428, р. 113].

В умовах ІОС є безперешкодний доступ до міжкультурного середовища. Студенти можуть вільно переходити від зображень до відео, від відео до тексту, звуку, одночасно перебуваючи в різних культурних контекстах. У процесі роботи у віртуальному режимі майбутні менеджери СКД можуть розробити та змоделювати будь-яке віртуальне професійне середовище, максимально наближене до виробництва, що трансформує весь освітній процес на формування професійної соціо-інформаційної компетентності студентів і водночас як результат їхньої професійної підготовки.

Сучасні умови ринкових відносин є важливими ознаками ефективності сформованості соціо-інформаційної компетентності майбутніх менеджерів СКД. Розроблення високоефективних способів сформованості передбачає, з одного боку, використання нових психолого-педагогічних уявлень про творчу особистість, а з іншого – все більш активне застосування нових засобів модернізації освітніх моделей у процесі формування креативної особистості.

Соціо-інформаційна компетентність, як складова професійної компетентності майбутнього менеджера СКД, має універсальний, міждисциплінарний, інтегральний і соціокультурний характер, представляє інтеграційне поєднання здібностей, здатностей, переконань і досвіду професійної діяльності майбутніх менеджерів СКД в індустрії гостинності.

Оптимальний рівень розвитку професійної соціо-інформаційної компетентності можливий в умовах ІОС на засадах:

- гуманітаризації змісту професійної підготовки, підвищеної уваги до етики та культури бізнесу, соціальної відповідальності майбутніх менеджерів СКД;

- подолання вузького функціоналізму та уніфікації програм професійної підготовки;

- забезпечення гнучкості навчальних програм і програм додаткових спеціалізацій, їх взаємодії;

- розроблення та впровадження додаткових програм спеціалізації, послідовність вивчення яких та їх змістовне наповнення сприяє виявленню оптимізації міждисциплінарних зв'язків, що дозволить майбутнім менеджерам адаптуватися до соціальних змін у економіці.

Висновки до третього розділу

У розділі визначено концептуальні засади проектування інформаційно-освітнього середовища професійної підготовки менеджерів соціокультурної діяльності, де цифрові технології в освітньо-науковому процесі створюють доступні умови сприяння вияву цілей та оновлення змісту освіти, дослідництва, управлінсько-сервісної практики, дозволяють забезпечити споживача освітнього середовища розвитком особистої освітньої траєкторії, що пов'язано з появою інноваційних практично-інформаційних освітніх технологій персоніфікації й ефективності студентоцентрованого навчання задля гнучкої адаптації індивідуальних професійно-орієнтованих особливостей студента. Використання інформаційно-комп'ютерних технологій змінює характер навчальних комунікацій, посилює процесуальні міждисциплінарні та модернізує мультимедійні технічні засоби навчання, що розширює простір педагогічної інноватики у формуванні соціо-інформаційної компетентності менеджера соціокультурної діяльності.

Показано, що аналіз перспектив цифровізації освіти і науки актуалізує потреби щодо обміну інформаційним освітнім контентом. Запропоновано інтерактивний комплекс «Універсального освітнього простору ACCENT» – це потенційний, динамічний, відкритий, лабільний інноваційний е-механізм, створений для підвищення якості освіти за різних форм організації та на рівнях реалізації у синхронному та асинхронному режимах, перспективність якого в: підтримці неперервності навчальної та наукової діяльності незалежно від подій, які цьому заважають (війна, кліматичні катастрофи, епідемії тощо); неперервне науково-метричне наповнення WEB-бібліотеки та інформаційно-мультимедійних мереж із залученням авторських наукових робіт та навчальних сервісів; підвищенні цифрових компетентностей педагогів, науковців, адміністраторів та обслуговуючого персоналу у використанні розробленого інструментарію навчально-пізнавальної діяльності.

З'ясовано, що особливості інформаційно-освітнього середовища обумовлюють запити до підготовки учасників освітнього середовища щодо використання наукоємних освітніх інформаційних технологій; проектування освітнього середовища передбачає розробку технології підготовки *ix* щодо організації та цифровізації освітнього-наукового простору.

Функціонально спроектоване та впроваджене інформаційно-освітнє середовище спрямоване на реалізацію процесу професійно-особистісного становлення, розвитку майбутнього менеджера соціокультурної діяльності, яка забезпечує перспективу самостійного вибору власної освітньої траєкторії, форм, методів і засобів вирішення освітніх завдань, прийомів самоконтролю, рефлексії та самооцінки своєї освітньої діяльності; індивідуальний вибір предметів, що вивчаються, творчих лабораторій та інших типів занять, які відповідно до навчального плану визначено у модулях спеціальних професійно-орієнтованих дисциплін за вибором здобувача освітніх послуг.

Реалізацію процесуального наповнення освітнього процесу професійної підготовки менеджерів соціокультурної діяльності в умовах інформаційно-освітнього середовища забезпечували когнітивні технології як засіб ефективного застосування на практиці методів освітньої взаємодії в системі «Викладач – Інформаційно-освітнє середовище –Студент».

Методи когнітивних технологій орієнтували на когнітивну діяльність з особистісних трансформацій, функціонування якої залежить від мотивацій, емоцій і почуттів. Підкреслено дію пізнавальних процесів та емоційно-мотиваційних чинників формування компетентностей майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності з позиції проблематики евристичного значення досліджень. Когнітивна візуалізація об'єктів вивчення обумовлює освітню технологію на основі взаємозв'язку й єдності абстрактно-логічного змісту навчального матеріалу з наочно-інтуїтивними методами; технологія передбачає використання когнітивних (пізнавально-сміслових) можливостей наочного подання навчального матеріалу та стимулює використання в процесі

навчання кольору і форми, графічно-схематичного збереження комплексних пізнавальних завдань і мультиплікації; основою технології інформаційно-освітнього середовища є когнітивна віалізація та мультиплікація, застосування яких передбачає розроблення комбінованих когнітивних моделей подання знань, що поєднують у собі символічний і мультиплікаційний способи подання навчального матеріалу та сприяють активізації процесів наукового пізнання; стимулом до творчої діяльності служить створення проблемної ситуації, оригінальний продукт професійної діяльності досягається шляхом формулювання нестандартної гіпотези, нетрадиційних взаємозв'язків елементів проблемної ситуації, залучення неявно пов'язаних елементів, встановлення між ними нових видів взаємозалежності.

Встановлено, що когнітивні освітні моделі формуються на основі певних принципів і мають ряд властивостей, які їх відрізняють від інформаційних освітніх моделей; з одного боку, вони сприяють розвитку творчості в навчанні, з іншого – створюють підвищене навантаження на викладача та вимагають розробки нових методів і засобів когнітивного інформаційно-освітнього середовища.

Орієнтуючись на когнітивні педагогічні технології, цілеспрямовано підібрано ефективний засіб (інформаційно-освітнє середовище) організації освітнього процесу та наповнення його методологічним інструментарієм, здатним допомогти здобувачу освіти виступити суб'єктом власного освітнього процесу, мати можливість вибудувувати індивідуальну освітню траєкторію, визначати освітні цілі, підбирати прийнятні зміст і форми навчання, тобто брати участь у проектуванні й реалізації власного освітнього простору.

Проектування навчального процесу починалося з діагностики вихідного стану студента; застосовуючи критерії вибору адекватної моделі, визначено систему навчальних впливів (обираються методи, прийоми, форми і засоби навчання), наповнюється та структурується зміст освітнього процесу.

Практично реалізовано в освітньому процесі підготовки менеджерів соціокультурної діяльності міждисциплінарні зв'язки, які наскрізно забезпечуються через усі сегменти навчання як каталізатори оптимально обраних методик. Кожен курс зі спеціальних дисциплін передається наступному викладачеві, який відповідно до загальної концепції вибудовує програми авторського курсу, здійснює моніторинг (вхідний, проміжний, контрольний) формування професійної соціо-інформаційної компетентності, відповідної потрібному рівню. Керуючись його результатами, викладач вибудовує індивідуальну траєкторію роботи зі студентом. На виході курсу через участь студента в наукових конференціях, виставках або конкурсах діагностується, наскільки успішно проведено коригування.

Встановлено, що загальна схема організації освітнього процесу залежить від:

- системності та надання можливості отримати суспільну оцінку кожному студенту, залежно від індивідуальних здібностей і перспектив працевлаштування;

- моніторингу менеджерів соціокультурної діяльності, який здійснюється через реалізацію практичних проектів (презентації, конкурси, круглі столи, ярмарки вакансій);

- якості освітнього процесу, який залежить від методологічних інновацій і формування професійного інструментарію всередині кожної дисципліни, яка є частиною інформаційно-освітнього середовища; когнітивні технології в умовах інформаційно-освітнього середовища дозволяють створювати умови для розуміння кожним студентом вхідної інформації;

- формування соціо-інформаційної компетентності у студентів, під якою розуміється сукупність умінь використовувати інформацію та її пошук з різних джерел (уміння конспектувати, викладати власні думки відповідно до норм мови і правил логіки; анотувати, здійснювати короткі структуровані записи змісту книг, статей, виступів, теле-, відео- та інших матеріалів; уміння

знаходити, збирати та зіставляти інформацію, отриману з різних джерел, відповідно до заданої проблеми, за визначеними критеріями, використовувати технічні засоби отримання інформації; вміння використовувати програмні засоби отримання інформації, тощо)

Когнітивні технології в умовах інформаційно-освітнього середовища спрямовано на формування вміння критично мислити: розрізняти фактичні відомості, припущення та оцінні судження; виділяти логічні види зв'язку, специфічні предметні види зв'язків; виявляти фактичні та логічні помилки в міркуваннях; відрізняти істотні докази доведення, що не відносяться до справи; розмежовувати обґрунтовані й необґрунтовані оцінки та ін.

Встановлено, що програмоване застосування когнітивних технологій в інформаційно-освітньому середовищі передбачає розвиток самостійної діяльності студента, у зв'язку з цим розвиваються навички самоконтролю, самооцінки та корекції результатів. Визначено, що при організації навчального процесу використовуються три рівні когнітивних освітніх технологій: модульний – охоплює всю структуру освітнього процесу; основний – використовують такі методи навчання (пояснювально-ілюстративний, програмований, евристичний, проблемний); аналітичний – визначають пошук і використання в проектній діяльності когнітивних чинників, що впливає на смислове наповнення інформації.

Встановлено, що когнітивні технології в умовах інформаційно-освітнього середовища сприяють: реалізації індивідуального підходу до освітнього процесу, а масове забезпечення методичними матеріалами учасників освітнього процесу уможливорює доповнення змісту та його наповнення; єдності простору «Споживач освітнього процесу –Заклад вищої освіти – Роботодавець», що забезпечує інтеграцію траєкторій освітнього процесу з реаліями сучасного бізнесу; формуванню та реалізації у студентів траєкторій навчання впродовж життя та отримання додаткових освітніх програм для забезпечення конкурентоспроможності на ринку праці.

Функціонально спроектоване та впроваджене інформаційно-освітнє середовище спрямоване на реалізацію процесу професійно-особистісного становлення, розвитку майбутнього менеджера соціокультурної діяльності, яка забезпечує перспективу самостійного вибору власної освітньої траєкторії, форм, методів і засобів вирішення освітніх завдань, прийомів самоконтролю, рефлексії та самооцінки своєї освітньої діяльності; індивідуальний вибір предметів, що вивчаються, творчих лабораторій та інших типів занять, які відповідно до навчального плану визначено у модулях спеціальних професійно-орієнтованих дисциплін за вибором здобувача освітніх послуг.

Встановлено, що дидактичний потенціал технологій віртуальної реальності визначається можливістю їх використання для організації освітньо-наукового процесу відповідно до особистісно-орієнтованої освітньої парадигми. Застосування технологій віртуальної реальності в студентоцентрованому навчанні дозволяє здійснити перехід від розсіяного автоматично-циклічного управління освітнім процесом до цілеспрямованого, інтенсифікувати освітньо-пізнавальну діяльність, активізувати науково-пізнавальну діяльність здобувачів освіти, підвищити її мотиваційну складову, створити можливості формування власного критичного мислення та інтелектуального розвитку майбутнього фахівця.

РОЗДІЛ 4. СИСТЕМА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МЕНЕДЖЕРІВ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНО-ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

4.1. Моделювання системи професійної підготовки менеджерів соціокультурної діяльності в умовах інформаційно-освітнього середовища в закладах вищої освіти

На підставі вищевикладеного професійна освіта майбутніх менеджерів СКД у сучасних соціально-економічних умовах характеризується активними інноваційними процесами, пов'язаними з демократизацією й гуманізацією навчання, введенням варіативних навчальних планів, удосконаленням змісту навчальних дисциплін, а також форм і методів та засобів їх опанування. Приводом оптимізації процесу здобуття та розширення змісту формування професійної компетентності майбутніх менеджерів СКД є: розширення соціокультурного середовища професійної діяльності майбутнього менеджера СКД, зміна та розширення орієнтирів використання та призначення його професійних знань, умінь і навичок, підвищення вимог до самоменеджменту в усіх складових ефективної професійної діяльності.

Теорія і практика професійної підготовки майбутніх менеджерів СКД демонструє, що ситуація, яка склалася в сучасному суспільстві, установах культури, вимагає від випускників не репродуктивних здібностей, на які традиційно орієнтований освітній процес, а творчості, умінь створювати авторські проекти, що відповідають сучасній соціокультурній та економічній ситуації в суспільстві. Дані вміння не набуваються в достатньому обсязі під час освітнього процесу, навчальної та виробничої практик майбутніх менеджерів сфери культури. Випускникам доводиться вирішувати соціокультурні, психолого-педагогічні та управлінські завдання не в

організованому просторі освітнього закладу, а у відкритому соціальному середовищі, осучаснення якого вимагає створення анімаційних соціально-значущих проектів та готовності до професійно-творчої самореалізації в процесі підготовки менеджерів СКД, що залежить від проектування, організації та впровадження цілісної сучасної системи освіти.

Ієрархічна будова такої системи в методологічному контексті виступає як результат урахування принципу функціонального характеру цілісності. Таке моделювання, як реалізація технології, здійснювалося в чотири взаємопов'язаних етапи, а саме: проектування (синтез) теоретичної моделі; вибір критеріїв оцінювання ефективності; апробація; моніторинг; аналіз та інтерпретація результатів моделювання.

Розроблена авторська модель професійної підготовки майбутніх менеджерів СКД в умовах ІОС представлена у вигляді логічної соціально-педагогічної системи, яка утворює конструкт якісно різних, однак взаємопов'язаних та взаємодіючих складових цілісної системи. Отже, основними складовими є взаємопов'язані блоки моделі: цільовий, науково-методичний, змістовно-формульвальний та результативний.

Цільовий контент містить мету та завдання системи професійної підготовки майбутніх менеджерів СКД в ІОС. Метою даної системи є формування високого рівня професійної підготовки майбутніх менеджерів СКД в умовах ІОС для актуалізації їх творчого потенціалу і самореалізації в професійній діяльності.

Професійна підготовка майбутнього менеджера СКД в умовах ІОС потребує вирішення таких завдань: цифровізація освітнього середовища професійної підготовки майбутніх менеджерів СКД; формування навчально-професійної спрямованості та провідних мотивів професійної діяльності майбутнього менеджера СКД; забезпечення наповнення змістової складової освітнього процесу для досягнення якості формування професійної соціо-інформаційної компетентності майбутнього менеджера СКД.

З огляду на зазначене, обрано комплекс організаційно-педагогічних умов професійної підготовки менеджерів СКД в умовах ІОС. Аксиоми майбутньої реалізації управлінської діяльності менеджерів соціокультурної діяльності в умовах інформаційно-освітнього середовища полягають у важливості розуміння майбутнім менеджером СКД власного професійного середовища, формуванні мотивації та внутрішнього покликання до діяльності, самооцінки власних потенційних резервів та їх творчої реалізації на практиці.

Передумовою сформованості професійної компетентності майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності в умовах інформаційно-освітнього середовища в процесі професійної підготовки є мотивація професійної здатності та бажання до творчої самореалізації. Тому першою організаційно-педагогічною умовою професійної підготовки майбутніх менеджерів СКД є: конативність професійних мотивів, аксиоми реалізації управлінських функцій майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності в умовах інформаційно-освітнього середовища.

Стимулювання майбутніх менеджерів СКД до інноваційної професійної діяльності в сучасному цифровому освітньому соціокультурному середовищі потребує упровадження відкритої організації освітнього простору з урахуванням змістовного наповнення та міждисциплінарної інтеграції дисциплін для забезпечення їх особистої зорієнтованості, можливості самостійного вибору індивідуальної траєкторії та стратегії отримання освітніх послуг.

Компетентний майбутній менеджер СКД – це професіонал, який знаннєво та психологічно підготовлений успішно вирішувати професійні завдання в різних сферах і галузях професійної діяльності. Компетентний майбутній менеджер СКД спроможний зберігати, розкривати, розвивати та конструктивно реалізовувати свій життєвий і життєтворчий потенціал в умовах складних вимог і ризиків, які висуває перед ним сьогодення.

Майбутній менеджер СКД під час навчання має сформуватися як особистість з наповненою міжгалузеву траекторією професійної компетентності і набути відповідні знання, вміння, здатності, здібності, бути готовим і сформованим для реалій постійно змінного соціокультурного середовища.

Тому другою організаційно-педагогічною умовою є розвиток професійної компетентності майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності в умовах інформаційно-освітнього середовища в процесі професійної підготовки

Третя організаційно-педагогічна умова полягає в синтезі взаємопов'язаних елементів електронного середовища для кожного етапу професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної. Синтез інформаційно-освітнього середовища представляє собою комплекс програмно-технічних засобів, цифрових освітніх ресурсів, організаційно-методичного забезпечення і слугує для задоволення потреб користувачів освітнього середовища (студентів, викладачів та науковців) в інформаційних сервісах і ресурсах освітнього призначення.

На сьогодні освіта наповнена мережею різних за напрямом і формами електронних навчальних курсів, які використовуються для підтримки очного та дистанційного навчального процесу. Важливість інструментарію реалізації електронного навчання в професійній підготовці майбутніх менеджерів СКД полягає в персоналізації його віртуального освітнього середовища з необхідним змістовим наповненням та доступом до сховища цифрових навчально-методичних матеріалів. Інтеграція цифровізації професійної підготовки – це процес об'єднання частин ІОС в одне ціле. Це процес взаємозближення й утворення взаємозв'язків, що забезпечують адміністративне управління, управління фінансами і управлінський облік, управління навчальним процесом, змістово-методичним наповненням, науково-дослідною роботою, корпоративним інформаційним середовищем.

Вибір організаційно-педагогічних умов професійної підготовки менеджера СКД в умовах інформаційно-освітнього середовища є передумовою удосконалення: традиційних форм та засобів навчання у ЗВО; розвитку навчально-дослідницької діяльності студентів і науково-методичної діяльності викладачів ЗВО з урахуванням електронних ресурсів (ЕР); підвищення рівня використання ЕР у професійній підготовці менеджерів СКД; підвищення рівня готовності студентів до використання ІТ в професійній діяльності; розроблення методик і впровадження ЕР у процес підготовки менеджерів СКД; розроблення форм співтворчості учасників освітнього процесу (викладач, студент, роботодавець); формування відповідного ІОС для забезпечення розвитку цифрової компетентності менеджерів СКД.

Враховуючи вимоги роботодавців (ЗМІ, готельно-ресторанний сервіс, туристично-рекреаційні комплекси, організатори дозвіллевої діяльності, освітні установи за формами організації та призначенням, ІТ компанії, громадські організації, органи адміністративно-територіального управління, наукові установи), які є вимогливими замовниками сучасного ринку праці, визначаємо ключові функції професійної підготовки менеджерів СКД в умовах ІОС: освітню, науково-дослідну, методичну, комунікативну, організаційну, соціокультурну, правову, розвиваючу, світоглядну, управлінську, індивідуальну.

Освітня функція спрямована на формування знань і уявлень про життєдіяльність суспільства; принципи, перспективи й тенденції його розвитку на підставі пізнавальних ресурсів освітнього середовища. Науково-дослідна функція органічно пов'язана з посиленням фундаментальності освітнього процесу на базі виконання регіональних проектів і програм розвитку культури України. Методична – на досягнення предметних, метапредметних результатів через опору на ІОС та практичну взаємодію ЕОР з технологіями середовища. Комунікативна функція включає загальні знання менеджера про комунікаційні процеси, володіння іноземними мовами; уміння

організувати такі сучасні форми взаємодії, як робота в команді; готовність до управління установою як відкритою системою [155].

Організаційна функція відповідає за впорядкування структури і взаємодії структурних елементів системи з метою підвищення ефективності використання ресурсів і часу [172, с. 166]. Соціокультурна функція – це формування субкультури студентів, сприйняття ними морально-етичних цінностей, суспільної моралі в умовах ІОС. Правова – формування правосвідомості, розвиток їх інформаційно-правової культури через самостійне занурення в ІОС. Розвиваюча – це інтелектуальний і духовний розвиток студентів на підставі освітньої взаємодії теорії та практики, формування здатності до саморозвитку на підставі систематизації особистих відносин з освітньому середовищі. Світоглядна – формування емоційного інтелекту в єдності світорозуміння, світосприйняття та інтуїтивного мислення, в тому числі формування сучасного інформаційного світогляду на підставі розвитку знань про світ і суспільство, набуття практичного досвіду у взаємодії з практичною менеджерською діяльністю. Управлінська – прямий вплив на організацію і управління професійної підготовки менеджерів СКД в умовах ІОС.

Крім зазначених функцій, професійна підготовка майбутніх менеджерів СКД в умовах проєктованого інформаційно-освітнього середовища повинна забезпечувати диференціацію й індивідуалізацію навчання, враховуючи індивідуальні особливості кожного студента шляхом застосування засобів навчання та реалізації цифровізації взаємодії, заснованих на ІКТ, електронних ресурсів освітнього призначення, нових можливостей у здійсненні інтерактивного діалогу між суб'єктами освітнього процесу і ресурсами ІОС. Індивідуалізація процесу професійної підготовки менеджера досягається на основі активного використання адаптаційних можливостей

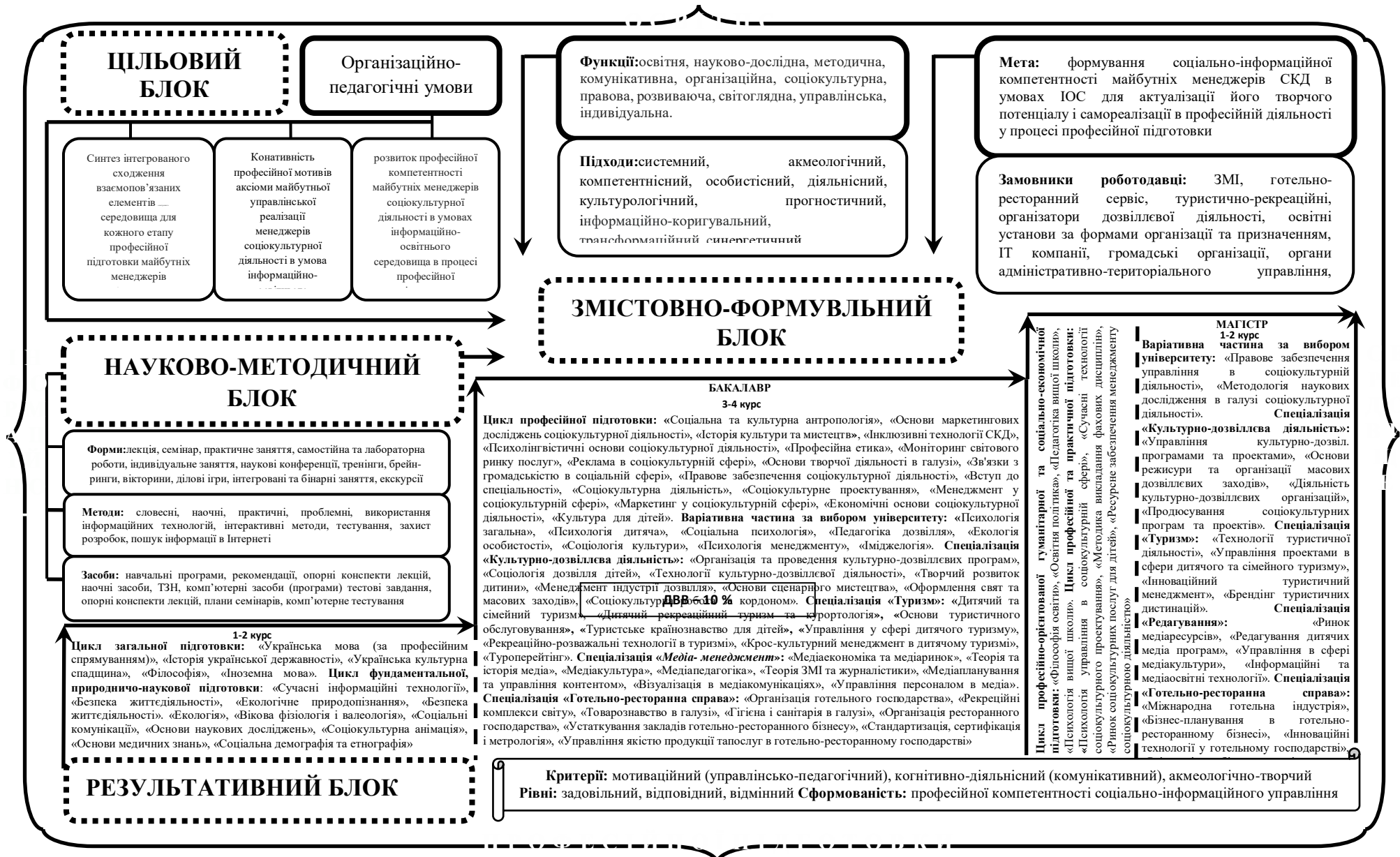

Рис. 4.1 Модель системи професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності в умовах інформаційно-освітнього середовища

Таблиця 4.1

**Критерії оцінювання професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності
в умовах інформаційно-освітнього середовища**

Рівні сформованості	Критерії			Шкала оцінювання	Середній бал
	Мотиваційний (управлінсько-педагогічний)	Когнітивно-діяльнісний (комунікативний)	Акмеологічно-творчий	E**	
задовільний	Відсутність мотивації достатнього рівня знань до відтворення науково-дослідної діяльності організаційно-управлінського спрямування, несформованість власних переконань у практичній реалізації управлінської діяльності	Достатній але не повний професійний рівень сформованості професійних, організаційних і управлінських умінь та навичок для самостійного прийняття управлінських рішень за проблемними завданнями в соціокультурному середовищі, наслідування поведінки лідерів, може задовольнитись частковим досягненням мети діяльності, робить спроби перекладання відповідальності на інших, але після нагадування намагається самостійно виконати необхідну роботу.	Сформованість достатнього рівня кваліфікації та професійної компетентності; достатньої інтенсивності праці; достатнього рівня точності і надійності, організованості; креативності; концентрації знань у праці; на досягнення позитивних соціально-значущих цілей, ситуаційний інтерес до професійної діяльності менеджера СКД, самоосвітньої діяльності, самопізнання, самовдосконалення своєї особистості та професійної діяльності; емоційно-спонукальні чинники самоосвітньої діяльності	D, E	3,00-3,99

Продовження Таблиці 4.1

Відповідний	Професійний інтерес до фахової діяльності, представлення професійних знань та вияв прагнень долучитися до науково-дослідницької діяльності у сфері управління без можливостей власної участі та намагання їх реалізації	Професійно-орієнтований інтерес до практичної управлінської соціокультурної діяльності та застосування вмінь та навичок для прийняття управлінських рішень подолання проблемних ситуацій в соціумі. Обґрунтування, розроблення, організація управлінської діяльності на різних об'єктах соціокультурного середовища, наявність практичних	Сформованість високої стабільної ефективністю діяльності; високого рівня кваліфікації та професійної компетентності; оптимальної інтенсивності праці; високої точності і надійності діяльності; високої організованості; креативності; високим рівнем концентрації знань у праці; на досягнення позитивних соціально-значущих цілей, стійкий інтерес до професійної діяльності	B, C	4,00-4,99
		управлінських здатностей та соціо-інформаційної компетентності, та здатностями застосування власного креативного підходу до вирішення проблемних ситуацій в умовах професійно-практичної діяльності	менеджера СКД, самоосвітньої діяльності, самопізнання, самовдосконалення своєї особистості та професійної діяльності; емоційно-спонукальні чинники самоосвітньої діяльності		

Відмінний	Сформованість квалітологічно-ціннісних особистих управлінських якостей, цілісна єдність орієнтацій якості у здійсненні професійної, соціокультурної, громадської, природоохоронної, інституційної управлінської діяльності та прагнення професійного самовдосконалення	Сформованість системи професійно-практичних управлінських здатностей та соціо-інформаційної компетентності, реалізації управлінського прогнозування і моделювання стану та розвитку соціокультурного середовища та прийняття професійно-відповідальних управлінських рішень щодо поліпшення якості їх функціонування для задоволення споживачів, замовників у якості управління наданням соціокультурних послуг, системного аналізу якості управління соціокультурними системами для передбачення ризиків виникнення невідповідностей, моделювання бажаної якості через політику, стратегічні плани, програми, організаційно-управлінські процедури та методика організації з метою забезпечення сталого розвитку галузей культури, освіти та науки	Сформованість високої стабільної ефективності діяльності; високого рівня кваліфікації та професійної компетентності; оптимальної інтенсивності праці; високої точності і надійності діяльності; високої організованості;- креативності; високим рівнем концентрації знань у праці; на досягнення позитивних соціально-значущих цілей. стійкий інтерес до професійної діяльності менеджера СКД, самоосвітньої діяльності, самопізнання, самовдосконалення своєї особистості та професійної діяльності; емоційно-спонукальні чинники самоосвітньої діяльності	A	5,00
-----------	--	---	---	---	------

Примітка: ** E – шкала оцінювання ЗВО, відповідно до системи ECTS

електронних ресурсів ІОС, які виявляються в їх здатності до зміни режиму функціонування залежно від індивідуальних потреб і особистісних особливостей студентів. ІОС передбачає застосування нових способів оцінювання освітніх результатів, що використовують індивідуальні засоби контролю навчальної діяльності, засоби коригування та відповідного інформаційно-педагогічного управління.

Ефективність формування професійної компетентності майбутніх менеджерів СКД в умовах ІОС полягає, на нашу думку, у взаємопов'язанні наукових та практичних засад, які будуть спрямовані на підвищення рівня формувальних процесів шляхом урахування методологічних підходів. У практичному аспекті під час розробки моделі було використано системний, акмеологічний, компетентнісний, особистісний, діяльнісний, культурологічний, прогностичний, інформаційно-коригувальний, трансформаційний, синергетичний підходи, розкриті в розділі 3.1.

При розробці моделі ми спиралися на педагогічні підходи розробки моделі А. Шеремет [404], які, на наш погляд, дозволяють обґрунтувати основні її характеристики.

Змістовно-формувальний блок передбачає досягнення під час професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності комплексу характеристик професійної компетентності: організаторських здібностей. комунікативних якостей; морально-етичних характеристик ставлення до інших людей; мотиваційних чинників; інтелекту; особистісного характеру; емоційності; психодинамічних характеристик; здатностей та вмінь перетворювати їх на особистий управлінський інструментарій, що може бути використаний у професійній діяльності; психологічно значущі якості особистості менеджера соціокультурної діяльності; здібності до стратегічного і системного мислення, практичного досвіду роботи, педагогічні вміння.

Процес формування професійної компетентності реалізується за допомогою дисциплін, зміст яких знаходить своє відображення у *державних стандартах та навчальній документації* (навчальних та робочих планах і

програмах). У процесі огляду цих документів були проаналізовані завдання та зміст дисциплін нормативної та варіативної частини.

Нормативна частина професійної підготовки менеджерів СКД за освітнім рівнем бакалавр містить цикли:

- загальної підготовки («Українська мова за професійним спрямуванням», «Історія української державності», «Українська культурна спадщина», «Філософія», «Іноземна мова»);

- фундаментальної, природничо-наукової підготовки («Сучасні інформаційні технології», «Екологічне природопізнання», «Безпека життєдіяльності». «Екологія», «Вікова фізіологія і валеологія», «Соціальні комунікації», «Основи наукових досліджень», «Соціокультурна анімація», «Основи медичних знань», «Соціальна демографія та етнографія»);

- професійної підготовки («Соціальна та культурна антропологія», «Основи маркетингових досліджень соціокультурної діяльності», «Історія культури та мистецтв», «Інклюзивні технології СКД», «Психолінгвістичні основи соціокультурної діяльності», «Професійна етика», «Моніторинг світового ринку послуг», «Реклама в соціокультурній сфері», «Основи творчої діяльності в галузі», «Зв'язки з громадськістю в соціальній сфері», «Правове забезпечення соціокультурної діяльності», «Вступ до спеціальності», «Соціокультурна діяльність», «Соціокультурне проектування», «Менеджмент у соціокультурній сфері», «Маркетинг у соціокультурній сфері», «Економічні основи соціокультурної діяльності», «Культура для дітей»).

Варіативна частина за освітнім рівнем бакалавр поділяється: *за вибором університету* («Психологія загальна», «Психологія дитяча», «Соціальна психологія», «Педагогіка дозвілля», «Екологія особистості», «Соціологія культури», «Психологія менеджменту», «Іміджелогія») та *за вибором спеціалізації* («Культурно-дозвіллева діяльність», «Туризм», «Медіа-менеджмент», «Готельно-ресторанна справа»), зміст яких пронизаний тематикою професійно-спрямованих дисциплін.

Цикл за вибором спеціалізації за освітнім рівнем бакалавр включає такі програми:

- спеціалізація «Культурно-дозвіллева діяльність»: «Організація та проведення культурно-дозвіллевих програм», «Технології культурно-дозвіллевої діяльності», «Менеджмент індустрії дозвілля», «Основи сценарного мистецтва», «Оформлення свят та масових заходів», «Соціокультурна робота за кордоном»;

- спеціалізація «Туризм»: «Дитячий та сімейний туризм», «Дитячий рекреаційний туризм та курортологія», «Основи туристичного обслуговування», «Туристське країнознавство для дітей», «Управління у сфері дитячого туризму», «Рекреаційно-розважальні технології в туризмі», «Крос-культурний менеджмент в дитячому туризмі», «Туроперейтінг»;

- спеціалізація «Медіаменеджмент»: «Медіаекономіка та медіаринок», «Теорія та історія медіа», «Медіакультура», «Медіапедагогіка», «Теорія ЗМІ та журналістики», «Медіапланування та управління контентом», «Візуалізація в медіакommunікаціях», «Управління персоналом у медіа»;

- спеціалізація «Готельно-ресторанна справа»: «Організація готельного господарства», «Рекреаційні комплекси світу», «Товарознавство в галузі», «Гігієна і санітарія в галузі», «Організація ресторанного господарства», «Устаткування закладів готельно-ресторанного бізнесу», «Стандартизація, сертифікація і метрологія», «Управління якістю продукції та послуг в готельно-ресторанному господарстві».

Нормативна частина за освітнім рівнем магістр включає цикли: професійно-орієнтованої гуманітарної та соціально-економічної підготовки («Філософія освіти», «Освітня політика», «Педагогіка вищої школи», «Психологія вищої школи»), професійної та практичної підготовки («Психологія управління в соціокультурній сфері», «Сучасні технології соціокультурного проектування», «Методика викладання фахових дисциплін», «Ринок соціокультурних послуг для дітей», «Ресурсне забезпечення менеджменту соціокультурної діяльності»).

Освітній рівень магістр теж включає варіативну частину за вибором університету («Правове забезпечення управління в соціокультурній діяльності», «Методологія наукових дослідження в галузі соціокультурної діяльності») та за вибором спеціалізації:

- «Культурно-дозвілєва діяльність» («Управління культурно-дозвілєвими програмами та проектами», «Основи режисури та організації масових дозвілєвих заходів», «Діяльність культурно-дозвілєвих організацій», «Продюсування соціокультурних програм та проектів»);

- «Туризм» («Технології туристичної діяльності», «Управління проектами у сфері дитячого та сімейного туризму», «Інноваційний туристичний менеджмент», «Брендінг туристичних дестинацій»);

- «Редагування» («Ринок медіаресурсів», «Редагування дитячих медіапрограм», «Управління у сфері медіакультури», «Інформаційні та медіаосвітні технології»);

- «Готельно-ресторанна справа» («Міжнародна готельна індустрія», «Бізнес-планування в готельно-ресторанному бізнесі», «Інноваційні технології у готельному господарстві», «Реінжиніринг бізнес процесів»).

Зазначені дисципліни передбачають наповнення програм формувальним змістом компонентів професійної компетентності майбутніх менеджерів СКД із застосуванням проблемного навчання у вирішенні різноманітних професійних завдань, тому ми включили їх до змістово-формуального блоку моделі. Навчальні плани дають уявлення про послідовність вивчення цих курсів, а їх змістовне наповнення дало змогу виявити міждисциплінарні зв'язки.

Вивчення цих дисциплін охоплює весь період навчання бакалавра з менеджменту організацій – чотири роки, а за ступенем магістра – два роки. Термін підготовки ми умовно поділили на два етапи – *базовий* та *професійний*. Відповідність цих етапів готовності для кожного курсу, що вивчається, встановлена за допомогою таких ознак: місце та послідовність дисциплін, поетапність і структурна чіткість освітнього процесу, вимоги до знань і вмінь майбутнього менеджера.

Організаційні форми та методичне наповнення дисциплін означено в науково-методичному блоці і є традиційними, а саме:

- форми – лекція, семінар, практичне заняття, самостійна та лабораторна роботи, індивідуальне заняття, наукові конференції, тренінги, брейн-ринги, вікторини, ділові ігри, інтегровані та бінарні заняття, екскурсії;
- методи – словесні, наочні, практичні, проблемні, використання інформаційних технологій, інтерактивні методи, тестування, захист розробок, пошук інформації в Інтернеті;
- засоби – навчальні програми, рекомендації, опорні конспекти лекцій, наочні засоби, ТЗН, комп'ютерні засоби (програми, тести), тестові завдання, опорні конспекти лекцій, плани семінарів, комп'ютерне тестування.

Реалізацію науково-методичного наповнення освітнього процесу професійної підготовки менеджерів СКД в умовах ІОС забезпечували когнітивними технологіями як засобом ефективного застосування на практиці методів освітньої взаємодії в системі «Викладач – ІОС – Студент».

Методи когнітивних технологій зосереджені на когнітивній діяльності особистісних трансформацій, функціонування якої залежить від мотивацій, емоцій і почуттів.

Підкреслюючи дію пізнавальних процесів та емоційно-мотиваційні чинники майбутніх менеджерів СКД, прихильники когнітивних технологій показали евристичне значення у сфері досліджень.

Когнітивна візуалізація об'єктів вивчення обумовлює освітню технологію на основі взаємозв'язку і єдності абстрактно-логічного змісту навчального матеріалу з наочно-інтуїтивними методами. Така технологія пов'язана з використанням когнітивних (пізнавально-смыслових) можливостей наочного подання навчального матеріалу і стимулює широке використання в процесі навчання кольору і форми, графіків і рисунків, комплексних пізнавальних завдань і мультиплікації. Основою технології ІОС є когнітивна візуалізація і мультиплікація, мета використання якої полягає у розробці комбінованих когнітивних моделей знань, які поєднують у собі символічний і

мультиплікаційний способи подання навчального матеріалу і сприяють активізації процесів пізнання.

Стимулом для творчої діяльності служить проблемна ситуація, яку можна створити й у традиційний спосіб. Оригінальний продукт діяльності отримується в результаті формулювання нестандартної гіпотези, розуміння нетрадиційних взаємозв'язків елементів проблемної ситуації, залучення неявно пов'язаних елементів, встановлення між ними нових видів взаємозалежності.

Орієнтуючись на когнітивні педагогічні технології в ІОС, освітній процес цілеспрямовано наповнено методологічним інструментарієм, здатним допомогти студенту виступити суб'єктом вибору форм і методів, тобто проектувати власну траєкторію просвітництва.

Проектування навчального процесу в ІОС визначається системою методичного забезпечення (вибираються методи, прийоми, форми і засоби навчання), та структурою освітнього середовища.

В Національному педагогічному університеті імені М.П. Драгоманова це в процесі професійної підготовки майбутніх менеджерів СКД дисципліни інтегруємо міждисциплінарними та міжгалузевими зв'язками.

Кожен курс зі спеціальних дисциплін передається новому викладачеві, який відповідно до загальної концепції ООП і побудови своєї програми авторського курсу на вході проводить моніторинг (вхідний, проміжний, контрольний) формування професійної соціо-інформаційної компетентності, відповідних потрібному рівню. Керуючись результатами, викладач вибудовує індивідуальну траєкторію роботи зі студентом. На виході курсу, через участь студента в наукових конференціях, виставках або конкурсах, видно, наскільки успішною була проведена діагностика і коригування.

Це загальна схема організації освітнього процесу і залежить вона від системності та надання можливості отримати суспільну оцінку кожному студенту, залежно від його індивідуальних здібностей і перспектив працевлаштування. Моніторинг менеджерів СКД можливо здійснювати через

реалізацію практичних проектів, а саме: презентації, конкурси, круглі столи, ярмарки вакансій.

Проте якість освітнього процесу значною мірою залежить від методологічних інновацій і формування професійного інструментарію всередині кожної дисципліни, яка є частиною ІОС.

Когнітивні технології в умовах ІОС дозволяють створювати умови для розуміння кожним студентом вхідної інформації. Наприклад, формування соціо-інформаційної компетентності студентів, під якою розуміється сукупність умінь використовувати інформацію, що надходить з різних джерел; умінь конспектувати, тобто викладати власні думки відповідно до норм мови і правил логіки; вмінь анотувати, тобто здійснювати короткий структурований запис змісту книг, статей, виступів, теле-, відео- та інших матеріалів; умінь здійснювати збір інформації із заданої проблеми; вмінь здійснювати зіставлення інформації, отриманої з різних джерел, за певними критеріями; вмінь використовувати технічні засоби отримання інформації; вмінь використовувати програмні засоби отримання інформації тощо.

Когнітивні технології в ІОС спрямовані на формування критичного мислення: вмінь розрізняти фактичні відомості та оціночні судження; вмінь розрізняти факти і припущення; вмінь виділяти логічні види зв'язку; вмінь виділяти специфічні предметні види зв'язків; умінь виявляти фактичні та логічні помилки в міркуваннях; умінь відрізняти істотні докази від тих, що не відносяться до справи; вмінь розмежовувати обґрунтовані й необґрунтовані оцінки та ін.

Застосування когнітивних технологій в ІОС передбачає розвиток самостійної діяльності студента. У зв'язку з цим розвиваються навички самоконтролю, самооцінки та корекції результатів.

Отже, при організації навчального процесу використовуються три рівні когнітивних освітніх технологій: модульний – охоплює всю структуру освітнього процесу; основні когнітивні технології, які використовуються як методи навчання: пояснювально-ілюстративний, програмований, евристичний,

проблемний; аналітичні технології – визначають пошук і використання в проектній діяльності когнітивних чинників, що впливає на смислову інформацію.

Когнітивні технології в умовах ІОС мають переваги як індивідуального підходу до освітнього процесу, так і масового забезпечення методичними матеріалами учасника освітнього процесу, а також можливість доповнювати, змінювати зміст і наповнення освітнього середовища; єдиний простір ЗВО-Роботодавець, який дає змогу наблизити освітній процес до реалій сучасного бізнесу; формування та реалізацію у студентів прагнення до навчання впродовж життя й отримання додаткових освітніх програм для забезпечення конкурентоспроможності на ринку праці.

Результативний блок моделі передбачає перевірку досягнення мети професійної підготовки майбутніх менеджерів СКД в умовах ІОС. Цей блок ґрунтується на діагностиці розвитку сформованості професійної компетентності соціально-інформаційного управління. На основі критеріїв (мотиваційного (управлінсько-педагогічного), когнітивно-діяльнісного (комунікативного), акмеологічно-творчого) (табл. 4.1), їх рівнів (задовільного, відповідного, відмінного) (табл. 4.1) та показників сформованості (Додаток Ж) ми розробили діагностичний апарат, який дає можливість виявити загальний рівень сформованості. Оцінки кожного з показників (А1, А2, А3, ... А19) дають змогу визначити загальний рівень сформованості соціо професійної компетентності майбутніх менеджерів СКД під час професійної підготовки у ЗВО.

Умови вдосконалення професійно підготовки менеджерів СКД в умовах ІОС мають бути спрямовані на інтеграцію і диференціацію знань; відбір та запровадження інноваційних засобів, форм і методів організації та поєднання теоретичної та практичної складової освітнього процесу у ЗВО, підтримку освіти менеджерів протягом професійної діяльності.

«Саме інформатизація суспільства», – зазначає В. Биков, – «передбачає випереджальну інформатизацію галузі науки і освіти, де в основному

формується когнітивний, кадровий і науково-технічний фундамент самої інформатизації як процесу і соціально-економічного явища, закладаються майбутнє досягнень і розвитку суспільства загалом» [416].

Створення відкритого інформаційно-освітнього середовища професійної підготовки менеджерів СКД уможливило удосконалення системи освітнього процесу, здійснити візуалізацію його об'єктів, надати доступності, мобільності, інноваційності, зрозумілості, індивідуалізації, використання цифрових технологій, що призведе до підвищення рівня цифрової складової професійної соціо-інформаційної компетентності.

Інформаційно-освітнє середовище включає такі складові:

- 1) Освітня складова Е-середовища ЗВО містить:
  - електронний навчальний кабінет викладача – е-НК (WEB-room);
  - електронний кабінет модератора;
  - електронний кабінет студентів/батьків;
  - засоби створення і зберігання Е-портфоліо навчального процесу;
  - засоби створення і зберігання Е-портфоліо студентів та викладачів.
- 2) Інформаційна складова ІОС: електронні бази (репозиторії, WEB-бібліотеки), що містять адаптований до завдань і специфіки закладу навчальний контент.
- 3) Управлінська складова ІОС: система управління освітнім процесом на рівні групи (стаціонарного навчання, навчальної групи заочного або дистанційного навчання) суб'єктів навчання (викладачів, студентів, батьків) і на рівні навчального закладу (керівник, модератори, викладачі).

Інформаційно-освітнє середовище ЗВО надає можливість покращити традиційні форми та засоби навчання, навчально-дослідницьку діяльність студентів і науково-методичну діяльність викладачів ЗВО, підвищити рівень використання ЕР у професійній підготовці менеджерів СКД та в професійній діяльності; розробити форми співтворчості учасників освітнього процесу (викладач, студент, роботодавець); формувати відповідного ІОС для забезпечення розвитку соціо-інформаційної компетентності менеджерів СКД.

Особливість і унікальність занурення освітнього процесу ЗВО в інформаційно-освітнє середовище полягає в тому, що воно може забезпечити потреби кожного учасника освітнього процесу. Запропонована модель системи професійної підготовки майбутніх менеджерів СКД легко реагує на запити та зміни середовища:

- пошук контенту відповідно до інтересів;
- задоволення індивідуальних потреб темпу і рівня;
- постійна модернізація стилю і форм молодіжної культури;
- зв'язок освітньої та професійної діяльності.

Отже, розроблена модель системи професійної підготовки майбутніх менеджерів СКД на основі компонентного аналізу, згідно з яким до неї входять взаємопов'язані цільовий, концептуальний, змістовий, процесуальний та результативний блоки, що окреслюють інформаційно-освітнє середовище у новому контексті неперервного професійного розвитку, в подальшому необхідне об'єднання освітніх інституцій в єдину мережу для загального забезпечення, інституційні секторальні і навіть національні кордони у забезпеченні доступу здобувачів освіти до освітніх, наукових інформаційних ресурсів.

4.2. Методичні засади професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності в умовах інформаційно-освітнього середовища закладу вищої освіти

Становлення інформаційного суспільства пов'язано з принциповими зрушеннями в культурі сучасного людства. Інтеграційні процеси зумовлюють необхідність підвищувати мобільність людини, зростає залежність соціалізації особистості й реалізації нею свого потенціалу від її соціокультурної активності.

Соціокультурне та науково-технічне спрямування європейської інтеграції займає особливе місце, яке зумовлене потенційною можливістю досягти значних успіхів в інтеграційному процесі саме на цих напрямках. Інтеграційний

процес на відповідних напрямках полягає у впровадженні європейських норм, стандартів в освіті, науці і техніці, поширенні власних культурних і науково-технічних здобутків у ЄС [297].

Великі екскурсійні ресурси багатьох регіонів України разом з глибинним національним духовним корінням і традиціями українського народу можуть стати засобом гармонізації особистості, її духовного зростання в новій демократичній державі.

Вони є осередком новочасної інформації, нових вражень та відчуттів, а також прямого надходження коштів у нашу державу, завдяки яким Україна зможе підвищити свій статус як туристична держава з багатими рекреаційними та кадровими ресурсами. Тому відродження кращих традицій підготовки вітчизняного менеджера СКД для індустрії дозвілля та гостинності має важливе значення для національно-культурного піднесення України. Соціальний характер екскурсійної діяльності багато в чому визначає сутність, зміст і мету професійної діяльності менеджерів СКД. «Зі зміною позиції індустрії гостинності на державному рівні, чітко визначаються її функції, змінюється зміст і характер професійної діяльності під впливом глобалізації соціальних процесів, що стимулює розвиток даної індустрії. Професійна діяльність зумовлює розв'язання таких важливих соціально-культурних завдань: повноцінне відтворення людини як біосоціальної істоти в умовах монотонної праці та повсякденності, надання особистості нових емоційних вражень та культурно-естетичних знань» [219, с. 24].

Для виконання професійних обов'язків менеджери СКД повинні характеризуватися високим рівнем інтелектуальних здібностей, широким кругозором, творчою активністю, вміннями бути гнучким і швидко адаптуватися до динамічного професійного середовища. Тож готовність майбутніх менеджерів СКД до професійної діяльності увиразнюється через конституювання статусу професії, що означає наявність сприятливих інституціональних умов: уведення до Державного класифікатора професій; зацікавленість суспільства в розвитку цієї професії; професійна підготовка;

конструювання позитивного образу фахівця та презентація його в публічному просторі. Значною мірою успіх готовності майбутнього менеджера СКД до професійної діяльності залежить від соціально-психологічних особливостей професійної діяльності, які впливають на стандарти професійної поведінки, «професійний етикет у підвищенні культури обслуговування, культуру мовлення, вміння виходити і долати конфліктні ситуації при обслуговуванні» [225, с. 68], здатність використовувати невербальні засоби спілкування у професійній діяльності.

Великий педагог В. Сухомлинський уважав, що людина отримує задоволення від праці в тому випадку, коли їй доступні культурні та духовні цінності – художня література, музика, живопис, спорт, мандрівки по рідному краю. Він вважав, що всебічно розвинена особистість повинна мати такі властивості: освіченість, інтелігентність, любов до знань, вміння користуватися ними у своїй діяльності, культура мовлення, широке коло духовних запитів, наукове світорозуміння, здатність до фізичної і розумової праці на користь суспільства, потреба працювати, трудова культура, закоханість у працю, творче ставлення до неї, ініціатива й самодисципліна в праці [360].

Враховуючи зміст професійної підготовки майбутнього менеджера СКД до професійної діяльності, пропонується такий набір найважливіших компетентностей: ключові компетентності, що відносяться до загального (метапредметного) змісту освіти; загальнопредметні компетентності, що відносяться до певного кола навчальних предметів та освітніх галузей; професійні компетентності – частина двох попередніх рівнів компетентностей, що мають конкретний опис і можливість формування в межах навчальних предметів [227, с. 61].

Сучасний менеджер СКД у своїй професійній діяльності все частіше зустрічається з необхідністю виконувати певну роботу або діяти в умовах, що постійно змінюються. Тому найважливіша риса сучасного менеджера СКД в індустрії гостинності – вміння адаптуватися, пристосовуватись й активно діяти в ситуаціях, які зазнали соціальних змін. У процесі професійно-практичної

підготовки майбутніх менеджерів СКД перед викладачами постає потреба вибору і використання найбільш раціональних інноваційних освітніх технологій (ІОТ), що сприятиме забезпеченню вітчизняної індустрії дозвілля та гостинності конкурентоспроможними управлінцями.

ІОТ на сучасному етапі розвитку освіти розробляються як науковцями, так і практиками на теоретичному і дидактичному рівні, що відображено в працях К. Вишневської [44], Т. Вольфовської [52], С. Іванішеної [123], О. Сльникової [106], О. Кравчини [140] та інших вітчизняних учених.

Застосування ІОТ у професійній освіті майбутніх менеджерів для індустрії дозвілля та гостинності розглядали Л. Лук`янова [214], С. Сисоєва [281], В. Федорченко [376], Н. Фоменко [383], Г. Цехмістрова [387].

Але навіть за такої активності досліджень ІОТ їх упровадження в сучасне освітнє середовище просувається повільно через недосконалість і недостатнє усвідомлення необхідності інтенсифікації освітнього процесу професійної підготовки майбутніх менеджерів СКД для індустрії дозвілля та гостинності в системі ЗВО.

Практика підготовки майбутніх менеджерів СКД показує, що головним завданням керівника практики є прищепити студентам мотивацію та інтерес до професійної діяльності, формувати впевненість у їх сучасності та конкурентоспроможності на ринку праці.

Тому упровадження проблемних методів у традиційну освітню систему ефективно змінює структуру організаційних форм освітнього процесу, що сприяє становленню особистості студента, його самореалізації в суспільстві, впливає на формування творчих здібностей, стимулює активність у вирішенні проблемних ситуацій професійної діяльності в індустрії гостинності.

Упровадження інтерактивних методів в освітній процес потребує певної підготовки як керівника практики, так і студента. Потрібно поступово вводити їх у професійну діяльність, починаючи з найпростіших форм практики.

Проблемні обставини під час практичних занять сприяють формуванню у студентів бажання вирішувати непередбачувані ситуації, розвитку їх розумових

здібностей, аналітичного і логічного мислення; спонукають до застосовування умінь і навичок у повсякденному житті, що привчає студентів до самостійних пошукових і дослідницьких дій.

Створення проблемних ситуацій на заняттях та їх аналіз – важливий резерв формування у студентів знань, умінь, інтелектуальних, вольових і емоційних якостей, що дозволить їм вільно й ефективно діяти в подальшому в нестандартних ситуаціях. Проблема ситуація під час навчання дозволяє встановлювати взаємозв'язки між дисциплінами, наприклад: циклу гуманітарної та соціально-економічної підготовки; циклу фундаментальної, природничо-наукової підготовки; циклу професійної та практичної підготовки; дисциплін самостійного вибору ЗВО (поглиблена фахова підготовка, спеціалізація) та дисциплін вільного вибору студента.

Використання проблемних ситуацій можливе на всіх етапах професійно-практичної підготовки, яка має свої особливості. Так, наприклад, практична підготовка зумовлюється її функціями та організацією, побудовою виробничо-технічних ситуацій з життя або з практики на виробництві.

Проблемні ситуації «породжуються проблемними задачами чи завданнями та проблемними запитаннями. Проблемне запитання, як і проблемна задача, є характеристикою об'єкта мислення. Але між ними є відмінність. Структуру проблемної задачі характеризують три компоненти: дані (умова), вимога та невідоме. Питання ж, з одного боку, може входити у структуру проблемної задачі і виконувати функцію її вимоги, з іншого – бути відносно самостійною формою думки, як окреме проблематизоване висловлювання, що вимагає відповіді. Однак і в другому випадку, попередньо аналізуючи запитання, суб'єкт уточнює умови його постановки, відділяє умови від вимог, тобто поступово» [218, с. 42] переформулює запитання у задачу.

Так, М. Фіцула вважає, що «завдання стає пізнавальною проблемою, тоді, коли воно потребує роздумів над проблемою, викликає у студентів пізнавальний інтерес, спирається на попередній досвід і знання за принципом аперцепції» [218, с. 41], й розрізняє такі освітні проблеми: за галуззю і місцем

виникнення: дисциплінарні (виникають у межах одної дисципліни і розв'язуються засобами і методами цієї дисципліни), міждисциплінарні (виникають у навчальному процесі в результаті міждисциплінарних зв'язків і освіти протягом життям; вирішуються методами поєднання різних дисциплін), лекторні (виникають безпосередньо під час заняття); позалекторні (виникають у процесі виконання самостійних робіт, у життєвому досвіді студентів); залежно від ролі в освітньому процесі: основні (активізують пізнавальну діяльність щодо всього матеріалу заняття) і допоміжні (для поетапного вирішення основної проблеми); за способом розв'язання: фронтальні, групові та індивідуальні.

Так само Р. Мільруд виділяє «чотири типи проблемних завдань: поведінкові, до яких належать завдання обговорити і вибрати поведінку в проблемних ситуаціях; морально-етичні, що передбачають аналіз різних проблем морально-етичного характеру; проблемні завдання, пов'язані з розглядом варіантів розв'язання соціально політичних проблем; науково-пошукові, що передбачають аналіз наукових проблем» [218, с. 41].

Проблемні методи навчання застосовуються в «процесі оволодіння професійними вміннями і навичками, що сприяє розвитку таких якостей сучасного працівника, як професійна компетентність, вміння самостійно визначати проблеми, критично їх оцінювати та приймати рішення з розв'язання. Проблемне навчання реалізується за допомогою словесних, наочних і практичних методів, причому їх співвідношення залежить від ступеня самостійності студентів [218, с. 43].

Особливістю застосування проблемних методів під час практичних занять є обов'язковий зв'язок з конкретною діяльністю студентів. Тому необхідно враховувати наступне:

– проблемні ситуації та їх розв'язання доцільні на заняттях, на яких закріплюються вміння і навички виконання порівняно складних навчально-виробничих робіт;

– проблемна ситуація повинна бути наближена до роботи і відображати виробничий процес виконання практичних дій, пов'язаних із соціокультурною діяльністю;

– постановка і розв'язання проблемних ситуацій доцільні на всіх етапах практичних занять: у процесі вступного, поточного і завершального інструктажів;

– необхідність самостійного створення і розв'язання проблемних ситуацій, наближених до виробництва.

Керівникам різних видів практик потрібно вміти розрізняти проблемне викладання і проблемне навчання.

«Проблемне викладання – це діяльність педагога з постановки навчальних проблем і створенні проблемних ситуацій» [261], організація освітнього процесу з постановкою та розв'язанням освітніх проблем з метою формування загальних та професійних компетентностей і творчих можливостей студентів.

Проблемне навчання – це така організація освітнього процесу, що «припускає створення під керівництвом викладача проблемних ситуацій і активну самостійну діяльність студентів з його дозволу, в результаті чого і відбувається творче оволодіння професійними знаннями, навичками, уміннями і розвиток розумових здібностей» [275, с. 252]. На нашу думку, «проблема – це питання чи завдання, спосіб розв'язання яких невідомий студентам, але вони мають знання чи уміння для того, щоб здійснювати пошук теоретичного обґрунтування або знають спосіб практичного виконання. На основі навчальної проблеми створюють проблемні ситуації. Проблемна ситуація – це положення, при якому виникає протиріччя між наявними знаннями, уміннями студентів і неможливістю з їх допомогою пояснити нові факти, явища і обрати правильний спосіб практичної діяльності» [218, с. 42].

Як вважає А. Міськова, «створення проблемної ситуації потребує відповідного підходу до побудови ситуаційної задачі і вибору проблемного запитання, а також вимагає необхідності дотримання наступних умов:

пізнавальна задача повинна ґрунтуватися на знаннях і уміннях, якими володіють студенти; студенти повинні добре зрозуміти навчальну проблему і кінцеву мету її розв'язання; відповідність проблемної ситуації інтелектуальним можливостям студентів і рівню оволодіння ними практичними уміннями і навичками; педагог при створенні проблемної ситуації ставить запитання, які допомагають студентам зрозуміти суть проблеми і необхідну закономірність для її розв'язання.

Для створення проблемних ситуацій необхідно підібрати навчальний матеріал, який характеризується суттєвими міжпредметними та причинно-наслідковими зв'язками, а також матеріал, основою якого є узагальнення найбільш суттєвих якостей, явищ, властивостей та виявлення закономірностей. Проблемні ситуації важко створювати на основі описового матеріалу, фактів, подій, формулювань законів, принципів науки» [261].

Найчастіше утруднення у керівників практик викликає вибір змісту навчального матеріалу і формулювання проблемних питань та проблемних ситуацій (табл. 4.2). Адже «необхідно враховувати, що проблемні питання і практичні завдання повинні викликати труднощі у студентів, але бути доступними і посильними, тому що непосильні завдання не можуть викликати інтересу до їх розв'язання.

Таблиця 4.2

Зразки змісту проблемних ситуацій

Постановка проблеми	Постановка питання
Прилетівши до Туреччини, туристи доїхали до заброньованого для них готелю. Але вільних місць не виявилось. Туристи звернулись до туроператора, через якого забронювали тур, з проханням вирішити ситуацію?	З яких причин туристів могли не поселити в готель? У яких документах указані умови проживання туристів саме в готелі?
При оформленні туристичної путівки до Греції менеджер не звернув уваги на вік дитини, що подорожувала з матір'ю. Документи було оформлено, видано туристам, але сім'ю не випустили з країни	На підставі яких документів не випустили дитину при проходженні паспортного контролю в аеропорту? Які можливі дії туристів?

при проходженні паспортного контролю в аеропорту.	
Оформляючи тур до Таїланду, агент з організації туризму не звернув уваги на термін дії закордонного паспорта туриста. При в'їзді до країни турист був заарештований в аеропорту Таїланду – термін дії його закордонного документа був недостатній для перебування в країні.	Який повинен бути термін дії паспорта для відвідування Таїланду на дату повернення до України? Чи має право турист подати позов на туристичну фірму?
Турист придбав недорогий тур на Кримське побережжя. Повернувшись з туру, він подає скаргу про «незадовільні умови перебування: перебої з водою, відсутність гарячої води, брудний платний пляж і жахливе харчування», а також про те, що йому «обіцяли затишний пансіонат з національною кухнею біля моря».	Що було упущено туристом при купівлі туру? Як йому потрібно оформити скаргу? Хто в цьому випадку понесе відповідальність за не надані умови проживання?

Продовження таблиці 4.2

Повернувшись з турподорожі, клієнтка зрозуміла, що її багаж відсутній в аеропорту. Представники авіакомпанії заповнили стандартний у таких випадках рапорт про втрату майна. Але як виявилось у подальшому, рапорт було складено неправильно. Авіакомпанія відмовилась виплачувати компенсацію за втрачене майно.	Як діяти туристці у такому випадку? Хто несе відповідальність і виплачує компенсацію за втрачене майно, згідно з положенням Варшавської конвенції авіаперевезень, членів ІСАО. Чи має право туристка подати до суду за неправомірні дії авіакомпанії? Які наслідки можуть бути?
Турист відпочивав у Польщі в м. Закопане. Коли турист катався на лижах, він поламав ногу. Після повернення до України турист звернувся до менеджера та надав рахунки з медичних послуг на суму 2400 у. о., а	З яких можливих причин страхова компанія може відмовити у виплаті витрат туриста. Як у такій ситуації повинен вести себе агент з

також вимагав оплатити їх негайно. Після дзвінка менеджера до страхової компанії виявилось, що фірма відмовляється сплатити витрати туриста.	туризму, які аргументи повинен навести, щоб зняти відповідальність з турфірми за виплату?
Молода сім'я з двома дітьми (вік дітей 2,5 та 7 років) відправляється на відпочинок за кордон, заздалегідь придбавши путівку. Але в аеропорту при проходженні державного кордону прикордонники змушені були їх не випустити, оскільки 7-річна дитина не мала власного проїзного документа, а тільки була вписана до матері в паспорт.	Чому прикордонники не випустили сім'ю за межі України? Хто повинен понести збитки в цьому випадку? Обґрунтуйте відповідь.

Слід пам'ятати, що особливість проблемного питання – це відсутність можливості дати на нього пряму однозначну відповідь» [218, с. 43]. При постановці проблемних питань можна рекомендувати використовувати «наступні ключові слова: «Що відбудеться у випадку?..», «Чи можна замінити?..», «Які умови необхідні для здійснення?..», «Як необхідно змінити послідовність операцій, щоб?..», «Чому потрібно зробити саме так, а не інакше?..» [218, с. 44].

Застосування проблемного навчання можливе на всіх етапах занять підчас практики будь-якого типу, однак при цьому потрібно керівникові перед підготовкою до занять проаналізувати зміст навчального матеріалу в такій послідовності:

- конкретизувати знання й уміння студентів за темою заняття;
- виділити основні поняття і трудові прийоми, які повинні бути вивчені, рівень їх засвоєння;
- встановити рівень новизни та складності навчального матеріалу;
- виявити логіку викладання навчального матеріалу і суперечливі факти інформації, на основі яких може бути створена проблемна ситуація;
- визначити вид представлення проблеми: проблемне питання, завдання, задача;

– розробити прийоми роботи в процесі вирішення проблемної ситуації: характер викладення навчального матеріалу (проблемний виклад, евристична бесіда, дискусія тощо), постановка наведених запитань; особливості демонстрації трудових прийомів і операцій;

– підготувати засоби навчання і дидактичне забезпечення заняття (схеми, креслення, картки-завдання тощо)» [218, с. 44].

Роль керівника практики в процесі реалізації проблемного навчання на заняттях змінюється: «він не просто повідомляє навчальну інформацію і демонструє трудові прийоми й операції, які потрібно відтворити, але й сприяє розвитку мислення і самостійної пошукової діяльності студентів» [261].

Керівник практики повинен надати можливість студентам створити проблемні ситуації, вказуючи на завдання. Відпрацьовуючи проблемні ситуації, студенти потребують попередніх знань, практичних умінь та вміння виконувати алгоритм збору, первинної обробки, аналізу довідкових матеріалів; визначення достовірності інформації.

Особливості використання проблемних ситуацій полягають у доцільності правильно відбирати реальні сюжети з практики та досвіду студентів. Тому ефективність використання проблемних виробничих ситуацій можлива за умов, коли:

- опис ситуації відповідає змісту та методиці теми;
- чітко і ясно сформульована проблема; відтворює правдивий перебіг процесів та явищ, які мають місце в професійній діяльності;
- викликає пізнавальну потребу та спонукає студентів до інтелектуальної діяльності;
- враховує рівень знань та можливості студентів, що включають творчі здібності і життєвий досвід;
- не містить коментарів викладача, його емоційного ставлення до ситуації, а лише деякі вказівки, необхідні для прийняття рішення.

На нашу думку, слушним є зауваження Л. Козак про те, що «методика проведення аналізу проблемних ситуацій включає в себе три етапи (уведення в

проблему, що вивчається; презентація професійної ситуації; вивчення ситуації та підготовка рішення), а аналіз помилок, допущених студентами при вирішенні проблемних виробничих ситуацій під час уроку, знижує вірогідність їх повторення у практичній діяльності» [159, с. 73].

Ефективне використання проблемних ситуацій дає керівникові можливість розвивати здатність студентів робити аналіз своєї роботи, визначати помилки та знаходити способи їх усунення, заохочуючи студентів до творчого, раціонального підходу при виконанні завдань, привчати до автоматичного застосування технологічної документації.

Технологія проблемного навчання, тобто створення проблемних ситуацій, що відображають практичну діяльність майбутнього менеджера СКД для індустрії гостинності, дає можливість моделювання низки завдань [218, с. 44], які:

- «допомагають усвідомити майбутньому фахівцю себе як суб'єкта професійної діяльності;
- сприяють формуванню здатності застосовувати досвід у типових ситуаціях, передбачати проблеми в нетипових і нестандартних ситуаціях, що виникатимуть у реальній практичній діяльності;
- дозволяють оптимізувати процес формування навичок професійного спілкування; розкривають творчий потенціал студента;
- сприяють розвитку особистісних професійно значущих якостей;
- дозволяють наблизити теоретичні знання до реальної професійної діяльності майбутнього менеджера СКД» [218, с. 44].

Отже, практична підготовка з використанням технології проблемного навчання сприяє підвищенню активності й зацікавленості майбутніх менеджерів СКД, формуванню їх творчого і логічного мислення, професійної компетентності, збільшенню продуктивності праці, спроможності розв'язувати проблемні виробничі завдання, вмінню працювати в колективі.

Педагогічна технологія формування соціо-інформаційної компетентності майбутніх фахівців СКД забезпечує системність їхнього професійного

мислення. Гостинність є природним і головним чинником мислення майбутнього менеджера СКД. Високий рівень професійного мислення та володіння соціо-інформаційною компетентністю майбутніх менеджерів СКД, тобто професійною мобільністю, високою культурою, широким політехнічним кругозором, задовольняють конкурентоспроможність їх на сучасному ринку праці у сфері гостинності.

Успіх та впевненість майбутнього менеджера СКД на ринку праці залежить від професійної підготовки та творчого потенціалу, швидкої дії адаптуватися у ситуаціях сьогодення, які викликані необхідними змінами у суспільстві.

Сучасний менеджер СКД повинен поєднувати професійну мобільність зі знаннями основ наук, відповідально і творчо ставитись до професійних обов'язків, перетворювати професійні навички, знання й уміння на інструмент практичних дій.

За даними вчених, «під час теоретичного курсу студент засвоює всього лиш 5% матеріалу, роботи з відео та аудіо матеріалами – 20%, під час демонстрації – 30%, під час дискусії – 50%, під час практики – 75%, а коли студент навчає інших чи відразу застосовує знання – 90%» [269, с. 9].

Як бачимо, щодо практичних робіт – засвоєння матеріалу 75%, а якщо поставити за мету будувати матеріал так, щоб студент був активним учасником виконання завдань, то ефективність засвоєння матеріалу зростає до 90%.

Надаємо перевагу, порівняно з іншими видами аудиторних навчальних робіт, практичним заняттям, які задовольняють інтегрування теоретичних знань, формуванні практичних навичок і умінь студентів в одному освітньому середовищі. «За дидактичними цілями одним із практичних методів є практичні роботи, завдання яких: забезпечити застосування теоретичних знань студентами на практиці, у ситуаціях, наближених до життєвих. Вони передбачають безпосереднє використання знань студентів у суспільно корисній праці» [89, с. 43].

Практичні заняття дозволяють також враховувати швидкий розвиток сучасної техніки і технології, що особливо важливо для професійної діяльності в індустрії гостинності. Слід зазначити, що лабораторні і практичні заняття у ЗВО в «чистому» вигляді застосовуються не часто. У навчальні програми вони включені як лабораторні та практичні роботи [8].

Однак багато студентів не вміє застосовувати набуті знання в реальному житті. Тому системне використання в освітньому процесі практичних робіт дає змогу подолати цю перешкоду, навчити студентів самостійно здобути знання застосовувати в практичній діяльності.

Різного виду практикуми допомагають майбутньому менеджерів СКД самостійно пізнати свої особисті якості та індивідуальні особливості, за допомогою різних тестів і вправ вибудовувати свій імідж, навчитися різним методам психологічного дослідження, набутти навичок психологічного впливу на споживачів, надати психологічну підтримку людині в кризовій ситуації та стресовому стані.

Звернімо увагу на те, що «практична робота проводиться відповідно до навчальної програми і її виконання є обов'язковим. Завданням практичних робіт є розкриття дидактичного принципу зв'язку теорії із практикою, розвитку пізнавальних здібностей та самостійності студентів, формування в них умінь і навичок, необхідних для майбутнього життя та самоосвіти» [223, с. 155].

Загальна психологія є однією з нормативних і обов'язкових дисциплін для підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності. Загальна психологія вивчає роль індивіда в соціальній групі, суспільстві, світі загалом, сприяє пошукові життєвого сенсу. Психологія в системі наук виступає як джерело знань про психологію особистості, пояснює її формування та розвиток.

Курс загальної психології будується на діяльнісному підході, що сформувався у вітчизняній науці, і складається з окремих модулів, кожен з яких передбачає:

– по-перше, опис теоретичних вимог, що необхідні для осмислення певного психічного явища;

– по-друге, відображення основних його змістових і структурних характеристик;

– по-третє, розкриття особливостей розвитку і формування особистості, а також використання різних методів для дослідження психічних явищ.

Метою даного курсу є формування в студентів загальних основ психологічних знань, необхідних для більш глибокого розуміння і кращого засвоєння спеціальних розділів психології, пов'язаних із соціокультурною або педагогічною діяльністю.

Формування у студентів стійкого інтересу до психологічної науки та психологічного пізнання, його специфіки, рівнів, методів; природа і сутність психіки, свідоме та несвідоме; основні психічні функції та їх фізіологічні механізми; місце психології в системі наук; основні тенденції розвитку сучасної психології; основні категорії і принципи загальної психології; вітчизняні та зарубіжні теорії і концепції психічної діяльності людини.

Навчальна дисципліна «Психологія управління в соціокультурній сфері» для студентів за напрямом підготовки 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності» освітнього ступеня магістр відповідно містить практичні роботи, без яких неможливе ефективне засвоєння тем теоретичного матеріалу (Додаток Б) (табл. 4.3).

Таблиця 4.3

III. Тематичний план

вивчення навчальної дисципліни «Психологія управління в соціокультурній сфері» (3 кредити ECTS, 90 годин)

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин										
	денна форма					Заочна форма					
	усього	у т. ч.				усього	у т. ч.				
		л	п/с	лаб	інд		с.р.	л	п/с	лаб	інд
Модуль 1											
Змістовий модуль 1. Загальні засади психології управління в соціокультурній діяльності. Особистість у психології управління											
Тема 1. Психологія	12	2	2			8	12				11

управління як галузь психологічного знання							1	1			
Тема 2. Психологія особистості працівника	14	2	2			10	14				13
Тема 3. Психологія стилів та типів керівництва	14	2	2			10	14	1	1		12
Разом за змістовим модулем 1	40	6	6			28	40	2	2		36

Продовження таблиці 4.3

Змістовий модуль 2. Соціально-психологічні аспекти управління. Психологія управління людськими ресурсами											
Тема 4. Психологічна структура та професіоналізм управлінської діяльності	12	2	2			9	11	1	1		10
Тема 5. Психологія ділового спілкування	12		2			9	12		1		10
Тема 6. Психологія конфліктів в управлінні та шляхи їх розв'язання	14	2	2			10	13	1	1		12
Тема 7. Психологія управління	12	2	2			8	14		1		12

людськими ресурсами											
Разом за змістовим модулем 2	50	6	8			34	50	2	4		44
Усього годин	90	12	14			64	90	4	6		80

Завдання практичних робіт з навчальної дисципліни «Психологія управління в соціокультурній сфері» – ознайомити студентів з основними методами і методиками діагностики психічних явищ у соціокультурному середовищі, а також виробити вміння проводити нескладні діагностичні дослідження в майбутній професійній діяльності, обробляти й інтерпретувати їх результати.

Структура практичних робіт: «містить тему, назву діагностичної методики, її мету, необхідне обладнання, порядок виконання роботи, метод обробки та інтерпретації результатів і висновки. Зміст передбачає різні методи дослідження (проективний тест, анкетування, опитувальники, експериментальні завдання, тестові завдання та інші) з використанням різних методів обробки результатів (кількісний і якісний аналіз).

Діагностичні методики запропоновані під час занять підібрано та описано так, щоб учні могли виконувати їх самостійно. Виняток становлять методики проведення тренінгу, що вимагають керування з боку викладача.

Завданням тренінгів є досягнення загальних та індивідуальних цілей учасників у межах теми. Практичні роботи слід виконувати поступово, у процесі вивчення теоретичного матеріалу, тому що вони ілюструють досліджувані психічні явища і допомагають краще засвоювати матеріал. Результати досліджень можуть бути використані при написанні рефератів» [222, с. 6] і під час модульного оцінювання.

У межах проведення практичних робіт можуть бути задіяні різні види організації взаємодії учасників: студентів у навчальних групах, мікрогрупах, окремих студентів, між студентом та викладачем. Тобто використовують «такі форми навчання: індивідуальну (взаємодію викладача з одним студентом);

групову (студенти працюють у групах); фронтальну (передбачає роботу викладача одразу з усією групою в єдиному темпі з загальним завданням); колективну (студенти групи розглядаються як цілісний колектив зі своїми лідерами й особливостями взаємодії); парну (взаємодія відбувається між двома студентами)» [89, с. 52], які спонукають до обговорення завдання, а також здійснювати взаємонавчання або взаємоконтроль.

Процес організації та проведення практичних робіт акцентує увагу викладача на таких аспектах: «змістовність практичних робіт; підготовлених, спеціально обладнаних навчальних лабораторій із використанням інформаційних технологій, пристосованих до умов освітнього процесу (комп'ютери, проектор, макети, таблиці тощо); відповідність технологіям сучасного виробництва» [223, с. 156]; забезпечення самостійності студентів під час виконання робіт; дотримання правил техніки безпеки. По можливості практичну роботу доцільно проводити безпосередню на виробництві, в умовах реального професійного середовища (в готелі, туристичній фірмі тощо).

З цією метою пропонується практикум з дисципліни «Психологія управління в соціокультурній сфері», який є ефективним вербальним засобом навчання і при створенні якого було враховано концептуальні положення психології і педагогіки щодо індивідуальних особливостей сприйняття і засвоєння навчального матеріалу майбутніми менеджерами СКД.

Оскільки практикуми входять до складу навчально-методичного комплексу, то «технологію їх створення ми розглядаємо, виходячи із загальноприйнятого тлумачення поняття «технології» як наукового опису способу виробництва. Отже, технологію створення практикуму ми розглядаємо як процес добору, систематизації, узагальнення дидактичних матеріалів» [223, с. 156].

Складовими технології створення практикуму є: визначення місця і ролі практикуму в освітньому процесі з дисципліни; створення опорних схем-конспектів як форми узагальнення і систематизації знань; розроблення проблемних завдань, що сприяють розвитку творчих здібностей студентів;

конструювання алгоритмів виконання окремих завдань; передбачення форм контролю та їх змістового забезпечення; відбір ілюстративного матеріалу, науково-популярної інформації, кросвордів, виконання дидактичних ігор як засобу стимулювання пізнавального інтересу студентів до предмета.

Важливим аспектом створення практикуму є «чіткість і послідовність змістового наповнення їх навчально-інформаційного блоку. До змістового наповнення практикуму відносимо: апарат організації оволодіння новими знаннями, апарат організації засвоєння знань, апарат організації контролю знань» [203, с. 14].

За формою викладу практикум має бути компактным, лаконічним, містити матеріал високого ступеня узагальнення і водночас конкретним, а також необхідний і достатній обсяг фактичного матеріалу. Матеріал практикуму повинен мати наукову основу і відповідне наукове наповнення, бути доступним для студентів, враховувати їх інтереси, особливості їх психічних процесів – сприймання, мислення, пам'яті, крім того, стимулювати потребу, волю і відповідальність у навчанні.

Створення даного практикуму мало на меті, передусім, систематизувати та урізноманітнити дидактичні форми і методи навчання в єдності з методами пізнання.

Завдання на закріплення, узагальнення і систематизацію знань та вмінь становлять основу текстового компонента практикуму. Даний практикум для виконання практичних і самостійних робіт, звичайно, буде корисним засобом навчання, якщо міститиме різнопланові та різнорівневі завдання і відрізнятиметься від тих, що є, тематикою, проблематикою та тісним зв'язком з майбутньою професійною діяльністю. Цікавий вибір ілюстративного та фотоматеріалу для розроблення проблемних завдань, підбір науково-популярної інформації, що сприяє розвитку творчих здібностей майбутніх менеджерів СКД в індустрії гостинності.

Практикум «Психологія управління в соціокультурній сфері» містить компактний, лаконічно поданий навчальний матеріал; більшу частину обсягу

практикуму складають різноманітні практичні завдання, глосарій; а також тренувальні вправи, творчі завдання (створення ребусів, кросвордів та проектів); задачі проблемно-пошукового характеру; інструкції до виконання робіт.

У практичних роботах під час їх виконання перевага надається інтеграції теоретичних знань з практичними вміннями і навичками студентів професійного характеру.

Практикум забезпечує формування психологічної готовності майбутніх менеджерів СКД до професійної діяльності:

- сприяє створенню позитивної мотивації, підвищенню якості його знань, рівня професійної діяльності, пізнавальної активності;
- формує риси особистості (переконання, професійні здібності, інтереси, професійну пам'ять, мислення, увагу, спрямованість думки, працездатність, емоційність, моральний потенціал особистості);
- розвиває вміння аналізувати матеріал із джерел професійної та масової інформації; дозволяє реалізовувати наукові дослідження.

Одним з найбільш перспективних шляхів розвитку сучасної освіти є використання, поряд із традиційними засобами, електронно-освітніх ресурсів – посібників (ЕОР), підручників, довідників тощо. Актуальність розв'язання анонсованої проблеми пов'язана з вимогами Кабінету Міністрів України щодо розвитку освіти. Передбачається впровадження ІОТ у навчальний процес освітніх закладів шляхом оснащення комп'ютерними комплексами та розроблення електронних освітніх засобів. Їх функціонування безпосередньо пов'язане з розробленням і формуванням електронних бібліотек, що своєю чергою потребує зробити важливий крок щодо вирішення проблеми створення електронних підручників (ЕП).

Нова освітня парадигма передбачає глибинні й об'єктивні процеси формування єдиного відкритого інформаційно-освітнього простору, тому сучасна освіта зорієнтована на використання різноманітних, у тому числі й інноваційних, засобів організації навчального процесу – ЕОР. Головними

чинниками впливу даного процесу є: низький рівень адаптивності системи освіти в умовах інформатизації суспільства; розрив між змістом навчально-методичного забезпечення та рівнем розвитку науки і техніки; територіальна обмеженість – неспроможність забезпечення професійною освітою всіх претендентів окремого регіону; розрив між змістом традиційних засобів навчання та інноваційністю тощо.

Особливості використання електронних підручників в різних аспектах досліджували В. Биков [18; 19], М. Левшин [197], П. Полянський [293], Н. Фіголь [378]. Проблемою створення електронних підручників і програмних засобів займалися Л. Білоусова [23], А. Гуржій [72], Л. Карташова [139], С.Коваль [154], І. Лапшина [195], В. Мадзігон [236].

Актуальність дослідження зумовлюється соціальною та освітньою значущістю проблеми створення ЕП у ВНЗ для індивідуалізації освітнього процесу, реалізація якого можлива при застосовуванні діючої моделі електронної освітньої платформи в Україні – «Універсальний освітній простір “Accent”».

ЕОР, відповідно до Положення про електронні освітні ресурси, є «складовою частиною навчально-виховного процесу, має навчально-методичне призначення та використовується для забезпечення навчальної діяльності вихованців, учнів, студентів і вважається одним з головних елементів інформаційно-освітнього середовища.

Метою створення ЕОР є модернізація освіти, змістове наповнення освітнього простору, забезпечення рівного доступу учасників навчально-виховного процесу до якісних навчальних та методичних матеріалів незалежно від місця їх проживання та форми навчання, створених на основі інформаційно-комунікаційних технологій» [296].

У кінці 1990-х років завдяки ініціативі Массачусетського технологічного інституту (Massachusetts Institute on Technology) в суспільстві відчули динаміку активного піднесення та використання Open Educational Resources – відкритих освітніх ресурсів (OER) [444]. Що також привернуло увагу до доступності

освітнього професійного середовища. Так у 2000–2001 рр. Массачусетський технологічний інститут показав результат, видавши Open Course Ware.

ЮНЕСКО, усвідомивши важливість цього підходу, запропонувало дефініцію: «відкритими освітніми ресурсами, як правило, називаються цифрові освітні ресурси (курси, підручники, відео, завдання тощо), які абсолютно безкоштовно є загальнодоступними для всіх суб'єктів освітнього процесу. Дані ресурси можливо використовувати відповідно до потреб суб'єктів освітнього процесу, їх наповнення може змінюватися, доповнюватись, бути осучасненим або адаптивним до вимог та умов освітнього середовища» [444]. З тих пір ЮНЕСКО активно поширює ВОР по всьому світу на основі власної платформи UNESCO Open Educational Resource Platform [443].

У 2007 р. Інститут відкритого суспільства та Фонд Шаттлворт у Кейптауні започаткували рух з розвитку відкритих освітніх ресурсів та оприлюднили Декларацію відкритої освіти, яку певною мірою можна порівняти з Берлінською декларацією про відкритий доступ. ЮНЕСКО закликає своїх держав-членів до активної участі в проєкті EOP [444].

Велику потенційну силу, що закладена в EOP, підтвердила Берлінська конференція у вересні 2013 р. під егідою ЮНЕСКО. Проте якщо цей напрям зміцнюється в Німеччині, то в плані динамічного розвитку сучасної освіти такі тенденції можуть означати остаточну відмову від традиційних структур виробництва і продажу підручників.

В останні роки розробниками ІТ пропонується широкий спектр інструментарію, призначеного для створення відкритих EOP. Розповсюдження мобільних телефонів, смартфонів, комп'ютерів планшетів надає широке поле використання будь-якого електронного контенту, у тому числі й електронного підручника (ЕП), у будь-яких місцях без обмеження в часі.

Створення та впровадження конкурентних ЕП нового покоління сприяє поліпшенню і допомозі в результативному донесенні освітнього продукту до студента й можливості використання в їх у розробленні Web-технологій.

Такий вибір можна пояснити наявністю особливих можливостей Web-технологій: розподілу контенту на окремі сторінки (поіменовані як окремі розділи); гіпертекстового зв'язку сторінок і розділів ЕОР через контекстні гіперпосилання; багатократного редагування контенту за допомогою вбудованого редактора; використанні вбудованої мови розмітки, яка дає змогу розмічати в тексті структурні елементи та гіперпосилання; форматуванні й оформленні окремих елементів контенту з урахуванням змін (версій) сторінок; зіставлення редакційних версій контенту та поновлення попередніх варіантів; залучення мультимедіа тощо [132].

Варто зазначити, що не існує єдиного програмного забезпечення для створення ЕП. Наразі розроблення ЕП ведеться за допомогою стандартних програмних додатків та/або безпосередньо мов програмування й різноманітних HTML-редакторів, призначених для створення систем дистанційного навчання і Web-сайтів. Останнім часом динамічні технологічні трансформації справили зміну парадигми ставлення споживачів освітнього середовища до ЕП.

Натепер on-line доступ до електронних навчальних матеріалів для студентів стає більш простішим, ніж використання традиційних друкованих (паперових) підручників. Студенти мають можливість отримувати доступ до електронних підручників та PDF-версій, on-line уроків та відеолекцій.

Досвід американських навчальних закладів демонструє, що все більше авторів комерційних видань популяризують вживання їхніх підручників без ліцензії. Компанії-розробники підручників заохочують освітні заклади до використання ЕП з додатками, що мають бути виконані на WEB-сайті видавництва. Тому якщо студент придбав підручник для користування, він повинен увести код реєстрації на сайті, що знаходиться в підручнику. Студент може отримати дозвіл на використання книги, якщо оплатив видавництву й отримав доступ до WEB-сайту.

Найновіший тренд в ЕП – це «відкриті» підручники – безкоштовні, які пропонуються для читання on-line. Згідно з PIRG, певна кількість підручників вже розроблена, вони використовуються в таких школах, як Массачусетський

технологічний інститут та Гарвард, і є на 80% більш економічними, ніж традиційні підручники.

Спільнота науковців України на чолі з професором Л. Карташовою, зважаючи на безперечну актуальність створення ІОС з нетрадиційними освітніми системами і технологіями, пропонує діючу модель електронної освітньої платформи – потужного, динамічного, відкритого, гнучкого інноваційного е-механізму для підвищення якості освіти в Україні – «Універсальний освітній простір “Accent”» [234, с. 59–60].

Цей простір спрямований на досягнення навчальних цілей усіма суб'єктами навчально-виховного процесу: створення електронної бібліотеки з відкритими кодами доступу відкритих ЕОР; формування особистого поля розвитку педагога у форматі електронного навчального кабінету (е-НК) з інструментальним наповненням, який зрозумілий на підсвідомому рівні; формування мережі електронних середовищ (е-середовищ), об'єднаних в інтегровану інформаційну систему; створення інформаційного поля розвитку та співпраці між освітою та її координаторами; започаткування єдиного електронного центру моніторингу та аналітики навчально-виховного процесу.

Функції даного ІОС: інтеграція електронних освітніх ресурсів, їх розподіл за рівнями освіти та компонування в окремі електронні вузли – віртуальні середовища; підтримка організації різних форм освітнього процесу; забезпечення та супровід дистанційної освіти; якісний доступ суб'єктів освітнього процесу до навчально-методичних матеріалів; взаємообмін професійно-освітньою та науковою інформацією; безперервне наповнення середовища електронних ресурсів освітнього призначення; створення умов мотивації до самоосвіти; підвищення рівня мобільності учасників освітнього середовища та конкурентоспроможності на ринку праці.

«Універсальний освітній простір “Accent”» відрізняється від більшості систем управління навчанням тим, що забезпечує функціонування як єдиної інтегрованої системи: репозиторію електронних освітніх ресурсів (ЕОР) – Web-бібліотеки у формі підручників, посібників, словників, довідників, презентацій,

методичних розробок для підтримки уроків і позакласних заходів тощо; е-середовища навчального закладу, яке забезпечує підтримку основних функцій управління навчально-виховним процесом за умов різних організаційних форм його проведення: класно-урочної, дистанційної, груп проектної діяльності; мережі е-НК; мережі е-середовищ навчальних закладів; електронних засобів для створення і підтримки соціальної мережі освітян, призначеної для їх спілкування й організації роботи над груповими проектами [234].

ЕОР пропонуються для вільного і відкритого використання педагогами та студентами в навчанні, самостійній роботі, під час проходження виробничої практики та проведенні досліджень.

Науковцями Універсального освітнього простору «Універсальний освітній простір “Ассент”» було здійснено ретельний аналіз та відбір інструментарію, призначеного для розроблення і підтримки функціонування інноваційних (електронних) підручників. З’ясовано, що нині розроблено та запропоновано до використання значний обсяг відповідних платформ і систем. У результаті перевагу було надано:

- системі управління навчанням Moodle, яка серед інших вирізнялась для користувачів і адміністрації безкоштовністю; відкритістю (Open Source) та зорієнтованістю на: організацію традиційних дистанційних курсів, підтримку очного навчання та організацію взаємодії між викладачем і учнями;

- системі керування вмістом для публікації інформації в Internet Joomla! (Джумла), що вирізнялась для користувачів і адміністрації такими якостями: універсальністю, відкритістю, стабільністю системи, безпекою, адаптацією під пошукові системи, власною системою редагування текстів, зручністю, зрозумілістю та особливостями (гнучкі інструменти управління обліковими записами; інтерфейс для управління медіа файлами; підтримка створення багатомовних варіантів сторінок; система управління рекламними кампаніями; адресна книга користувачів, голосування, вбудований пошук, функції категоризації посилань і обліку кліків тощо).

У процесі створення ЕП для ЗВО було враховано дотримання: відповідності високому науково-методичному рівню, наявності необхідного довідкового апарату; доступність форми викладення освітнього матеріалу, який має бути пов'язаний з практичними завданнями, дотримання тісних міжпредметних зв'язків.

Структура ЕП містить: зміст (перелік розділів); вступ (або передмову); основний текст; блок питань чи «тестів для самоконтролю; обов'язкові та додаткові задачі, приклади; довідково-інформаційні дані для розв'язання задач (таблиці, схеми тощо); апарат для орієнтації в матеріалах книги (предметний, іменний покажчики)» [421].

Розроблені ЕП демонструють дидактичні можливості ІТ, які в процесі освітньої діяльності дають змогу реалізувати форми інформаційної взаємодії: взаємодію віддалених учасників процесу навчання між собою (викладача – студента, студента – студента, студента – групи; взаємодію учасників освітнього процесу (викладача, студента, керівника виробництва) з віддаленими джерелами інформації, наприклад, при здійсненні пошуку та систематизації інформації, переміщення (навігація) гіпертекстових ресурсів глобальної мережі. Соціальний ефект використання ЕП у системі ЗВО – підвищення якості та ефективності професійного освітнього процесу.

У розробленні контенту ІОС ЗВО необхідно спиратися на дидактичні і пізнавальні цілі і завдання, на якість і повноту підготовлених дидактичних матеріалів для електронних навчальних посібників, оскільки засоби інформаційних технологій – лиш засіб реалізації дидактичних завдань.

ЕП повинен містити матеріал для самостійного навчання, також блок практичних робіт і тестових завдань для модульного контролю знань. Завдання ЕП забезпечувати:

- більш деталізовану структурування змісту; інтерактивність (зручність навігації) – можливість трансформації матеріалів залежно від індивідуальних дій студента, а також можливість зміни траєкторії освітньої діяльності;

- гіпертекстову структуру теоретичного матеріалу в понятійній частині курсу (посилання на визначення), а також у логічній побудові викладу (систематичність, взаємовідношення фрагментів); застосування потужних ілюстративних матеріалів – креслень і зображень, анімації та інших мультимедійних додатків;

- використання багатоманітних завдань для закріплення знань, самоконтролю, контролю й оцінювання отриманих знань, убудованих в ЕП (тести, ситуаційні, творчі вправи, індивідуальні та групові завдання тощо);

- наявність системи перехресних посилань (гіперпосилань) на літературні та наукові джерела, електронні бібліотеки та інші освітні та наукові ресурси (депозитарії), розміщені в мережі Інтернет.

ЕП має містити комплекс різноманітних освітніх ресурсів (навчальних, навчально-методичних та допоміжних інформаційно-довідкових матеріалів, представлених у різних формах), бути зорієнтований, насамперед, на самостійне вивчення і відрізнитися особливим способом подачі матеріалу (діалогова інтерактивна форма з достатньою кількістю питань і завдань для самоконтролю розуміння матеріалу і рефлексії).

За авторською технологією «Універсальний освітній простір “Accent”» розробляє ЕП з різних дисциплін для ЗВО, які зберігаються у Web-бібліотеці [371]. На рисунку 4.2 показано зразок обкладинки ЕП з короткою анотацією.

Кожен окремих електронний ресурс, відповідно до чинної навчальної програми, розробляється один раз. Надалі, за потреби та необхідності, його контент може бути збережений у кількох версіях або оновлений, наприклад, відповідно до змін у навчальній програмі, що потребує надзвичайно низьких матеріальних затрат.

[Готельний бізнес: теорія та практика \(2012\)](#)

Марта Мальська, Ігор Пандяк

[Вища освіта](#)

У підручнику систематизовано виклад організаційних, управлінських та технологічних засад вивчення готельної сфери як навчальної дисципліни теоретико-методологічного та прикладного спрямування. Послідовно розкрито питання еволюції сфери гостинності, проаналізовано проблему типології та класифікації готельних підприємств, організації та управління, технології обслуговування, архітектурно-планувальні особливості споруд готельних підприємств. Підручник пропонується для студентів ВНЗ, які готуються працювати у сфері туризму, викладачів вищих навчальних закладів, працівників готельної та туристичної сфери, усіх, хто цікавиться розвитком сфери гостинності.

Рис. 4.2. Електронний підручник «Готельний бізнес: теорія та практика» [371]

Підручники, розроблені за пропонованою технологією:

- доступні на різних операційних системах та їх різних версіях для всіх і кожного;
- інтуїтивно зрозумілі;
- адаптивні до програмного та технічного забезпечення учасника освітнього процесу незалежно від марки та моделі різних версій пристрою будь-якої конфігурації (комп'ютер, планшет, ноутбук тощо);
- динамічні – можуть підлягати адміністративному коригуванню;

- привабливі, оскільки мають однотипний, простий, зрозумілий інтерфейс – це дає можливість користувачам з різним рівнем підготовленості до використання інформаційних технологій;

- не потребують проходження спеціальних курсів навчання користувача;

- відкриті та особистісно спрямовані за своїм дидактичним та організаційним наповненням;

- містять упроваджені інформаційні технології (відео, аудіо, мультимедіа, презентації тощо).

Освіта України потребує «живих» ЕП і найбільш гострою є потреба в таких ресурсах у ЗВО. Очевидні переваги створення ЕП на платформі «Універсальний освітній простір “Асцент”»:

- відповідно до потреби (зміна навчальної програми тощо) контент підручника змінюється, однак можна зберігати всі версії одного підручника;

- можна розробити диференційований або інтегрований підручник (з профільним спрямуванням, інклюзивне навчання тощо);

- розроблені ЕП є мультимедійними, містять «живі» складники: відео, аудіо, презентації, анімацію, зображення, кросворд, глосарій тощо;

- зміст ЕП є динамічним, може містити гіперпосилання та перехресні посилання;

- ЕП піддається редагуванню та може бути збережений у кількох версіях (залежно від призначення, навчальної програми тощо);

- контент ЕП є функціонально простим для розроблення інтегрованих занять тощо.

Так, одним з найбільш перспективних напрямів модернізації вищої професійної освіти є використання поряд із традиційними засобами підручників нового формату (електронного підручника), який відповідає вимогам інформатизації суспільства, освіти, навчальних закладів.

Якісно підготовлений дидактичний матеріал для ЕП повинен викликати в студентів відповідний інтерес, мотивацію до самостійної навчально-

пізнавальної діяльності, формувати потребу в оволодінні знаннями, активізувати його психічну діяльність: посилювати концентрацію й інтенсивність уваги, загострювати чутливість і спостережливість, забезпечується легкість перебігу розумових процесів у сприйнятті змісту навчальної дисципліни.

Отже, підсумовуючи зазначимо, що одним із важливих шляхів розвитку дидактичного потенціалу у ЗВО є створення інформаційно-освітнього середовища – відкритої системи на платформі «Універсальний освітній простір “Ассент”», у межах якої на основі застосування технологій віртуальної реальності забезпечується ефективно-інтерактивне самонавчання в освітньому процесі. Незважаючи на те, що віртуальне освітнє середовище стає все більш значущим соціокультурним феноменом реальної дійсності, його дидактичний потенціал має постійно вдосконалюватися.

4.3. Інформаційно-освітнє середовище закладу вищої освіти як інновація професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності

Стрімкі зміни в суспільстві, викликані розвитком інформаційно-комунікаційних технологій, ставлять перед системою освіти складне завдання формування нового освітнього середовища, здатного забезпечити якісну підготовку сучасних фахівців. Тож розглянемо важливе для дидактики поняття «освітнє середовище». По-перше, його зміст динамічний, носить історично обумовлений характер, інтерпретується і трактується в психолого-педагогічних дослідженнях неоднозначно. Однак загальним вихідним пунктом при визначенні терміна «освітнє середовище» служить уявлення про освітнє середовищі як про сукупність умов, можливостей формування і розвитку особистості – здобувача вищої освіти в межах того чи іншого соціального і просторово-предметного оточення [413].

Бурхливий розвиток інформаційних і комунікаційних технологій, їх широке застосування в освітній практиці в кінці XX – початку XXI століття зробило надзвичайно актуальною проблематику, пов'язану з широкими можливостями застосування інформаційних і комунікаційних технологій, організації якісної масової професійної освіти та реалізації концепції безперервної освіти (переходу від «освіти на все життя» до «навчання протягом життя»), практичного втілення особистісно-орієнтованої освітньої парадигми.

У сучасному світі інформаційно-освітні технології є важливими каналами культурної комунікації, породжують особливу ментальність і відповідний освітній простір. Це призводить до серйозних змін у сфері освіти, які обумовлені такими основними причинами.

Перша причина пов'язана з освітніми потребами в постіндустріальному суспільстві. Потрібні маршрути (траєкторії) навчання, що відповідають конкретним умовам, запитам та індивідуальним особливостям учнів. Сьогодні електронні (мережеві) підручники відображають думки авторів, як і паперові

видання, і є інваріантними до них. Це також відповідає й стандартам традиційної системи освіти. Однак у межах концепції відкритої освіти, що здійснюється за дистанційними технологіями, можна передбачити появу великої кількості користувачів, яких не задовольняють існуючі неадаптовані підручники.

Друга причина пов'язана з тенденціями розвитку інформаційних технологій, які відкривають нові можливості в інтелектуалізації автоматизованих систем і їх призначеного для користувача інтерфейсу.

Глобальна мережа Internet відкрила доступ до інформаційних серверів, що знаходяться в різних точках земної кулі. Зростає пропускна здатність мереж, дозволяючи територіально роз'єднаним людям розмовляти в реальному масштабі часу. Подальше зростання швидкодії дозволить уже найближчим часом створювати складні моделі навколишньої дійсності, з урахуванням впливу предметів один на одного, з імітацією їх переміщень, з включенням в спостережувану на екрані дисплея картину віртуальних співрозмовників.

У концепції відкритої освіти важливим елементом є можливість вибору учасником засобів, місця і часу навчання, відповідно до його запитів. Це передбачає наявність альтернативних навчальних посібників і прикладного програмного забезпечення, причому вони повинні бути узгодженими за термінологією, системам позначень, інтерфейсів для створення потрібних комбінацій навчальних засобів.

Усе це відкриває безпрецедентні можливості у сфері освіти для доступу до навчальної інформації та оптимізації форм її подання, однак для виконання цих вимог потрібні нові методи структуризації і пошуку інформації в навчальних серверах.

В умовах цифровізації суспільства до числа факторів, які зумовлюють актуальність побудови ІОС, необхідно віднести такі:

1. Стають усе більш очевидними обмежені можливості класичної освіти, спрямованої на реалізацію принципу разового отримання фундаментальних базових знань, на основі яких ставала можливою багаторічна професійна

діяльність учня. У сучасних умовах запасу отриманих знань, як показує практика, на тривалий період професійної діяльності їх уже виявляється недостатньо (знання «застарівають» кожні 3–4 роки). Шляхи вирішення зазначеної проблеми на сьогодні концентруються навколо концепції «єдиного освітнього простору», створеного на базі віртуальних освітніх середовищ.

2. Інтенсивний розвиток інформаційних технологій і бурхливе зростання знань у різних наукових сферах обумовлюють необхідність інтеграції ізольованих педагогічних систем середньої та вищої освіти в «єдину педагогічну систему освіти [396], за рахунок чого апріорі можлива реалізація особистісно-орієнтованої освітньої парадигми, яка забезпечить розвиток особистості протягом усього життя. Потенціал віртуальних освітніх середовищ дозволяє забезпечити можливість постійного вдосконалення рівня знань за рахунок продовження або поєднання навчання з професійною діяльністю.

Очевидно, що для побудови ІОС необхідно вирішити ряд завдань:

- вибрати методикку моделювання ІОС середовища;
- виявити сукупність найбільш значущих параметрів макету ІОС, які адекватно відображають її сутність;
- розробити систему діагностики для педагогічної оцінки параметрів ІОС;
- побудувати макету і виявити його дидактичний потенціал.

Такі параметри, як «свобода – залежність», «активність – пасивність» здобувача вищої освіти, є універсальними в тому сенсі, що за їх допомогою характеризуються будь-які освітні середовища.

Індивідуальні освітні траєкторії в інформаційно-освітньому середовищі – її іманентний компонент, невід'ємний атрибут. Навчання із застосуванням комп'ютерних технологій призводить у кінцевому рахунку до зміни парадигми освіти [271; 396], ядром якої стає індивідуалізоване навчання в диференційованому ІОС.

На сьогодні частка самостійної роботи студентів ЗВО повинна складати до 50% від загальної кількості навчального навантаження. Навчаючись, необхідно не тільки освоювати визначений викладачем обсяг інформації

(наприклад, лекції, семінари, практичні та лабораторні роботи), а й уміти здійснювати пошук, систематизацію та аналіз додаткового матеріалу. Все це обумовлено новою метою освітнього процесу, спрямованого на виховання особистості, професійні компетенції якої дозволять їй вирішувати типові та нестандартні завдання, зважаючи на набутий досвід. У таких умовах стає актуальною проблема організації самостійної роботи студентів.

Сучасна молодь, за даними соціологічних досліджень, проводить у Всесвітній мережі значну кількість часу. Понад 50% юнаків і дівчат зазначили, що в їх гаджетах (телефонах, планшетах, ноутбуках) Інтернет працює цілодобово; практично кожен третій користувач знаходиться в Мережі майже п'ять годин, кожен п'ятий – до трьох годин [209, с. 24]. Наведена статистика дозволяє зробити висновок про те, що для молоді Інтернет-середовище є тим простором, яке формує її світогляд, інтереси, стиль життя. Отже, навчання студентської молоді за допомогою ресурсів, розміщених в Інтернеті, є найбільш органічним.

У сучасних психолого-педагогічних дослідженнях знаходимо певний досвід використання дидактичного потенціалу інформаційно-освітнього середовища, про що свідчать роботи В. Бикова, Н. Бахмат [11], Л. Карташової [143], В. Лапінського [196].

Так, у навчальному посібнику М. Вайндорф-Сисоевої «Інформаційно-освітнє середовище» [39] інтерпретація цього поняття представлена в трьох аспектах – технологічному, організаційно-комунікативному, освітньому.

Акцентуючи увагу, що ІОС розглядається як «багаторівнева система», яка містить сучасні програмні засоби, інноваційні та традиційні технології, інформаційні ресурси [39, с. 6].

Сутнісними рисами ІОС в менеджерській освіті є:

- а) двосторонній зв'язок, що забезпечує інтерактивність;
- б) різноманіття можливостей для здійснення зворотного зв'язку;
- в) персональна спрямованість;
- г) мовне різноманіття.

Прерогативи ІОС полягають в його гнучкості (робота з інформацією в зручний для себе час), економічній ефективності (зниження витрат на навчання за рахунок відсутності необхідності щоденного відвідування навчального закладу), модульності (розроблення курсів-модулів, що відповідають груповим або індивідуальним потребам здобувачів ВО).

В останні роки розробниками ІОС пропонується широкий спектр інструментарію та систем, призначених для створення ЕОР та використання у системі вищої освіти. Рішеннями, що дадуть змогу створювати ЕОР, впровадження яких поліпшуватиме результативність освітнього процесу, не потребуючи при цьому додаткових матеріальних затрат, вважаємо можливості використання Web-технологій унікальної Соціальної освітньої 3-D Мережі «Універсальний освітній простір “Accent”» [3].

Соціально-освітня 3-D Мережі «Універсальний освітній простір “Accent”» – це діючий прототип окресленої електронної освітньої платформи, який, за висновком Науково-методичної комісії з інформатизації закладів освіти Науково-методичної ради з питань освіти МОН України (протокол №1 від 30.05.2016 року, лист ІМЗО №21/12-Г-287 від 02.06.2016 р.), рекомендовано до використання в різних ланках системи освіти. Ресурс розроблено відповідно до положення Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020», схваленої Указом Президента України від 12.01.2015 № 5/2015; Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року, затвердженої Постановою Кабінету Міністрів України від 06.08.2014 № 385 та Стратегії розвитку міста Києва до 2025 року, затвердженої рішенням Київської міської ради від 15.12.2011 № 824/7060.

Практичний досвід роботи в системі професійної підготовки майбутніх менеджерів СКД дозволяє відзначати, що використання ІОС впливає на підвищення якості освіти, соціо-інформаційної компетентності суб'єктів освітнього процесу, реалізацію системи неперервного впровадження ЕОР в освітню систему України. Перевагами застосування ЕОР платформи «Універсального освітнього простору “Accent”» є доступність, зрозумілість та

візуалізація інструментарію, його багатофункціональність, наявність системи управління навчанням студента або групи студентів, неперервна online та offline підтримка.

Якщо ж говорити про створення єдиної електронної освітньої платформи (електронний освітній простір) України, то вона відкриватиме такі можливості для учасників процесу: приєднання до соціальної освітньої мережі; особистий електронний навчальний кабінет, адаптований до індивідуальних потреб; Web-бібліотека навчальних та навчально-методичних матеріалів; доступні, зрозумілі інструменти для організації проведення дистанційного навчання; можливість незалишаючи робоче місце пройти підвищення кваліфікації; вільний доступ до електронних освітніх ресурсів рекомендованими МОН України для використання в освітньому процесі; професійна допомога щодо створення та використання методичного наповнення власного електронного навчального кабінету; доступ до постійної оновлюваної бази знань.

Стратегія майбутнього просування «Універсального освітнього простору “Accent”» полягає в активному залученні всіх користувачів Інтернет до інноваційного, динамічного, неперервно наповнюваного освітнього простору, який стане центральним вузлом допомоги, сприяння та підтримки розвитку галузі освіти на всіх її рівнях; площиною, де кожен користувач знайде можливість активної самоосвітньої діяльності, вибору індивідуальної траєкторії навчання за різних організаційних форм; інтегратором освітянських інноваційних ідей; потужним інтелектуальним агрегатом розвитку освіти України.

Практичний досвід створення інформаційно-освітнього середовища підготовки майбутніх менеджерів СКД у ЗВО ґрунтувався на взаємозв'язку сучасних інноваційних освітніх парадигм; врахуванні тенденцій глобалізації та цифровізації суспільства загалом та освіти зокрема; врахуванні сучасного стану та перспектив розвитку професійної освіти зі спрямуванням на формування соціо-інформаційної компетентності майбутнього фахівця здатного до діяльності в конкурентному професійному середовищі.

«Зміст дисциплін професійної підготовки в нових умовах формувався згідно з дидактичними принципами та розглядався як неперервна, динамічна відкрита система, складниками якої є підсистеми, що розкривають загальне, спеціальне, особистісне та дисциплінарне спрямування із урахуванням міждисциплінарної інтеграції фахово орієнтованих дисциплін, їх змісту та форм і методів навчання, які впроваджувалися» [219].

Для створення ІОС професійної підготовки майбутніх менеджерів СКД ми використовували web-інструментарій mobiSchool для впровадження автентичних електронних середовищ (web-прототипів) навчальних закладів, який розміщений на платформі «Універсальний освітній простір “Accent”» (<http://ac-cent.com/>).

ІОС навчального закладу (web-прототип), яке розробляється із застосуванням mobiSchool, за сутністю є електронною освітньою системою, яка повністю адаптована до нинішніх реалій освіти:

- 1) автентична – створюється відповідно до вимог та потреб кожного окремого навчального закладу (закладено принцип лего);
- 2) забезпечує умови е-підтримки та організації очного, заочного, екстернатного і дистанційного навчання (online та offline) (Рис.4.3, 4.10);

Рис.4.3.

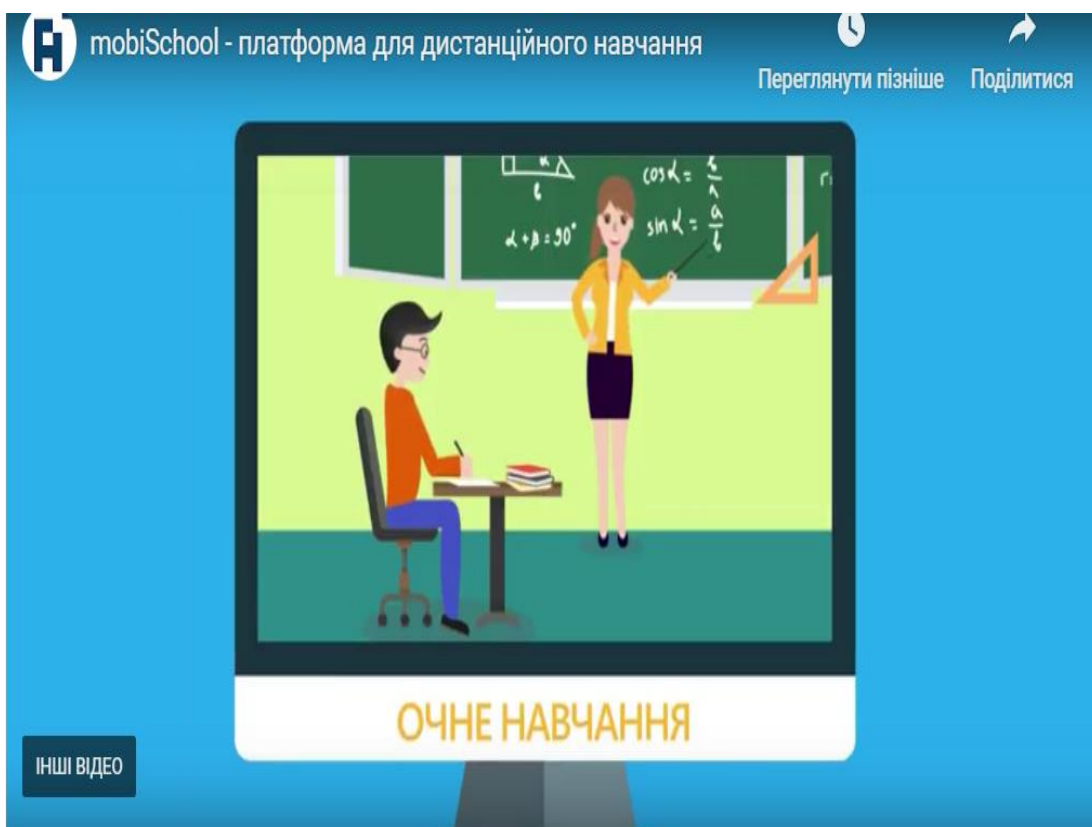

Рис. 4.4

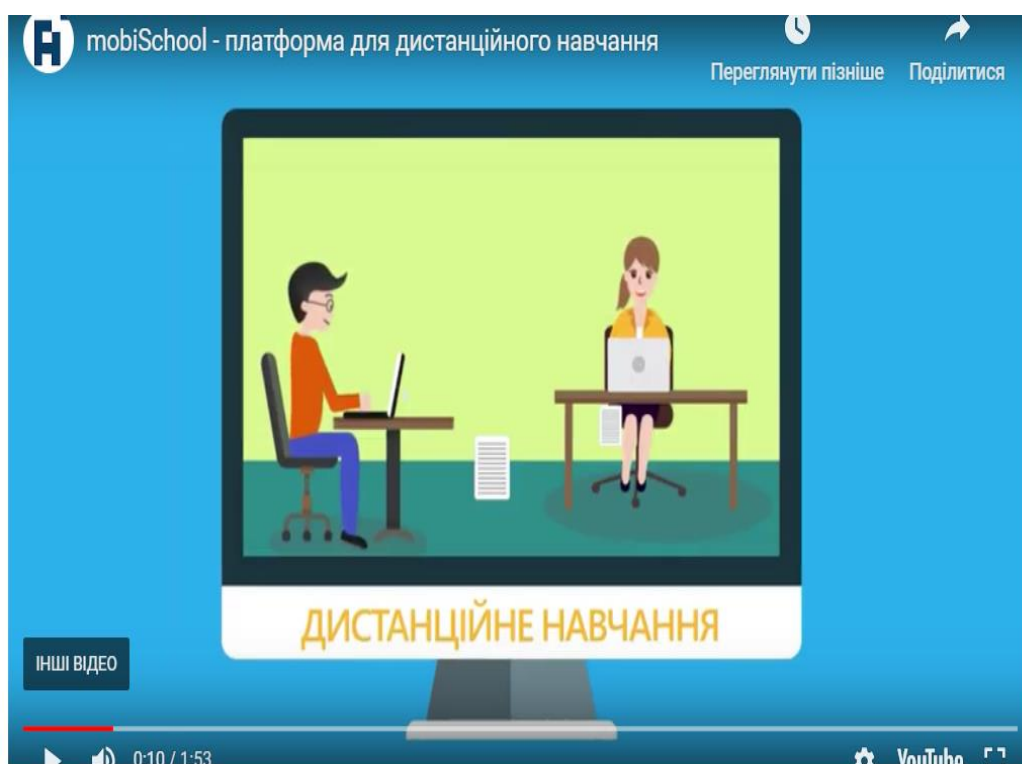

Рис.4.5.

Рис.4.6.

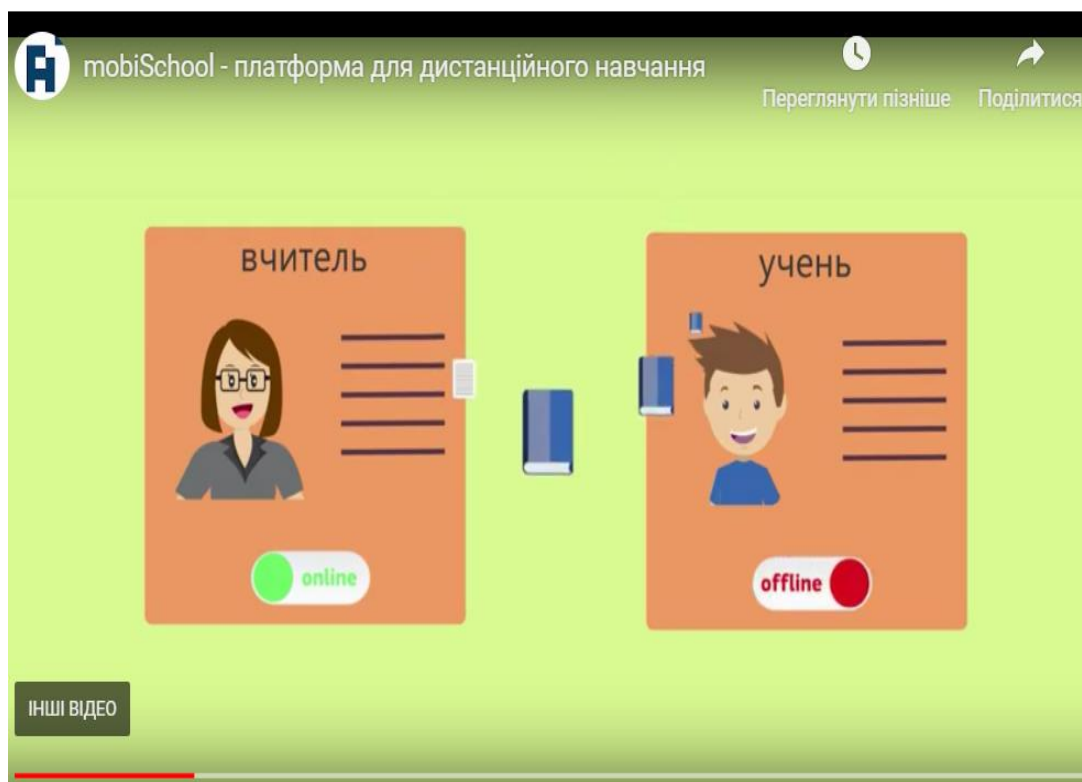

Рис.4.7.

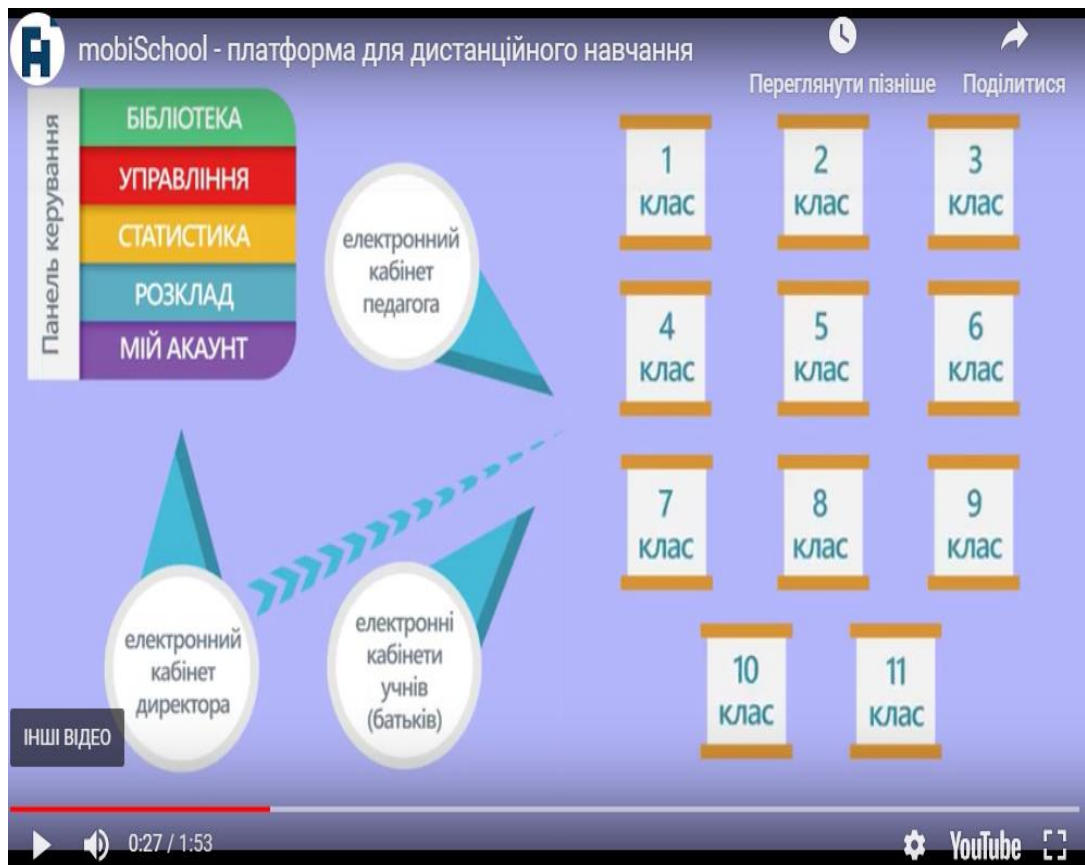

Рис.4.8.

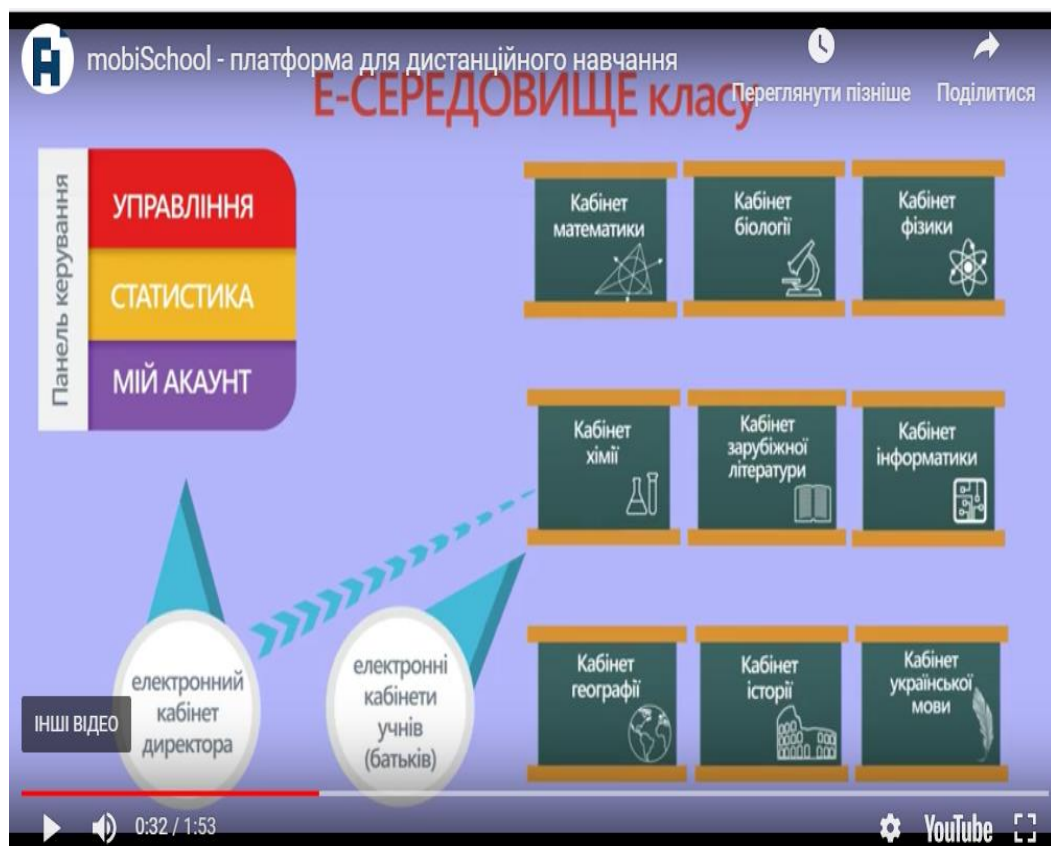

Рис.4.9.

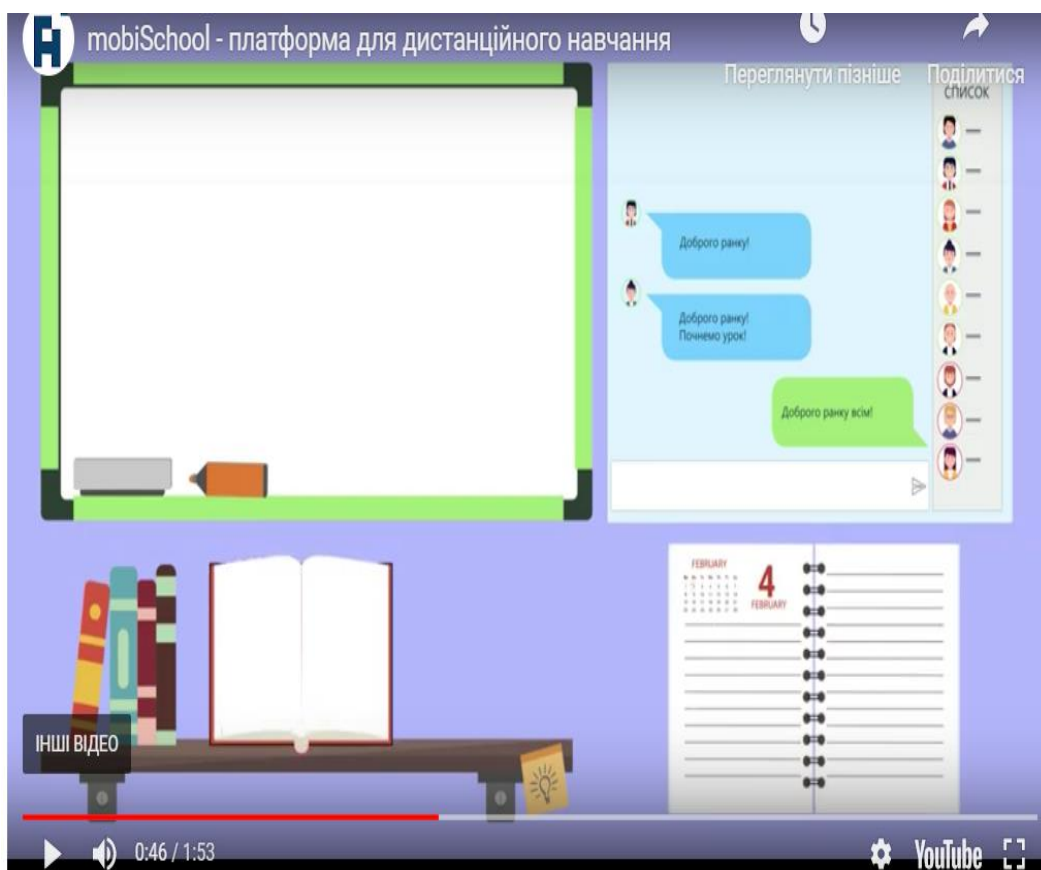

Рис.4.10.

3) містить взаємозв'язані: електронні навчальні кабінети – е-НК (WEB-room) з необхідними компонентами (аудиторії, дошка, тестування, календар, домашнє завдання, навчальний матеріал, чат тощо); електронний кабінет управління; електронні кабінети викладачів, студентів, батьків; WEB-бібліотеку, що містить адаптований до завдань і специфіки закладу навчально-методичний контент; за потреби вкладені е-середовища (класу, факультету, кафедри, об'єднання тощо)

4) відкриває можливість: створення і зберігання е-портфоліо освітнього процесу як для педагогів так і для студентів, курсантів тощо; залучення до дистанційної діяльності в закладі інноваційних, креативних науковців, викладачів, роботодавців (фахівців різних галузей), не залежно від місця дислокації.

Електронна освітня система mobiSchool має особливості та переваги:

- організація та підтримка освітньої діяльності всіх учасників (споживачів) освітнього середовища: науковців, викладачів, модераторів, роботодавців, студентів;
- підтримка неперервності освітнього процесу (в період карантину, стихійних лих, політичних ситуацій тощо) споживачів освітніх послуг;
- підвищення якості освіти;
- залучення діаспори до отримання української освіти, залучення до отримання менеджерської освіти як українців, яку проживають за межами країн, так і залучення до отримання освітніх послуг громадян інших держав;
- забезпечення доступності якісної освіти, зокрема особам, які: потребують інклюзивного навчання, проживають в депресивних районах, знаходяться на тимчасово окупованих територіях України, в зоні АТО, переміщені із зони АТО.

Забезпечення ІОС професійної підготовки майбутніх менеджерів СКД потребує володіння учасниками освітнього процесу інструментарієм та високим рівнем соціо-інформаційної компетентності.

Доступність та зрозумілість інструментарію дає можливість неперервно підвищувати рівень соціо-інформаційної компетентності майбутніх менеджерів СКД через практику. Важливим є неперервна online та offline підтримка, консультації, тренінги, наповнення WEB-бібліотеки, робота з контентом, навчання користувачів та підтримка функціоналу, оновлення версій.

Електронні освітні системи вже успішно функціонують у багатьох навчальних закладах. Від їх упровадження в освітню систему України очікується такий соціальний ефект:

- забезпечення доступу до здобування української освіти для осіб, що проживають на не контрольованих Україною територіях (повноформатне дистанційне навчання) – впровадження в Донецькій та Луганській обл., м. Херсоні;

- реальне забезпечення вільного доступу до якісної освіти всіх і кожного, у тому числі осіб з віддалених і депресивних районів;
- створення можливості повноцінного навчання для осіб, які фізично не в змозі відвідувати навчальні заклади, у тому числі онкохворих, осіб з особливими потребами (інклюзивне навчання);
- упровадження е-середовища навчального закладу навіть в одному базовому навчальному закладі забезпечить залучення передових викладачів-новаторів з інших закладів, а отже – реальний доступ до якісної освіти всім дітям;
- створення умов для профільного навчання за будь-яким профілем, незалежно від можливостей навчального закладу, у якому учні/студенти навчаються стаціонарно;
- профорієнтаційна робота, пі час якої залучаються викладачі ЗВО у підготовці абітурієнтів до ЗНО, яку можуть здійснювати дистанційно та доступно.

Створене ІОС для професійної підготовки майбутніх менеджерів СКД має конкретні завдання, шляхи та засоби їх вирішення:

- підтримка неперервності й доступності навчання, незалежно від подій, які цьому заважають, забезпечення кожного громадянина України доступом до якісного навчання здійснюється шляхом створення програмно (програмно-апаратно) реалізованої системи забезпечення функціонування ІОС, яке поєднує:

- 1) е-середовище навчального закладу, складовими якого є:
  - електронний навчальний кабінет учителя – е-НК (WEB-room);
  - електронний кабінет директора;
  - електронний кабінет студента;
  - засоби створення і зберігання е-портфолію навчального процесу;
  - засоби створення і зберігання е-портфолію студентів та викладачів;

2) електронні бази (репозиторії, WEB-бібліотеки), що містять адаптований до завдань і специфіки закладу навчальний контент;

3) систему управління навчальним процесом на рівні групи різних форм навчання (стаціонарної, заочної або дистанційної) суб'єктів навчання (студентів, курсистів) і на рівні навчального закладу.

Контент mobiSchool відрізняється від більшості відомих ЕОР управління навчанням тим, що забезпечує одночасне й узгоджене функціонування всіх зазначених нижче систем:

- репозиторію сучасних відкритих електронних освітніх ресурсів (ЕОР) у форматі підручників, посібників, словників, довідників, презентацій, методичних розробок для підтримки занять і позакласних заходів тощо;

- електронного навчального кабінету викладача (учителя) – e-НК;

- електронного середовища (e-середовища) навчального закладу, яке забезпечує підтримку основних функцій управління навчально-виховним процесом і реалізується як електронний кабінет директора і електронний кабінет батьків;

- засобів для створення мережі e-середовищ навчальних закладів з можливістю формування спільної бази ЕОР, виконання спільних проектів;

- системи створення педагогами ЕОР;

- засобів для створення і підтримки мережі, призначеної для взаємодії суб'єктів – учасників, в тому числі організації роботи над груповими проектами.

Перевагами контенту mobiSchool є:

- наявність системи управління освітнього процесу як окремого студента/слухача, так і групи учнів/студентів;

- неперервна online та offline підтримка розробниками, консультації, тренінги, наповнення Web-бібліотеки, робота з контентом, навчання користувачів та підтримка функціоналу, оновлення версій;

- немає потреби підключати фахівця з програмування чи самотійно займатися розробкою курсів (як, наприклад, в Moodle) – функціонування

системи підтримується розробником на всіх етапах, як це робиться для більшості сучасних програмних комплексів;

- Гриф МОН, за яким ресурс схвалено до використання в навчальному процесі;

- угода про співпрацю з Інститутом модернізації змісту освіти МОН.

Упровадження й розвиток ІОС, зокрема створення такої його складової, як WEB-бібліотека, забезпечить не тільки простий доступ до інформації, але й певну активізацію громадської активності, оскільки на базі цієї бібліотеки дуже просто можна зорганізувати дошку оголошень щодо наявності вакансій, комерційних пропозицій тощо. Як показує досвід більшості громад, що мають подібний локальний засіб спілкування, більшість з осіб, які вміють користуватися сучасними засобами комунікації, для пошуку комерційних контактів, замовлень послуг тощо частіше звертаються до територіально найближчих організацій.

Разом із підростаючим поколінням батьки, а отже більшість самодіяльного населення, у вигляді е-середовища отримують нове джерело інформації й поле діяльності, яке, за його правильного використання на рівні окремої громади, може стати досить важливим інструментом впливу на неї та її розвиток у плані самоорганізації. Зазначене може суттєво підняти авторитет органів місцевого самоврядування.

Перевагами ІОС, розміщеного на платформі «Універсальний освітній простір “Accent”», є зберігання е-портфолію освітнього процесу, до якого входять: списки груп студентів (слухачів), е-бібліотека закладу, авторські напрацювання викладачів (конспекти, роздатковий матеріал, наочність тощо), наповнений календар, наповнений щоденник, архів домашніх завдань, система оцінювання зі збереженими даними тощо.

Увесь функціонал організації та підтримка освітнього процесу контролюється адміністрацією ЗВО. Учасники освітнього процесу, незалежно від місця свого знаходження, можуть «зайти» в навчальну Е-аудиторію (кабінет

викладача або кабінет групи) ІОС, що визначає мобільність та доступність професійної підготовки.

Управління процесом підготовки та його організація здійснюється як безпосередньо викладачем в умовах навчального середовища ЗВО, так і через електронний навчальний кабінет викладача.

Електронний навчальний кабінет (Е-НК) викладача – електронний освітній ресурс, який є віртуальним відтворенням навчального кабінету (аудиторії) ЗВО, створено в соціальній освітній мережі «Універсального освітнього простору “Асцент”» (режим доступу: <http://accent.com/index.php/jomsocial>) (рис. 4.11).

The screenshot shows a web browser window displaying the profile of Vladislava Lyubarets on the 'Accent' social network. The browser address bar shows the URL vladyslava.liubarets.ues.by/index.php/ua/. The page features a navigation menu with links: Головка, Аудиторії, Матеріали, Домашні завдання, Користувачі, Тестування, Е-малі, Журнал, Розклад занять, Вхід, Вийти. The main content area has a large image of a woman with the text 'Вітаємо в кабінеті'. Below this is a 'Контакти' section with a circular profile picture and the following information:

Владислава Любарець
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова
Тел: 0681238730
Посада: доцент кафедри менеджменту та інноваційних технологій соціокультурної діяльності
E-mail: v.v.lyubarets@ukr.net

To the right of the contact information is a 'Коротка довідка' section with the following text:

Коротка довідка
 Владислава Любарець - автор ряду науково-методичних публікацій, багатьох художніх творів. Сфера інтересів: професійна підготовка фахівців сфери готельних послуг і туризму, неперервності освіти; професійна культура; психологія управління; інноваційні форми професійної роботи; профілізація загальноосвітніх навчальних закладів; підготовка майбутніх лідерів громадянського суспільства. Керівник освітніх проєктів, співорганізатор проєкту «Освіта для розвитку громадянського суспільства». З 2015 р. - Керівник Школи юних лідерів громадянського суспільства. Має трьох дітей.

Рис. 4.11. Електронний навчальний кабінет викладача Любарець В.В.

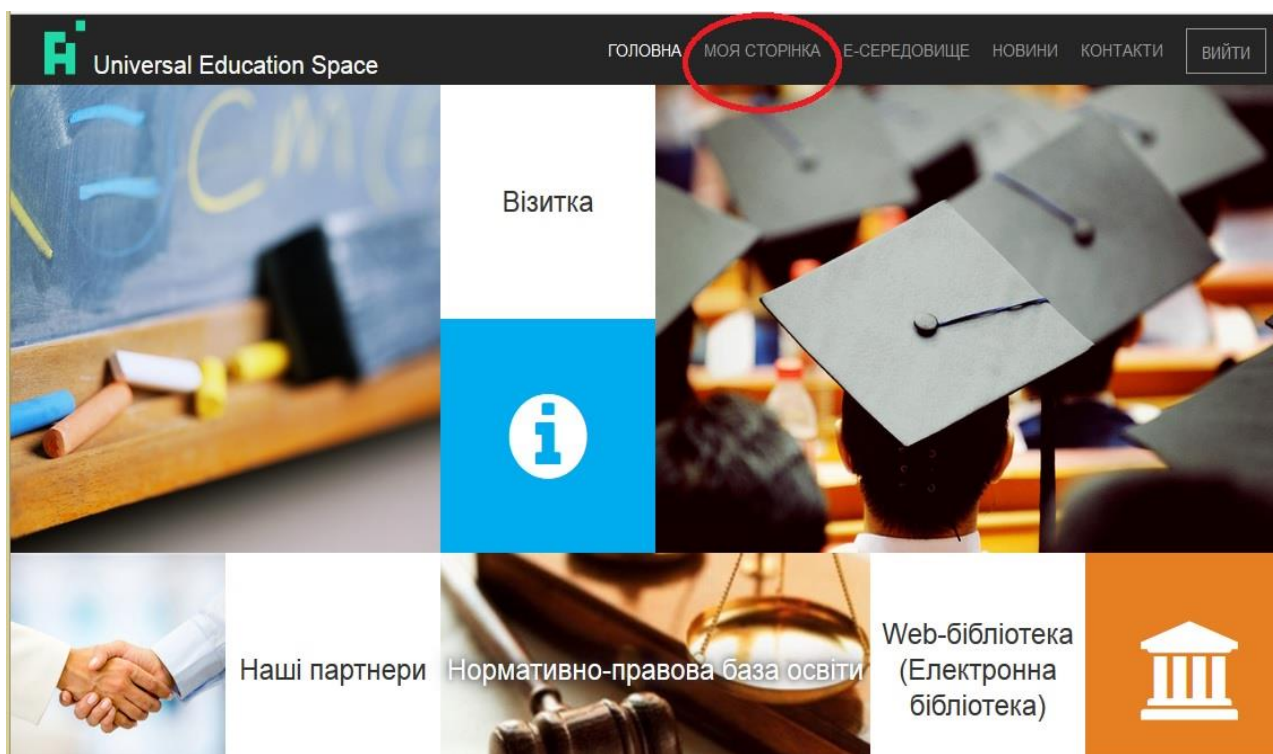

Рис. 4.12 «Універсальний **ОСВІТНІЙ ПРОСТІР** «АССЕНТ»»

- 1) Натиснути кнопку 1 Вхід → 2 Реєстрація (заповнити всі необхідні поля) → 3 Вхід (рис. 4.13)

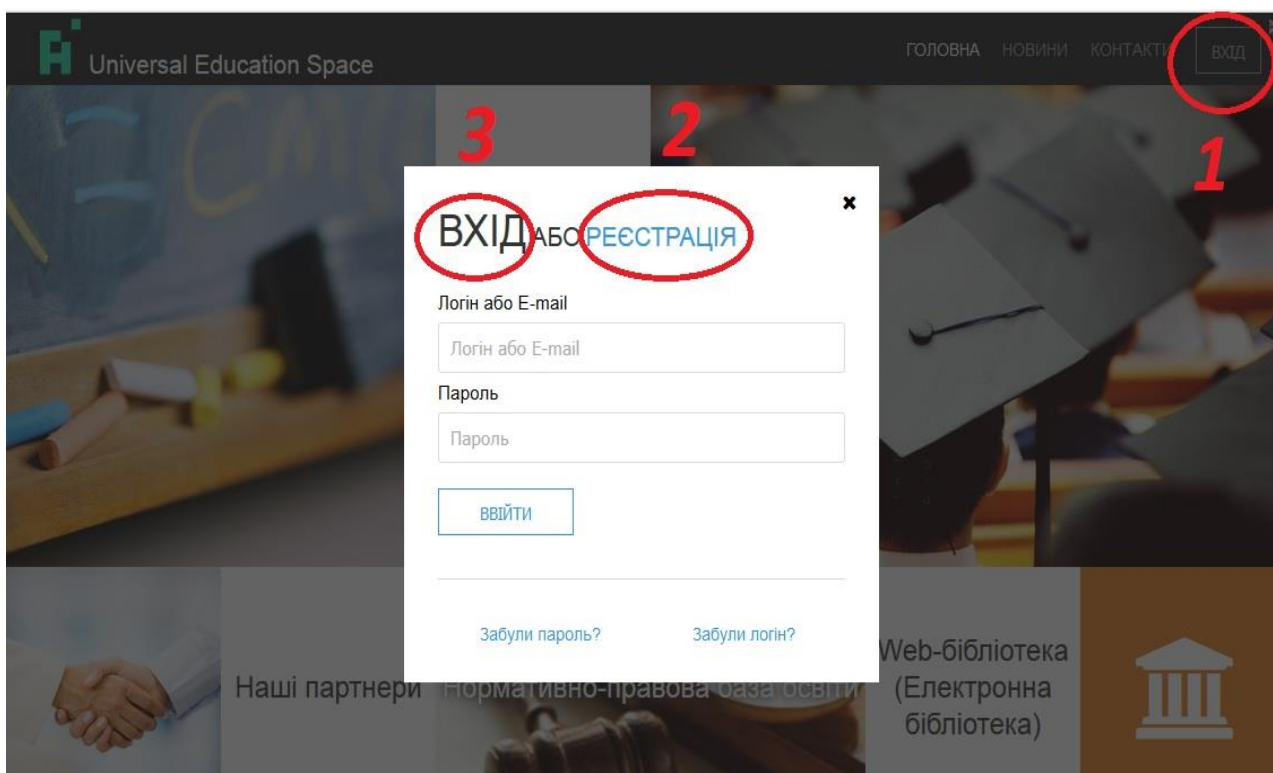

Рис. 4.13. Реєстрація на сайті «універсальний освітній простір «Ассент»»

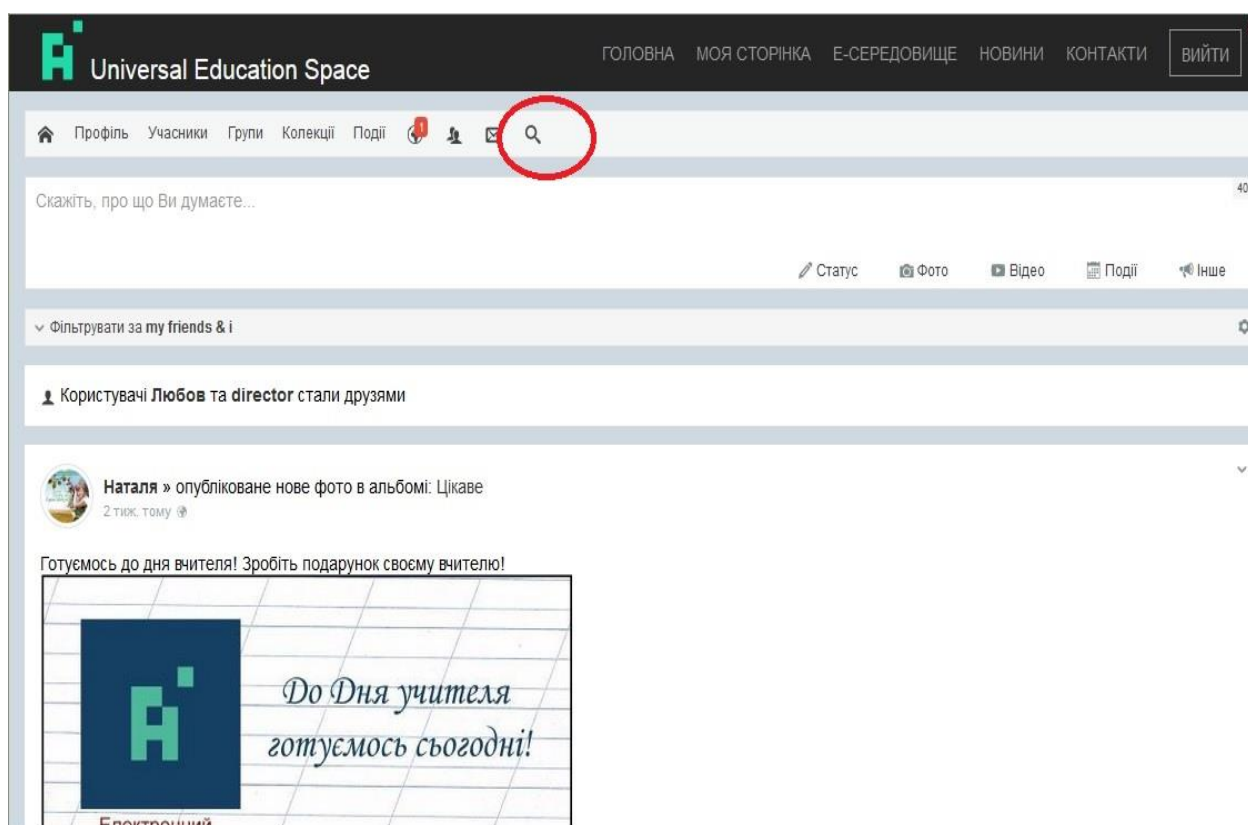

Рис. 4.14. Персональна сторінка викладача

- 2) Зайти на персональну сторінку в мережі (рис. 4.14);
- 3) Знайти викладача (логін Vlada) (рис. 4.15);
- 4) Зробити запит на дружбу (рис. 4.15);

Технічні (реєстрація, статистика), «Е-бібліотека» – ЕОР профільного призначення; ЕОР – авторські розробки В.В. Любарець, призначені для використання в межах чинного Е-НК); «Е-аудиторія» (субмодулі: «Робоче поле» – відтворює традиційну аудиторію з можливістю проведення занять як в режимі реального часу, так і у віддаленому режимі.

Електронний навчальний кабінет містить модулі (рис. 4.16):

- Навчально-методичний матеріал (Рис. 4.17) містить матеріал, розподілений власником е-НК (викладачем) як контент субмодулів: для студентів; для педагогів.
- Календар (планування занять) містить планування занять (на день, тиждень, місяць чи семестр) та є відкритим для студентів.

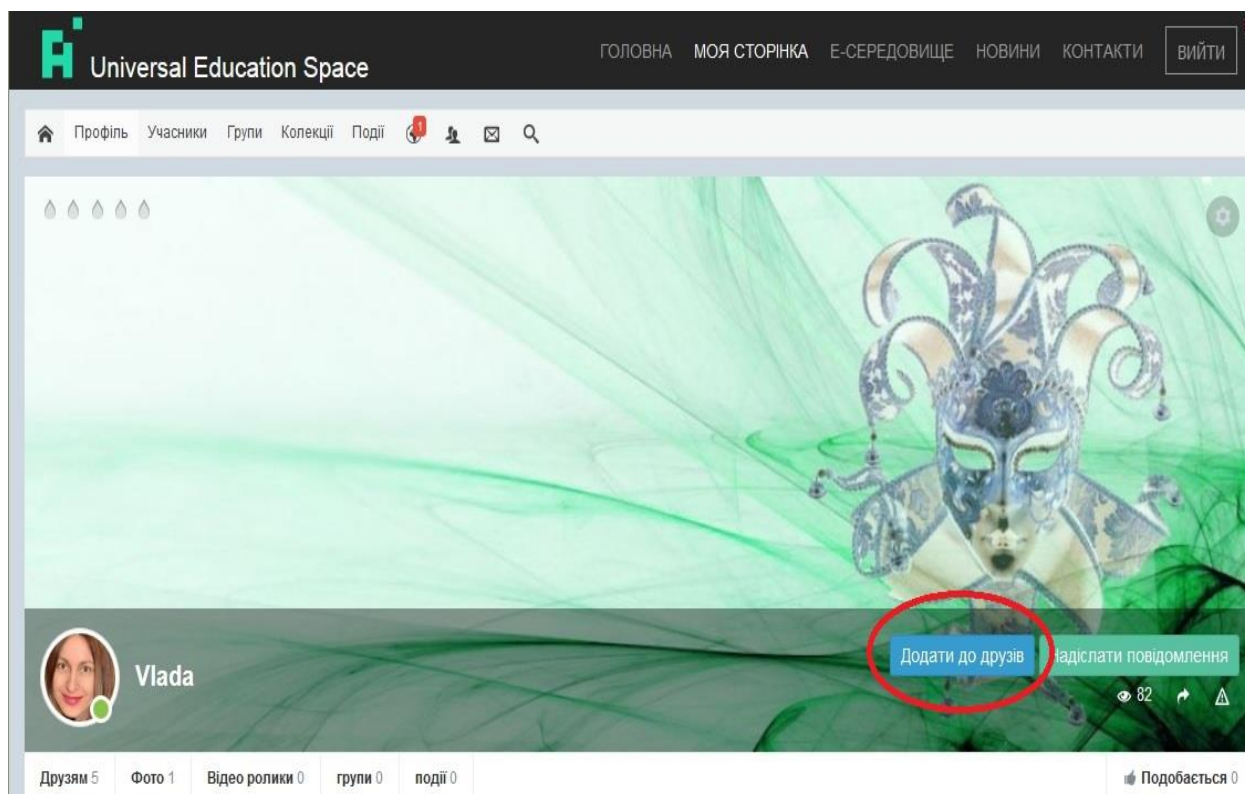

Рис.4.15. Моя сторінка

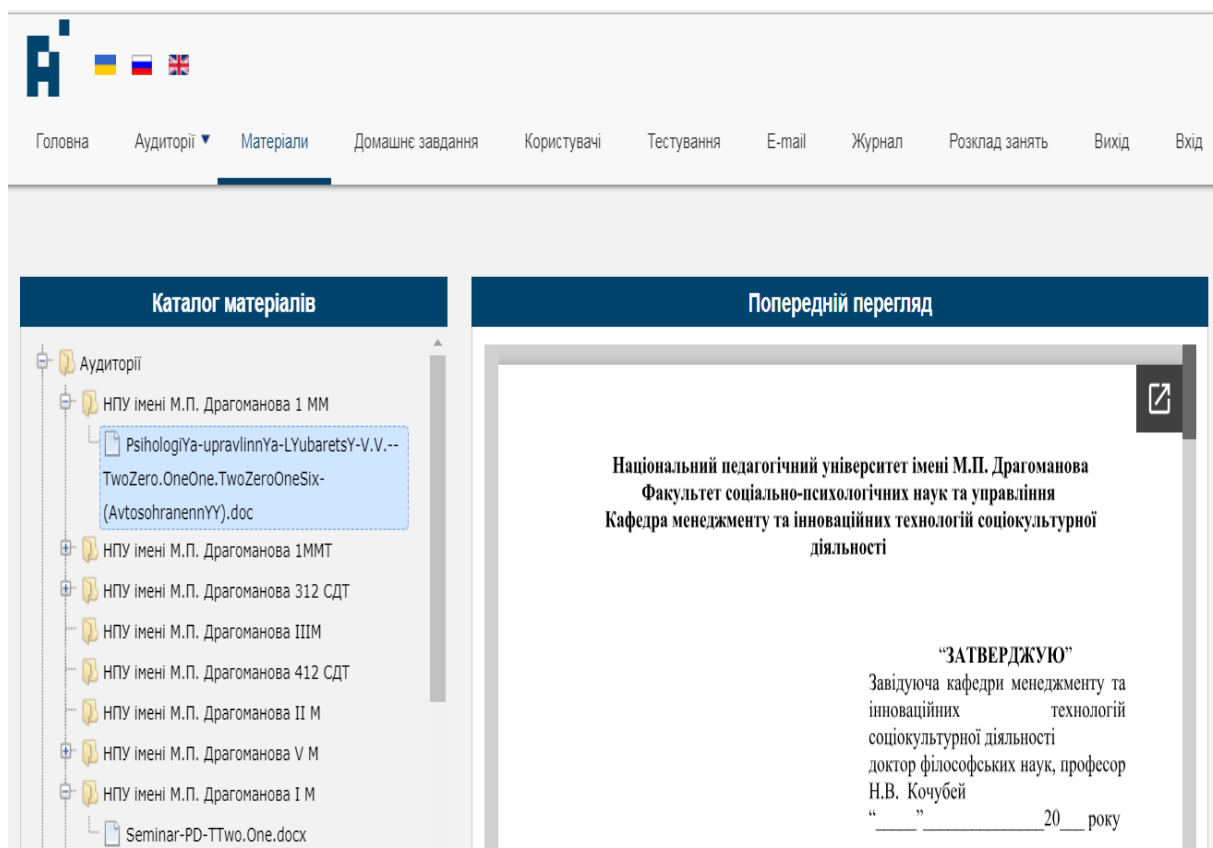

Рис. 4.16. Каталог матеріалів

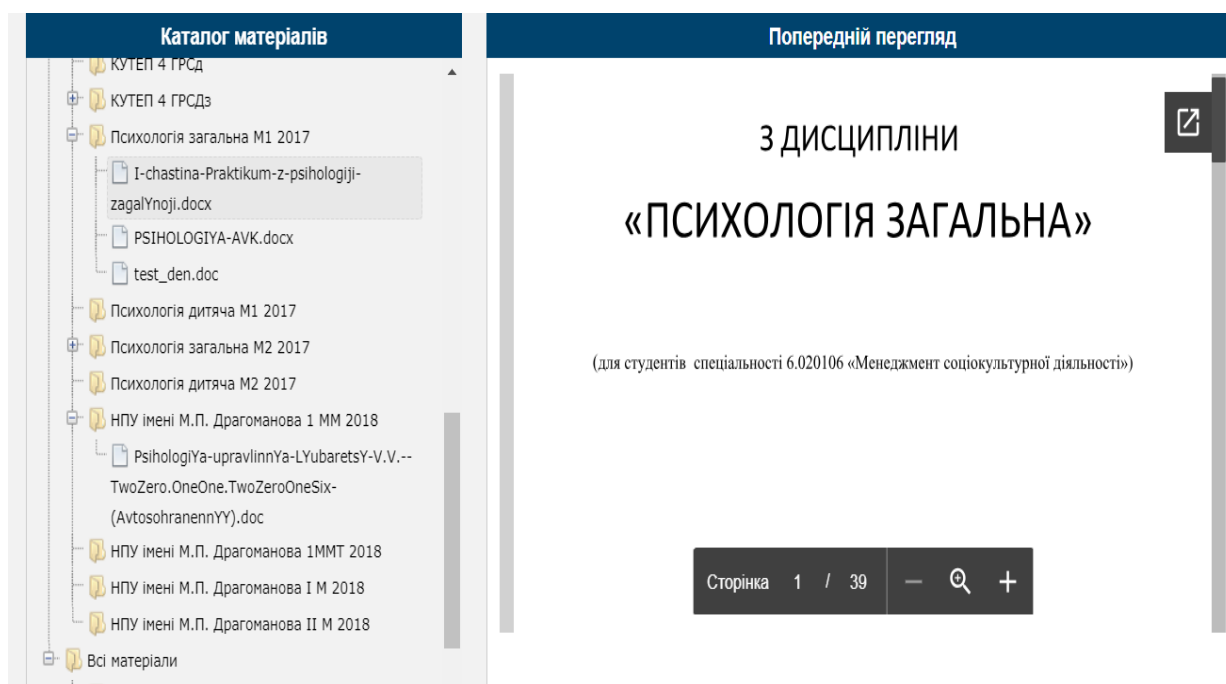

Рис. 4.17. Інтегрований навчально-методичний комплекс «Психологія загальна» (Web-бібліотека «Accent»)

- «Е-спілкування» – призначається для спілкування як у режимі реального часу, так і у віддаленому режимі (в часовому та територіальному розумінні);
- «Контроль проведення занять та відвідування» – ведення протоколу роботи, журналу тощо.
- Засоби діагностики якості вищої освіти (рис. 4.18).

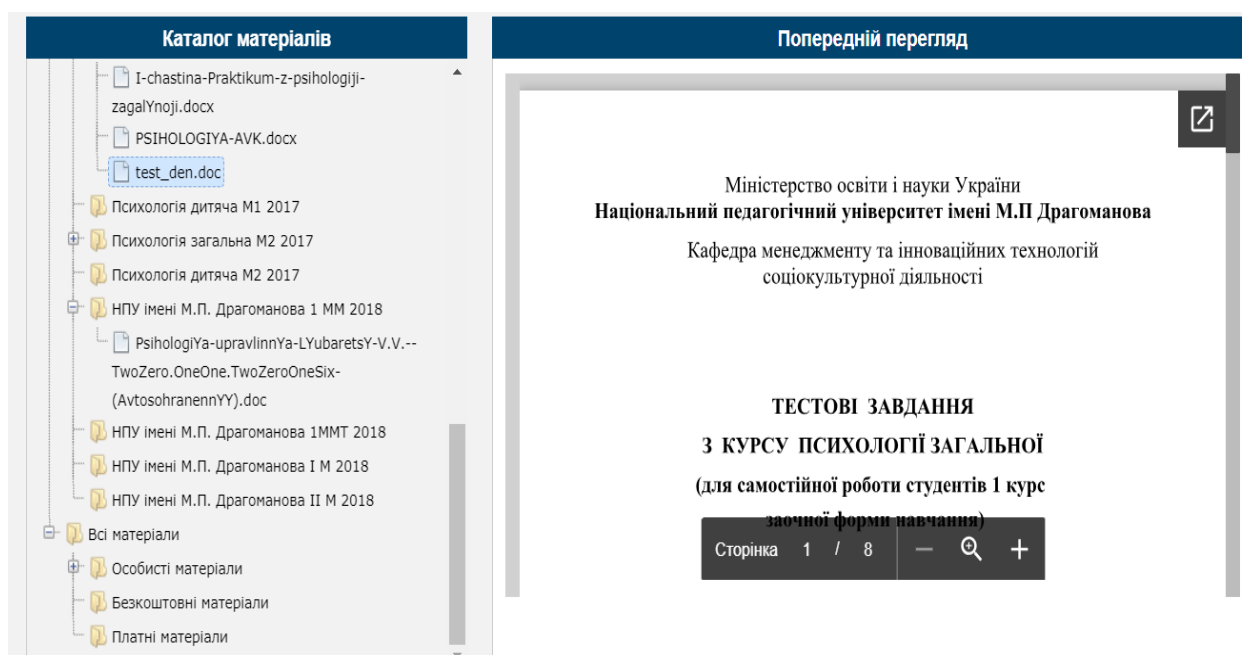

Рис. 4.18. Контроль засвоєння знань, умінь та навичок

– Е-розклад занять та самостійна робота – з окремою особою або з групою, як у прихованому для інших осіб режимі, так і у відкритому; у режимі реального часу, і у віддаленому режимі (в часовому та територіальному розумінні).

Електронний навчальний кабінет призначається для:

- проведення занять за різних організаційних форм навчання;
- розв’язання проблеми організації та підтримки дистанційного (віддаленого) навчання: для навчання осіб, що перебувають на тимчасово окупованих територіях, територіально віддалених від навчального закладу, мають особливі потреби; для навчальних закладів у період пандемії та загострення загострення епідемічної ситуації тощо;

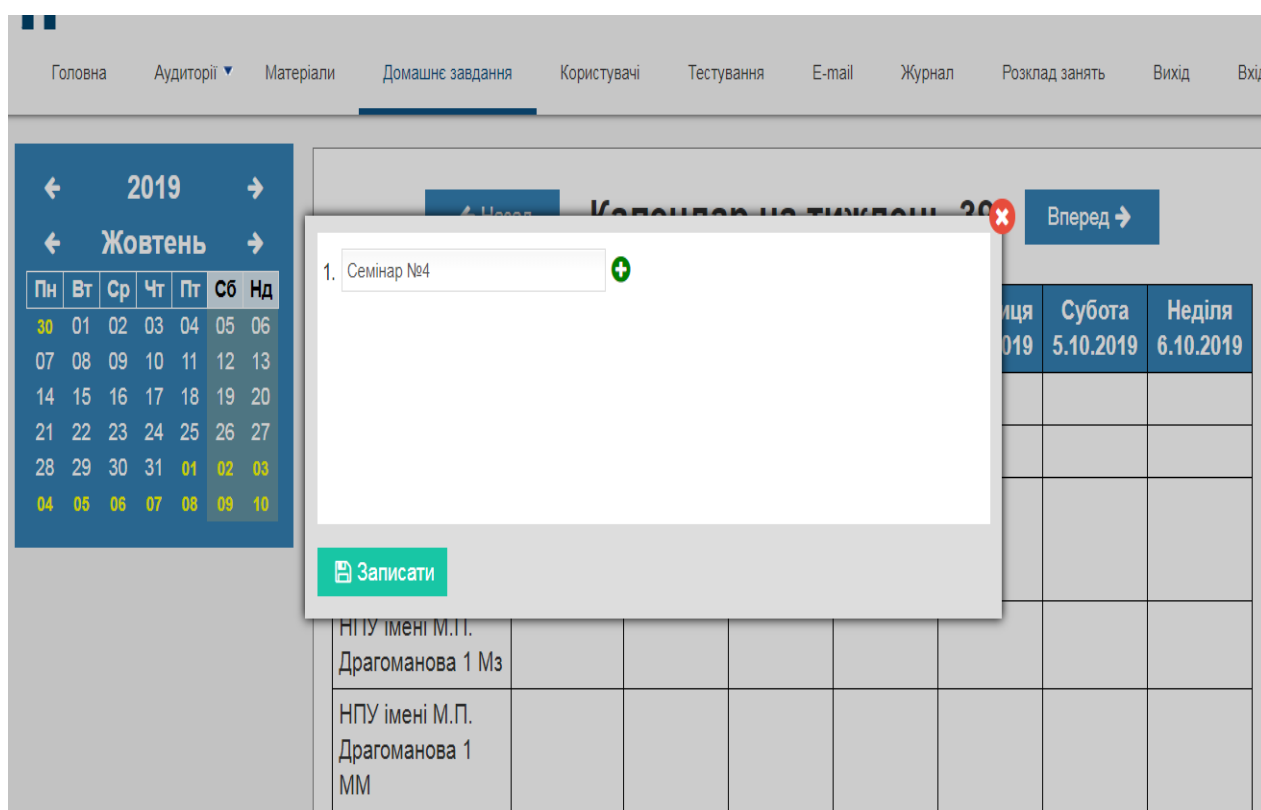

Рис. 4.18. Розклад занять

– встановлення взаємозв’язків між субсистемами дисциплінарного рівня, загального спрямування, спеціального спрямування та створення у ВНЗ мотиваційних чинників з урахування систематизації в хмарних сховищах навчально-методичних комплексів (зокрема, описаного НМК в Додатках В, Г,

Д, Ж), розташованих у Web-бібліотеці «ACCENT».

Окрема роль в організації та управлінні процесом підготовки майбутніх менеджерів СКД відводиться особистому сайту викладача.

На сайті викладач має можливість викласти повідомлення, сповіщення та віртуально проводити додаткові організаційні заходи, які за змістом є дотичними до професійної підготовки майбутніх менеджерів СКД в умовах ІОС. Доступ до окремих навчальних матеріалів викладач надає як студентам, так і іншим викладачам через Dropbox (рис. 4.19).

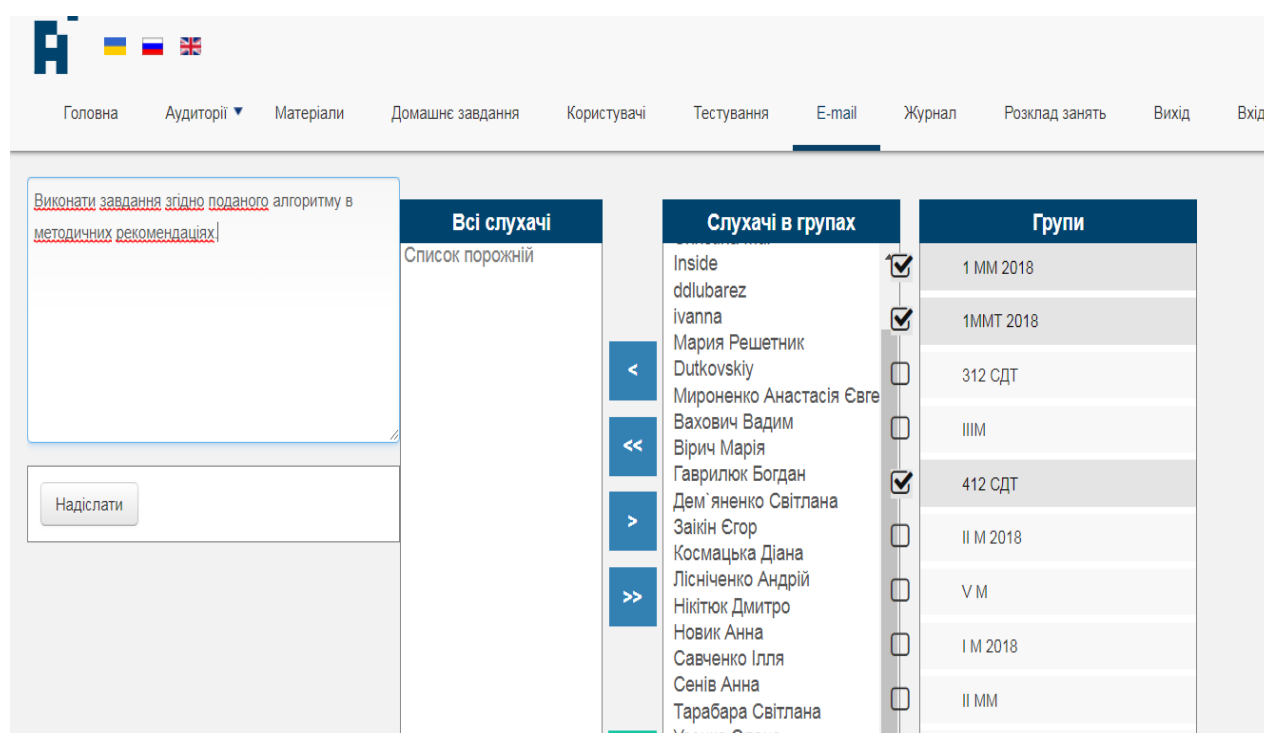

Рис. 4.19. Диференційований доступ учасників інформаційно-освітнього середовища

На сторінках модулю «Гостьова книга» (рис.4.20) користувачі мають можливість висловити власні зауваження, пропозиції і побажання. Зареєстровані користувачі, в тому числі й студенти, мають можливість викласти фоторепортажі з власних альбомів на сторінках «Фотоальбоми». За порадою викладача студенти викладають фоторепортажі та відео з педагогічних практик,

які надалі стають навчальним матеріалом для спільних опрацювань викладачів та студентів.

Незважаючи на те, що взаємодія викладача і здобувача вищої освіти в ІОС відбувається опосередковано, педагог, проте, продовжує вирішувати безліч навчальних ситуацій, подібних до тих, що виникають у повсякденних умовах навчання. Наприклад, ситуації комунікативного або етичного характеру. Крім того, професійне завдання викладача також пов'язане зі створенням і підтримкою сприятливого клімату з метою встановлення ділового співробітництва з учнями. Загалом зусилля педагога спрямовані на розвиток самореалізації студентів у процесі виконання ними самостійної роботи. Для цього віртуальне освітнє середовище мусить відповідати низці вимог, таких як: стабільність, стійкість, технічна оснащеність, супровід [205, с. 14].

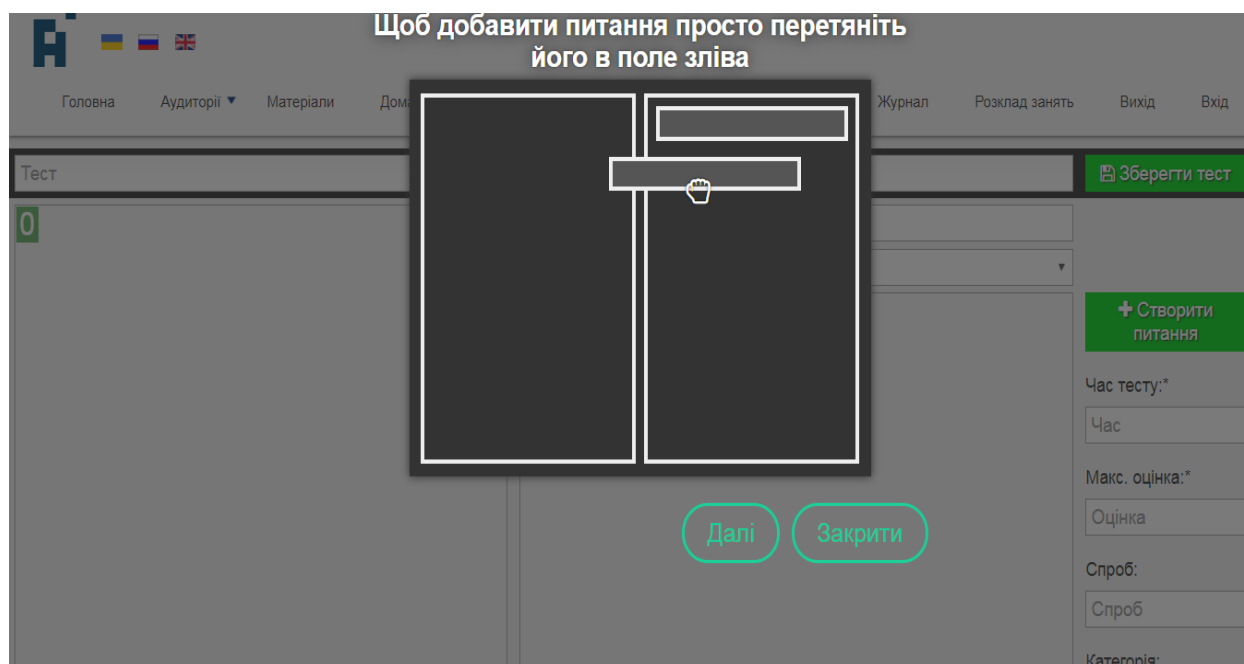

Рис. 4.20. Гостьова книга

Однак наявність зазначених компонентів зовсім не забезпечує успішність автоматичного виконання самостійної роботи, оскільки здобувачі вищої освіти повинні володіти вмінням раціонально організувати свою працю.

Отже, викладач вимушений постійно нагадувати студентам про прийоми моделювання навчальної діяльності: структурування навчального часу,

послідовну обробку навчальних матеріалів, раціональні прийоми засвоєння навчального матеріалу [155, с. 55]. Очевидно, що однією з характерних рис ІОС є надмірність. Інакше кажучи, кількість тих чи інших ресурсів має бути різноманітною, а інформація, що міститься в них, різнобічною.

Тож виходить, що для організації самостійної роботи студентів у ІОС викладачеві необхідно підготувати цілий пакет документів. Ідеться про навчально-методичний комплекс (далі – НМК), що містить конспекти лекційних занять, електронні версії підручників і навчальних посібників, методичних рекомендацій з вивчення курсу, практичні та лабораторні заняття, які є необхідними для організації менеджерської підготовки.

На нашу думку, до НМК повинні увійти навчальні відеофільми, аудіоматеріали, презентації, глосарій з навчальної дисципліни, додаткові ресурси: довідкові системи, словники, хрестоматії, галузеві та періодичні видання, посилання на сторонні сайти. Оскільки вивчення дисципліни завершується заліком або іспитом, важливо передбачити, щоб студенти мали можливість ознайомитися зі змістом тестового матеріалу, ситуаційних навчальних завдань, орієнтовних питань з курсу, а також визначитися з темою рефератів.

Самостійна робота здобувачів вищої освіти у віртуальному середовищі, незважаючи на дистанційний характер навчальної діяльності, передбачає зворотний зв'язок. Задля цього викладач відстежує ефективність засвоєння навчальних тем, тому йому необхідно продумати, як буде здійснюватися звіт здобувача вищої освіти. Це може бути проходження тесту за обумовлений відрізок часу, колективне обговорення наукової проблеми на форумах і чатах, участь у вебінарах, індивідуальне спілкування за допомогою системи швидких повідомлень або з використанням програми Viber, Messenger, Telegram тощо. Про результати звіту з вивченого курсу здобувач вищої освіти може дізнатися тут же, на сайті навчального закладу.

На підставі викладеного можна дійти висновку про те, що до ознак якісного інформаційно-освітнього середовища закладу вищої освіти

відносяться: висока технічна оснащеність, стабільність, інформаційне середовище, наявність дидактичного потенціалу. Самостійна робота здобувачів вищої освіти в умовах віртуального освітнього середовища є не тільки основою для їх самоосвіти, але й системою заходів, що забезпечують цілеспрямовану діяльність в оволодінні навчальною дисципліною.

Визначальними у побудові ІОС є орієнтація на цілісність та логічність організації системи професійної підготовки майбутніх менеджерів СКД, де авторська розробка вбудовується як вагомий та необхідний складник традиційного освітнього середовища ЗВО.

Упровадження ІОС, окрім досягнення мети професійної підготовки, має трансформувати практику майбутніх менеджерів СКД для постійного поновлення інструментарію професійної діяльності як засобу власного фахового становлення та конкурентоздатності на сучасному ринку праці.

Отже, будова ІОС професійної підготовки майбутніх менеджерів СКД заснована на логічному, структурованому та органічному поєднанні традиційних та інноваційних засобів навчання, вимагає проектування інноваційних цифрових технологій, які дозволяють рівномірне, послідовне оновлення освітнього процесу для підвищення рівня критеріїв формування професійних компетентностей майбутніх фахівців соціокультурної сфери.

4.4. Вебінар як цифрова технологія професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності

Використання вебінарів стає перспективним напрямком в розвитку систем дистанційного навчання (СДО) в російських університетах. Основою технології вебінару є он-лайн конференція (відеоконференція) (Додаток Л). В якості самостійної форми освітнього процесу вебінар набув значного поширення, коли творці спеціалізованого програмного забезпечення внесли в інтерфейс істотні зміни, вбудували різні інструменти, що забезпечили наочність інтерактивність, а також умови для спільної роботи віддалених один від одного користувачів.

Ключовим фактором популярності вебінару в освітній діяльності є можливість спілкування в режимі реального часу у формі чату (відеочату) із застосуванням презентацій, он-лайн опитувань та ін.

Свою популярність вебінари отримали також унаслідок невисокої вартості організації й ефективності навчання. Для освітніх установ, бажаючих проводити вебінари, існує широкий вибір платформ і сервісів, що забезпечують як можливість трансляції та відеозйомки вебінару, так і різноманітні інструменти зворотного зв'язку.

Мобільність та комфортабельність вебінарів полягає в тому, що учасникам немає необхідності в установці на персональний комп'ютер спеціалізованих програм. При цьому викладачі і студенти можуть чути і бачити один одного, перебуваючи на відстані один від одного і взаємодіючи через мережу Інтернет.

Початок історії вебінарів береться з моменту створення в кінці 1980-х років перших систем обміну текстовими повідомленнями (наприклад, Internet Relay Chat). У середині 1990-х років з'явилися більш досконалі системи спілкування: веб-чати і системи обміну миттєвими повідомленнями. До кінця 1990-х років розробляються перші системи організації «конференц-зв'язки», після чого було створено безліч інших засобів спілкування в режимі реального

часу, і, нарешті, з'явилася можливість повноцінно здійснювати «конференц-зв'язок» в мережі Інтернет.

Торговий знак «webinar» був зареєстрований в 1998 році Еріком Р. Корбі, у даний час належить компанії InterCall.

Вебінар (від англ. «Web-based seminar» – семінар, заснований на цифрових технологіях, інтернет-семінар) – освітня технологія проведення інтерактивного навчального заняття з можливістю отримання зворотного зв'язку від учасників у режимі online, використовуючи комп'ютери, підключені до мережі Інтернет, і спеціальне програмне забезпечення.

В основі технології вебінару – віртуальний клас, в якому викладач проводить заняття, а решта – віддалені учасники, вони отримують інформацію з відеозображення або звук і дані з віртуального класу.

Особливу увагу в процесі організації вебінару необхідно приділити устаткуванню робочого місця викладача. Воно оснащується цифровою камерою (зазвичай спеціалізованої) та мікрофоном; поруч розташовуються дисплей і динаміки (іноді їх замінюють навушники).

У програмній оболонці вебінару формується картинка з цього робочого місця, яка виводиться на екрани учасників. Головне вікно займає зображення викладача і / або інформаційні матеріали, які він підготував для демонстрації. У додаткових вікнах за допомогою допоміжних інтерфейсних елементів організовується чат (засіб обміну повідомленнями по мережі Інтернет у режимі реального часу) для інших учасників вебінару. Також учасникам вебінару, крім доступу до мережі Інтернет, необхідна гарнітура (навушники, мікрофон).

Взаємодія під час вебінару може бути більшою мірою одностороння, коли провідна роль знаходиться у викладача, а решта учасників вебінару має доступ у чат і до матеріалів, які демонструються, або двостороння, з візуальним і звуковим зв'язком між учасниками вебінару.

Технологія проведення вебінару дозволяє зробити доступним навчання для різних категорій учасників процесу з різних форм навчання, студентів вишів-партнерів, інвалідів та осіб з ОВЗ й ін.

У професійній підготовці майбутніх менеджерів СКД проведення вебінарів спрямоване на освоєння й використання цифрових технологій та формування соціо-інформаційної компетентності, розвиток особистісних якостей, умінь, здатностей, навичок професійної діяльності, конструктивно, логічно, коротко викладати думки, передавати їх основну суть тощо.

Проведення вебінарів передбачає формування у майбутніх менеджерів СКД навичок організаційних інноваційних комунікативних форм впливу на аудиторію.

Інноваційність професійної діяльності майбутніх менеджерів СКД спонукає до набуття навичок і вмінь проведення вебінарів та оволодіння методикою проведення вебінарів як студентів, так і викладачів.

Як будь-який процес, який має послідовність і завершеність, він починається з розробки. Важливість розробки змістовної частини вебінару здійснюється з урахуванням можливостей програмного забезпечення, що визначає інструментарій викладача: показ слайдів презентації, документів; робота з віртуальною дошкою; обмін та надання доступу до файлів; чат; демонстрація робочого столу і відкритих на ньому програм; збір думок студентів у реальному часі (голосування, опитування); робота з віддаленим робочим столом (якщо необхідно щось показати на комп'ютері іншого учасника вебінару) та ін.

Організація простору і часу відіграє важливу роль для ефективності та професіоналізму в проведенні вебінарів. Необхідна впевненість використання викладачем інструментарію під час вебінару, який визначає успішність його проведення.

Проведення вебінару майбутній менеджер СКД повинен тримати весь час у тонусі. Для підтримки навчально-пізнавальної активності учасників організатору вебінару необхідно володіти навичками комунікативного інтерактивного спілкування, підтримувати високий темп проведення занять, чітко і логічно структурувати інформацію з теми заняття і враховувати

особливості передачі голосу і зображення по використовуваних каналах зв'язку, утримувати аудиторію, володіти психологією дистанції та простору.

Виділяємо такі етапи проведення вебінару: підготовчий і мотиваційно-орієнтований, основний і рефлексивно-оцінюваний.

Підготовчий та мотиваційний-орієнтований етап потребує реалізації підготовчих кроків (Додаток Л):

1. Визначення виду заняття для проведення в режимі вебінару.

Технологію «Вебінар» можна використовувати для проведення лекції зі зворотним зв'язком, практичного заняття з вирішенням завдань, інструктажу-тренінгу за методикою виконання лабораторних робіт, консультації студентів перед контрольними заходами (групових та індивідуальних) тощо

2. Визначення місця вебінару в навчальному процесі.

Вебінари доцільно проводити після самостійного вивчення студентами теми або модулю навчальної дисципліни; для контролю самостійної роботи студентів.

3. Визначення теми вебінару, його цілі і завдання.

4. Відправка запрошень на вебінар. Для створення розсилки запрошень учасникам вебінару використовується пункт головного меню «Дії / Відправити запрошення». Необхідно заповнити поля відповідно до рекомендацій.

Адреса одержувача – вказати e-mail учасника, якого необхідно запросити на вебінар. Тема – ввести заголовок поштового повідомлення, яке отримає зазначений учасник. Повідомлення – розмістити текст повідомлення. Захистити паролем – користувач, якому було послано запрошення, повинен підтвердити пароль для користування сервісом вебінарів. Період дії – виберіть період дії запрошення. Для відправки створеного запрошення натиснути на кнопку «Відправити».

4. Розробка матеріалів для проведення вебінару:

– підготовка основного навчального матеріалу у вигляді презентації або окремих графічних файлів, розміщення його у віртуальному класі;

- розробка завдань, що вимагають активності, застосування отриманої інформації, для контролю знань, умінь, особистісних якостей студентів (наприклад, питання для голосування, опитування, тестування, демонстрації результатів виконаних завдань, пошуку вирішення проблемної ситуації, участі в дискусії, вирішення завдань (у тому числі на віртуальній дошці) тощо);

- підготовка матеріалів для скачування до початку і під час проведення вебінару (для підготовки учнів до вебінару – список джерел інформації з теми заняття, інструкція щодо участі у вебінарі, індивідуальне завдання та ін.);

- для самостійної роботи після вебінару – домашнє завдання.

5. Визначення способу організації рефлексії, самооцінки студентів і викладача про участь у вебінарі.

6. Рішення організаційних питань з проведення вебінару:

- подача заявки про проведення вебінару в підрозділи вишу, відповідальні за матеріально-технічний супровід вебінару, узгодження дати, часу початку, тривалість вебінару;

- узгодження дати і часу проведення тестового вебінару;

- підготовка обладнання і матеріалів для проведення вебінару: аудиторія з необхідним обладнанням (гарнітура, web-камера), підготовка робочого місця викладача (освітлення, шумоізоляція та ін.).

7. Складання та розсилка студентам (учням) інформаційного повідомлення про проведення вебінару (забезпечення доступу студентів до вебінару).

В інформаційному повідомленні слід підкреслити важливість заняття в загальній структурі вивчення дисципліни, пояснити корисність даної зустрічі: студентам (учням) повинен бути зрозумілий результат, якого вони можуть досягти за підсумками вебінару.

У зміст інформаційного повідомлення рекомендується включити: тему заняття; відомості про дату, час початку, тривалості заняття; обґрунтування актуальності теми; мета і завдання заняття; короткі відомості про структуру та

зміст заняття (по пунктам), а також посилання на реєстрацію і матеріали для підготовки учнів до заняття.

Розсилку повідомлень на e-mail учасникам рекомендується зробити за:

- 1 тиждень;
- 1 день (з нагадуванням);
- 1–2 години до початку трансляції.

8. Підготовка учасників до вебінару.

9. Перевірка стану каналів зв'язку, справності обладнання і програмного забезпечення вебінару – проведення тестового вебінару.

10. Відкриття входу у віртуальний клас (приблизно за 20 –30 хвилин до початку заняття).

При вході у віртуальний клас учасники повинні бачити завантажену презентацію, перевірити якість відео і звуку. У разі технічних неполадок необхідно проінструктувати учасників, яким чином зв'язок може бути оптимізований.

Основний етап складається з наступних кроків:

1. Привітання учасників, інформування їх про правила участі та спільної роботи на вебінарі (як технічного, так і організаційного характеру).

Якщо учасники не знайомі з технологією вебінару, можна коротко розповісти, що таке вебінар, якими інструментами вони можуть користуватися.

Наприклад, щоб задати питання викладачеві:

– передбачена спеціальна можливість учасника вирішувати, чи буде демонструватися зображення його або віртуальна аудиторія буде тільки чути його слова;

– написати питання в чаті.

Надати відповідь на питання викладач може:

- відразу після появи питання;
- по завершенню змістовної частини / тематичного блоку заняття;

– по закінченню викладу всього матеріалу (в цьому випадку потрібно попросити учнів записувати в чаті виниклі питання).

Чат – спеціальна область екрану, яку видно всім учасникам вебінару. У чаті студенти (учні) повинні висловлюватися чітко і по суті даної теми, дотримуватися етики. Відповідаючи на питання в чаті, викладачеві необхідно зачитувати зміст кожного питання вголос.

2. Надання студентам (учням) інформації з теми вебінару.

Викладачеві необхідно послідовно, переконливо і наочно висвітлити всі питання даної теми. При озвученні питань, що розглядаються, викладач:

- пояснює інформацію, представлену на слайдах презентації;
- коментує інформацію, що з'являється в чаті (питання і висловлювання учнів);
- періодично пропонує студентам (учням) виконати завдання, що вимагають активності, застосування отриманої інформації (з переходом до надання нової інформації після їх виконання).

Для підтримки уваги учнів викладачеві також рекомендується стимулювати їх спілкування між собою з теми вебінару, висловлювати схвалення найбільш активним учасникам, дякувати за відповіді на питання, проявляти інтерес до стану студентів, відстежувати пасивних учасників (до них можна звернутися по імені й запропонувати виконати індивідуальне завдання) та ін.

3. Координація ходу заняття, контроль часу і дотримання учнями правил участі / спільної роботи на вебінарі.

4. Відповіді викладача на питання учнів з теми вебінару.

5. Постановка домашнього завдання і рекомендації студентам (учням) щодо його виконання.

6. Підбиття підсумків вебінару.

На завершення необхідно спільно з учнями сформулювати висновки з теми заняття. Крім того, викладачеві слід оцінити ступінь активності студентів,

подякувати за роботу на занятті, зробити анонс майбутніх вебінарів (за необхідності) або повідомити іншу важливу інформацію.

Рефлексивно-оцінюваний етап складається з наступних кроків:

1. Здійснення контролю знань, умінь, особистісних якостей учнів за підсумками вебінару.

Ті, що навчаються, виконують завдання (наприклад, проходять тестування) для оцінки отриманих за підсумками вебінару результатів.

2. Формулювання висновків про ефективність виконаної роботи, зіставлення цілей вебінару з отриманими результатами.

3. Самооцінка учнів про участь у вебінарі, виявлення набутих професійних знань, умінь, особистісних якостей.

4. Самооцінка викладача про проведення вебінару, досягненні поставлених цілей навчання.

Відповідно до організації та здійснення освітнього процесу менеджерів соціокультурної діяльності було організовано й проведено як для майбутніх менеджерів СКД, так і для викладачів низку вебінарів: «Інноваційні електронні засоби: організація та підтримка неперервності освітнього процесу»; «Електронні освітні ресурси: інноваційні засоби підвищення цифрових компетентностей майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності»; «Електронні освітні ресурси: інноваційні засоби підвищення цифрових компетентностей педагога».

Метою вебінарів було обговорення проблем трансформацій освітнього процесу, цифрових технологій і засобів, які використовуються в навчальному процесі та професійній діяльності. У фокусі уваги учасників вебінару – формування цифрового освітнього середовища і модернізація освітнього процесу, що забезпечує підготовку людини до життя в умовах цифрового суспільства і цифрової економіки.

Успішна цифровізація професійної освіти вимагає організації взаємодії професійних освітніх організацій з компаніями-розробниками цифрових продуктів. У зв'язку з цим до участі у вебінарі були запрошені представники ІТ-

компаній різної спрямованості – розробники рішень у галузі електронних освітніх ресурсів, автоматизації управлінських і забезпечуючих процесів в освіті, цифрового обладнання.

Інтерактивні методики, покладені в основу формування програми навчання, забезпечили можливість індивідуального навчання, модернізацію навчальних планів і програм, моделювання креативної та імітаційної техніки навчання, створення творчого клімату в групі, розвиток стратегії співтворчості. При цьому формування професійно-управлінської спрямованості менеджерів відбувалося за трьома основними напрямками:

– базовому – фундаментальні знання, поняття і положення соціокультурного управління, наукові методи та системи завдань з напрацювання нових моделей менеджменту;

– допоміжному – знання, вміння і навички, пов'язані з конкретними професійно-управлінськими проблемами;

– психолого-педагогічному – знання, розвиваюче мислення знімає демотиватори, комплекси, блоки професійно-управлінського розвитку менеджерів.

Висновки до четвертого розділу

Сучасні умови ринкових відносин є важливими ознаками ефективності соціо-інформаційної компетентності майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності, а саме: людський потенціал як основа управління підприємством у побудові міжособистісних взаємин колективу; адекватна самооцінка управлінських якостей, професійне стажування, адаптація, становлення та самовдосконалення; позитивний психоемоційний стан у прийнятті управлінських антикризових та відповідальних рішень кризис-менеджера з соціо-інформаційними компетентностями для удосконалення соціокультурного середовища. Спроектвана модель системи професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності в умовах інформаційно-освітнього середовища візуалізована у вигляді логічної структурно-організаційної схеми соціо-науково-пізнавального інформаційно-освітнього середовища професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності, що утворює конструкт якісно різних, однак взаємопов'язаних та взаємодіючих складових цілісної ємерджентності освітньої системи. Основними складниками є взаємопов'язані блоки моделі: цільовий, концептуальний, змістовий, процесуальний та результативний. Комплекс організаційно-педагогічних умов ефективно забезпечив систему професійної підготовки і перевірений в експериментальній роботі: синтез інтегрованого сходження взаємопов'язаних елементів електронного середовища для кожного етапу професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності; конативність професійних мотивів, аксіоматики майбутньої управлінської реалізації в соціокультурній діяльності за відповідного науково-методичного забезпечення формування соціо-інформаційної компетентності в умовах інформаційно-освітнього середовища; розвиток професійної компетентності майбутніх фахівців шляхом її актуалізації в процесі професійної підготовки в умовах інформаційно-освітнього середовища.

Цільовий блок містить мету та завдання системи професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності в інформаційно-освітньому середовищі для формування соціо-інформаційної компетентності у професійній підготовці майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності в умовах інформаційно-освітнього середовища для актуалізації творчого потенціалу професії та самореалізації в соціально-побутовому середовищі та середовищах працевлаштування. Професійна підготовка майбутнього менеджера соціокультурної діяльності в умовах інформаційно-освітнього середовища потребує виконання наступних завдань системи: цифровізація освітнього середовища; формування навчально-професійної спрямованості мотивів у здійсненні спеціальної фахової навчально-науково-методичної діяльності; забезпечення наповнення змістової інноваційної цінності інформаційно-аналітичної соціально-сервісно-послужової складових освітньо-наукового пізнавально-стажувального процесу для досягнення якості формування соціо-інформаційної компетентності майбутнього менеджера – управлінця соціокультурної сфери. Проаналізовано вимоги роботодавців (ЗМІ, готельно-ресторанний сервіс, туристично-рекреаційні, організатори дозвілєвої діяльності, освітні установи за формами організації та призначенням, ІТ-компанії, громадські організації, органи адміністративно-територіального управління, наукові установи), що є замовниками сучасних ринків праці.

Наступний концептуальний блок визначає загальну стратегію і тактику проектування професійної підготовки й охоплює функції, методологічні підходи та принципи.

В концептуальному блоці ключовими функціями професійної підготовки менеджерів соціокультурної діяльності в умовах інформаційно-освітнього середовища є:

– освітня (спрямована на формування знань і уявлень про життєдіяльність суспільства; принципи, перспективи і тенденції розвитку на засадах науково-пізнавальних ресурсів освітнього середовища);

– науково-дослідна (органічно пов'язана з посиленням фундаментальності освітньо-наукового процесу на підставі реалізації регіональних проектів і програм розвитку культури України);

– методична (досягнення предметних, метапредметних результатів в умовах інформаційно-освітнього середовища та практична взаємодія електронно-освітніх ресурсів із трансляційно-пізнавальною міжгалузевою дотичністю технологій середовища);

– комунікативна (ключові, базові, загальні компетентності менеджера про комунікаційні процеси, володіння іноземними мовами; готовність організувати сучасні форми управлінської соціо-інформаційної взаємодії, робота в команді);

– організаційна (впорядкування структури та взаємин структурно-організаційних елементів системи для підвищення ефективності використання ресурсів та енергоспроможності);

– соціокультурна (формування професійної субкультури студентів з асимілювання морально-етичних квалітологічних та акмеологічних цінностей, суспільної моралі в умовах інформаційно-освітнього середовища);

– правова (правосвідомість, розвиток інформаційно-правової культури через самостійне освоєння в інформаційно-освітньому середовищі);

– розвиваюча (інтелектуальний і духовний розвиток на підставі освітньої науково-практичної взаємодії надавача та споживача освітніх послуг та сервісу, формування здібностей, здатностей до саморозвитку на підставі систематизації особисті в освітньому середовищі);

– світоглядна (емоційний потенціал вимірів середовища інтелекту в єдності світорозуміння, світосприйняття та інтуїтивного мислення, формування сучасного інформаційного світогляду на підставі розвитку в менеджерів практичного досвіду бачення управління у взаємодії з професійним середовищем);

– управлінська (організація та управління професійною підготовкою в умовах інформаційно-освітнього середовища).

Крім зазначених функцій, професійна підготовка майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності в умовах проєктованого та запровадженого інформаційно-освітнього середовища забезпечить диференціацію та персоналізацію навчання, враховуючи індивідуальні особливості кожного шляхом застосування інформаційних засобів навчання та реалізації цифровізації взаємодії, заснованих на інформаційно-комп'ютерних технологіях, електронних ресурсів освітнього та просвітницького призначення, уможливлення здійснення інтерактивного діалогу між суб'єктами освітньо-наукового процесу.

Індивідуалізація процесу професійної підготовки менеджера досягається на основі активного використання адаптаційних можливостей електронних ресурсів інформаційно-освітнього середовища, що виявляються в здатності до зміни режиму функціонування залежно від персональних потреб і особливостей майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності.

Ефективність формування професійної компетентності майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності в умовах інформаційно-освітнього середовища полягає у взаємозв'язку наукових та практичних засад, які спрямовані на підвищення рівня якості організації процесів з урахуванням методологічних підходів:

- системного – щодо цілісності освітнього процесу, сприяє його оптимізації й дозволяє розглядати процес професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності як єдину складну педагогічну систему з різноманітними додатковими програмами, що розширює діапазон перспектив майбутньої професійної діяльності;

- акмеологічного – з проєктування інформаційно-освітнього середовища, спрямованого на активний розвиток у студентів внутрішнього прагнення до професійного успіху та творчості;

- компетентнісного – для формування професійної компетентності майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності в процесі професійної підготовки;

- особистісного – для уможливлення особистісного кар'єрного росту та встановлення сегментів професійної діяльності соціокультурної сфери та суміжних галузей;
- діагностичного систематичного моніторингу освітнього процесу, рівня формування професійної компетентності майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності в умовах інформаційно-освітнього середовища та їх навчальних досягнень;
- культурологічного базового самовизначення й саморозвитку творчої індивідуальності особистості менеджера соціокультурної діяльності; культури праці; духовної та економіко-правової культури; культури міжнаціонального й міжособистісного спілкування;
- прогностичного – для перспектив розвитку галузі 02 «Культура і мистецтво» і спрямованого на використання в професійній практиці за спеціальністю 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності» сучасних наукових досягнень та інноваційних технологій;
- інформаційно-коригувального зорієнтованого на корекцію й оновлення інформації, що постійно змінюється в результаті розвитку науки та впровадження інформаційно-комунікаційних технологій;
- відбору та методичного опрацювання сучасних наукових досягнень у галузі та надання рекомендацій щодо їх трансформування в освітнє середовище;
- синергетичного, який розглядає принципи розвитку систем, що самоорганізуються; зовнішня відкритість інформаційно-освітнього середовища забезпечує гнучкість реагування на швидку зміну соціокультурного середовища, прагнення досягти виконання соціального замовлення, а внутрішня його відкритість сприяє здобувачеві визначити індивідуальну траєкторію розвитку з урахуванням власних психологічних особливостей, здібностей та здатностей.

Ключовими принципами обрано: історизму (розгляд всіх історичних фактів, явищ і подій відповідно до конкретно-історичних обставин, їх

взаємозв'язку і взаємозумовленості); системний (передбачає діяльність, яка повинна носити системний, постійний та упорядкований характер, що охоплює всі складові системи); фундаменталізації (єдність методологічної, загальноосвітньої, теоретичної і практично-професійної підготовки фахівців); науковості (відображає відповідність змісту професійної підготовки можливостям сучасної науки); духовності (ґрунтується на утвердженні в умовах духовної кризи системи загальнолюдських духовних цінностей); єдності соціалізації та індивідуалізації (в процесі розвитку особистості вимагає пошуку та встановлення оптимального співвідношення різних компонентів природи людини, оскільки професійне становлення детермінується взаємодією індивідуальних і соціальних чинників).

Змістовий блок передбачає досягнення під час професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності комплексу характеристик професійної компетентності: організаторських здібностей, комунікативних якостей; морально-етичних характеристик ставлення до інших людей; мотиваційних чинників; особистісного характеру, емоційності; психодинамічних характеристик; інтелекту, здатностей та готовностей перетворювати їх на особистий управлінський інструментарій з використанням у професійній діяльності; психологічно значущі якості особистості менеджера соціокультурної діяльності; здібності до стратегічного та системного мислення, практичного досвіду роботи, педагогічні вміння.

Процес формування професійної компетентності реалізувався за допомогою циклу дисциплін, зміст яких знаходить своє відображення у державних стандартах та навчальній документації (навчальних планах та робочих програмах), з яких виокремлено завдання та удосконалено зміст дисциплін нормативної та варіативної частин.

Нормативна частина професійної підготовки менеджерів соціокультурної діяльності за освітнім рівнем бакалавр включає цикли загальної та професійної підготовки. Варіативна частина за освітнім рівнем бакалавр поділяється: за вибором університету (психологія загальна, психологія дитяча, педагогіка

дозвілля) та за вибором спеціалізації «Туризм» та «Готельно-ресторанна справа» (основи туристичного обслуговування, туристське країнознавство для дітей, організація готельного господарства, рекреаційні комплекси світу, товарознавство в галузі, гігієна і санітарія в галузі, організація ресторанного господарства, устаткування закладів готельно-ресторанного бізнесу).

Нормативна частина професійної підготовки за освітнім рівнем магістр включає цикли: професійно-орієнтованої гуманітарної та соціально-економічної, професійної та практичної підготовки (психологія управління в соціокультурній сфері); варіативна частина за вибором університету та за спеціалізацією «Туризм» та «Готельно-ресторанна справа» (технології туристичної діяльності, міжнародна готельна індустрія, бізнес-планування в готельно-ресторанному бізнесі, інноваційні технології у готельному господарстві, реінжиніринг бізнес процесів).

Програми спеціальних навчальних модулів наповнюють методичними компонентами для формування професійної компетентності майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності шляхом організації проблемного навчання для вирішенні функціональних професійних завдань. Розроблені навчальні плани та робочі програми забезпечили послідовність вивчення цих курсів, а їх змістовне наповнення сприяло оптимізації міждисциплінарних зв'язків.

Організаційні форми, методи, засоби та методичне забезпечення дисциплін означено в процесуальному блоці моделі, а саме: форми (лекція, семінар, практичні заняття, самостійна та лабораторна роботи, індивідуальні заняття, наукові конференції, тренінги, брейн-ринги, вікторини, ділові ігри, інтегровані та бінарні заняття, екскурсії, вебінари, майстер класи); методи (словесні, наочні, практичні, проблемні, використання інформаційних технологій, інтерактивні, тестування, захист розробок, інформаційні засоби); засоби (навчальні програми, рекомендації, опорні конспекти лекцій, наочні, технічні, комп'ютерні, тестові завдання, плани семінарів, комп'ютерне тестування).

В освітньому процесі менеджерів соціокультурної діяльності реалізовано міждисциплінарні зв'язки, які наскрізно забезпечуються через усі сегменти навчання як каталізатори оптимальності обраних методик. Кожен курс зі спеціальних дисциплін передано наступному викладачеві, який відповідно до загальної концепції вибудовує програми авторського курсу, здійснює моніторинг (вхідний, проміжний, контрольний) формування соціо-інформаційної компетентності, відповідних потрібному рівню. Керуючись результатами, викладач вибудовує індивідуальну траєкторію роботи зі студентом. На виході курсу через участь студента в наукових конференціях, виставках або конкурсах діагностується, наскільки успішно проведено коригування.

Встановлено, що: загальна схема організації освітнього процесу залежить від системності та надання можливості отримати суспільну оцінку кожному студенту залежно від індивідуальних здібностей і перспектив працевлаштування; моніторинг менеджерів соціокультурної діяльності здійснюється через реалізацію практичних проєктів (презентації, конкурси, круглі столи, ярмарки вакансій); якість освітнього процесу залежить від методологічних інновацій і формування професійного інструментарію всередині кожної дисципліни, яка є частиною інформаційно-освітнього середовища; когнітивні технології в умовах інформаційно-освітнього середовища дозволяють створювати умови для розуміння кожним студентом вхідної інформації; формування соціо-інформаційної компетентності у студентів, під якою розуміється сукупність умінь використовувати інформацію та пошук з різних джерел (уміння конспектувати, викладати власні думки відповідно до норм мови і правил логіки; анотувати, здійснювати короткі структуровані записи змісту книг, статей, виступів, теле-, відео- та інших матеріалів; уміння збирати та зіставляти інформацію із заданої проблеми, отриману з різних джерел, за визначеними критеріями, використовувати технічні засоби отримання інформації; вміння використовувати програмні засоби отримання інформації тощо).

Результативний блок моделі передбачав перевірку досягнення мети професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності в умовах інформаційно-освітнього середовища. Досягнення результату ґрунтується на діагностиці розвитку сформованості професійної компетентності соціо-інформаційного управління, на основі критеріїв (мотиваційного – управлінсько-педагогічного, когнітивно-діяльнісного – комунікативного, акмеологічно-творчого), їх рівнів (задовільного, відповідного, відмінного) та показників сформованості розроблено діагностичний апарат, який уможливив вияви загального рівня сформованості. Оцінювання кожного з показників (А1, А2, А3, ... А19) сприяло визначенню загального рівня сформованості соціо-інформаційної компетентності майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності під час професійної підготовки.

Організаційно-педагогічні умови вдосконалення професійної підготовки менеджерів соціокультурної діяльності в умовах інформаційно-освітнього середовища спрямовано на інтеграцію та диференціацію сучасних наукових знань; відбір та запровадження інноваційних засобів, форм і методів організації та поєднання теоретичної і практичної складових освітнього процесу у ЗВО, підтримку компетентнісного рівня менеджерів упродовж професійної діяльності.

Створення відкритого інформаційно-освітнього середовища професійної підготовки менеджерів соціокультурної діяльності уможливило удосконалення системи освітнього процесу, сприяло візуалізації його об'єктів (забезпечило доступ, мобільність, інноваційність, зрозумілість), індивідуалізації використання цифрових технологій, що підвищило рівень цифрової складової соціо-інформаційної компетентності.

Спроектоване інформаційно-освітнє середовище ЗВО включає складові: освітню (Е-середовище: електронний навчальний кабінет викладача – е-НК (WEB-room); електронний кабінет модератора; електронний кабінет студентів/батьків; засоби створення і зберігання Е-портфоліо навчального процесу; засоби створення та зберігання Е-портфоліо студентів та викладачів);

інформаційну (електронні бази (репозитарії, WEB-бібліотеки), що містять адаптований до завдань і специфіки закладу навчальний контент); управлінську (систему управління освітнім процесом на рівні групи (денного навчання, навчальних груп заочного, дистанційного або мережевого навчання) суб'єктів навчання (викладачів, студентів, батьків), на рівні навчального закладу (керівник, модератори, викладачі); надає можливість покращення традиційних форм та засобів навчання, навчально-дослідницької, науково-методичної діяльності студентів і викладачів.

У ЗВО необхідно підвищити рівень використання електронних ресурсів у професійній підготовці менеджерів соціокультурної діяльності та в їх професійній сфері; розробити форми співтворчості учасників освітнього процесу (викладач, студент, роботодавець). Особливість і унікальність освітньо-практично-сервісної асиміляції процесу формування соціоінформаційної компетентності майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності в інформаційно-освітньому середовищі полягає в уможливленні забезпечення потреби споживача освітніх послуг.

Запропонована модель системи професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності в умовах інформаційно-освітнього середовища лабільно реагує на запити та зміни середовища: пошук контенту відповідно до інтересів; задоволення індивідуальних потреб темпу та рівня сприйняття масиву інформації; постійна модернізація стилю та форм молодіжної культури; зв'язок освітньої та професійної діяльності.

Розроблена модель системи професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності в умовах інформаційно-освітнього середовища на основі компонентного аналізу, згідно з яким до неї входять взаємопов'язані цільовий, концептуальний, змістовий, процесуальний та результативний, що окреслюють інформаційно-освітнє середовище в новому контексті неперервного професійного розвитку. В подальшому виникає необхідність в об'єднанні освітніх інституцій в єдину мережу для загального

забезпечення секторальних та національних кордонів для вільного доступу здобувачів освіти до науково-освітніх інформаційних ресурсів.

Розділ 5. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ СИСТЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНО-ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

5.1. Структурно-змістове наповнення професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності в умовах інформаційно-освітнього середовища

Ефективність формування соціо-інформаційної компетентності майбутніх менеджерів СКД залежить від підвищення якості їх професійної підготовки, від змістового наповнення освітнього процесу ЗВО в умовах інформаційно-освітнього середовища.

Аналіз педагогічної теорії свідчить про суттєве зростання кількості наукових напрацювань, присвячених проблемі структурного наповнення змісту професійної підготовки майбутніх фахівців: Н. Дем'яненко [84], М. Кадемія, М. Корець, Н. Рідей, Л. Сущенко [363] та ін. Зокрема, створенням освітніх цифрових ресурсів для професійної підготовки та змістовим наповненням контентів займалися М. Жалдак, М. Кадемія, М. Корець, Л. Карташова [312], О. Семеніхіна [327; 328; 451; 329; 330]. Проте їх детальний аналіз дозволив з'ясувати, що сучасній теорії та методиці навчання і новітнім освітнім технологіям бракує фундаментальних досліджень з проблеми наповнення змістового компонента професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності в умовах інформаційно-освітнього середовища.

Вищий навчальний заклад самостійно визначає перелік дисциплін, практик та інших видів навчальної діяльності, необхідний для набуття означених Стандартом вищої освіти за рівнем вищої освіти «бакалавр» у межах спеціальності 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності» галузі знань 02 «Культура і мистецтво» компетентностей.

Стандарт [363] встановлює нормативний зміст професійної підготовки майбутніх менеджерів СКД, а саме вибір дисциплін, що забезпечують досягнення програмних результатів освітнього процесу. При описі окремих дисциплін, практик та інших видів навчальної діяльності потрібно визначити мету їх вивчення (компетентності, на формування яких спрямована певна дисципліна) та конкретні заплановані результати навчання, які забезпечать досягнення програмних результатів навчання.

У дослідженні ми використали наведений в Стандарті перелік компетентностей і програмних результатів навчання, та відповідно до зазначеного в документі самостійного формування профілю освітніх програм визначили додаткові компетентності і програмні результати навчання, які відповідають варіативній складовій конкретної спеціалізації.

Вищий навчальний заклад може присвоювати додаткову кваліфікацію в дипломі. За наявності відповідного обґрунтування, вищий навчальний заклад може запропонувати в освітній програмі професійні кваліфікації та умови їх присвоєння. Освітня, професійна та додаткова кваліфікації надаються випускнику на підставі виконаного навчального плану з обраної спеціалізації та позитивної оцінки на визначених в Стандарті формах атестації.

Прикладом є запропоновані кафедрою менеджменту та інноваційних технологій соціокультурної діяльності Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова додаткові спеціалізації, зазначені в навчальних планах (Додаток А, Б):

– за освітнім рівнем бакалавр та академічною кваліфікацією «Бакалавр соціокультурної діяльності»:

- 1) культурно-дозвіллева діяльність;
- 2) туризм;
- 3) медіаменеджмент;
- 4) готельно-ресторанна справа;

– за рівнем магістр та академічною кваліфікацією «Магістр соціокультурної діяльності. Викладач ВНЗ»:

- 1) культурно-дозвіллева діяльність;
- 2) туризм;
- 3) редагування;
- 4) готельно-ресторанна справа.

Відповідно до освоєння додаткових спеціалізацій майбутнім менеджерам СКД (Додаток А, Б) присвоюються додаткові кваліфікації в дипломі:

– за освітнім рівнем бакалавр та професійною кваліфікацією 1492 «Менеджер у сфері культури та відпочинку»:

- 1) 3414 Фахівець з організації дозвілля;
- 2) 3414 Фахівець з туристичного обслуговування;
- 3) 1492 Фахівець у видавничій діяльності;
- 4) 3414 Фахівець з готельно-ресторанного обслуговування;

– за рівнем магістр і професійною кваліфікацією 2447 «Професіонал у сфері управління соціокультурними проектами та програмами»:

- 1) 3474 Організатор культурно-дозвіллевої роботи з дітьми;
- 2) 2481.2 Туризмознавець;
- 3) 2421.2 Редактор ЗМІ;
- 4) 1315 Готельєр-ресторатор бізнесу.

Обсяг освітньої програми бакалавра з менеджменту соціокультурної діяльності: на базі повної загальної середньої освіти з рівнем знань в обсязі освітньої програми молодшого спеціаліста зі спеціальності 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності» (або іншої спорідненої середньої спеціалізованої освіти) – 240 кредитів ЄКТС (ECTS); обсяг освітньої програми бакалавра на основі ступеня молодшого бакалавра визначається (може бути скорочений) рішенням ЗВО.

Упровадження структурно-організаційної схеми інформаційно-освітнього середовища професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності, формування їх соціо-інформаційної компетентності сприяло підбору змістового наповнення вибірових дисциплін за спеціальністю 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності» галузі 02

«Культура та мистецтво» та проведення для викладачів спеціальності ряду вебінарів за темами:

Для досягнення поставленої мети були сформульовані завдання:

- уточнити структуру і зміст фахової підготовки майбутніх менеджерів СКД та проаналізувати варіативну складову їх фахової підготовки;
- визначити основні здатності та компетентності у професійній підготовці майбутніх менеджерів СКД;
- встановити їх функціональну проблематику (годинне навантаження), місце дисциплін в структурі підготовки бакалаврів та магістрів;
- розробити мету, зміст, завдання, міжпредметні зв'язки та компетентності, які мають бути сформовані.

Реалізацію процесуального наповнення освітнього процесу професійної підготовки менеджерів соціокультурної діяльності в умовах інформаційно-освітнього середовища забезпечували когнітивними технологіями як засіб ефективного застосування на практиці методів освітньої взаємодії в системі «Викладач – Інформаційно-освітнє середовище – Студент».

Основним документом, який визначає обсяг і перелік нормативних та вибіркових дисциплін, послідовність їх вивчення, форми проведення занять є навчальний план (Додаток А, Б), який розробляється на основі освітньо-професійної програми та освітньо-кваліфікаційної характеристики. За типовим планом ОКР «Бакалавр» напряму підготовки 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності» нормативна частина становить 3476 годин (Додаток А).

Цикл гуманітарних та соціально-економічних дисциплін становить 628 годин, цикл дисциплін фундаментальної та природничо-наукової підготовки – 1170 годин, професійної та практичної підготовки – 1680 годин, самостійного вибору закладу вищої освіти (ЗВО) – 960, самостійного вибору студента – 900 годин. За типовим планом ОКР «Магістр» напряму підготовки 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності» заплановано 2700 годин, з них на нормативну частину відведено 900 годин (Додаток Б).

Цикл професійно-орієнтованої гуманітарної та соціально-економічної підготовки (загально-професійної підготовки) становить 360 годин, цикл дисциплін професійної та практичної підготовки (дисципліни спеціальної підготовки) – 540 годин, самостійного вибору закладу вищої освіти (ЗВО) – 240, самостійного вибору студента – 720 годин. Важливою складовою професійної підготовки майбутніх менеджерів СКД є практика та науково-дослідницька робота і практика. За освітнім рівнем бакалавр на практичну підготовку відводиться 720 годин, з них порівну розподілено на культурологічну практику (позакредитну) педагогічну, виробничу, технологічну, стажистську та на підготовку бакалаврської роботи – по 180 годин та на курсову роботу – 60 годин.

Науково-дослідницька робота і практика (930 год) за освітнім рівнем магістр складається: з науково-дослідницької практики (135 год.), з науково-педагогічної практики (135 год), переддипломної практики (270 год) та підготовку магістерської роботи (300 год, із них 30 годин на курсову роботу).

За сучасними поглядами освітян, на професійну підготовку майбутніх менеджерів СКД 50% з обсягу освітньої програми має бути спрямовано на забезпечення загальних та спеціальних (фахових) компетентностей за спеціальністю, визначеною стандартом вищої освіти. Наведений у Стандарті перелік компетентностей і програмних результатів навчання не є вичерпним (Додаток Г).

Вищі навчальні заклади при формуванні профілю освітніх програм зазначають додаткові компетентності і програмні результати навчання, які відповідають варіативній складовій конкретної спеціалізації, в табл. 5.1, 5.2 наведено приклад за додатковою спеціалізацією «Менеджмент готельно-ресторанної справи» в межах галузі знань 02 «Культура» спеціальності 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності». Процес формування професійної компетентності реалізується за допомогою дисциплін, зміст яких знаходить своє відображення у *державних стандартах та навчальній документації* (навчальних та робочих планах і програмах).

Таблиця 5.1

Перелік компетентностей та результатів навчання з блоку дисциплін додаткової спеціалізації
 «Менеджмент готельно-ресторанної справи»
 освітнього рівня БАКАЛАВР галузі знань 02 «Культура»
 спеціальності 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності»

Додаткова кваліфікація: фахівець з організації готельно-ресторанного обслуговування

№з /п	Назва дисципліни	Кількість (кр.го д.)	Програмні результати навчання	Програмні компетентності	Примітка
1	Організація готельного господарства	5/150	Здатність науково обґрунтувати і оптимізувати технологічні процеси виробництва кулінарної, кондитерської продукції та надання готельно-ресторанних послуг з визначеними властивостями і якістю, управляючи асортиментом та якістю продовольчих товарів і предметів матеріально-технічного забезпечення в закладах готельно-ресторанного господарства. Здатність організувати та контролювати технологічні процеси виробництва і споживання готельно-ресторанного продукту (послуг) та готовність надання якісних послуг завдяки ефективній інноваційній діяльності та впровадженню останніх досягнень закордонного досвіду у сфері гостинності, умінь розв'язання проблемних ситуацій у процесі обслуговування споживачів.	Виробничо-технологічна галузева планувальна Організаційно-управлінська	
2	Рекреаційні комплекси світу	5/150	Аналізувати сучасний стан та перспективи ефективного й оптимального розвитку і розміщення всіх складових рекреаційних комплексів; застосовувати принципи й методи регулювання соціально-економічного розвитку рекреаційних регіонів; володіти методами аналізу потенціалу рекреаційно-туристичних регіонів та будувати їх раціональну територіальну організацію; оцінювати ефективність санаторно-курортної діяльності в країні, надавати рекомендації щодо організації спеціалізованих оздоровчих та медичних турів; проводити комплексні дослідження функціонування замкнених (цілісних) туристичних зон. Уміння використовувати надбання національних культур у сфері готельно-ресторанного бізнесу.	Виробничо-технологічна галузева Організаційно-управлінська	

Продовження Таблиці 5.1

3	Товарознавство в галузі	3/90	Уміння аналізувати, оцінювати та формувати асортимент основних груп споживчих товарів, користуватися нормативними документами та стандартами, організувати роботу із забезпечення належних умов транспортування, зберігання та реалізації товарів.	Виробничо-технологічна галузева	
4	Гігієна і санітарія в галузі	3/90	Здатність організувати й регулювати здоров'язберігаючу діяльність, спрямовану на збереження фізичного, соціального, психічного та духовного здоров'я свого та оточення; володіння знаннями та уміннями забезпечувати виконання технологічного процесу виробництва продукції з використанням нових видів професійного устаткування відповідно до нормативно-технологічної документації, санітарно-гігієнічних вимог, системи управління якістю, керувати технологічним процесом їх виробництва, здійснювати вхідний контроль сировини, матеріалів, що використовуються для їх виготовлення, та забезпечувати якість готової продукції; здатність організувати навчально-виробничий процес на основі відповідних нормативно-правових документів, науково обґрунтованих рекомендацій, положень та знань з технології та організації виробництва, технологічного обладнання, правил його експлуатації і норм санітарії, охорони праці, техніки безпеки, протипожежного захисту тощо; сприяння цілісному поєднанню професійного навчання з виробничою працею. Уміння здійснювати контроль щодо дотримання санітарно-гігієнічних вимог обслуговуючим персоналом.	Життя–здоров'язберігаюча Виробничо-технологічна галузева Виробнича компетентність педагога	
5	Організація ресторанного господарства	5/150	Здатність організувати та контролювати технологічні процеси виробництва і споживання готельно-ресторанного продукту, знаходити організаційно-управлінські рішення, в тому числі в нестандартних ситуаціях, і нести за них відповідальність; готовність до сервісної діяльності відповідно до рекреаційних потреб гостей, враховуючи їхні етнокультурні, історичні та релігійні традиції і застосовуючи сучасні сервісні технології, нові форми і способи обслуговування та впровадження останніх досягнень зарубіжного досвіду у сфері гостинності,	Організаційна на Сервісна компетентність Планувальна	

Продовження Таблиці 5.1

6	Устаткування закладів готельно-ресторанного бізнесу	3/90	здатність і готовність раціонально використовувати просторові та матеріальні ресурси; здатність і готовність проектувати процес надання основних і додаткових послуг у засобах розміщення та технологічний процес виробництва продукції ресторанного господарства; здатність і готовність планувати процес надання послуг, пов'язаних з діяльністю ресторанних та готельних закладів.	Інженерно-технічна Технологічно-Галузева Планувальна Організаційно-управлінська	
7	Стандартизація, сертифікація і метрологія	3/90	Застосування теоретичних положень з вимірювань у діяльності підприємств: – підготовки, проведення та аналізу результатів вимірювань на підприємствах в межах професійної діяльності; – організації на підприємствах метрологічної діяльності, робіт зі стандартизації, сертифікації; – застосування основних положень стандартів на підприємствах в межах професійної діяльності; – підготовки та проведення робіт на підприємствах із сертифікації продукції, послуг, систем управління якістю; - здатність і готовність здійснювати контроль якості надання послуг підприємствами готельного та ресторанного бізнесу	Контрольно-Виробничо-технологічна галузева Організаційно-управлінська	
8	Управління якістю продукції та послуг в готельно-ресторанному господарстві	3/90	Уміти володіти знаннями та готовність до застосування інноваційних технологій продукції для раціонального, дієтичного, санаторно-курортного харчування відповідно до нормативно-технологічної документації, системи управління якістю, етнокультурних, релігійних традицій та сучасних тенденцій презентації страв з використанням нових видів професійного устаткування, забезпечуючи виробничу санітарію та техніку безпеки для формування і надання готельно-ресторанного продукту (послуг) відповідно до вимог споживачів.	Виробничо-технологічна галузева Організаційно-управлінська	

Таблиця 5.2

Перелік компетентностей та результатів навчання з блоку дисциплін
 додаткової спеціалізації «Менеджмент готельно-ресторанної справи»
 освітнього рівня МАГІСТР галузі знань 02 «Культура»
 спеціальності 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності»
 Додаткова кваліфікація: готельєр-ресторатор

№ з/п	Назва дисципліни	Кількість (кр.год.)	Програмні результати навчання	Програмні компетентності	Примітка
1	Міжнародна готельна індустрія	5/150	Володіння навичками з обґрунтування стратегічних цілей діяльності підприємств готельно-ресторанного бізнесу на основі системного аналізу. Уміти вирішувати стратегічні проблеми у сфері гостинності. Володіти навичками обґрунтування управлінських рішень та спроможності забезпечувати їх правомочність.	Інструментальні Міжособистісні Системні	
2	Бізнес-планування в готельно-ресторанному бізнесі	5/150	Уміти реалізовувати проекти, приймати рішення у складних умовах, що потребують застосування нових підходів та прогнозування. Вивчати маркетингову діяльність та вживати комплекс маркетингових заходів впливу на ринок і конкурентну позицію підприємства у сфері готельно-ресторанного бізнесу.	Інструментальні Міжособистісні Системні	
3	Інноваційні технології у готельному господарстві	4/120	Знати методи комплексного оцінювання ефективності інновацій у готельно-ресторанному бізнесі. Уміти проводити дослідження, спрямовані на визначення інноваційного потенціалу підприємств готельно-ресторанного бізнесу та оцінювання економічної ефективності впровадження інновацій.	Інструментальні Міжособистісні Системні Виробничо-технологічна галузева компетентність	
4	Рейнжиніринг бізнес-процесів	4/120	Уміти орієнтуватися в чинній законодавчо-нормативній базі з питань функціонування закладів готельно-ресторанного бізнесу. Володіти практичними навичками роботи з комп'ютерною технікою. Уміти проводити аналіз діяльності підприємства, визначати рівень його конкурентоспроможності, надавати пропозиції щодо формування нових конкурентних переваг підприємств готельно-ресторанного бізнесу.	Інструментальні Системні Виробничо-технологічна галузева компетентність	

У процесі вивчення цих документів було проаналізовано завдання та зміст дисциплін нормативної та варіативної частин.

Нормативна частина професійної підготовки менеджерів СКД за освітнім рівнем бакалавр включає цикли: *загальної підготовки* («Українська мова за професійним спрямуванням»), «Історія української державності», «Українська культурна спадщина», «Філософія», «Іноземна мова»); фундаментальної, природничо-наукової підготовки («Сучасні інформаційні технології», «Безпека життєдіяльності», «Екологічне природопізнання», «Безпека життєдіяльності». «Екологія», «Вікова фізіологія і валеологія», «Соціальні комунікації», «Основи наукових досліджень», «Соціокультурна анімація», «Основи медичних знань», «Соціальна демографія та етнографія»); *професійної підготовки* («Соціальна та культурна антропологія», «Основи маркетингових досліджень соціокультурної діяльності», «Історія культури та мистецтв», «Інклюзивні технології СКД», «Психолінгвістичні основи соціокультурної діяльності», «Професійна етика», «Моніторинг світового ринку послуг», «Реклама в соціокультурній сфері», «Основи творчої діяльності в галузі», «Зв'язки з громадськістю в соціальній сфері», «Правове забезпечення соціокультурної діяльності», «Вступ до спеціальності», «Соціокультурна діяльність», «Соціокультурне проектування», «Менеджмент у соціокультурній сфері», «Маркетинг у соціокультурній сфері», «Економічні основи соціокультурної діяльності», «Культура для дітей»).

Варіативна частина за освітнім рівнем бакалавр поділяється:

– за вибором університету («Психологія загальна», «Психологія дитяча», «Соціальна психологія», «Педагогіка дозвілля», «Екологія особистості», «Соціологія культури», «Психологія менеджменту», «Іміджелогія»)

– за вибором спеціалізації («Культурно-дозвіллева діяльність», «Туризм», «Медіаменеджмент», «Готельно-ресторанна справа»), зміст яких пронизаний тематикою професійно-спрямованих дисциплін.

Цикл за вибором спеціалізації за освітнім рівнем бакалавр містить такі програми:

– спеціалізація «Культурно-дозвіллева діяльність»: «Організація та проведення культурно-дозвіллевих програм», «Соціологія дозвілля дітей», «Технології культурно-дозвіллевої діяльності», «Творчий розвиток дитини», «Менеджмент індустрії дозвілля», «Основи сценарного мистецтва», «Оформлення свят та масових заходів», «Соціокультурна робота за кордоном»;

– спеціалізація «Туризм»: «Дитячий та сімейний туризм», «Дитячий рекреаційний туризм та курортологія», «Основи туристичного обслуговування», «Туристське країнознавство для дітей», «Управління у сфері дитячого туризму», «Рекреаційно-розважальні технології в туризмі», «Крос-культурний менеджмент в дитячому туризмі», «Туроперейтінг»;

– спеціалізація «Медіаменеджмент»: «Медіаекономіка та медіаринок», «Теорія та історія медіа», «Медіакультура», «Медіапедагогіка», «Теорія ЗМІ та журналістики», «Медіапланування та управління контентом», «Візуалізація в медіакомунікаціях», «Управління персоналом в медіа»;

– спеціалізація «Готельно-ресторанна справа»: «Організація готельного господарства», «Рекреаційні комплекси світу», «Товарознавство в галузі», «Гігієна і санітарія в галузі», «Організація ресторанного господарства», «Устаткування закладів готельно-ресторанного бізнесу», «Стандартизація, сертифікація і метрологія», «Управління якістю продукції та послуг в готельно-ресторанному господарстві».

Нормативна частина за освітнім рівнем магістр містить цикли: професійно-орієнтованої гуманітарної та соціально-економічної підготовки («Філософія освіти», «Освітня політика», «Педагогіка вищої школи», «Психологія вищої школи»), професійної та практичної підготовки («Психологія управління в соціокультурній сфері», «Сучасні технології соціокультурного проектування», «Методика викладання фахових

дисциплін», «Ринок соціокультурних послуг для дітей», «Ресурсне забезпечення менеджменту соціокультурної діяльності»).

Освітній рівень магістр теж включає варіативну частину за вибором університету («Правове забезпечення управління в соціокультурній діяльності», «Методологія наукових дослідження в галузі соціокультурної діяльності») та за вибором спеціалізації: «Культурно-дозвілєва діяльність» («Управління культурно-дозвілєвими програмами та проектами», «Основи режисури та організації масових дозвілєвих заходів», «Діяльність культурно-дозвілєвих організацій», «Продюсування соціокультурних програм та проектів»), «Туризм» («Технології туристичної діяльності», «Управління проектами у сфері дитячого та сімейного туризму», «Інноваційний туристичний менеджмент», «Брендинг туристичних дестинацій», «Редагування» («Ринок медіаресурсів», «Редагування дитячих медіапрограм», «Управління у сфері медіакультури», «Інформаційні та медіаосвітні технології»), «Готельно-ресторанна справа» («Міжнародна готельна індустрія», «Бізнес-планування в готельно-ресторанному бізнесі», «Інноваційні технології у готельному господарстві», «Реінжиніринг бізнес процесів»).

Вивчення цих дисциплін охоплює весь період навчання бакалавра з менеджменту організацій – чотири роки, а за ступенем магістра – два роки. Термін підготовки, ми умовно поділили його на два етапи, – базовий та професійний.

Відповідність цих етапів готовності для кожного курсу, що вивчається, встановлена за допомогою таких ознак: місце та послідовність дисциплін, поетапність і структурна чіткість освітнього процесу, вимоги до знань і вмінь майбутнього менеджера СКД.

Зазначені дисципліни передбачають наповнення програм формувальним змістом компонентів професійної компетентності майбутніх менеджерів СКД із застосуванням проблемного навчання у вирішенні різноманітних професійних завдань, тому ми включили їх до змістово-формуального блоку

моделі. Навчальні плани дають уявлення про послідовність вивчення цих курсів, а їх змістовне наповнення дало змогу виявити міждисциплінарні зв'язки.

У ЗВО, де відбувається підготовка спеціалістів зі спеціальності 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності», повинна функціонувати система забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти (система внутрішнього забезпечення якості), яка передбачає здійснення наступних процедур і заходів: визначення принципів та процедур забезпечення якості вищої освіти; здійснення моніторингу та періодичного перегляду освітніх програм; щорічне оцінювання здобувачів вищої освіти, науково-педагогічних та педагогічних працівників ЗВО та регулярне оприлюднення результатів такого оцінювання на офіційному веб-сайті ЗВО, на інформаційних стендах та в будь-який інший спосіб; створення умов для підвищення кваліфікації педагогічних, наукових і науково-педагогічних працівників; забезпечення наявності необхідних ресурсів для організації освітнього процесу, зокрема самостійної роботи студентів, за кожною освітньою програмою; застосування наявності інформаційних систем для ефективного управління освітнім процесом; забезпечення публічності інформації про освітні програми, ступені вищої освіти та кваліфікації; створення ефективної системи запобігання та виявлення академічного плагіату в наукових працях працівників вищих навчальних закладів і здобувачів вищої освіти.

Вищеозначені заходи задовольняє цифровізація освітнього середовища, завдяки якому учасники освітнього процесу можуть: самостійно та під керівництвом отримувати знання в зручний час; самостійно працювати з методичними матеріалами на будь-якому гаджеті; отримувати консультації, поради, оцінки викладача в режимі онлайн; віддалено взаємодіяти з викладачем і між собою за допомогою чатів, форумів і вебінарів.

Головною вимогою до реалізації цифрових трансформацій освітнього середовища в ЗВО повинна бути персоналізація, заснована на майстерності і інтерактивності. Персоналізація необхідна для задоволення унікальних потреб

кожного студента. Основна увага має бути акцентованою на майстерності, щоб створити умови для глибокого розуміння студентами концептуальних питань.

Цифрові технології роблять освіту доступнішою для людей з обмеженими можливостями. ІОС наповнене електронними методичними матеріалами у форматі гіпертексту і мультимедіа (графічна наочність, аудіо, відео), в результаті процес засвоєння нових знань доступніший та мобільніший. Завдяки інтерактивним можливостям студенти ефективно засвоюють навчальні матеріали за допомогою віртуальних лабораторних практикумів і тренажерів. Великою популярністю серед студентів в ІОС навчального процесу менеджерів СКД користуються відео-лекції, які зберігаються в е=кабінеті викладача. Перевага їх полягає в повторному перегляді при повторенні чи закріпленні навчального матеріалу, чи професійних навичок і має цілу низку переваг.

ІОС в процесі професійної підготовки майбутніх менеджерів СКД надає студентам наступні переваги:

- цілодобовий доступ до методичних матеріалів ЕР різних дисциплін та курсів, можливість коригувати навчання та засвоєння програми в зручний для себе час;
- темп та гнучкий графік освітнього процесу, вибірковість вивчення та повторного закріплення, що забезпечує індивідуальну траєкторію освітнього процесу;
- оцінка результатів навчання стає більш об'єктивною, знижується психологічна напруженість при спілкуванні і виконанні тестових завдань.

Під час навчання в ІОС студенти заочної форми навчання отримують необхідні знання і вміння та формують професійні компетентності в тому ж обсязі, що і студенти очного відділення.

ІОС створює комфортні умови для професійної діяльності та мобільності викладачів і науковців, а саме:

- формування цифрової компетентності викладача та здатностей впроваджувати цифрові технології в процес професійного становлення майбутніх менеджерів СКД в умовах ІОС;

- можливість наповнення, корекції та збереження портфоліо викладача різними науково-методичними матеріалами;

- унаочнення та використання різноманітних форм, методів та засобів для подання змісту дисципліни в ЕК;

- урізноманітнення освітнього процесу із залученням його учасників до активізації самопідготовки для створення та використання різних технологій у побудові проектів за професійним спрямуванням;

- використання основного аудиторного часу для пояснення найбільш важливої інформації дисципліни, для навчання за допомогою активних та інтерактивних методів з використанням проблемного навчання;

- охоплення та активізація більш широкої аудиторії учасників (споживачів) освітніх послуг з використанням ЕР ІОС;

- мобільність та збільшення траєкторії професійної діяльності викладача, науковця, споживача освітніх послуг;

- залучення до освітнього процесу та включення в ІОС роботодавців з метою максимально адаптувати освітній процес до професійного середовища.

Освітній процес в ІОС реалізується в наступних формах, які відрізняються одна від одної розподілом робіт між аудиторними і ЕР, методами організації та управління освітнім процесом: традиційне навчання з веб-підтримкою (web-facilitated learning, 1–30% курсу реалізується в мережі; система електронного навчання використовується для надання студентам навчальних матеріалів, з якими вони працюють переважно самостійно); змішане навчання (blended learning, 30–70% курсу реалізується в мережі; навчання в аудиторії поєднується із заняттями в мережі); повне онлайн навчання (online learning, понад 80% курсу в мережі, часто без очної взаємодії зовсім).

Надаємо перевагу змішаній формі використання ЕР в ІОС, оскільки ця форма дозволяє:

- з одного боку, підвищити якість очного і очно-заочного навчання та ефективність освітнього процесу:

- з іншого боку, оптимізувати розподіл часу викладача, звільнити його від частини аудиторного навантаження (передусім, від частини лекцій) і вивільнити до 30–50% його робочого часу на залучення учасників до наукової роботи.

5.2. Організація та проведення експериментального педагогічного дослідження

Викладений теоретичний та практичний аналіз досліджень, отриманих у попередніх розділах та роботах науковців, дозволив визначити поетапність проведення педагогічного експерименту. Його результати забезпечують доказову базу для об'єктивності перевірки правильності гіпотези, яка полягає в ефективності професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності за рахунок упровадження науково обґрунтованої системи їх професійної підготовки в умовах інформаційно-освітнього середовища, відповідно до розроблених та запроваджених концептуальних положень, науково-методичного, організаційно-педагогічного, інформаційно-аналітичного та матеріально-технічного забезпечення пізнавальної діяльності у ЗВО.

Педагогічний експеримент використовувався з метою розроблення коригування, упровадження та відповідного удосконалення теоретичних і методичних ідей з проблеми дослідження. Педагогічний експеримент сприяв вирішенню основного завдання дослідження, сутність якого полягає в результативності сформованості компетентностей та ефективності запропонованої моделі системи професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності в умовах інформаційно-освітнього середовища

ЗВО, яка забезпечує освітній процес галузі знань 02 «Культура і мистецтво» за спеціальністю 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності».

У педагогічному експерименті перевірено припущення, що ефективність професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності збільшиться за рахунок упровадження науково обґрунтованої системи професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності в умовах інформаційно-освітнього середовища відповідно до розроблених та запроваджених концептуальних положень і науково-методичного, організаційно-педагогічного, інформаційно-аналітичного та матеріально-технічного забезпечення пізнавальної діяльності у ЗВО.

Педагогічний експеримент (ПЕ) – метод пізнання шляхом предметно-практичного перетворення об'єкта з метою верифікації (перевірки) гіпотез, коли дослідник маніпулює змінними та спостерігає ефекти як результат втручання в природу об'єкта. Відрізняється від інших методів пізнання впливом на об'єкт, що дає можливість дослідити причинно-наслідкові зв'язки, глибоко проникнути в сутність явищ. Ці переваги супроводжуються деякими недоліками, можливістю деформації або втрати об'єкта дослідження.

У сфері соціокультурної діяльності ПЕ, зокрема формування соціоінформаційної компетентності в процесі професійної підготовки майбутніх менеджерів СКД в умовах ІОС, використовується переважно для перевірки ефективності нових форм, методів і моделей цифровізації освітнього процесу. ПЕ – це засіб отримання інформації про кількісні та якісні зміни показників об'єкта в результаті дії на нього деяких факторів, які управляються і контролюються.

Він базується на предметно-практичному перетворенні об'єктів відповідно до гіпотези в умовах його мікромасштабного існування. ПЕ дає змогу вирішувати такі завдання: по-перше, вивчати явища в чистому вигляді, коли штучно можна усунути різного роду побічні та фонові фактори; по-друге, досліджувати властивості об'єкта в штучно створених екстремальних умовах; по-третє, багаторазово відтворювати перебіг процесу в строго фіксованих та

керованих умовах; по-четверте, планомірно вимірювати та варіювати різні умови для отримання шуканого результату.

Важливо те, що ПЕ дає змогу виявити нові властивості об'єкта, перевіряти гіпотези, передбачити майбутнє об'єкта, демонструвати явище в навчальних цілях. Як метод наукового пізнання ПЕ досліджує предметно-практичні трансформації об'єкта і використовується для перевірки гіпотез шляхом застосування операцій зміни умов експерименту дослідником (ученим) для моніторингу його (об'єкта) модернізації і набуття нового стану; уможлиблює визначення причинно-наслідкової взаємодії з метою встановлення чинників впливу і системного аналізу процесу або явища; переважно використовується для перевірки ефективності нових форм, методів і моделей організації, управління якістю освітніх систем ЗВО; засіб отримання, накопичення, узагальнення та систематизації інформаційного базису параметрального оцінювання за показниками, рівнями та критеріями; кількісні та якісні зміни стану, ефективності функціонування, розвитку об'єкта в результаті впливу чинників, які моделюються – програмуються, імітуються, управляються і контролюються у розроблених моделях для прогнозування розвитку освітньої системи [164].

Програма і методика дослідно-експериментальної роботи розроблялися на основі науково обґрунтованих методів експериментальних досліджень Дж. Гласса [63], Дж. Стэнли [63], Н. Кремера [182], Е. Личковського [201], П. Свердан [201]. Побудова програми ПЕ охоплює формування методологічного та методичного розділів. Розробка методичного розділу програми експерименту включає побудову методики ПЕ, планування його процедур.

Побудова методики ПЕ передбачає наступні операції: вибір або розробку методичної схеми експерименту, засобів перетворення об'єкта, виявлення часу експерименту, розробку засобів. Завершальним етапом експериментального дослідження є інтерпретація результатів, яка забезпечує перехід від зафіксованих на попередньому етапі фактів дійсності до фактів науки, а через них – до нових ідей та теорій, а також до практичних

рекомендацій. Багатий досвід проведення ПЕ, накопичений у сучасній науці, дає змогу визначити його типові недоліки:

- 1) відсутність чіткості в постановці цілей та формулюванні завдань;
- 2) недостатня чіткість моделі, яка перевіряється;
- 3) непродуманість методики експерименту, процедур, показників, схем спостереження, вимірювання, порівняння;
- 4) недостатність аналітичного забезпечення експерименту, аналізу його гіпотез, визначення переваг і недоліків, обґрунтування рекомендацій.

Незважаючи на те, що останнім часом авторитет ПЕ, як ефективного критерію істини, дещо знизився, він залишається найбільш розвинутим методом наукового пізнання. При цьому найбільш рельєфними є такі тенденції його розвитку.

По-перше, інтенсивно розвиваються галузі науки, в яких починає широко впроваджуватися експериментальний метод.

По-друге, швидко розвивається модельне, математичне та мисленнєве моделювання, яке є особливо ефективним у дослідженнях з недоступними та унікальними об'єктами.

По-третє, як і будь-який метод досліджень складається: з побудови методичного розділу програми експерименту (побудова методики експерименту; планування експерименту, попередня оцінка експерименту, підготовка умов та об'єктів експерименту); технології побудови програми експерименту (формулювання пізнавальної проблеми, побудова методологічного розділу програми експерименту, формулювання цілей та завдань експерименту, висування гіпотези експерименту, емпірична інтерпретація операційних понять, побудова загальної моделі експерименту), побудова методики експерименту (вибір або розробка методичної схеми експерименту, вибір або розробка засобів перетворення об'єкта, визначення часу експерименту, розробка засобів і методик вимірювання та контролю, розробка методик аналізу результатів, прийоми та засоби вимірювання, засоби та форми подання вихідної інформації, методики розрахунків, методики

емпіричного аналізу, похибки вимірювання, прийоми контролю за перебігом експерименту, методики теоретичного аналізу, підготовка умов та об'єктів експерименту.

Сучасні експерименти все частіше забезпечуються досконалими методиками спостереження та вимірювання цифровими засобами. Головна мета дослідно-експериментальної роботи полягала в експериментальній перевірці структурно-організаційної системи професійної підготовки майбутніх менеджерів СКД в умовах інформаційно-освітнього середовища. Завдання педагогічної діагностики – внутрішня і зовнішня корекція у разі неправильної оцінки результатів чи визначенні недоліків у процесі професійної підготовки майбутніх менеджерів СКД в мовах ІОС.

Багатовекторність предмета дослідження системи професійної підготовки майбутніх менеджерів СКД в умовах інформаційного середовища зумовила проведення комплексного педагогічного експерименту. Для реалізації експериментальних досліджень системи професійної підготовки майбутніх менеджерів СКД в умовах ІОС застосовано комплекс методів експериментальної роботи.

Мета експериментальної перевірки полягала у виявленні ефективності запропонованої моделі системи професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності в умовах інформаційно-освітнього середовища, основними складовими якої є взаємопов'язані блоки моделі: цільовий, концептуальний, змістовий, процесуальний та результативний. Відповідно до мети експерименту було сформульовано такі завдання:

- формування навчально-професійної спрямованості та провідних мотивів професійної діяльності майбутнього менеджера СКД;
- забезпечення наповнення змістової складової освітнього процесу для досягнення якості формування професійної соціо-інформаційної компетентності майбутнього менеджера СКД;
- цифровізація освітнього середовища професійної підготовки майбутніх менеджерів СКД.

– визначення критеріїв ефективності розробленої моделі системи професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності в умовах інформаційно-освітнього середовища ВНЗ;

– означення траєкторії експериментальної площадки закладів вищої освіти та з'ясування початкового стану суб'єктів експерименту;

– перевірка ефективності навчання за запропонованою моделлю в процесі вивчення циклу варіативних дисциплін за вибором студента шляхом порівняння кінцевих показників вибраних критеріїв із вхідними;

– визначення факторів, що впливають на ефективність сформованості компетентності майбутнього менеджера СКД в умовах інформаційно-освітнього середовища.

В експериментальному дослідженні взяли участь загалом 698 студентів, із них до КГ увійшло 348 осіб, до ЕГ – 350. Експериментальною базою дослідження було обрано Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, Хмельницький національний університет, Рівненський державний гуманітарний університет, Харківську державну академію культури, Київський національний університет культури і мистецтв, ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника». Кінцевим етапом експерименту є інтерпретація інформаційних даних встановлених результатів попереднього етапу до науково доведених фактів. Результатом експерименту стане оцінювання сформованості рівня професійної соціо-інформаційної компетентності майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності в умовах інформаційно-освітнього середовища ЗВО.

Програма дослідження виконувалася в чотири етапи, кожний із яких поєднував комплекс операцій:

1. Мотиваційно-спонукально діагностичний полягає у дослідженні вивчення бажання майбутніх менеджерів СКД працювати в соціокультурній сфері, визнання корисності своєї професійної діяльності, важливості організації та управління процесами

підприємства, інтерес до управлінської діяльності в соціокультурній сфері, потяг до комунікації, самовираження та самоствердження, до підвищення індивідуального статусу, престижу, прагнення творчої роботи.

2. Констатувальний етап поєднує в собі розробку методологічного та методичного розділів програми експерименту, формування необхідних умов для його проведення.

3. Контрольно-системний. Це етап, основним змістом якого є предметно-практична діяльність експериментатора: іспит, спостереження, контроль змінних, управління експериментом тощо.

4. Формувально-моніторинговий етап присвячений перетворенням експериментального факту у факт науки.

Мотивація праці є важливою функцією управління, завданням якої є вивчення мотивів і особливостей поведінки, а головне – вплив на потреби й інтереси з метою управління поведінкою працівників в напрямі підвищення рівня продуктивності праці в соціокультурному середовищі. Такої позиції дотримується більшість дослідників проблеми управління і мотивації працівників (К. Альдерфер, Д. Адамс, Ф. Герцберг, Д. МакКлелланд, А. Маслоу [247] та ін.). Проблема забезпечення ефективного мотиваційного механізму управлінців соціокультурної діяльності привертає увагу науковців: Н. Бахмат [177], Н. Кочубей [177; 179], В. Локшина [232; 207], О. Семеніхіна [327; 328; 451; 329; 330] та ін.

На підставі аналізу наукових джерел можна констатувати, що в сучасній психології під мотивом розуміють внутрішнє спонукання особистості до того або іншого виду активності (діяльність, спілкування, поведінка), пов'язаного із задоволенням певних потреб. Тому мотивами майбутніх менеджерів СКД можуть виступати ідеали, інтереси, переконання, соціальні настанови та цінності особистості.

За всіма цими ознаками мотивації стоять потреби майбутніх менеджерів СКД: біогенні, психогенні, соціогенні. Потреба майбутніх професіоналів

соціокультурного менеджменту полягає в активності, спрямованій на її задоволення в професійній діяльності, яке супроводжується суб'єктивним потягом до насолоди або, навпаки, відстороненням від відчуття неприємності.

Практика показує, що багато видів потреб диференціюються за різними критеріями, зокрема такими як значущість для життя і розвитку суб'єкта (мотиви, що відповідають базовим потребам, і самостійні мотиви особистісного розвитку), соціальна адекватність мотивації (нормативні, бажань, заборонені мотиви та ін.), місце в ієрархії потребо-мотиваційної сфери (мотиви сенсоутворюючих видів діяльності та підпорядковані їм – мотиви-стимули, спонукаючі до дій у конкретних ситуаціях тощо).

Отже, у мотиві знаходить відображення інтегрована дія всіх потреб, завдяки чому він викликає однотипну поведінку, а не декілька окремих вчинків або дій. При цьому можливі різні комбінації потреб – залежно від їхньої сили, спрямованості, цільності, характеру зв'язків між ними. Серед типово людських потреб багато є таких, що можуть задовольнятися лише на фоні декількох інших. І. Імедадзе відносить до них «потребу успіху», «потребу досягнення», «потребу самоактуалізації».

Кожна більш або менш розгорнута діяльність містить мотиваційні основи поряд з іншими, також і потреби, що пов'язані із самим процесом діяльності. Адже «суб'єкт... реалізує не лише систему потреб вітального або утилітарно-практичного рівня, що дозволяє йому відтворювати (відновлювати) витрати життєвих сил і енергії, але й активно розвивається, формує соціальний і професійний досвід, розкриває і вдосконалює грані своєї індивідуальності, здібностей, таланту і в кожному окремому випадку має перспективи їх розгортання у вигляді кар'єри, самоактуалізації та ін.».

Спонування до активності людини можуть бути надзвичайно різноманітними, обумовленими не одним, а кількома взаємопов'язаними і взаємодіючими у певній системі чинниками. Природа цих спонувань обумовлюється різноманітними потребами, кожна з яких відрізняється своїм змістом, силою, значущістю в суб'єктивному усвідомленні індивіда. «У

людини одночасний прояв і дія мотиваційних чинників різного походження являє собою практично постійний фон життя», – зазначає В. Вілюнас.

Перша спроба представити складність потреб людини та їхній вплив на мотивацію поведінки і діяльності належить А. Маслоу [247]. Погоджуючись із тим, що існує безліч різних потреб, він вважав, що їх доцільно згрупувати, і виділив п'ять основних категорій (1 – фізіологічні потреби; 2 – потреби в безпеці; 3 – соціальні потреби; 4 – потреби в повазі; 5 – потреби у самореалізації).

Основне в теорії А. Маслоу – визнання суворої ієрархічної структури потреб, що означає наявність певної послідовності їхнього впливу на прояви активності людини. Тому на поведінку індивіда впливає ступінь задоволення потреби, що знаходиться на найнижчому рівні даної структури [247]. Після досягнення відповідної мети мотиваційна дія потреби припиняється.

А. Маслоу вважав, що за умови задоволення потреб нижчого рівня можна задовольнити потреби вищого рівня, але навіть при частковому їх задоволенні можливим є перехід на наступний рівень потреб. Також при домінуванні однієї потреби в даний момент діяльність людини стимулюється не тільки нею, тобто поведінка людей є полімотиваційною. З цього погляду керівник може бути достатньо активним у задоволенні соціогенних потреб лише за умови задоволення своїх первинних потреб – фізіологічних та потреби у безпеці і впевненості в майбутньому.

Але в дійсності така жорстка ієрархія виявляється далеко не завжди, особливо коли йдеться про сферу розумової праці й управлінської діяльності. К. Альдерфер продовжив та удосконалив ідеї А. Маслоу.

Але К. Альдерфер виділяв не п'ять, як А. Маслоу, а три рівні потреб: в існуванні, до яких дослідник відніс основні фізіологічні, а також потреби в безпеці; соціальні, тобто потреби в спілкуванні, належності до відповідної групи та поваги з боку інших (за класифікацією А. Маслоу, це соціальні і потреби в повазі); в особистому зростанні, тобто в самореалізації та участі в управлінні.

На відміну від А. Маслоу, який допускав мотиваційну дію потреб тільки в процесі переходу їх від нижчого рівня до вищого, К. Альдерфер стверджував, що такий процес може бути зворотнім.

К. Альдерфер намагався пов'язати задоволення потребою з її активізацією і, як наслідок, виділив сім таких залежностей:

1 - чим менше задоволені потреби в існуванні, тим сильніше вони проявляються;

2 - чим слабше задоволені соціальні потреби, тим сильніше діють потреби в існуванні;

3 - чим більше задоволені потреби в існуванні, тим активніше нагадують про себе соціальні потреби;

4 - чим менше задоволені соціальні потреби, тим сильнішою буде їхня дія;

5 - чим менше задоволені потреби в особистому зростанні, самореалізації, тим більше про себе нагадують соціальні потреби;

6 - чим більше задоволені соціальні потреби, тим сильніше актуалізуються потреби в особистому зростанні;

7 - чим більше або менше задоволені потреби в особистому зростанні, тим активніше вони проявляються.

Для формування мотивації потрібно розробляти практичні заходи, спрямовані на справедливу винагороду та об'єктивну оцінку праці. На думку дослідника, справедлива винагорода кожного працівника за виконану ним роботу сприяє підвищенню рівня індивідуальної і колективної мотивації. Тому керівнику підприємства потрібно запровадити таку систему стимулювання праці, яка б забезпечила тісний зв'язок результатів праці та винагороди. Тільки тоді можна досягнути поставлених цілей.

А. Маслоу розвинув та удосконалив ідею щодо «ієрархії потреб». Першочергового значення вчений надає потребам вищого рівня. Д. МакКлелланд виділяє три основні інтегральні потреби: влади, успіху і причетності. Потреба влади виявляється як бажання впливати на інших людей.

Соціалізований образ влади лідера повинен виявлятися у його зацікавленості цілями усього колективу, які зможуть активізувати працівників на їх виконання, у допомозі колективу при формуванні цілей, у взятті на себе ініціативи у забезпеченні членів керованого колективу способами і засобами досягнення цілей, у формуванні в членів колективу впевненості у власних силах і компетентності, що дозволить їм ефективно працювати. Отже, наявність вираженого мотиву влади у поєднанні із спрямованістю особистості на ділові та соціальні інтереси підлеглих слід розглядати як професійну ознаку мотиваційної сфери управлінця-керівника організації.

Надзвичайно важливу роль в управлінській діяльності відіграє потреба успіху, яку може задовольнити лише доведення роботи до успішного завершення. Суб'єкти з високорозвиненою потребою успіху віддають перевагу особистій відповідальності за пошук шляхів вирішення проблеми. Сподіваючись на свої сили, вони з великою наполегливістю прямують до позитивного результату, захоплюючи усіх працівників своєї організації і власним прикладом, і добре продуманими управлінськими рішеннями. Слід зазначити, що потреба успіху, якщо вона притаманна людині, присутня у мотиваційній сфері незалежно від змісту виконуваної діяльності і не зникає зовсім навіть тоді, коли об'єктивні умови перешкоджають її задоволенню. Щоб мотивувати керівника з потребою успіху, доцільно ставити перед ним посилені завдання, з помірним ступенем ризику, делегувати повноваження, достатні для виконання цих завдань, своєчасно заохочувати його за виконану справу.

Потреби вищого рівня у моделях А. Маслоу і Д. МакКлелланда практично збігаються, адже соціальна потреба, потреба поваги і самовираження утворюють один ряд з потребами влади, успіху, причетності. У кожній з цих моделей акцентується походження мотивації, визначається її джерело – певна потреба. Цим пояснюється, що терміни «потреба» і «мотив» вживаються тут як синоніми: потреби і мотив успіху, потреба і мотив самоактуалізації і т. ін., тоді як більш точно потрібно було б говорити про

потребу і відповідні мотиви. У сучасній психології поняття «мотивація» відіграє роль узагальненого пояснення зв'язків, які встановлюються між вихідними умовами ситуації та наступними діями. Пропонується вісім специфічних особливостей мотивації управлінської діяльності:

1. Існує стільки різних мотивів, скільки є змістово-еквівалентних класів відношень «індивід – середовище». Ці класи можна виділити, якщо врахувати характерні (для даної діяльності) цільові стани, прагнення до яких (або запобігання) часто спостерігається у людей.

2. Мотиви формуються в процесі індивідуального розвитку як відносно стійкі оцінні диспозиції.

3. Люди відрізняються за індивідуальним проявом (характер, сила) тих або інших мотивів. У різних людей можливі різні ієрархії мотивів.

4. Поведінка людини в певний момент часу мотивується не будь-якими або усіма можливими його мотивами, а тим із самих високих мотивів ієрархії (самим сильним), який за даних умов найближче від інших пов'язаний із перспективою досягнення відповідного цільового стану, або, навпаки, досягнення якого ставить під сумнів.

5. Мотив залишається дієвим (мотивує поведінку), доки не досягнуто цільового стану відповідного відношення «індивід – середовище» або нові умови ситуації не надають значення домінуючого іншому мотивові.

6. Спонування до дії певним мотивом (мотивація) є результатом вибору між різними можливими діями та їхніми наслідками, тобто мотивація обумовлює цілеспрямованість дій.

7. Мотивація не є суцільним процесом, який рівномірно, від початку до кінця, пронизує поведінку або діяльність. На різних її ділянках діють різні психічні процеси, що забезпечують функцію саморегуляції (зважування можливостей досягнення бажаних результатів, оцінювання наслідків тощо).

8. Від мотивації залежить вибір варіанта сприймання, розумових операцій, інтенсивність і наполегливість у здійсненні обраних дій та досягненні результатів.

Розглядаючи структурні особливості мотиваційної сфери особистості майбутнього менеджера СКД, слід зазначити, що вона формується під дією різноманітних факторів. Поступово у людини виникає ієрархізована динамічна мотиваційна система, для якої характерним є певний рухомий взаємозв'язок збудників. Цим пояснюється використання різних основ класифікації мотивів – за їхніми змістовними і динамічними характеристиками, за видом і особливостями діяльності, за критеріями дієвості тощо.

Характер інституціональної мотивації пов'язується із спрямованістю і відповідними соціально-психологічними механізмами, а мотивація організаційного менталітету вимагає: мотивацію організаційної причетності; мотивацію престижу соціальної діяльності організації. У такому аспекті можливий також поділ мотивів залежно від виду діяльності, яку вони регулюють і до якої спонукають, наприклад, навчальні, пізнавальні, трудові, спортивні тощо. За формою дії мотиви бувають – спонукальні і притягувальні. Відповідно вводиться поняття спонукальної (причинної) та притягувальної (цільової) детермінації поведінки і діяльності суб'єкта. Перша походить від потреб, друга – від смислів, цілей, ідеалів, переконань тощо. У формі спонукальних мотивів діють настанови, потяги, бажання; форму притягувальних мотивів мають інтереси, мрії, ідеали, переконання.

Жодна з відомих спроб класифікувати мотиви не має абсолютного значення і завжди може бути замінена на іншу, коли того вимагає специфіка здійснюваного аналізу, його контекст. Мотив, незалежно від того, до якої системи його віднесли, набуває динамічних властивостей лише у взаємодії з ціллю, що й забезпечує мотивацію поведінки або діяльності, тобто процес цілеспрямованої активності суб'єкта. Як видно, вимальовується досить складний ансамбль цілей – кінцевих і проміжних, через досягнення яких організація має вийти на очікуваний від неї результат. Слід зазначити, що до кожної цілі веде своя лінія загального трудового процесу, отже – окремий аспект управлінської діяльності із своєю мотивацією, умовами і засобами,

діями й операціями. Щоб говорити про мотивацію управлінської діяльності як єдиний процес, необхідно всі цілі звести до однієї системи, підпорядкувавши їх деяким чітко сформульованим вимогам: усі цілі мають бути орієнтованими в часі, необхідне чітке співвідношення довготермінових, середньотермінових і короткотермінових цілей; цілі повинні бути досяжними.

Коли цілі не досягаються, прагнення працівників до успіху буде заблокованим, їхня мотивація знижується; дії та рішення, які необхідні для досягнення однієї цілі, не повинні заважати досягненню інших, тобто потрібне взаємне підтримування цілей; обов'язковим є погодження між собою цілей усіх рівнів: стратегічних, нормативних, робочих, а також відображення в них визнаних на управлінському рівні цінностей та реалій даної організації.

Оцінні, регулятивні та змістовні властивості мотиву, які актуалізуються в управлінській діяльності нарівні із спонукальними, пов'язані безпосередньо зі свідомістю та самосвідомістю індивіда, з його моральною сферою. Взаємне погодження різних психічних процесів, здатних впливати на зміст і характер управлінських дій керівника, та побудова відповідної мотиваційної системи відбувається за участю і під впливом проявів особливостей його характеру, мислення, самооцінки та рівня домагань, здібностей тощо.

Ідею взаємоврахування теорії мотивації і теорії властивостей висунув ще А. Маслоу для пояснення феномену самоактуалізації та самооцінки як потреби зростання. До теперішнього часу в психології накопичено вже великий науковий матеріал, який остаточно підтвердив висновок, що мотивація є глибоко особистісним утворенням і що від неї залежить активна сутність особистості. Встановлено, що мотиви пронизують усі структурні компоненти особистості, зокрема її спрямованість, характер, емоції, здібності, всі психічні процеси. В особистісних утвореннях втілюються, наприклад, такі характеристики мотивації, як її динамічність, і сила, що позначається на здатності індивіда до переключення, до вольового стримування імпульсивних дій і вчинків.

На мотиваційно-спонукальному етапі дисертаційної роботи обрано питальник за Є. Ільним (2010). Є. Ільн розкриває поняття мотив як складне психологічне утворення, що спонукає до свідомих дій та вчинків, слугує основою (обґрунтуванням). Мотиваційна сфера особистості, в його розумінні, – це складна система різнохарактерних мотивів (мотиваційних настанов, потреб, інтересів тощо), що відображають різні сторони діяльності людини та її соціальні ролі [102].

Тому в даній роботі ми акцентуємо увагу на психолого-педагогічних факторах досліджень: 1) наявність настанови на оволодіння професійною діяльністю менеджера СКД; 2) сформованість професійно-ціннісних орієнтацій у діяльності в соціокультурній сфері; 3) сформованість системи професійних мотивів та інтересів (професійна мотивація); 4) наявність пізнавальної потреби і інтересу до професійних знань в СКД.

Методику, запропоновану Є. Ільним, адаптовано до вивчення мотивів майбутніх менеджерів СКД, вибору та бажання професійно реалізовуватись у соціокультурній сфері та відображено в анкеті. Тому з 12 питань опитувальника Є. Ільна нами модифіковано та виокремлено 50% мотивів за професійним спрямуванням: наявність настанови на оволодіння професійною діяльністю менеджера соціокультурної діяльності; сформованість професійно-ціннісних орієнтацій у професійній діяльності; сформованість системи професійних мотивів та інтересів; наявність пізнавальної потреби й інтересу до професійних знань в соціокультурній сфері; бачення найбільш вагомої значущості при оцінюванні результатів студентських мотивів та включення найбільш зацікавлених до ЕГ.

МЕТОДИКА

**експериментальної перевірки мотиваційно-спонукального
діагностичного етапу обрання професійної діяльності менеджера СКД
(за базовими положеннями Є. Ільна у модифікації дослідника)**

(бажання працювати в соціокультурній сфері, визнання корисності своєї професійної діяльності, важливості організації та управління процесами підприємства, інтерес до управлінської діяльності в соціокультурній сфері, потяг до комунікації, самовираження та самоствердження, до підвищення індивідуального статусу, престижу, прагнення до творчої роботи)

Методика призначена для якісного аналізу майбутнім менеджером СКД мотиваційної структури своєї професійної діяльності, виявлення найважливіших причин вибору професійної орієнтації та професійної діяльності.

Інструкція

Прочитайте текст анкети та оцініть запропоновані в переліку мотиви та спонукання Вашого вибору професійної діяльності за 100-бальною шкалою.

Текст анкети за тематичними рубриками:

I. Усвідомлення соціальної відповідальності *(сумарний max +30 балів)*

1. Визнання соціально-економічного попиту до майбутньої власної професійної діяльності, важливості організації та управління процесами підприємства.

2. Суспільний запит на соціально-сервісні замовлення з обслуговування індустрії гостинності.

3. Соціо-інформаційні мотивації задоволення сервісних потреб.

4. Соціо-культурний інтерес до управлінської діяльності в галузі індустрії гостинності.

5. Усвідомлене прагнення організувати та працювати в соціокультурній сфері на платформах цифровізації.

II. Професійно-орієнтований потяг до фахової адаптації, становлення та розвитку *(сумарний max +30 балів)*

6. Професійні прагнення сприяти розвитку колективу.

7. Спонукання до власного та корпоративного професійного розвитку.

8. Професійні потяг до індивідуального становлення та організованої групи ввірених компаньйонів.

9. Креативно-конативні професійні нахили у вирішенні складних та кризових ситуацій.

10. Потяг до соціо-інформаційної комунікації у надані послуг індустрії гостинності.

III. Мотиваційні наміри та нахили до організації соціо-інформаційного поля в індустрії гостинності (сумарний тах +30 балів):

11. Намір ступеневого зростання дотичних, перехресних та знову набутих кваліфікацій під час неперервної освіти.

12. Нахили міжособистої взаємодії, контакту з технікою, природовідповідність та визнання.

13. Уможливлення задовольняти схильності до публічного визнання, збагачення та влади.

14. Готельно-менеджерські нахили соціально-інформаційного оструктурення сервісу індустрії гостинності.

15. Схиляння до отримання насолоди від наданого сервісу.

IV. Фактори примусу, тиску та матеріальних переконань (сумарний тах – 10 балів):

16. Життєво незалежні, від професійних, обставини (інклюзія, хронічні захворювання (особисті, рідні та близького кола контактів) та ін.).

17. Наявність довготермінової відпустки (служба АТО, декрет, догляд за батьками).

18. Дистанційні можливості професійної актуалізації у сфері гостинності.

V. Виключно вагомі окремі класифікаційно-мотиваційні ознаки завершення (сумарний тах +10 балів)

19. Класифікаційні ознаки вмотивованості належати людям – бути корисним, жертівність.

20. Альтруїзм.

21. Самоіронія.

На мотивоційно-скринінговому етапі педагогічного експерименту використано розроблену в авторській модифікації (> 60%) методику експериментальної перевірки мотивації обрання професійної діяльності

менеджера СКД за базовими положеннями Є. Ільїна (2002), що дозволило ранжувати контингент на контрольні та експериментальні групи.

Мотиваційно-спонукальні аспекти орієнтації та професійного розвитку ранжовані за рубриками анкетування контингенту:

- 5) усвідомлення соціальної відповідальності (визнання соціально-економічного попиту до майбутньої власної професійної діяльності, важливості організації та управління процесами підприємства; суспільний запит на соціально-сервісні замовлення обслуговування індустрії гостинності);
- 6) соціо-інформаційні мотивації задоволення сервісних потреб; соціокультурний інтерес до управлінської діяльності в галузі індустрії гостинності; усвідомлене прагнення організувати та працювати в соціокультурній сфері на платформах цифровізації;
- 7) професійно-орієнтований потяг до фахової адаптації, становлення та розвитку (професійні прагнення сприяти розвитку колективу);
- 8) спонукання до власного та корпоративного професійного розвитку; професійний потяг до індивідуального становлення та зорганізованої групи ввірених компаньйонів;
- 9) креативно-конативні професійні нахили у вирішенні складних та кризових ситуацій; потяг до соціо-інформаційної комунікації у надані послуг індустрії гостинності;
- 10) мотиваційні наміри та нахили до організації соціо-інформаційного поля в індустрії гостинності (намір ступеневого зростання дотичних, перехресних та знову набутих кваліфікацій під час неперервної освіти; нахили міжособистої взаємодії, контакту з технікою, природовідповідність та визнання; уможливлення задовольняти схильності до публічного визнання, збагачення та влади; готельно-менеджерські нахили соціально-інформаційного оструктурування сервісу індустрії гостинності; схиляння до отримання насолоди від наданого сервісу);

11) примусу, тиску та матеріальне переконання (життєво незалежні, від професійних, обставини (інклюзія, хронічні захворювання (особисті, рідні та близького кола контактів) та ін.); наявність довготермінової відпустки (служба АТО, декрет, догляд за батьками); дистанційні можливості професійної актуалізації у сфері гостинності);

12) виключно вагомі окремі класифікаційно-мотиваційні ознаки завершення (класифікаційні ознаки вмотивованості належати людям – бути корисним, жертівність; альтруїзм; самоіронія).

Вагове оцінювання здійснюється у балах: I–III рубрика (в межах рубрики) сумарний максимум +30 балів; IV рубрика – сумарний максимум –10 балів; V рубрика – сумарний максимум +10 балів.

Отже, вагомий коефіцієнт I–III рубрика +6 балів пункт; IV рубрика – 3,33 бали пункт; V рубрика +3,33 бали пункт. По рубриках 27, 21, 20, 23, 9 реалістично зреалізоване професійне стажування склало 17, науково-пошукова апробація на першому робочому місці – 16, креативно-конативна взаємодія 13, професійна зайнятість та соціально-інформаційна взаємодія – 23, підприємницьке орієнтування в галузі гостинної індустрії – 23, соціально-інформаційна систематизація – 8. Це сприяло професійному орієнтуванню та розвитку менеджерів СКД та ідентифікації контрольного та експериментального контингенту здобувачів у групах.

5.3. Аналіз результатів експериментального етапу дослідження впливу на освітній процес

На констатувальному етапі проводимо зріз за критеріями на рівнях показників сформованості знань, умінь, навичок та компетентностей у бакалаврів та магістрів у експериментальних і контрольних групах.

На констатувальному етапі сформовані ЕГ і КГ групи здобувачів освітніх послуг за рівнями сформованості знань, умінь, навичок та компетентностей (задовільний (D, E); відповідний (B, C); високий (A) та за критеріями: мотиваційним (управлінсько-педагогічним), когнітивно-діяльнісним (комунікативним), акмеологічно-творчим) (табл.5.3), які комплектувалися таким чином, щоб базовий рівень їх підготовки був приблизно однаковим.

Формули розрахунку оцінки *i-того* здобувача освіти за *j-тим* критерієм ($j=1, 2, 3$) має вигляд:

$$O_{ij} = m_{ij} / k_j$$

де k_j – кількість показників, які характеризують *j-тим* критерій (з табл..

маємо $k_1 = k_2 = k_3 = 10$)

Таблиця 5.3

Критерії сформованості знань, умінь, навичок та компетентностей у бакалаврів та магістрів експериментальних і контрольних груп на констатувальному етапі експерименту

	1	2	3	4
	КРИТЕРІЇ	<i>мотиваційний (управлінсько-педагогічний)</i>	<i>когнітивно-діяльнісний (комунікативний)</i>	<i>акмеологічно-творчий</i>
1				
2	РІВНІ			
3	<i>Відмінний (A)</i>	1	1	0
4	<i>Добрий (B, C)</i>	9	11	11
5	<i>Задовільний (D, E)</i>	5	3	4

Таблиця 5.4

Показники сформованості знань, умінь, навичок та компетентностей у бакалаврів та магістрів експериментальних і контрольних груп на констатувальному етапі експерименту

Критерії	мотиваційний (управлінсько-педагогічний)				когнітивно-діяльнісний (комунікативний)				акмеологічно-творчий			
	ЕГ		КГ		ЕГ		КГ		ЕГ		КГ	
	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%
<i>Відмінний (A)</i>	35	10,00	32	9,19	23	6,57	25	7,18	15	4,29	14	4,02
<i>Відповідний (B, C)</i>	179	51,14	184	52,87	151	43,14	151	43,39	140	40,00	142	40,80
<i>Задовільний (D, E)</i>	136	38,86	132	37,93	176	50,29	172	49,42	195	55,71	192	55,17
Всього:	350	100	348	100	350	100	348	100	350	100	348	100

m_{ij} – максимальне (сумарне) значення балів, отриманих i -тим студентом за показники з j -того критерія,

$$m_{ij}=5\times\{A\}+4\times\{B \text{ або } C\}+3\times\{D \text{ або } E\},$$

де $\{A\}$, $\{B \text{ або } C\}$, $\{D \text{ або } E\}$ – це кількість балів, здобутих i -тим студентом за j -тим критерієм відповідно до рівня (оцінки): А – відмінний; В або С – добрий; D або E – задовільний; 5, 4, 3 – числова характеристика цих якісних параметрів (рівнів).

Число O_{ij} порівнюють із інтервалом для середнього балу (останній стовпчик таблиці), а тоді студенту приписують відповідний рівень сформованості компетентності за відповідним критерієм.

Результати оцінювання засвідчили, що в КГ та ЕГ групах розподіл студентів за рівнями сформованості знань та вмінь статистично однаковий, причому за кожним із критеріїв у кожній з груп переважають середній та достатній рівні.

Експертне оцінювання виражається у загальній кількості набраних балів з ефективності методики. Індивідуальні заключення експерта описуються і враховуються як персоніфіковані іменні в разі якщо цей експерт найвищої академічної кваліфікації.

Якість ефективності результатів проведеного педагогічного експерименту відображено у таблиці 5.5, де значення обчислюються як середнє арифметичне відповідних рівнів за трьома критеріями.

Підтверджено ефективність росту показників рівнів сформованості соціо-інформаційної компетентності майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності в процесі професійного навчання на формувальному етапі педагогічного експерименту забезпечено за рахунок впровадження в освітній процес ІОС.

Встановлено позитивну динаміку в ході формувального КГ та в ЕГ високого та достатнього рівнів сформованості соціо-інформаційної компетентності майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності порівняно з встановленою статистичною рівністю даних між групами під час констатувального етапу (Рис. 5.1).

Констатовано відхилення рівнів сформованості соціо-інформаційної компетентності майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності у ЕГ та КГ групах формувально-моніторингового етапу (табл. 5.4). (діагностика динаміки змін рівня сформованості знань, умінь, навичок та компетентностей у бакалаврів та магістрів у експериментальних (ЕГ) і контрольних (КГ) групах порівняно з констатувальним етапом).

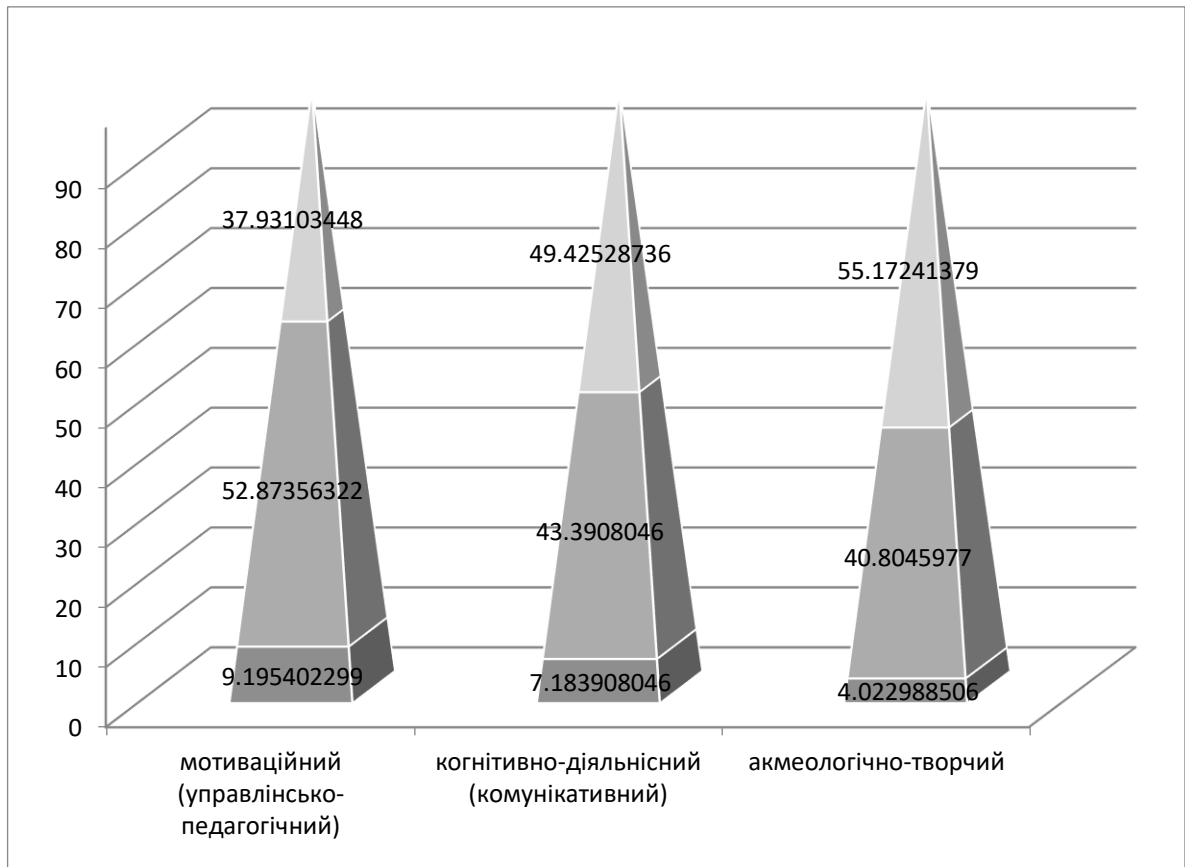

Рис. 5.1. Показники сформованості знань, умінь, навичок та компетентностей у бакалаврів та магістрів контрольних груп на констатувальному етапі експерименту

а) експериментальні групи, б) контрольні групи

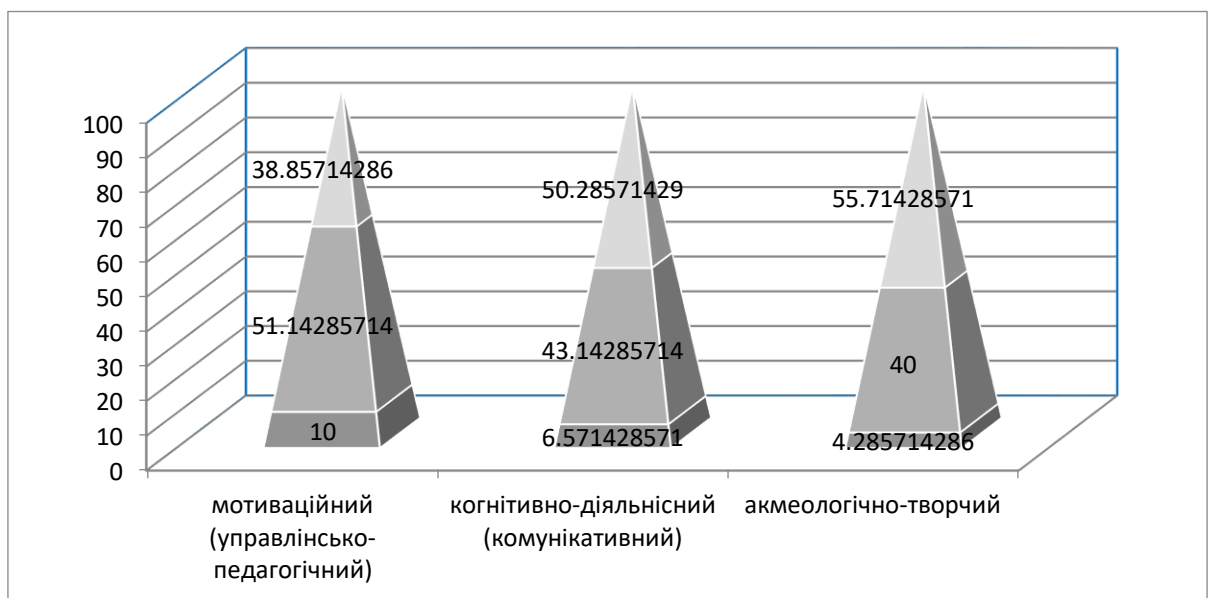

Рис.5.2. Динаміка КГ та ЕГ груп в ході формувального етапу експерименту

Таблиця 5.5

Динаміка змін рівня сформованості знань, умінь, навичок та компетентностей бакалаврів та магістрів в експериментальній і контрольній групах на формульовано-моніторинговому етапі експерименту (порівняно з констатувальним етапом)

Критерії	мотиваційний (управлінсько-педагогічний)						когнітивно-діяльнісний (комунікативний)						акмеологічно-творчий					
	ЕГ			КГ			ЕГ			КГ			ЕГ			КГ		
	К-ТЬ	%%	ВІДХИЛЕННЯ %%	К-ТЬ	%%	ВІДХИЛЕННЯ %%	К-ТЬ	%%	ВІДХИЛЕННЯ %%	К-ТЬ	%%	ВІДХИЛЕННЯ %%	К-ТЬ	%%	ВІДХИЛЕННЯ %%	К-ТЬ	%%	ВІДХИЛЕННЯ %%
Рівні																		
Відмінний (A)	43	12,29	2,29	34	9,77	0,57	31	8,86	2,06	27	7,76	0,63	23	6,57	1,91	16	4,60	0,37
Відповідний (B, C)	204	58,29	7,14	192	55,17	2,30	176	50,29	6,74	159	45,69	1,93	165	47,14	8,04	150	43,10	1,80
Задовільний (D, E)	103	29,43	-9,43	122	35,06	-2,87	143	40,86	-8,80	162	46,55	-2,56	162	46,29	-9,95	182	52,30	-2,17
Всього:	350	100		348	100		350	100		348	100		350	100		348	100	

Вибірка експериментальних досліджень вчених Вайнеберг Дж., Шуменер [43], Дж., Гласс Дж., Стэнли Дж.[63], Кремер Н.Ш.[182], Личковський Е. І, Свердан П. Л. [201].

Сформульовано наступні гіпотези:

– нульова гіпотеза H_0j - рівень сформованості компетентностей за j -тим критерієм в експериментальній та контрольній групах на констатувальному етапі експерименту однаковий;

– альтернативна гіпотеза H_1j - рівень сформованості компетентностей за j -тим критерієм в експериментальній та контрольній групах на констатувальному етапі експерименту відрізняється суттєво.

Перевірку гіпотез здійсимо за критерієм К. Пірсона, який дає оцінку відмінності між двома розподілами. Розрахункове значення критерію:

$$\chi^2_{\text{спост. } j} = \frac{1}{n_1 \cdot n_2} \cdot \sum_{s=1}^3 \frac{(n_1 \cdot l_{2js} - n_2 \cdot l_{1js})^2}{l_{1js} + l_{2js}},$$

де $n_1=350$ $n_2=348$, l_{1js} та l_{2js} – число об'єктів першої (експериментальної) та другої (контрольної) груп відповідно, які за j -тим критерієм отримали s -ту оцінку (рівень) вибірки s -тої категорії, $s=1,2,3$. результати обчислень наведено у табл.5.6 $\chi^2_{\text{крит}}$ знаходять за степенями вільності $k=3-1=2$ (кількість рівнів $s=3$ відняти 1) та за даним рівнем значущості (похибкою) α [1-4].

Таблиця 5.6

Значення χ^2 -критерію Пірсона для експериментальної і контрольної груп на констатувальному етапі експерименту

Критерії Значення χ^2	Мотиваційний (управлінсько-педагогічний)	Когнітивно-діяльнісний (комунікативний)	Акмеологічно-творчий
$\chi^2_{\text{спост. } j}$	1,42	1,62	0,89
$\chi^2_{\text{крит.}}(\alpha=0,05)$	6,0		
$\chi^2_{\text{крит.}}(\alpha=0,01)$	9,2		

Оскільки $\chi^2_{\text{спост. } j} < \chi^2_{\text{крит}}$, то приймається гіпотези H_0j про статистичну рівність з надійністю 0,99 (Рис 5.3) рівня за усім трьома критеріями рівня знань здобувачів освіти в обох групах.

Загалом констатувальний етап експериментальної роботи дозволив встановити, що студентам бракує знань про основні принципи забезпечення якості освіти, методи оцінки якості освітньої діяльності закладів вищої освіти.

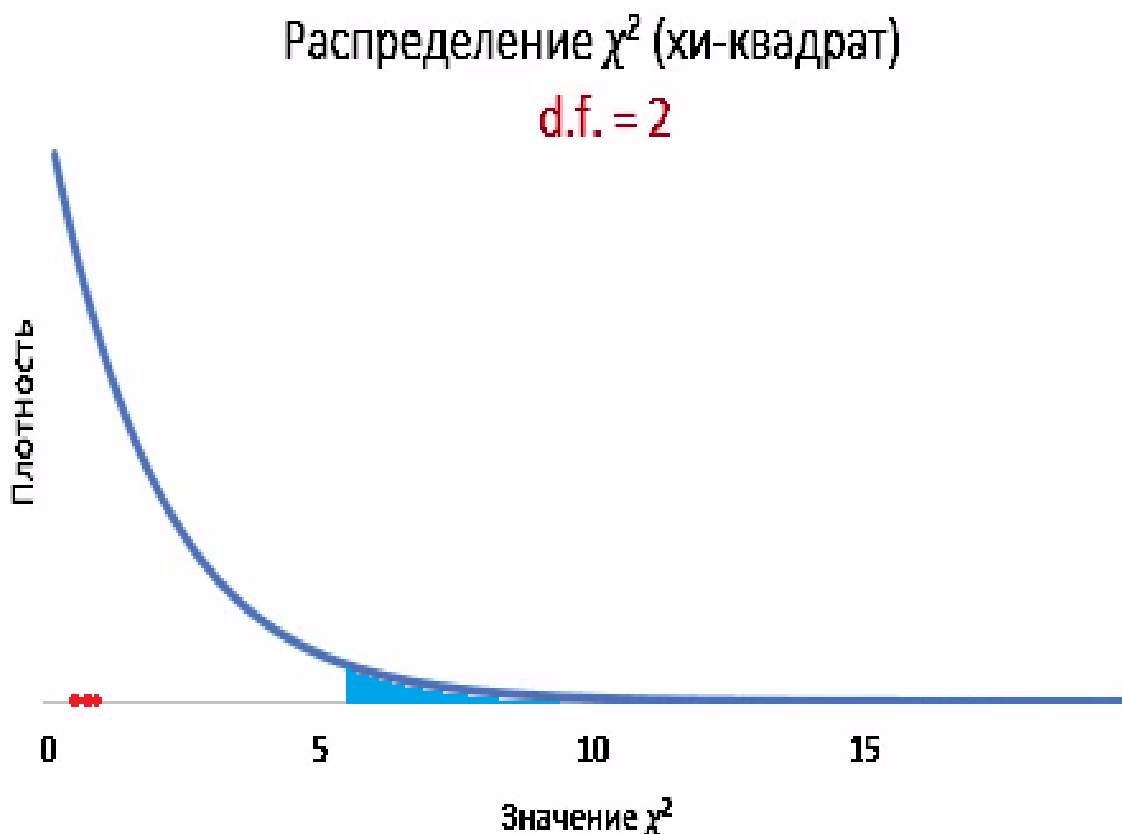

Рис. 5.3. Значення χ^2 -критерію Пірсона для експериментальної і контрольної груп на констатувальному етапі експерименту відповідно до критерію свободи

На формувально-моніторинговому етапі педагогічного експерименту динаміка обумовлена забезпеченням розробленого науково-методичного та інформаційно-аналітично супроводу, а саме:

- робочі програми (гігієни і санітарії, інженерної графіки, технології туристичної діяльності, міжнародної готельної індустрії, бізнес-планування в галузі, поведінки споживача);

- посібники практичного призначення (практикуми з загальної психології, з психології управління та конфліктології);

- методичні рекомендації з організації освітнього процесу практичної підготовки з гігієни і санітарії, інженерної графіки, реінжиніринг бізнес процесів для готельєрів-рестораторів, основи психології та етикету

професійного спілкування, поведінки споживача, психології управління в соціокультурній сфері, написання курсової роботи з організації туризму, навчально-ознайомчі практики для менеджерів соціокультурної діяльності в індустрії гостинності для бакалавр;

– робочі зошити з психології роботи з людьми, психології ділових відносин, з основ психології та етикету професійного спілкування; операційності доступу до науково-методичного супроводу портативності програм, а також можливість самонавчання та самооцінювання (тестування, творчі, ситуаційні завдання) для учасників освітнього процесу та зовнішнього оцінювання;

– творчі винаходи та інтелектуальні продукти свідоцтв підтверджених комп'ютерних авторських програм «Соціальна Освітня 3-Д мережа «Універсальний освітній простір «Accent»; «Web-бібліотека «Accent»; «Електронний навчальний кабінет» («Е-НК»).

Використання вказаного електронно-освітнього ресурсу та організація вебінарів («Інноваційні електронні засоби: організація та підтримка неперервності освітнього процесу»; «Електронні освітні ресурси: інноваційні засоби підвищення цифрових компетентностей педагога», «Електронні освітні ресурси: інноваційні засоби підвищення цифрових компетентностей майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності») дозволило активізувати самостійність студентів поглибити та розширити їх соціо-інформаційну компетентність, підвищити готовність до адаптації в професійному середовищі. Після проведеного формуально-моніторингового етапу експерименту повторно одержано оцінку рівня сформованості майбутніх менеджерів СКД необхідних знань, умінь, навичок та компетентностей.

Таблиця 5.7

Динаміка змін рівня сформованості знань, умінь, навичок та компетентностей у бакалаврів, магістрів в експериментальній і контрольній групах на формувальному етапі експерименту (порівняно з констатувальним етапом)

Критерії Рівні	мотиваційний (управлінсько-педагогічний)						когнітивно-діяльнісний (комунікативний)						акмеологічно-творчий					
	ЕГ			КГ			ЕГ			КГ			ЕГ			КГ		
	К-ТЬ	%%	ВІДХИЛЕННЯ %%	К-ТЬ	%%	ВІДХИЛЕННЯ %%	К-ТЬ	%%	ВІДХИЛЕННЯ %%	К-ТЬ	%%	ВІДХИЛЕННЯ %%	К-ТЬ	%%	ВІДХИЛЕННЯ %%	К-ТЬ	%%	ВІДХИЛЕННЯ %%
<i>Відмінний (А)</i>	43,00	12,29	2,29	34,00	9,77	0,57	31,00	8,86	2,06	27,00	7,76	0,63	23,00	6,57	1,91	16,00	4,60	0,37
<i>Відповідний (В, С)</i>	204,00	58,29	7,14	192,00	55,17	2,30	176,00	50,29	6,74	159,00	45,69	1,93	165,00	47,14	8,04	150,00	43,10	1,80
<i>Задовільний (D, E)</i>	103,00	29,43	-9,43	122,00	35,06	-2,87	143,00	40,86	-8,80	162,00	46,55	-2,56	162,00	46,29	-9,95	182,00	52,30	-2,17
Всього	350	100		348	100		350	100		348	100		350	100		348	100	

Результати подані в таблиці з відображенням динаміки змін. Очевидні позитивні зміни рівня професійно-практичних знань, умінь і навичок, здатностей, компетентностей майбутніх менеджерів СКД ЕГ, який на початку експерименту був однаковим із КГ. Удвічі зріс найвищий рівень акмеологічно-творчого критерію. За всіма критеріями рівні від середнього до високого зросли в середньому на 7,8%.

Формувально-моніторинговий етап полягав у експериментальній перевірці системи професійної підготовки майбутніх менеджерів СКД в умовах ІОС. Результативність оцінювання реалізується шляхом внутрішнього і зовнішнього експертного оцінювання у ході індивідуальних (не стандартизовані, персонального опитування та творчі), групових методи інтерв'ювання, тестування та анкетування і колективних (мозкової атаки, тренінгів, вебінарів, формального порівняння).

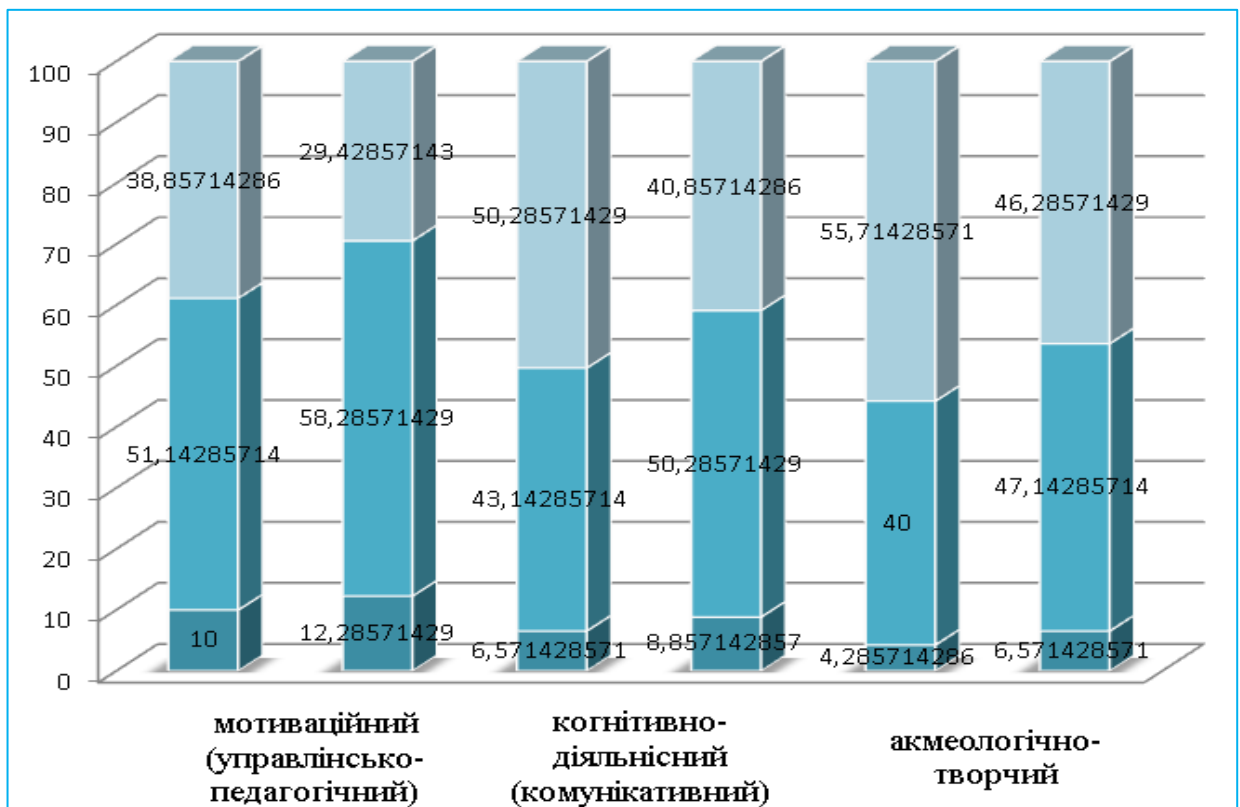

Рис. 5.4 Порівняльні дані рівнів сформованості знань, умінь, навичок і компетентностей студентів експериментальних груп на констатувальному та формувальному етапах експерименту, %

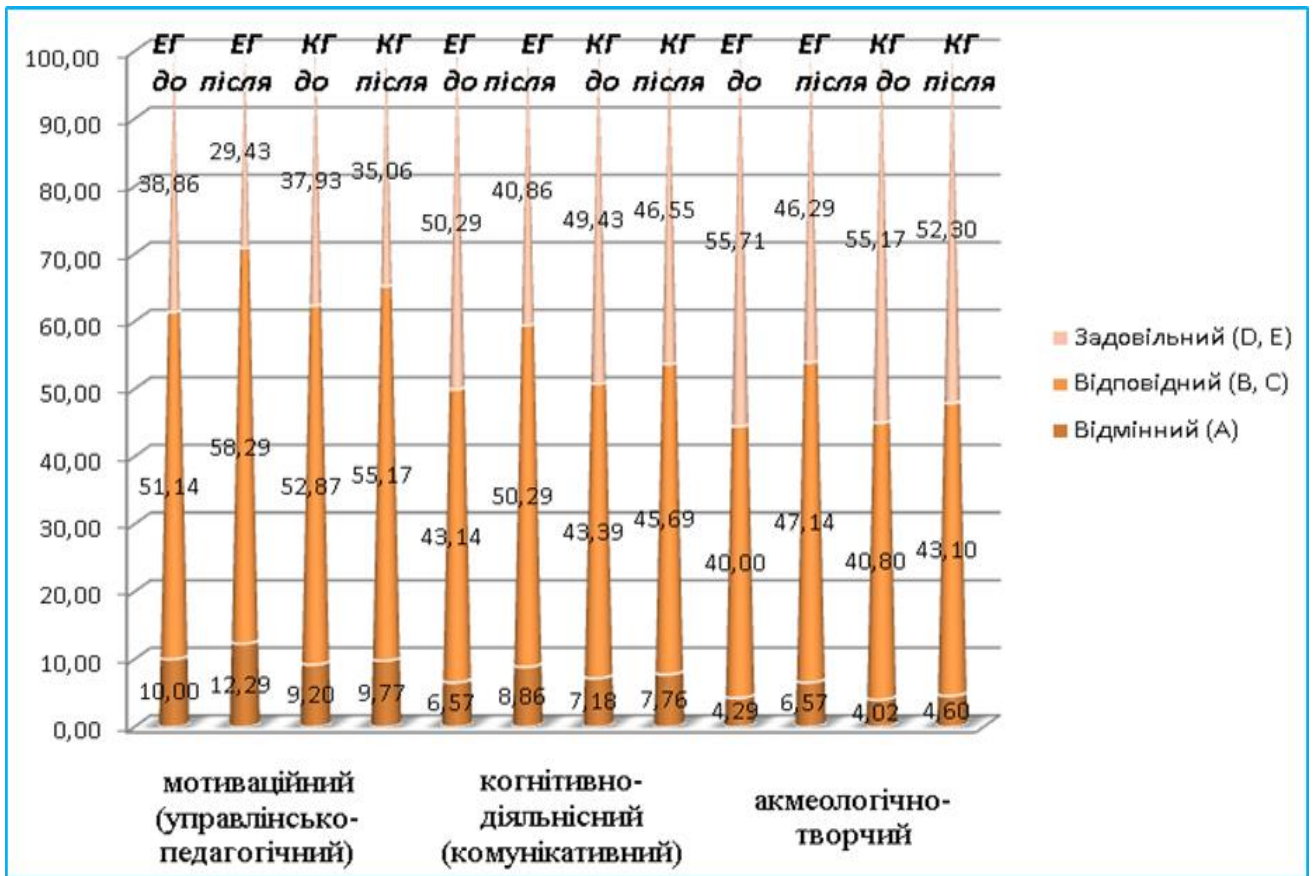

Рис. 5.5 (а) Порівняльні дані кількості студентів експериментальних та контрольних груп на констатувальному та формувальному етапах, %

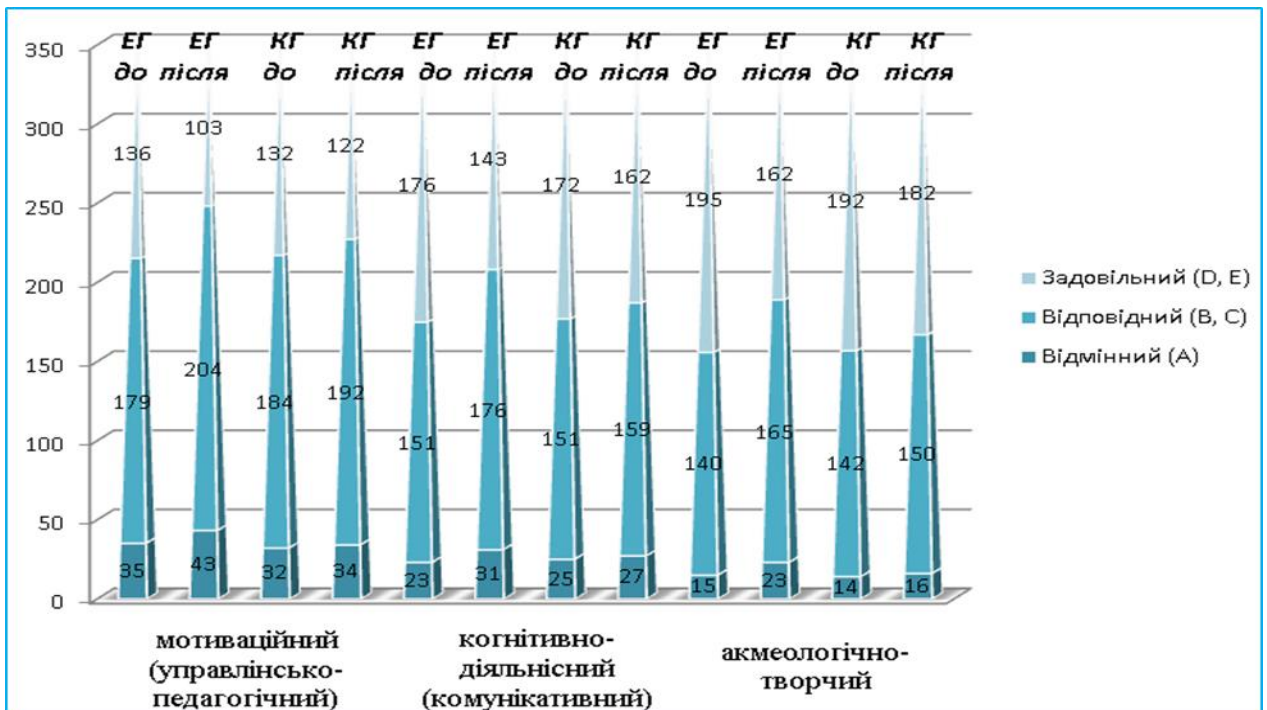

Рис. 5.5 (б) Порівняльні дані кількості студентів експериментальних та контрольних груп на констатувальному та формувальному етапах, %

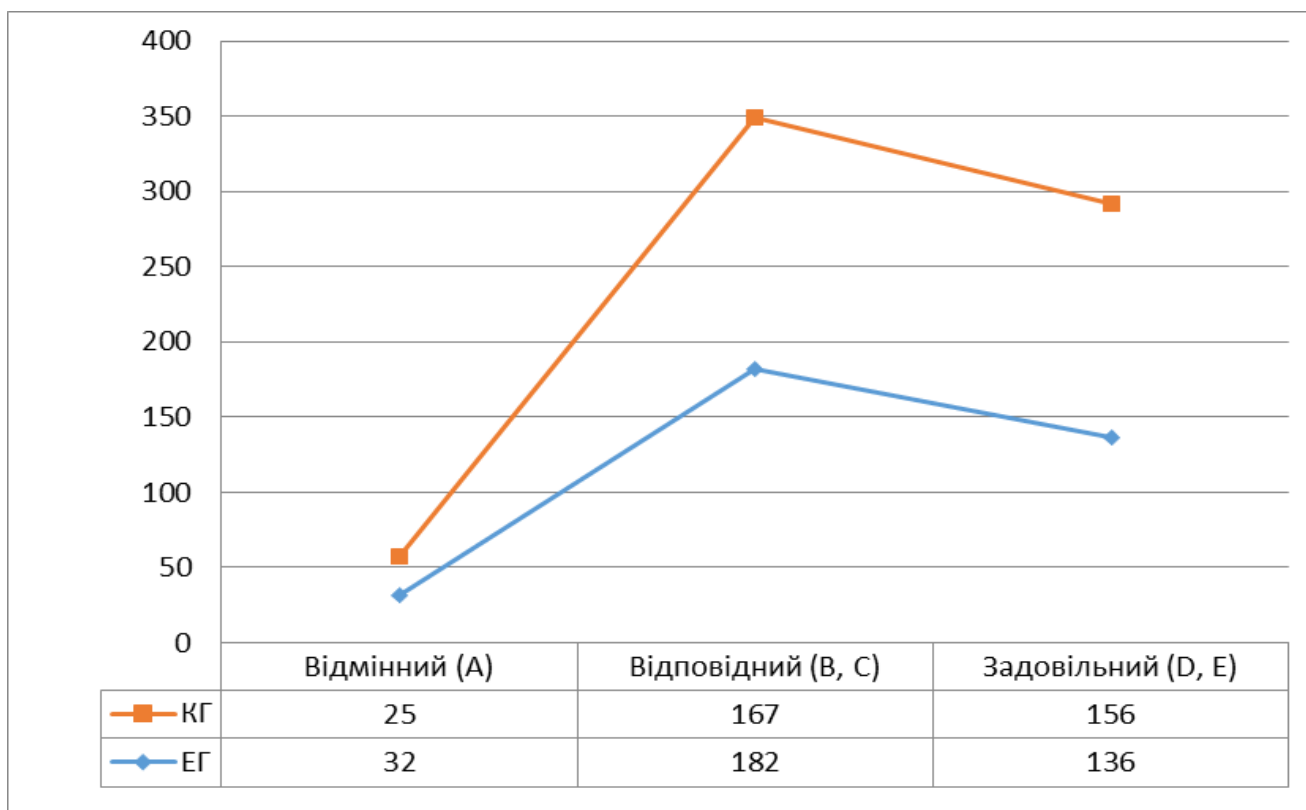

Рис.5.6. (а) Рівні сформованості соціо-інформаційної компетентності бакалаврів та магістрів в експериментальній і контрольній групах на формуально-моніторинговому етапі експерименту

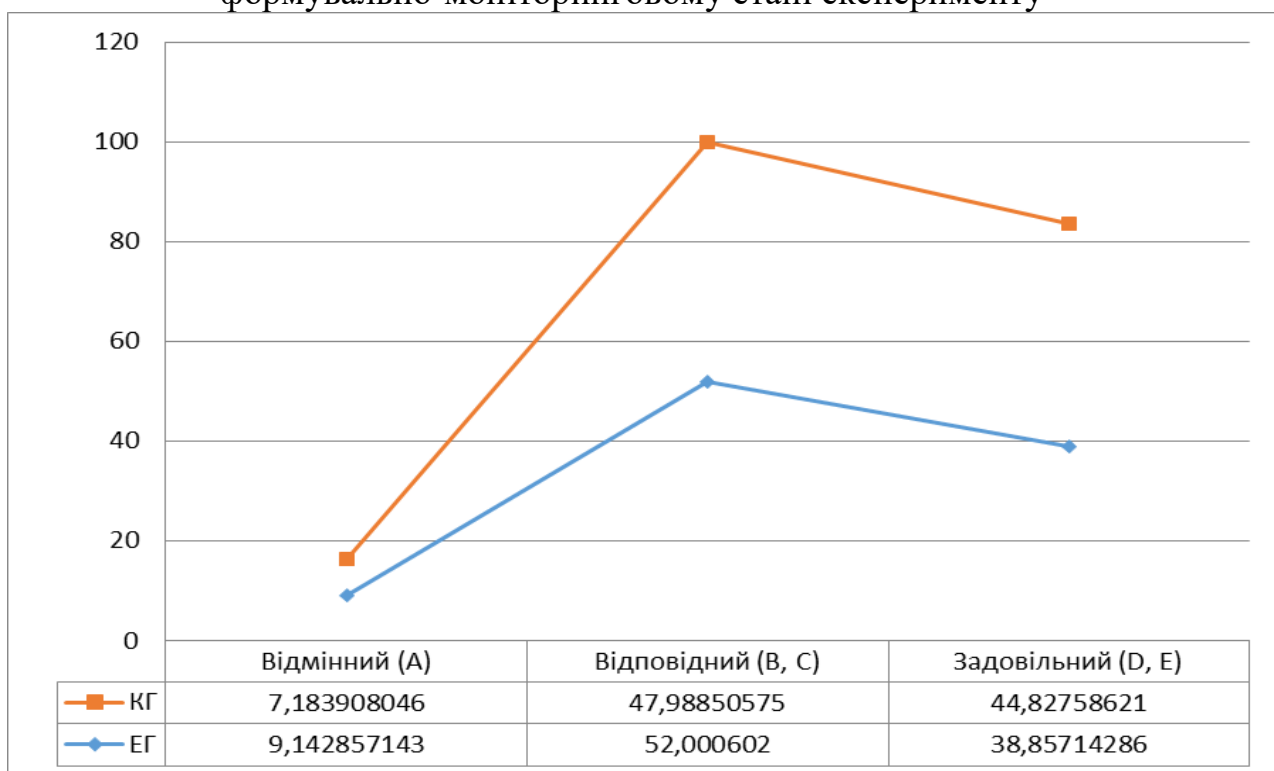

Рис.5.7. (б) Рівні сформованості соціо-інформаційної компетентності бакалаврів та магістрів в експериментальній і контрольній групах на формуально-моніторинговому етапі експерименту

Таблиця 5.8

Рівні сформованості соціо-інформаційної компетентності бакалаврів та магістрів

Вибірка	РІВНІ СФОРМОВАНОСТІ						Всього
	Відмінний (A)		Відповідний (B, C)		Задовільний (D, E)		
	к-ть	%%	к-ть	%%	к-ть	%%	
ЕГ	32	9,14	182	52,00	136	38,86	350
КГ	25	7,18	167	47,99	156	44,83	348

Експертне оцінювання роботодавцями рівня сформованості соціо-інформаційної компетентності менеджерів соціокультурної діяльності, їх практична підготовка, ефективність взаємодії ЗВО з пріоритетними сферами професійної зайнятості (готельно-ресторанної, дозвілєвої, рекреаційної, туристичної) показало позитивну динаміку (табл. 5.8):

на відмінному рівні (A) – 1,96 % в ЕГ порівняно з КГ; на відповідному (B, C) – 4,01 %, та на задовільному (D, E) – 5,98 %.

Для перевірки валідності розробленої моделі системи професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності використали статистичні методи з теорії гіпотез. Аналогічно перевірено достовірність отриманих результатів за допомогою χ^2 - критерію К. Пірсона.

Із метою якісного аналізу розробленої методики здійснюється експертне оцінювання на основі експертного анкетування «Питальника компетентності майбутніх менеджерів СКД». Якісні критерії ефективності моделі формування компетентності викладачів за інтегральним показником.

Висунуті гіпотези: пряма гіпотеза H_0 – відмінність результатів за рівнями сформованості соціо-інформаційних параметральної діагностики рівня компетентності в ЕГ та КГ групах не суттєва; альтернативна гіпотеза H_a – відмінність результатів за рівнями сформованості соціо-інформаційної компетентності в ЕГ та КГ групах суттєва. Результати наведено обчислено $\chi^2_{\text{спост.}}$ – узагальнене значення критерію К. Пірсона. Оскільки для $\alpha=0,05$ всі спостережувані значення критерія Пірсона перевищують критичне значення

$$\chi^2_{\text{спост.}j} > \chi^2_{\text{крит}}, \chi^2_{\text{спост}j} > \chi^2_{\text{крит}},$$

то з надійністю $p=0,95$ можна стверджувати про зростання у здобувачів освіти ЕГ рівня сформованості соціо-інформаційної компетентності за всіма критеріями і загалом.

У випадку посилення рівня надійності до $\alpha=0,01$ одержано підтвердження висновків про покращення рівня сформованості соціо-інформаційної компетентності студентів експериментальної групи тільки за мотиваційним (управлінсько-педагогічним) і акмеологічно-творчим критеріями з надійністю $p=0,99$, а також загалом (рис. 5.2).

На формувальньо-моніторинговому етапі педагогічного експерименту динаміка обумовлена забезпеченням розробленого науково-методичного та інформаційно-аналітично супроводу, а саме:

- робочі програми (гігієни і санітарії, інженерної графіки, технології туристичної діяльності, міжнародної готельної індустрії, бізнес-планування в галузі, поведінки споживача);

- посібники практичного призначення (практикуми з загальної психології, з психології управління та конфліктології);

- методичні рекомендації з організації освітнього процесу практичної підготовки з гігієни і санітарії, інженерної графіки, реінжиніринг бізнес процесів для готельєрів-рестораторів, основи психології та етикету професійного спілкування, поведінки споживача, психології управління в соціокультурній сфері, написання курсової роботи з організації туризму, навчально-ознайомчі практики для менеджерів соціокультурної діяльності в індустрії гостинності для бакалавр;

- робочі зошити з психології роботи з людьми, психології ділових відносин, з основ психології та етикету професійного спілкування, операційності доступу до науково-методичного супроводу портативності

програм, а також можливість самонавчання та самооцінювання (тестування, творчі, ситуаційні завдання) для учасників освітнього процесу та зовнішнього оцінювання;

– творчі винаходи та інтелектуальні продукти свідоцтв підтверджених комп'ютерних авторських програм «Соціальна Освітня 3-Д мережа «Універсальний освітній простір «Accent»; «Web-бібліотека «Accent»; «Електронний навчальний кабінет» («Е-НК»).

Використання вказаного електронно-освітнього ресурсу та організація вебінарів («Інноваційні електронні засоби: організація та підтримка неперервності освітнього процесу»; «Електронні освітні ресурси: інноваційні засоби підвищення цифрових компетентностей педагога», «Електронні освітні ресурси: інноваційні засоби підвищення цифрових компетентностей майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності») дозволило активізувати самостійність студентів поглибити та розширити їх соціо-інформаційну компетентність, підвищити готовність до адаптації в професійному середовищі.

На підставі отриманих результатів можна вважати запропоновану модель професійної підготовки майбутніх менеджерів СКД в умовах ІОС верифікованою і поширити отриманий позитивний висновок на всю концепцію загалом.

Висновок до п'ятого розділу

Під час перевірки ефективності системи професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності в умовах інформаційно-освітнього середовища визначено мету, завдання і зміст експериментальної роботи; розроблено критерії, рівні й методику вимірювання результатів педагогічного експерименту; здійснено математичний аналіз результатів експериментального дослідження, сформульовано висновки експериментальної доведеності достовірності наукових результатів. Педагогічний експеримент сприяв вирішенню основного завдання дослідження, сутність якого в результативності сформованості компетентностей та ефективності запропонованої моделі системи професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності в умовах інформаційно-освітнього середовища ЗВО, яка забезпечує освітній процес галузі знань 02 «Культура і мистецтво» за спеціальністю 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності».

У педагогічному експерименті перевірено припущення, що ефективність професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності збільшиться через упровадження науково обґрунтованої системи професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності в умовах інформаційно-освітнього середовища, відповідно до розроблених та запроваджених концептуальних положень і науково-методичного, організаційно-педагогічного, інформаційно-аналітичного та матеріально-технічного забезпечення пізнавальної діяльності у ЗВО. Експериментальна робота запрограмована на здійснення у чотири етапи:

– мотиваційно-спонукальному діагностичному (бажання працювати в соціокультурній сфері, визнання корисності своєї професійної діяльності, важливості організації та управління процесами підприємства, інтерес до управлінської діяльності в соціокультурній сфері, потяг до комунікації, самовираження та самоствердження, до підвищення індивідуального статусу, престижу, прагнення творчої роботи);

– констатувальному (зріз за критеріями на рівнях у показниках сформованості знань, умінь, навичок та компетентностей у бакалаврів та магістрів в експериментальних (ЕГ) і контрольних (КГ) групах);

– формувально-моніторингового етапу (діагностика динаміки змін рівня сформованості знань, умінь, навичок та компетентностей у бакалаврів та магістрів у ЕГ і КГ групах порівняно з констатувальним етапом);

– контрольньо-системного аналізу експертних результатів дослідження.

На мотиваційно-аналітичному етапі дисертаційної роботи модифіковано питальник за Є. Ільїним (2010) в авторському баченні 50% питань та встановлено, що найбільшу зацікавленість у студентів викликають перспективи працевлаштування у сферах: дозвілля, індустрії гостинності, обслуговування та сервісу, комунікації, подорожей та туризму.

У процесі експерименту проведено аудит стану мотивації студентів до професійної підготовки, проаналізовано дані соціологічного анкетування, що дало змогу з'ясувати поінформованість, ставлення і побажання студентів щодо впровадження системи професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності в умовах інформаційно-освітнього середовища, яке акумулює потребу впроваджувати в практику інноваційні технології цифровізації управління в культурно-дозвілєвій сфері.

На констатувальному етапі результати оцінювання засвідчили, що розподіл студентів за рівнями сформованості знань та вмінь статистично однаковий, причому за кожним із критеріїв у кожній з груп КГ та ЕГ переважають середній та достатній рівні.

На формувальному етапі педагогічного експерименту підтверджено ефективність росту показників рівнів сформованості соціо-інформаційної компетентності майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності в процесі професійного навчання за рахунок упровадження в освітній процес ІОС. Встановлено позитивну динаміку росту в процесі формувального КГ та в ЕГ високого та достатнього рівнів сформованості соціо-інформаційної компетентності майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності порівняно з

встановленою статистичною рівністю даних між групами під час констатувального етапу та констатовано відхилення рівнів сформованості соціо-інформаційної компетентності майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності в ЕГ та КГ групах.

Експертне оцінювання роботодавцями рівня сформованості професійної компетентності менеджерів соціокультурної діяльності, їх практична підготовка, ефективність взаємодії ЗВО з пріоритетними сферами професійної зайнятості (готельно-ресторанної, дозвіллевої, рекреаційної, туристичної) показало позитивну динаміку: на відмінному рівні (А) – 1,96% в ЕГ порівняно з КГ; на відповідному (В, С) – 4,01% та на задовільному (D, E) – 5,98%.

Для перевірки валідності розробленої моделі системи професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності використали статистичні методи з теорії гіпотез.

Аналогічно перевірено достовірність отриманих результатів за допомогою χ^2 - критерію К. Пірсона. Висунуті гіпотези: пряма гіпотеза H_0 – відмінність результатів за рівнями сформованості соціо-інформаційної компетентності в ЕГ та КГ групах не суттєва; альтернативна гіпотеза H_a – відмінність результатів за рівнями сформованості соціо-інформаційної компетентності в ЕГ та КГ групах суттєва.

Результати наведено в таблиці 4, обчислено $\chi^2_{\text{спост.}}$ – узагальнене значення критерію К. Пірсона. Встановлено що формувально-моніторинговий етап демонструє позитивні зміни рівнів сформованості знань, умінь, навичок та компетентностей у здобувачів освіти ЕГ, які на початку експерименту були однаковими із КГ.

Показники відсоткового відхилення – у позитивній динаміці процесу за всіма критеріями зросли на відмінному рівні в середньому на 6,29%, відповідному на 1,91%, а на задовільному рівні у негативній динаміці – на 1,62%. На контрольно-системному етапі педагогічного експерименту підтверджено достовірність ефективності розробленої системи професійної підготовки

майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності в умовах ІОС, верифікованої за критерієм К. Пірсона.

Встановлено, що для $\alpha = 0,05$ всі спостережувані параметри перевищують критичне значення з надійністю $p = 0,95$, що підтверджує доведеність наукових результатів рівнів сформованості соціо-інформаційної компетентності в усіх критеріях і в цілому.

При посиленні рівня до $\alpha = 0,01$ з надійністю $p = 0,99$ одержано підтвердження висновків про покращення рівня сформованості соціо-інформаційної компетентності студентів експериментальної групи за мотиваційним (управлінсько-педагогічним), когнітивно-діяльнісним (комунікативним), акмеологічно-творчим критеріями. Результати дослідження дали змогу обґрунтувати пропозиції щодо перспектив професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності у ЗВО.

ВИСНОВКИ

Відповідно до поставленої мети та завдань дисертаційної роботи здійснено теоретичне узагальнення та практичне розв'язання наукової проблеми обґрунтування теорії та практики професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності в умовах інформаційно-освітнього середовища вищого навчального закладу.

Здійснено теоретичний аналіз наукової проблеми дослідження та її понятійно-категоріального апарату, запропоновані авторські тлумачення понять «професійна підготовка майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності в умовах інформаційно-освітнього середовища», «професійна соціо-інформаційна компетентність майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності» та *уточнено* змістові характеристики загальних понять у межах дослідження: «культура», «соціум», «соціальна культура», «індустрія гостинності», «гостинність», «модернізація», «цифровізація», «інформаційно-освітнє середовище», «Універсальний освітній простір “Акцент”», «електронний ресурс» «компетентнісний підхід», «когнітивне навчання», «когнітивні технології», «проблемне навчання».

Узагальнено практичний досвід професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності, пов'язаний з розширенням її географічних меж, та стратегічні шляхи модернізації системи професійної освіти майбутніх фахівців, яка покликана вирішувати пріоритетні завдання:

- уведення до змісту освіти компонентів, що відображають національну специфіку в економіці, суспільно-політичному і культурному середовищі;
- гуманітаризації змісту освіти, активізувати увагу до етики бізнесу, соціальної відповідальності менеджменту, подолання вузького функціоналізму й уніфікації програм, надання навчальним планам і програмам портативної лабільності, доступності та відкритості в інформаційно-освітньому середовищі, забезпечення їх інтегративності;

– розроблення та реалізації програм додаткових спеціалізацій, які б давали змогу майбутнім менеджерам вчасно адаптуватися до соціально-економічних змін і трансформацій довкілля.

Соціально-економічне зростання суспільства, вимоги роботодавців до рівня професіоналізму майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності посилюють її міжгалузеву значущість.

Встановлено джерела трансформаційних перетворень та необхідність модернізації менеджерської освіти в соціокультурній діяльності, яка обумовлена інтенсивністю розвитку галузі та потребує:

– впровадження в Україні позитивного зарубіжного досвіду модернізації освітніх, наукових послуг та сервісів;

– утілення диференційованого підходу до вибору навчальних дисциплін освітньої програми з урахуванням індивідуальних потреб, інтересів та здібностей майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності; оновлення змісту менеджерської професійної освіти, що передбачає, з огляду на потреби українських громадян, дієвої системи соціальної підтримки в організації індустрії гостинності;

– забезпечення ефективності інноваційних процесів у системі менеджерської освіти соціокультурної діяльності через залучення до активної та свідомої участі працівників освіти, мистецтва, культури, посилення їх професійної відповідальності;

– розвиток міжнародної співпраці в галузі підготовки професорсько-викладацького складу ЗВО із залученням фахівців провідних ЗВО Великої Британії, Болгарії, Польщі, Швейцарії, України та інших з метою реалізації спільних заходів щодо підвищення потенціалу культури, сервісу педагогічних компетентностей майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності.

Визначено сутність та структуру соціо-інформаційної компетентності майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності в умовах інформаційно-освітнього середовища, схарактеризовано критерії, показники та рівні її сформованості.

Встановлено тенденції цифровізації суспільства, зокрема освіти, науки та інноватики, серед яких провідними стали зорієнтованість у навчанні на компетентнісний підхід; зростання ролі самоосвіти, самовдосконалення, самореалізації, можливість вибору індивідуальної лабільної траєкторії технології навчання; удосконалення державних стандартів; адаптація освітнього процесу до вимог цифровізації і глобалізації суспільства; модернізація системи професійної підготовки через імплементацію професійно-наукової підготовки для входження до світового освітнього простору; неперервність освіти – реалізація концепції «освіта впродовж життя».

Обґрунтовано авторську концепцію професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності в умовах інформаційно-освітнього середовища в закладах вищої освіти відповідно до функціонального дотримання запитів специфіки професійних середовищ – рекреаційно-естетичного, психолого-реабілітаційного відновлення особистісно-інтелектуального і професійного потенціалу майбутніх фахівців, анімаційно-дозвілєвого та санаторно-курортного, готельно-ресторанного, інформаційно-аналітичного сервісного сегментів галузевого та територіального призначення (адміністративно-територіального за типами природокористування та об'єднання громад на принципах субсидіарності) та за умов застосування методологічних підходів організації педагогіко-історичного дослідження традицій індустрії гостинності, спеціальних країнознавства, соціально-культурного менеджменту.

Розроблено та теоретично обґрунтовано систему професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності в умовах інформаційно-освітнього середовища, яку подано у вигляді моделі та спроектовано у синергетичному поєднанні системних блоків: цільового, концептуального, змістового, процесуального та результативного з урахуванням експертної оцінки, за обґрунтованими організаційно-педагогічними умовами висхідного синтезу інтеграції елементів інформаційно-освітнього середовища на кожному

етапі підготовки, конативності професійної мотивації аксіоматики управлінської реалізації та неперервного розвитку професійних соціо-інформаційних компетентностей на рівнях (відмінний, відповідний, задовільний) та за критеріями (мотиваційним (управлінсько-педагогічним), когнітивно-діяльнісним (комунікативним), акмеологічно-творчим).

Розроблено, програмно та методично забезпечено структурно-організаційну схему впровадження та апробації соціально-інформаційного освітньо-науково-пізнавального середовища (ІОС) підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності, створено та підтверджено інтелектуальну власність комп'ютерних програм: Соціальна освітня 3-Д мережа, Універсальний освітній простір «Accent» («Сом «Accent»»), Web-бібліотека «Accent», Електронний навчальний кабінет («Е-НК»).

Експериментальна верифікація розробленої моделі системи професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності в умовах інформаційно-освітнього середовища зорганізована на етапах: мотиваційно-спонукальному (діагностичному), констатувальному, формувально-моніторинговому, контрольному-системному аналізу з експертною перевіркою.

Встановлено, що формувально-моніторинговий етап демонструє позитивні зміни рівнів сформованості знань, умінь, навичок та компетентностей у здобувачів освіти ЕГ, які на початку експерименту були однаковими із КГ. Показники відсоткового відхилення – у позитивній динаміці процесу за всіма критеріями зросли на відмінному рівні в середньому на 6,29%, відповідному на 1,91%, а на задовільному рівні у негативній динаміці – на 1,62%.

На контрольному-системному етапі педагогічного експерименту підтверджено достовірність ефективності розробленої системи професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності в умовах ІОС, верифікованої за критерієм К. Пірсона. Встановлено, що для $\alpha = 0,05$ всі спостережувані параметри перевищують критичне значення з надійністю $p = 0,95$, що підтверджує доведеність наукових результатів рівнів сформованості соціо-інформаційної компетентності в усіх критеріях і в цілому. При

посиленні рівня до $\alpha = 0,01$ з надійністю $p = 0,99$ одержано підтвердження висновків про покращення рівня сформованості соціо-інформаційної компетентності студентів експериментальної групи за мотиваційним (управлінсько-педагогічним), когнітивно-діяльнісним (комунікативним), акмеологічно-творчим критеріями. Результати дослідження дали змогу обґрунтувати пропозиції щодо перспектив професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності у ЗВО.

Проведене дослідження не вичерпує всіх актуальних і практично значущих завдань професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності в умовах інформаційно-освітнього середовища. Тому подальшого вивчення набудуть науково-методичні положення щодо розроблення цифрового забезпечення дистанційної форми навчання процесу професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авер'янова Г.М., Дембицька Н.М., Москаленко В.В. Особливості соціалізації молоді в умовах трансформації суспільства. Київ: ППП, 2005. 307 с.
2. Активні та інтерактивні методи навчання / уклад. О.С. Кравчина. Київ: ЦППО АПН України, 2003. 32 с.
3. Актуальні проблеми професійної орієнтації та професійного навчання населення: зб. наук. праць III Всеукраїнської наук.-практ. конф. (26 вересня 2008 р., м. Київ) / упоряд.: М.А. Міропольська, Л.М. Капченко, А.В. Алексєєва, Н.В. Савченко та ін. Київ: ІПК ДСЗУ, 2008. 456 с. URL: <http://ipk-dszu.kiev.ua/elekt.html>
4. Алдошина М.В., Брусільцева Г.М. Крос-культурні комунікації в галузі туризму в умовах глобалізації // Бізнес-інформ. 2014. № 3. С. 197–202.
5. Алексюк А.М. Педагогіка вищої освіти України. Історія. Теорія: підручник. Київ: Либідь, 1998. 560 с.
6. Андрущенко Т.В. Ціннісна палітра європейського простору освіти (український вимір) // Науковий часопис НПУ ім. М.П. Драгоманова. Серія 12: Психологічні науки. 2016. Вип. 4. С. 107–113.
7. Ануфрієва О. Л. Міждисциплінарні зв'язки у підготовці конкурентоспроможного майбутнього менеджера // Проблеми освіти: наук.-метод. зб. / Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України. Київ, 2015. Вип. 83, част. 1. С. 194–199. 0,5 друк. арк.
8. Анісімов М.В. Значення лабораторних робіт при формуванні навичок і вмінь в учнів ПТНЗ // Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету ім. Івана Огієнка. Серія: Педагогічна. 2013. Вип. 19. С. 74–76. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/znprkped_2013_19_28.pdf
9. Бабенко О.А. Профессионально важные качества личности менеджера. Москва: Изд-во «Содружество», 2005. 199 с. URL: <http://www.psi.lib.ru/statyi/sbornik/profklm.htm>

10. Бакиров Т.С. Оптимизация процесса формирования экологической культуры старшеклассников: автореф. дис. на соискание ученой степени канд. пед. наук: 13.00.01. Казань, 2006. 26 с.
11. Бахмат Н. В. Теоретичні і методичні засади педагогічної підготовки вчителів початкової школи в умовах інформаційно-освітнього середовища вищого навчального закладу : дис.. докт. пед. наук : 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти; Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. – Кам'янець-Подільський, Київ, 2017. – 510 с.]
12. Бачинська Ю.П. Особисті чинники успішної діяльності конкурентоспроможного менеджера // Вісник КІБІТ. 2008. № 2. С. 72–74.
13. Береза С.В. Правова культура: поняття та загальна характеристика // Держава і право. 2005. Вип. 28. С. 89–94.
14. Бех І.Д. Особистість у просторі духовного розвитку: навч. посібник. Київ: Академвидав, 2012. 256 с.
15. Бех І. Виховання особистості: сходження до духовності. Київ: Либідь, 2006. 272 с.
16. Бех І. Особистісно зорієнтоване виховання: наук.-метод. посібник. Київ: ІЗМН, 1998. 204 с.
17. Биков В.Ю. Інформатизація загальноосвітньої і професійно-технічної школи України: концептуальні засади і пріоритетні напрями // Професійна освіта: педагогіка і психологія: україно-польський журнал / за ред.: І. Зязюна, Н. Ничкало, Т. Левовицького, І. Вільш. Вид. IV. Ченстохов: Вид-во Вищої Педагогічної Школи у Ченстохові, 2003. С. 501–515.
18. Биков В.Ю. Сучасні завдання інформатизації освіти // Інформаційні технології і засоби навчання. 2010. № 1(15). URL: <http://www.ime.edu-ua.net/em.html>
19. Биков В.Ю. Підвищення значущості інформаційно-комунікаційних технологій в освіті України // Педагогіка і психологія. 2009. № 1. С. 28–33.

20. Бицюра Ю. Формування основ економічної компетентності учнів // Завуч. 2006. № 20–21. С. 4–5.
21. Биковська О. В. Особливості професійної підготовки педагогів для системи позашкільної освіти / О. В. Биковська // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5 : Педагогічні науки : реалії та перспективи : зб. наук. праць. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. Вип. 26. С. 16–21.
22. Бібік Н.М., Бурда М.І. Профільна школа: проблеми науково-методичного супроводження // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету ім. М. Коцюбинського. 2004. № 11. С. 66–68.
23. Білоусова Л.І., Гризун Л.Е. Науково-практичні аспекти створення і впровадження електронного підручника для вищої школи // Інформаційні технології і засоби навчання. 2012. № 2(28). URL: <http://www.journal.iitta.gov.ua>
24. Білянін Г.І. Профілі професійної компетентності управлінського персоналу закладів освіти // Народна освіта. 2013. № 2(20). URL: www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=504
25. Білянін Г.І. Управлінська компетентність менеджера в системі безперервної освіти // Народна освіта. 2013. № 3(21). URL: www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=1508
26. Блондель Ж. Политическое лидерство. Путь к всеобъемлющему анализу / пер. с англ. Г.М. Квашнина. Москва: РАУ, 1992. 135с.
27. Богданова Н. Проблема формування духовної культури студентської молоді сучасної України // Донецький вісник НТШ. Т. 24: Філософія. Суспільство. Педагогіка. 2008. С. 27–34.
28. Бойко Д.М. Психологічні умови формування правової культури старшокласників: дис. ... канд. психол. наук: 19.00.07 / Інститут педагогіки і психології професійної освіти АПН України. Київ, 2005. 196 с.
29. Бойко О.П. Культура дозвілля у суспільстві ризику: монографія. Суми: ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2011. 285 с.

30. Боголюбов В. М. Стратегія сталого розвитку: підруч. для вищ. навч. закл. / [та ін.]; [за ред. В. М. Боголюбова]. Херсон: Олді-плюс, 2012. 444 с.
31. Бондар В.І. Інтеграція дітей з обмеженими психофізичними можливостями в загальноосвітні заклади: за і проти / Дефектологія. 2003. № 3. С. 2–5.
32. Болотська О.А. Чинники соціальної мобільності сучасної молоді в контексті реформування системи вищої освіти // Науковий вісник Донбасу. 2012. № 4. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvd_2012_4_24
33. Борисюк А.С. Професійна кар'єра як соціально-психологічний феномен: [етапи, типи професійної кар'єри] // Проблеми загальної та педагогічної психології: зб. наук. пр. Ін-ту психології ім. Г.С. Костюка АПН України. Київ, 2007. Т. 9, ч. 4. С. 94–101.
34. Брик Р.С. Професійна компетентність педагога в контексті Нової української школи / Збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції «Розвиток професійної майстерності педагога» (м. Тернопіль, Україна, 26–27 квітня 2018 р.). / уклад.: В.Є Кавецький, А.В. Вихрущ, О.Я. Жизномірська, І.І. Гаврищак, С.Б. Гах. Тернопіль: СМП «Тайп», 2018. С. 46–49.
35. Брик Р.С. Організація освітнього середовища для збереження та зміцнення здоров'я учасників освітнього процесу в Новій українській школі // Матеріали обл. веб-конф. «Здоровий спосіб життя (ЗСЖ) – запорука розвитку нації України», 12 грудня 2018 р. Тернопіль: ТОКІППО, 2018. С. 79–83.
36. Брусенцева О. А. Тенденції переходу України до «цифрової економіки» // Соціально-економічні та гуманітарні аспекти світових інноваційних трансформацій: електронне наук.-практ. вид.: зб. тез II Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ – Суми, 2017). С. 218–221. URL: <http://umo.edu.ua/materiali-konferencij-nimp/ii-mizhnarodna-naukovo-praktichna-konferenc-26-04>. 0,4 друк. арк.

37. Брюханова Н. О., Корольова Н. В. Педагогічне моделювання: стан і тенденції розвитку / Теорія і практика управління соціальними системами: філософія, психологія, педагогіка, соціологія. 2015. № 3. С. 64–71.
38. Бурлаєнко Т. І. Формування економічної компетентності менеджера – шлях до формування управлінської еліти // Проблеми освіти. 2014. № 80, листопад. С. 42–44.
39. Вайндорф-Сысоева М.Е. Виртуальная образовательная среда: категории, характеристики, схемы, таблицы, глоссарий: учебное пособие. Москва: МГУ, 2010. 102 с.
40. Васильєва Р. Ю. Технологія підготовки майбутніх учителів до формування безпечної поведінки підлітків у позаурочній діяльності // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 16: Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики. 2010. Вип. 13. С. 92–97. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_016_2010_13_25
41. Василенко М. М. Особливості професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у вищих навчальних закладах України // Науковий часопис [Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова]. Серія 15: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). 2016. Вип. 3(2). С. 59–63. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_015_2016_3\(2\)__20](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_015_2016_3(2)__20)
42. Васюк О.В., Виговська С.В. Методологічні підходи до професійної підготовки соціальних педагогів в системі вищої освіти України // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Педагогіка, психологія, філософія. 2014. Вип. 199(1). С. 60–67. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvnau_ped_2014_199\(1\)__10](http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvnau_ped_2014_199(1)__10)
43. Вайнеберг Дж., Шуменер Дж. Статистика: пер. с англ. Москва: Статистика, 1979. 389 с.
44. Вишневська К. Імітаційно-рольове навчання як процес підвищення комунікативної культури студентів економічної вищої школи // Педагогіка

- вищої та середньої школи: зб. наук. праць. Кривий Ріг: КДПУ, 2005. Вип. 11. С. 211–216.
45. Выготский Л.С. Педагогическая психология / под ред. В.В. Давыдова. Москва: Педагогика, 1991. 479, [1] с.: ил.
46. Выготский Л.С. Психология развития человека. Москва: Изд-во Смысл; Эксмо, 2005. 225 с.
47. Вієвська М.Г., Красовська Л.І. Стратегія формування управлінських компетенцій та методичні умови її реалізації // Інформаційні технології і засоби навчання. 2009. № 5 (13). URL: <http://www.ime.edu-ua.net/em.htm>
48. Вітковська О.І. Професійне самовизначення особистості і практичні аспекти професійної консультації. Київ: Науковий світ, 2001. 92 с.
49. Вовк Л.П., Фрицюк В.А. Акмеологічний підхід до вивчення проблеми професійного саморозвиток майбутнього вчителя // Професійна освіта. Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: педагогіка і психологія. 2016. Вип. 47. С.68-73
50. Войтко С. В., Кулинич О. О. Напрями розвитку ІКТ-сфери у забезпеченні належного рівня конкурентоспроможності на міжнародному ринку ІТ-послуг // Економіка. Управління. Інновації. 2014. №1 (11). URL: <http://nbuv.gov.ua/j-pdf/euipdf>
51. Волкова О.Б. Психологічні особливості правової соціалізації сучасних старшокласників // Форум педагогічних ідей. Психологія. URL: http://osvita.ua/school/lessons_summary/psychology/37700/
52. Вольфовська Т.О. Визначення рівня сформованості інтерактивних умінь особистості на етапах соціалізації // Педагогіка і психологія. 2003. № 3/4. С. 141–148.
53. Волянська О.В., Ніколаєвська А.М. Соціальна психологія: навчальний посібник. Харків: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2007. 160 с.

54. Воробьев Г.А. Развитие социокультурной компетенции будущих учителей иностранного языка // Иностранные языки в школе. 2003. № 2. С. 30–35.
55. Вороновська Л.П. Формування професійної мобільності майбутніх фахівців комунального господарства: дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.04 / Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди. Харків, 2016. 267 с.
56. Вступна кампанія 2018: Міністерство освіти і науки України (посилання: Широкий конкурс). URL: <https://abit-poisk.org.ua/rate2018/global/>
57. Вульфов Б.З., Иванов В.Д. Основы педагогики в лекциях, ситуациях, первоисточниках: учебное пособие. Москва: Изд-во УРАО, 1997. 288 с.
58. Габа І.М. Вплив освітнього середовища ВНЗ на професійний розвиток особистості // Проблеми загальної та педагогічної психології: зб. наук. праць Інституту психології ім. Г.С. Костюка АПН України / [за ред. С.Д. Максименка]. Київ, 2011. Т. XIII, ч. 6. С. 74–82.
59. Габдуллин Г.Г. Метаморфозы в подготовке руководителей школ / Народное образование. 2014. № 9. С.97-103
60. Гайворонская Т.А. Развитие профессионально-педагогической компетентности преподавателя иностранного языка в межкультурном пространстве. URL: <http://rspu.edu.ru/li/journal/gaivoronskaya/htm>
61. Галус О.М. Професійна адаптація студентів в умовах ступеневого педагогічного ВНЗ: монографія. Хмельницький: ХГПА, 2007. 473 с.
62. Гидденс Э. Социология. Часть VII. Глоссарий: основные понятия и важнейшие термины. URL: http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Sociolog/gidd/23.php.
63. Гласс Дж., Стэнли Дж. Статистические методы в педагогике и психологии. Москва: Прогресс, 1976. 496 с.
64. Головінський І.З. Педагогічна психологія: навчальний посібник. Київ: Аконт, 2003. 288 с.

65. Гончарова-Горянська М. Соціальна компетентність: поняття, зміст, шляхи формування в дослідженнях зарубіжних авторів // Рідна школа. 2004. № 7–8. С. 34–36.
66. Горський С.В. Соціологія туризму // Філософія туризму: навчальний посібник / Пазенок В.С., Федоренко В.К., Любивий Я.В. та ін. Київ: Кондор, 2004. С. 135–142.
67. Горленко В. М. Інформаційно-комунікаційна компетентність вихователя дошкільного навчального закладу: поняття та структура / Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки. 2016. Вип. 135. С. 157–161. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchdpuP_2016_135_41.
68. Грицькова Н.В. Особливості соціально-професійної мобільності вчителя в умовах сучасної середньої школи. URL: <http://nvd.luguniv.edu.ua/archiv/NN13/11gnvsss.pdf>
69. Гриценчук О. О. Розвиток інформаційно-комунікаційної компетентності вчителя у галузі середньої освіти Нідерландів: підходи, моделі, досвід / Інформаційні технології і засоби навчання. 2015. Т. 49, вип. 5. С. 71–81. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ITZN_2015_49_5_8.
70. Губерський Л.В., Андрущенко В.П., Михальченко М.І. Культура. Ідеологія. Особистість: методолого-світоглядний аналіз. Київ: Знання України, 2002. 578 с.
71. Гура О., Облес І. Професійна адаптація викладача вищого навчального закладу на етапі професійної підготовки: теоретико-методичний аспект: монографія. Запоріжжя: КПУ, 2009. 164 с.
72. Гуралюк А. Г. Методичні основи створення підручника нового покоління для професійно-технічних навчальних закладів: метод. рек. / за наук. ред. Л. А. Карташової; Нац. акад. пед. наук України, Ін-т проф.-техн. освіти. Київ: Поліграфсервіс, 2014. 79 с.

73. Гуржій А., Волинський В., Коцур В. Інформатизація освіти і проблеми створення комп'ютерних програмно-педагогічних засобів навчання // Освіта України. 2003. № 23. С. 9–10.
74. Гуревич Р. С. Інформаційно-комунікаційні технології в професійній освіті майбутніх фахівців / за ред. член-кор. НАПН України Гуревича Р. С. Львів: ЛДУ БЖД, 2012. 380 с.;
75. Гуревич Р.С. Інформаційні технології навчання: інноваційний підхід : навчальний посібник / за ред. Гуревича Р. С. Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2012. 348 с
76. Гусак П. М. Підготовка учителя: технологічні аспекти. Луцьк: Вежа, 1999. 277 с.
77. Гусейнов А. Этика и нравственная культура общества // Нравственная культура. Вильнюс: Наука, 1980. С. 112–128.
78. Давидова О. Індустрія гостинності у контексті проведення Євро-2012 // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Економіка. 2011. Вип. 121–122. С. 44–48.
79. Данилова Г. Акмеологія шкільного образования в контексте методологии современного образования // Акмеология – наука XXI столетия. Киев, 2005. С. 3–17.
80. Даниленко Л.І. Менеджмент інновацій в освіті. Київ: Шкільний світ, 2007. 120 с.
81. Даниленко Л. І. Педагогічні умови формування готовності вчителя у післядипломній освіті до застосування інноваційних технологій інтерактивного навчання // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія. 2015. Вип. 44. С. 123–127. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzvdpu_pp_2015_44_30
82. Дворецкий И. Х. Латинско-русский словарь. Ок. 50 000 слов. Изд. 2-е. Москва: Русский язык, 1976. 1096 с.

83. Демочко Г.Л. Використання мультимедійних презентацій як елемент впровадження інноваційних технологій у навчальний процес // Кредитно-модульна система організації навчального процесу у вищих медичних (фармацевтичному) навчальних закладах України на новому етапі (з дистанційним під'єднанням ВМ (Ф) НЗ України за допомогою відеоконференцзв'язку): матеріали X ювілейної Всеукраїнської навчально-наукової конференції з міжнародною участю (Тернопіль, 18–19 квітня 2013 р.) / ТДМУ. Тернопіль, 2013. Ч. 2. С. 274–276.
84. Дем'яненко Н. М. Компетентісно-професійний підхід у підготовці магістрів 8.000005 – Педагогіка вищої школи: зб. наук. праць. Сер. «Пед. науки» / Полтав. держ.пед. ун-т імені В. Г. Короленка. 2009. Вип. 1. С. 48–54.
85. Дем'яненко Н. Освітньо-виховні й наукові комплекси: історія та сучасність // Рід. шк. 2000. № 3. С. 70–72.
86. Денисенко А. Становлення ідеї організації дозвілля у світовій і вітчизняній педагогічній думці // Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету. 2013. Ч. 2. С. 112–122.
87. Державний стандарт професійно-технічної освіти для підготовки робітників з професії «Агент з організації туризму». Київ, 2006. 55 с.
88. Десятов Т.М. Національні рамки кваліфікацій в країнах ЄС: порівняльний аналіз: наук.-метод. посібник / за ред. Н.Г. Ничкало. Київ: Вид-во «АртЕк», 2008. 263 с.
89. Дидактичні основи професійної освіти: навчальний посібник / Коваленко О.Е., Брюханова Н.О., Гирич З.І. та ін.; Укр. інж.-пед. акад. Харків: Контраст, 2008. 143 с.
90. Діденко М.С. Професійно значимі якості особистості менеджера організацій: теоретичний аспект // Міжнародний науковий форум: соціологія, психологія, педагогіка, менеджмент: зб. наук. праць. 2013. Вип.13. С. 201–211.
91. Добровольська Н.В. Креативність менеджера як ключовий компонент його професійної компетентності // Соціально-політичні, економічні та

- гуманітарні вимоги європейської інтеграції України: зб. наук. праць міжнар. наук.-практ. конф. Україна-Словаччина, 2014. Вип. 1. С. 21–24.
92. Додонов Р.О., Додонова В.І. Соціологія: навч. посіб. для курсантів і студентів вищих закладів освіти МВС України. Донецьк, 2004. 187 с.
93. Докторович М. Соціальна компетентність як наукова проблема // Психологія і суспільство. 2009. № 3. С. 144–147.
94. Дорошенко К.Г. Виховання гуманістичного ідеалу старших підлітків у позакласній діяльності: автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. пед. наук: 13.00.07 / Ін-т проблем виховання АПН України. Київ, 2003. 20 с.
95. Драгнєв Ю.В. Інформаційно-навчальне середовище як чинник професійного розвитку майбутнього вчителя фізичної культури в умовах інформаційно-освітнього простору // Педагогіка і психологія професійної освіти. 2011. №1. С. 94–99.
96. Дробінська З. Професійна адаптація та психолого-педагогічний супровід молодих фахівців // Психолого-педагогічні проблеми сільської школи. 2013. Вип. 46. С. 183–186.
97. Дмитренко, О. Л., Ануфрієва Г. А., Бурлаєнко Т. І., Медвідь В. В. Кваліметрія в управлінні: гуманістичний контекст: навч. посіб. / за заг. ред. Г. А. Дмитренка. Київ: Видавництво «Аграрна освіта», 2016. 335 с.
98. Дубич К.В. Особистісно орієнтоване виховання студентів в умовах соціокультурного середовища вищого навчального закладу: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.07 / Східноукраїнський національний університет імені В. Даля. Луганськ, 2007. 297 с.
99. Дубініна О. В. Педагогічні умови навчання майбутніх робітників у центрах професійно-технічної освіти / Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. 2015. № 10. С. 56–65. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pednauk_2015_10_10.
100. Дукла Д. Професійні компетенції менеджера сучасної Європи як визначник його професіоналізму / за ред. М. Міровска // Соціальна праця як інструмент інтеграції місцевого суспільства. Ченстохова, 2008 С. 34–35.

101. Енциклопедія для фахівців соціальної сфери / за заг. ред. І.Д. Зверевої. Київ; Сімферополь: Універсум, 2012. 536 с.
102. Ільїн Є.П. Мотивація та мотиви. – СПб.: Пітер, 2000. 512 с.
103. Євтух М.Б., Сердюк О.П. Соціальна педагогіка: підручник. 2-ге вид., стер. Київ: МАУП, 2003. 232 с.
104. Єгорова Є. В. Як досягти успіху у працевлаштуванні : на допомогу учням, випускникам ПТНЗ та коледжів: методичні рекомендації. Київ: Науковий світ, 2008. 21 с.
105. Єльнікова Г.В., Медведь В.В. Підвищення культури цільового управління керівників ПТНЗ // Професійно-технічна освіта: наук.-метод. журнал. 2011. № 4. С. 24–27.
106. Єльнікова Г.В. Управлінська компетентність. Київ: Редакція загальнопед. газ., 2005. 128 с. (Бібліотека «Шкільного світу»).
107. Єрмаков І. Педагогіка життєтворчості: орієнтири для ХХІ століття // Кроки до компетентності та інтеграції в суспільство: наук.-метод. зб. / [ред. кол. Н. Софій (голова), І.Єрмаков (керівн. авторськ. кол-ву і наук. ред.) та ін.]. Київ: Контекст, 2000. С. 58–72.
108. Жалдак М.І., Лапінський В.В., Шут М.І. Комп'ютерно-орієнтовані засоби навчання математики, фізики, інформатики: посібник для вчителів. Київ: Дініт, 2004. 110 с.
109. Жалдак М.І. Використання комп'ютера в навчальному процесі // Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах. 2013. № 1. С. 10–17.
110. Жигірь В. І. Управлінська компетентність менеджера освіти // Молодь і ринок. 2011. № 4 (75). С. 76–79.
111. Жигірь В.І. Особливості професійної компетентності менеджерів освіти // Молодь і ринок. 2011. № 5 (76). С. 64–69.
112. Жорнова О.І. Соціокультурна компетентність студентів в контексті оминання «слабких ланок» сучасного освітнього процесу // Вища освіта

- України. 2006. Додаток 3 (Т. 3): Тематичний випуск «Вища освіта у контексті інтеграції до європейського простору». С. 93–100.
113. Завізна Н. Тлумачення індивідуалізованого навчання у психолого-педагогічній літературі // Рідна школа. 1999. № 9. С. 55–57.
114. Закон України «Про загальну середню освіту». URL: http://dneprtest.dp.ua/cms/index.php?option=com_content&view=article&id=45%3Azakonprozagserosvitu&catid=37%3Alaws&limitstart=1
115. Закон України «Про освіту». URL: www.rada.gov.ua.
116. Заперченко Н. Диференційований підхід до навчання // Початкова школа. 2000. №5. С. 10–12.
117. Засоби інформаційно-комунікаційних технологій єдиного інформаційного простору системи освіти України: монографія / [В.В. Лапінський, А. Ю. Пилипчук, М. П. Шишкіна та ін.]; за наук. ред. проф. В. Ю. Бикова. Київ: Педагогічна думка, 2010. 160 с.: іл.
118. Зацепіна Н.О. Соціокультурні аспекти розвитку туризму в Україні в умовах глобалізації суспільства // Соціальні технології: актуальні проблеми теорії та практики. 2012. Вип. 56. С. 81.
119. Зверєва І.Д., Беспалько О.В., Харченко С.Я., та ін. Соціальна робота в Україні: навч. посіб. / за заг. ред.: І.Д. Зверєвой, Г.М. Лактіонової. Київ: Наук. світ, 2003. 255 с.
120. Зеер Е.Ф. Психология профессий: учебное пособие. [3-е изд. перераб. и доп.]. Москва: Академический проект. Фонд «Мир». 2005. 336 с.
121. Землянська О.В. Судово-психологічна експертиза: навчальний посібник для курсантів і слухачів Харківського національного університету внутрішніх справ. Харків: Вид-во ХНУВС, 2008. URL: <http://uchebnik-online.net/book/70-psichologichna-ekspertiza-navchalnij-posibnik-zemlyanska-ov/2-annotaciya.html>
122. Зязюн І.А. Педагогіка добра: ідеали і реалії: наук.-метод. посіб. Київ: МАУП, 2000. 312 с.

123. Іванішена С. Форми та методи інтерактивного навчання. // Початкова школа. 2006. № 3. С. 9–11.
124. Іванченко Є.А. Професійна мобільність майбутніх фахівців: навчально-методичний посібник. Одеса, 2004. 120 с.
125. Іванченко Є.А. Формування професійної мобільності майбутніх економістів у процесі навчання у вищих навчальних закладах: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04. Одеса, 2005. 20 с.
126. Іванюк І.В Комп'ютерно орієнтоване навчальне середовище в умовах організації дистанційної освіти в школах зарубіжжя // Комп'ютер у школі та сім'ї, 2013. №7. С. 19-22
127. Інноваційні педагогічні технології навчання професії: монографія / Нікуліна А.С., Максименко Ю.Б., Матвеев Г.П. та ін.; за ред. А.С. Нікуліної. Донецьк: Донецький ІПОІПП, 2005. 385 с.
128. Інтерв'ю Міністра освіти і науки України Лілії Гриневич від 15.12.2016 шкільному інформаційному простору «Моя Освіта». URL: https://my.osvita.net/SiteNews.aspx?news_id=E75GNS9VOWBI
129. Інтерв'ю Міністра освіти і науки України Лілії Гриневич журналу «Новое время страны» від 10.06.2016 № 21. URL: <http://mon.gov.ua/usinovivni/interview/2016/06/21/intervyu-ministra-osviti-i-nauki-ukrayini-lilii-grinevich/>
130. Інформаційна система Конкурс: Вступна кампанія 2018 року. URL: <http://www.vstup.info/>
131. Інформаційні технології як стимул для соціально-економічного розвитку в Україні. URL: <http://gurt.org.ua/articles/29961/>
132. Інформаційно-освітнє середовище професійно-технічних навчальних закладів: посібник / Карташова Л. А., Юрженко В. В., Гуралюк А. Г. та ін.; за наук. ред. П.Г. Лузана. Київ: ІПТО НАПН, 2017. 124 с.
133. Інформаційно-комунікаційні технології в сучасній освіті: досвід, проблеми, перспективи: збірник наукових праць. Вип. 5 / за ред. М.М. Козяра, Н.Г. Ничкало. Львів: ЛДУ БЖД, 2017. 400 с.

134. Іордакі Н.А. До формування духовності особистості: філософський аспект проблеми // Науковий вісник ХДПУ ім. Г.С. Сковороди. Серія: Філософія. Харків: ХДПУ ім. Г.С. Сковороди, 2001. Вип. 8. С. 84–90.
135. Історія психології: від античності до початку ХХ століття: навчальний посібник / авт.-уклад. О.П. Коханова. Київ: НВП «Інтерсервіс», 2016. 235 с.
136. Калашнікова С.А. Освітня парадигма професіоналізації управління на засадах лідерства: монографія. Київ: Київськ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2010. 380 с.
137. Капська А.Й. Соціальне виховання молоді як інтегративний педагогічний феномен // Єдність навчання і наукових досліджень – головний принцип університету: матеріали звітної-наукової конференції викладачів, аспірантів, докторантів і студентів Факультету соціально-психологічних наук та управління / гол. ред. В.Б. Євтух. Київ: ТОВ «НВП “Інтерсервіс”», 2017. Вип. 3. С. 21–25.
138. Каратаєва М. Розвиток інформаційно-освітнього середовища – умова підвищення професійних компетентностей педагога // Нова педагогічна думка. 2013. № 3. С. 69–70.
139. Карпюк Р. П. Теоретичні і методичні засади професійної підготовки майбутніх фахівців з адаптивного фізичного виховання у вищих навчальних закладах : автореферат дис. ... докт. пед. наук: 13.00.04 / Нац пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. Київ, 2010. 40 с.
140. Кравчина О.Є. Теоретичні аспекти застосування інформаційних та комунікаційних технологій в організаційній роботі вчителя [Електронний ресурс] Інформаційні технології і засоби навчання. 2011. № 6 (26). URL: <http://journal.iitta.gov.ua>
141. Карташова Л.А. Електронний освітній ресурс як засіб підтримки навчання інформаційних технологій майбутніх філологів // Проблеми сучасного підручника: зб. наук. праць / [наук. ред. О.М. Топузов]. Київ: Педагогічна думка, 2012. Вип. 12. С. 421–427.

142. Карташова Л.А. Роль веб-технологій у підвищенні ефективності діяльності вчителів загальноосвітніх навчальних закладів // Комп'ютер у школі та сім'ї. 2008. № 5. С. 19–22.
143. Карташова Л.А. Відкритий мережевий ресурс «Асцент»: інноваційні можливості для освітян // Комп'ютер у школі та сім'ї. 2016. № 5. С. 3–8.
144. Катеринчук О.В. Модернізація системи освіти. URL: <http://intkonf.org/katerinchuk-ov-modernizatsiya-sistemi-osviti>
145. Кирмайер Г. Мультимедиа. Москва: Малип, 1994. 192 с.
146. Кириченко М. О. Інформатизація як фактор оптимізації ідеології інформаційного суспільства та забезпечення його сталого розвитку/ Przemiany w nowoczesnym społeczeństwie: aspekt społeczne, ekonomiczne i humanitarne. Польща, Ополе, 2017. С. 149–156. ISBN 978-8-62683-00-0
147. Кірсанов В. Шляхи вдосконалення підготовки фахівців для сфери дозвілля / Вища освіта України. 2006. № 1. С. 37–42.
148. Кірсанов В. В. Психолого-педагогічна діагностика: Підручник. Київ: «Альтерпрес», 2002. 512 с.
149. Класифікатор професій: КП ДК 003:2015. URL: <http://www.buhoblik.org.ua/rizni/classificator/rozd1.html>
150. Класифікатор професій ДК 003:2010. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/va327609-10>
151. Клокар Н.І. Розвиток інформаційно-навчального середовища освітньої системи регіону в контексті забезпечення рівного доступу до якісної освіти // Народна освіта. 2008. Вип. 3 (6). URL: <http://www.narodnaosvita.kiev.ua> (назва з екрана)
152. Клочко О.В. Використання інформаційно-комунікаційних технологій в аграрній освіті. Вісник Черкаського університету. Серія «Педагогічні науки», 80-88, 2016
153. Князева Е.Н., Курдюмов С.П. Основания синергетики. Режимы с обострением, самоорганизация, темпомиры. С-Петербург: Алетейя, 2002. 414 с.

154. Коваль Л.Є. Електронний підручник як засіб вдосконалення професійної педагогічної освіти майстрів виробничого навчання // Наукові праці. Серія: педагогіка, психологія і соціологія. Донецьк: ДонНТУ, 2010. № 8. С. 79–85.
155. Ковальова В. В. Правова компетентність як складова управлінської діяльності майбутніх менеджерів / В. В. Ковальова // Наукові записки [Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя]. Психолого-педагогічні науки. 2016. № 3. С. 26–31. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzspp_2016_3_7.
156. Кови Стивен. Лидерство, основанное на принципах: пер. с англ. Москва: Альпина Бизнес Букс, 2008. 300 с.
157. Кода С.В. Сучасні підходи до організації профільного навчання старшокласників в умовах реформування освіти // Вісник Глухівського педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки. Глухів: ГДПУ, 2008. Вип. 12. С. 183–188.
158. Кожемякіна Н.І. Соціально-педагогічні умови формування професійної мобільності майбутніх менеджерів-аграріїв: дис... канд. пед. наук: 13.00.04. Одеса, 2006. 329 с.
159. Козак Л.В. Професійно-орієнтовані форми навчання у підготовці фахівців туризму // Педагогічний процес: теорія та практика: зб. наук. праць. 2009. Вип. 1. С. 68–78.
160. Кокун О.М. Психологія професійного становлення сучасного фахівця: монографія. Київ: ДП «Інформаційно-аналіт. агентство», 2012. 200 с.
161. Коломінова О.О. Формування соціокультурної компетенції у молодших школярів // Іноземні мови. 1997. № 3. С. 39–41.
162. Колесникова И. А. О феномене педагогического мастерства // Интегрирование основы педагогического мастерства: материалы межвуз. науч.-практ. конф. аспирантов, 1–2 февраля 1995 г. Санкт-Петербург: СПГУПМ, 1996. 88 с
163. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи / [за заг. ред. О.В. Овчарук]. Київ: К.У.С., 2004. 112 с.

164. Кондур О. Корпоративне управління закладами вищої освіти в умовах її модернізації [Електронний ресурс] / Освітній простір України. 2017. Вип. 11. С. 63–70. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/opu_2017_11_12
165. Кондур О. С. Управлінська компонента професійної компетентності фахівця в освітній системі // Витоки педагогічної майстерності: збірник наукових праць Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка. Полтава, 2018. Серія «Педагогічні науки». Вип. 21. С. 95–99.
166. Концепція профільного навчання у старшій школі. URL: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/37784/
167. Концепція: Нова українська школа. URL: <http://mon.gov.ua>
168. Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки. Схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17 січня 2018 р. № 67-р. URL: <https://uteka.ua/ua/publication/Koncerciya-razvitiya-cifrovojeekonomiki-i-obshhestva-Ukrainy-na-2018-2020-gody> (дата звернення: 13.03.2018)
169. Копець Л. Класичні експерименти в психології: навчальний посібник. Київ: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2010. 283 с.
170. Корнєв М.Н., Коваленко А.Б. Соціальна психологія: підручник. Київ: Київський університет ім. Тараса Шевченка, 1995. 304 с.
171. Корець О.М. Професійна спрямованість навчання сучасних інформаційних технологій майбутніх бакалаврів технологічної освіти // Інформаційні технології і засоби навчання. 2018. Т. 67, № 5. С. 94–103. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ITZN_2018_67_5_10
172. Корольова І.І. Особливості професійної підготовки майбутніх менеджерів освітньої діяльності // Збірник наукових праць. Педагогічні науки, 2015. С. 164-169.
173. Костюк Г.С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості / за ред. Л.М. Проколієнко; упоряд.: В.В. Андрієвська, Г.О. Балл, О.Т. Губко, О.В. Проскура. Київ: Радянська школа, 1989. 608 с.

174. Костюк Г.С. – особистість, вчений, громадянин / за ред. акад. С.Д. Максименка; упоряд. канд. психол. наук В.В. Андрієвська. Київ: Ніка-Центр, 2010. 216 с.
175. Котлер Ф., Боуэн Дж., Мейкенз Дж. Маркетинг. Гостеприимство и туризм: учебник для вузов / под ред. Р.Б. Ноздревой. Москва: ЮНИТИ, 2005. 420 с.
176. Кохан О.В. Особливості профільного навчання технологій у старшій школі // Анотовані результати науково-дослідної роботи Інституту педагогіки НАПН України за 2016 рік. Київ: Інститут педагогіки, 2016. С. 107–108.
177. Кочубей Н.В. Підготовка менеджерів соціокультурної діяльності для роботи з дітьми: постнеокласичний контекст // Наукові записки [Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя]. Серія: Психолого-педагогічні науки. 2012. № 5. С. 184–187.
178. Кочубей Н.В. Синергетичні концепти в сучасному науковому дискурсі // Синергетичне світобачення: наукові і педагогічні аспекти: монографія / за ред. Н. В. Кочубей. Суми: ВТД «Університетська книга», 2005. С. 43–64.
179. Кочубей Н.В. Соціокультурна діяльність: навчальний посібник. Суми: Університетська книга, 2015. 122 с.
180. Кочубей Н.В., Чворсюк О.П. Духовність та моральність в контексті міждисциплінарного підходу // Вісник Інституту розвитку дитини. Серія: Філософія, педагогіка, психологія. 2014. Вип. 35. С. 46–52. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vird_2014_35_10
181. Краус Н.М. Парадигмальні засади розвитку та управління цифровою освітою в Україні / Управління соціально-економічними трансформаціями у сучасному місті: матеріали Всеукр. наук.-практ. конфер. (27 лютого 2018). Київ: КУБГ, 2018. С. 51–54.
182. Кремер Н.Ш. Теория вероятностей и математическая статистика. Москва: ЮНИТИ, 2002. 311 с.
183. Крестовська Н.М., Матвеева Л.Г. Теорія держави і права: підручник. Практикум. Тести. Київ: Юрінком Інтер, 2015. 584 с.

184. Кричевский Р.Л. О механизме детерминации статуса личности в социальной группе // Проблемы формирования ценностных ориентаций и активности личности в её онтогенезе: межвуз. сб. науч. трудов. Москва: МГПИ им. В.И. Ленина, 1987. С. 128–143.
185. Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів у системі загальної середньої освіти (За заг. Ред.. В О Огнев'юка). Київ: Перун, 2004. 176 с.
186. Кузікова С.Б. Розробка діагностичного інструментарію вивчення особливостей саморозвитку особистості // Науковий вісник Миколаївського державного університету ім. В.О. Сухомлинського: зб. наук. праць / за ред. С.Д. Максименка, Н.О. Євдокимової. Миколаїв: МДУ імені В.О. Сухомлинського, 2011. Т. 2, вип. 6. С. 159–164.
187. Кузікова С.Б. Теорія і практика вікової психокорекції: навчальний посібник. Суми: ВТД «Університетська книга», 2006. 384 с.
188. Кузьмина Н. В. Методы исследования педагогической деятельности. Ленинград, 1970. 114 с.
189. Куліш О.І. Формування основ професійного спілкування у майбутніх менеджерів організацій: автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. пед. наук: 13.00.04. Луганськ, 2006. 23 с.
190. Культура цільового управління в національній системі освіти: гуманістичний контекст / О.Л. Ануфрієва, Т.І. Бурлаєнко, Г.А. Дмитренко [та ін.]; за заг. ред. Г.А. Дмитренка, В.В. Олійника. Луцьк: Вид-во «Вежа-Друк», 2017. 412 с.
191. Куницына В. М. Межличностное общение: учебник для вузов. Санкт-Петербург: Питер, 2001. 544 с.
192. Кух А.М. Освітнє середовище в структурі інноваційної системи фахової підготовки майбутніх учителів фізики // Предметні дидактики в контексті формування компетентнісно-світоглядних професійних якостей майбутнього фахівця. 2008. Ч. 2. С. 73–76. URL: www.mvf.kam-pod.org/zbirniku/Zbirnyk14/e-book/2-07-Kuhh.pdf.

193. Кушнір В.М. Профільне навчання в історії розвитку вітчизняної школи (друга половина XIX–XX ст.): монографія. Умань: Видавець «Сочінський», 2016. 418 с.
194. Кушнір Н.П. Поняття та значення правової культури суспільства // Держава і право. 2005. Вип. 27. С. 474–478.
195. Лапшина І.Г. Особливості технологічних етапів створення електронних підручників, посібників та інших засобів навчання // Електронний збірник наукових праць Запорізької обласної академії післядипломної педагогічної освіти. 2011. Вип. № 5 (6). URL:http://kmopsi.blogspot.com/p/blog-page_27.html
196. Лапінський В.В., Биков В.Ю. Методологічні та методичні основи створення і використання електронних засобів навчального призначення // Комп'ютер у школі та сім'ї. 2012. № 2. С. 3–6.
197. Левшин М., Прохур Ю., Муковіз О. Електронний підручник у системі навчально-методичного забезпечення ВНЗ // Вища освіта України. 2007. № 1. С. 60–67.
198. Липова Л., Войцехівський М., Малишев В. Дидактичні особливості сучасної безперервної освіти // Післядиплом. освіта в Україні. 2011. № 1. С. 49–53.
199. Лихвар В.Д., Подольская Е.А., Погорелый Д.Е. Новейший культурологический словарь. Термины, биографические справки, иллюстрации / под ред. А. Спивак. Москва: Феникс, 2010. 411 с.
200. Личко А.Е. Психопатии и акцентуации характера у подростков. Ленинград: Медицина, 1983. 126 с.
201. Личковський Е. І, Свердан П. Л. Вища математика. Теорія наукових досліджень: підручник. Київ: Знання, 2012. 476 с.
202. Лізунов П.П., Білошицький А.О. Моделі та засоби формування комплексного інформаційно-освітнього середовища навчального закладу // Системи обробки інформації. 2007. Вип. 5 (63). С. 2–8.
203. Лікарчук А.М. Технологія створення та використання зошитів з друкованою основою (на матеріалі хімії): автореф. дис. на здобуття наукового

- ступеня канд. пед. наук: 13.00.02 / Ін-т педагогіки і психології професійної освіти АПН України. Київ, 2003. 20 с.
204. Логвінова Я.О. Формування екологічної компетентності майбутнього викладача біології в процесі вивчення природничих дисциплін: автореф дис. на здобуття наукового ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04. Кіровоград, 2014. 20с.
205. Лозова В.І., Троцько В.І. Теоретичні основи виховання і навчання. Харків: ОВС, 2002. 400 с.
206. Локшин В. Професійна компетентність менеджерів соціокультурної сфери в контексті феноменологічних складових понятійного апарату // Молодь і ринок. 2011. № 1 (72). С. 59–65.
207. Локшин В. Формування професійної компетентності майбутніх менеджерів соціокультурної сфери у ВНЗ // Рідна школа. 2010. № 11. С. 45–49.
208. Локшина О.І. Тенденції розвитку профільної школи в зарубіжжі // Педагогіка і психологія. 2005. № 4(49). С. 88–96.
209. Лубков Р.В. Дидактический потенциал виртуальной образовательной среды: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. Самара, 2007. 165 с. РГБ ОД, 61:07-13/1063. URL: <http://www.dslib.net/obw-pedagogika/didakticheskij-potencial-virtualnoj-obrazovatelnoj-sredy.html>
210. Лузик Э. В. Теория и методика общенаучной подготовки в инженерной высшей школе : дис. ... докт. пед. наук: 13.00.04; 13.00.02. Київ, 1996. 487 с.
211. Лукашевич М.П. Теория и практика самоменеджмента: учебное пособие. Киев: МАУП, 2002. 360 с.
212. Лукашевич Н.П., Сингаевская И.В., Бондарчук Е.И. Психология труда: учеб.-метод. пособие / под ред. Н.П. Лукашевича. Киев: МАУП, 1997. 112 с.
213. Лукашевич М.П. Соціалізація. Виховні механізми і технології: навч.-метод. посіб. Київ: ІЗМН. 1998. 112 с.
214. Лукьянова Л.Г., Цыбух В.И. Рекреационные комплексы: учебное пособие / под общ. ред. В.К. Федорченко. Киев: Вища школа, 2004. 346 с.

215. Лук'янова Л.Г., Дорошенко Т.Т., Мініч І.М. Уніфіковані технології готельних послуг: навчальний посібник для студ. вищ. навч. закл. Київ: Вища школа, 2006. 236 с.
216. Лукьянова М.И. Психолого-педагогическая компетентность учителя // Педагогика. 2001. № 10. С.56-61.
217. Любарець В.В. Адаптація випускників професійно-технічних навчальних закладів туристської сфери до професійної діяльності // Туризм в умовах глобалізації: виклики часу: матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф. Київ: Вид-во КУТЕП, 2015. С. 44–49.
218. Любарець В.В. Використання технології проблемного навчання майбутніх агентів з організації туризму // Нові технології навчання: науково-методичний збірник / Наукове видання ВАК України. смт Немішаєве: Навчально-методичний центр, 2015. Вип. 84. С. 40–44.
219. Любарець В.В. Особливості педагогічної технології формування навички гостинності майбутніх фахівців сфери туризму // Новітні концепції туризму та сучасні туристичні практики в Україні (за матеріалами ЮНВТО): матеріали XIII аспірантських читань. Київ: Вид-во КУТЕП, 2014. С. 17–23.
220. Любарець В.В. Педагогічна сутність дозвілля // Єдність навчання і наукових досліджень – головний принцип університету: матеріали звітно-наук. конф. викладачів, аспірантів, докторантів і студентів Факультету соціально-психологічних наук та управління / гол. ред. В.Б. Євтух. Київ: ТОВ «НВП «Інтерсервіс», 2017. Вип. 3. С. 91–93.
221. Любарець В.В. Позаурочна виховна робота в ПТНЗ – запорука мобільності майбутнього кваліфікованого робітника // III Всеукраїнська наук.-практ. конф. «Формування професійно-мобільного фахівця: європейський вимір» / ДВНЗ «Криворізький національний університет». Кривий Ріг, 2015. С. 68–70.
222. Любарець В.В. Робочий зошит для практичних робіт з предмета «Основи психології та етикет професійного спілкування» [для учнів проф.-тех. навч. закладів]. Київ: Вид-во КУТЕП-Друк, 2014. 92 с.

223. Любарець В.В. Технологія створення робочих зошитів для практичних робіт у ПТНЗ // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Київ, 2015. Вип. 52. С. 153–158.
224. Любарець В.В. Формування готовності учнів ПТНЗ до професійного самовизначення // Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання: матеріали Звітної наук.-практ. конф. за 2014 рік (м. Київ, 26 березня 2015 р.) / Інститут професійно-технічної освіти НАПН України; за заг. ред. В.О. Радкевич. Київ: ІПТО НАПН України, 2015. Т. 2. С. 24–27.
225. Любарець В.В. Формування професійної компетентності майбутніх агентів з організації туризму у професійному коледжі: дис... канд. пед. наук: 13.00.04 / ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди», 2013. 285 с.
226. Любарець В.В. Формування професійної компетентності майбутніх агентів з організації туризму у професійному коледжі: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: 13.00.04 / ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький ДПУ ім. Григорія Сковороди», 2013. 21 с.
227. Любарець В. Соціокультурна компетентність як необхідна складова в екскурсійній діяльності майбутнього фахівця сфери туризму // Педагогічні науки: зб. наук. праць / гол. ред. М.І. Степаненко; Полтав. нац. пед. ун-т імені В.Г. Короленка. Полтава, 2017. Вип. 70. С. 60–63.
228. Любарець В.В. Екологічна компетентність майбутніх фахівців сфери туризму // Освітній простір України. Івано-Франківськ: Вид-во ПНУ імені В. Стефаника. 2017. С. 76–81.
229. Любарець В.В. Інформатизація освітнього простору як важлива складова модернізації професійної освіти // V Всеукраїнська наук.-практ. Інтернет-конференція «Формування професіоналізму фахівця в системі безперервної і освіти» / Державний вищий навчальний заклад «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди». Переяслав-Хмельницький, 2015. С. 115–117.

230. Любарець В.В. Педагогічна сутність дозвілля // Єдність навчання і наукових досліджень – головний принцип університету: матеріали звітно-наук. конф. викладачів, аспірантів, докторантів і студентів Факультету соціально-психологічних наук та управління / гол. ред. В.Б. Євтух. Київ: ТОВ «НВП “Інтерсервіс”», 2017. Вип. 3. С. 91–93.
231. Любарець В.В. Роль виробничого навчання в структурі професійної підготовки агента з організації туризму // Організаційно-педагогічні умови формування професійних компетентностей у майбутніх кваліфікованих робітників сфери туризму: матеріали міської методичної секції заступників директорів з навчально-виробничої роботи ПТНЗ (м. Київ, 9 квітня 2015 р. / Київський університет туризму, економіки і права. Київ: Вид-во КУТЕП-Друк, 2015. С. 94–101.
232. Любарець В.В., Старовойт О.В., Сідоров М.О. Modernization of managerial education in social and cultural activities // XIII міжнародна конференція «Стратегія якості в промисловості і освіті» / Технічний університет м. Варна, Болгарія. 2017. Т. 1. С. 233–237.
233. Любарець В.В. Положення про експеримент «Школа юних лідерів громадянського суспільства». Київ: Вид-во КУТЕП, 2015. 13 с.
234. Любарець В.В. Створення електронної освітньої платформи ACCENT – шлях до якісної освіти // Вища освіта України. 2016. № 3(62). С. 58–63.
235. Людиноцентрична система державної системи управління в Україні: утопія чи шанс: монографія / за заг. ред. Г.А. Дмитренко. Київ: ДКС-Центр, 2014. 240 с.
236. Мадзігон В.М. Теоретичні засади створення електронних підручників // Проблеми сучасного підручника: зб. наук. праць / Ін-т педагогіки АПН України. Київ: Пед. думка, 2006. Вип. 6. С. 34–38.
237. Мазур В. Індустрія гостинності – ефективний інструмент розвитку туристичного бізнесу // Журнал європейської економіки. 2015. Т. 14 (№ 3). С. 273–286.

238. Майборода Р.В. Мобільність майбутнього економіста як його професійно значуща характеристика // Соціум. Наука. Культура (19-21.01.2015). Педагогіка. URL: <http://int-konf.org/konf012015/981-mayboroda-r-v-moblntstmaybutnogo-ekonomsta-yak-yogo-profesyyno-znachuscha-harakteristika.html>
239. Малицька І.Д. Формування та оцінювання ІК-компетентності у школах Великої Британії: освітня реформа // Інформаційні технології і засоби навчання. 2014. Т. 43, № 5. С. 15-26.
240. Манако А. Конструктивные свойства трансформационного электронного образовательного пространства // Образовательные технологии и общество (Educational Technology & Society). 2014. Т. 17, № 1. С. 522–530. URL: <https://elibrary.ru/item.asp?id=22477968>. Дата звернення: травень 2018.
241. Маркова А. К. Психологический анализ профессиональной компетентности учителя // Сов. педагогика. 1990. № 8. С. 82–88.
242. Маклаков А.Г. Адаптационный потенциал личности // Психологический журнал. 2000. № 21. С. 21–26.
243. Мартинишин Я. М., Коваленко Є. Я. Мистецтво управління й освітні технології підготовки менеджерів соціокультурної діяльності: монографія. Біла Церква: Вид. Пшонківський О. В., 2018. 374 с.
244. Маслов В.І. Концептуальні засади розробки орієнтовних стандартів змісту компетентності фахівців // Освітологічний дискурс. 2010. № 2. URL: http://innovations.kmpu.edu.ua/ENFV/2011_2/11mvizkf.pdf
245. Маслов В.В. Культурологічний аналіз феноменів сучасного туризму // Наукові записки КУТЕП: зб. наук. праць: щорічник. Вип. 7: Філософські науки. Київ: КУТЕП, 2010. С. 209–217.
246. Маслюк А.О. Інформаційно-комунікаційні технології як новітні засоби формування професійно-педагогічної компетентності майбутніх учителів іноземних мов // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: зб.

- наук. праць / редкол.: І. А. Зязюн (голова) та ін. Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2009. Вип. 22. С. 389–392.
247. Маслоу А. Самоактуалізація личности и образование: пер. с англ., предисл. Г.А. Балла. Киев; Донецк, 1994. 152 с
248. Материалы для словаря древнерусского языка по письменным памятникам / Труд И.И. Срезневского. Т. 1: А – К. Санкт-Петербург: Изд. отд. рус. яз. и слов. Импер. Акад. наук, 1893. [3], IX, 49 с., 1420 стб.
249. Матвієнко О.В., Заворотнюк О.М. Професійна підготовка майбутніх психологів як психолого-педагогічна проблема // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Психологічні науки. 2014. Вип. 1(1). С. 215–220. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvkhp_2014_1\(1\)_41](http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvkhp_2014_1(1)_41)
250. Мачуліна І.І. Конспект лекцій з дисципліни «Соціологія вільного часу та дозвілля» для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня зі спеціальності 054 «Соціологія» за освітньо-професійною програмою «Соціологія». Кам'янське: ДДТУ, 2017. 68 с.
251. Машбиц Е.И. Компьютеризация обучения: проблемы и перспективы. Москва: Знание, 1986. 88 с.
252. Машбиц Е.И. Психологические основы управления учебной деятельностью. Київ: Вища школа, 1987. 223 с.
253. Машика Н.В., Машика Ю.В. Підготовка кадрів туризму в Україні: компетентність фахівця в галузі туризму // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Географія. Землеустрій. Природокористування / відп. ред. С. Поп. Ужгород: Говерла, 2013. Вип. 1. С. 196–201.
254. Мейли Р. Структура личности // Экспериментальная психология: в 6 т. / под ред. П. Фресса, Ж. Пиаже. Москва: Прогресс, 1975. Т. 5. С. 196–283.
255. Медвідь В. В., Дмитренко Г. А., Ануфрієва О. Л., Бурлаєнко Т. І. Кваліметрія в управлінні: гуманістичний контекст : навч. посіб (за заг. ред. Г. А. Дмитренка). Київ: Видавництво «Аграрна освіта», 2016. 335 с.
256. Менеджмент соціокультурної діяльності як напрям наукового та технологічного знання: підручник. Ч. І: Дидактика, логіка, методологія /

- Щербина-Яковлева О.Ю., Світайло Н.Д., Клочко М.О., Щербина А.М. Суми: Репозитарій СумДУ, 2018. 207 с. (Депонований рукопис).
257. Мерлянова О.А. Роль мистецької освіти в художньо-естетичному вихованні молоді // Матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конф. «Стан та перспективи розвитку культурологічної науки в Україні»: збірник тез доповідей. Миколаїв: ВП «МФ КНУКІМ», 2015. Ч. 1. С. 120–123.
258. Мескон М.Х., Альберт М., Хедоури Ф. Основы менеджмента: пер. с англ. Москва: Дело, 1992. 702 с.
259. Мещанінов О. П. Сучасні моделі розвитку університетської освіти в Україні: монографія. Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. Петра Могили, 2005. 460 с.
260. Мильруд Р.П., Максимова И.Р. Современные концептуальные принципы коммуникативного обучения иностранному языку // Иностранные языки в школе. 2000. № 4. С. 9–16.
261. Міськова А.В Сучасні підходи до організації і проведення уроків виробничого навчання з професії перукар (перукар-модельєр): методична розробка / ДПТНЗ «Сумське вище професійне училище будівництва і дизайну». URL: <http://vpub.edukit.sumy.ua/Files/downloads/>
262. Мокрогуз О. Методичні засади використання мультимедійної презентації // Історія в сучасній школі. 2012. № 4. С. 35–38.
263. Мурашко О.В., Думенков В. В. Формування і розподіл прибутку на підприємстві, - Науковий вісник УМО. Серія. Економіка та , 2016
264. Мунасіпова-Мотяш І.А. Особливості екологічної компетентності та екологічних установок студентів різних спеціальностей. URL: <http://www.appsychology.org.ua/data/jrn/v7/i42/17.pdf>
265. Назаров С.А. Педагогические основы проектирования личностно-развивающей информационно-образовательной среды технического вуза: автореф. дис. на соискание ученой степени канд. пед. наук. Ростов на Дону, 2006. 28 с.
266. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року. URL: <http://www.president.gov.ua/ru/documents/15828.html> – Назва з екрану.

267. Нежинська О.О. Тренінг розвитку психологічної готовності керівників освітніх організацій до впровадження гендерного підходу в практику управління // Теоретичні і прикладні проблеми психології. 2014. № 3. С. 241–246. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tippp_2014_3_37.
268. Ничкало Н.Г. Адаптація професійна // Енциклопедія сучасної України. Київ, 2001. Т. 1. С. 179–180.
269. Нісімчук А.С., Падалка О.С., Шпак О.Т. Сучасні педагогічні технології. Київ, 2000. 368 с.
270. Носков В., Кальянов А., Єфросініна О. Компетентність як складова підготовки фахівців у гуманітарному вищому навчальному закладі // Український центр політичного менеджменту. URL: <http://www.politik.org.ua/vid/magcontentphp3?m=6&n=62&c=1376&setcss=1&n css=big>.
271. Носкова Т.Н. Новое измерение информационно-образовательного пространства современного университета // Известия Государственного педагогического университета имени А.И. Герцена. С-Петербург, 2004. № 4(9): Психолого-педагогические науки (педагогика, теория и методика обучения). С. 9–17.
272. Обґрунтування парадигми менеджмент-освіти у соціокультурній сфері : монографія / за ред. Я.М. Мартинишина. Біла Церква: Вид. О. В. Пшонківський, 2017. 509 с.
273. Образцов П.И. Психолого-педагогические аспекты разработки и применения в вузе информационных технологий обучения. Орел, 2000. 145 с.
274. Овчарук О.В. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: Світовий досвід та українські перспективи. Київ: К.І.С., 2004. 112 с.
275. Основні аспекти педагогіки профтехосвіти: навчальний посібник / Нікуліна А.С., Молчанов В.М., Верченко Н.В., Торба Ю.І. Донецьк: ДПО ІПП, 2006. 296 с.

276. Особистість у розвитку: психологічна теорія і практика: монографія / за ред. С.Д. Максименка, В.Л. Зливкова, С.Б. Кузікової. Суми: Вид-во СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2015. 430 с.
277. Олійник В. В. Теоретичні та методичні засади розвитку системи підвищення ції працівників профтехосвіти на основі дистанційних технологій: навчальний посібник. 2010. 268 с.
278. Падалка О. С. Професійно-економічна підготовка вчителя: монографія. Київ: Четверта хвиля, 2001. 310 с.
279. Паламарчук В. Інновації в сучасній освіті // Завуч. 2006. №10. С. 1–29.
280. Паращенко Л. Технологія формування ключових компетентностей у старшокласників: практичні підходи // Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: бібліотека освітньої політики / [заг. ред. О.В. Овчарук]. Київ: К.І.С., 2004. С. 73–85.
281. Педагогічні технології у неперервній професійній освіті: монографія / Сисоєва С.О. та ін.; за ред. С.О. Сисоєвої. Київ: ВІПОЛ, 2001. 502 с.
282. Петрова І.В. Дозвілля в зарубіжних країнах: навчальний посібник. Київ: Кондор, 2005. 408 с.
283. Петрочко Ж.В. Сутність і функціональна роль соціальної ініціативності у структурі лідерства підлітків // Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді. 2014. Вип. 18 (2). С. 143–150.
284. Пілецька Л.С. Мобільність як необхідна умова професійного становлення особистості // Психологія і особистість. 2015. № 2(1). С. 243–257.
285. Пілецька Л.С. Професійна мобільність особистості: психологічний аспект аналізу // Теоретичні і прикладні проблеми психології: зб. наук. праць Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. Луганськ: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2013. № 3(32). С. 205–210.
286. Пінчук О. Проблема визначення мультимедіа в освіті: технологічний аспект // Нові технології навчання. Київ, 2007. Вип. 46. С. 55–58.
287. Подберезський М.К., Безбородий В.О. Формування правової культури. Теоретичні та методичні основи. Мукачево: Елара, 1999. 276 с.

288. Подлепіна П.О., Поп О.М. Підвищення конкурентоспроможності підприємств індустрії гостинності // Туристичний бізнес: світові тенденції та національні пріоритети: матеріали VI міжнар. наук.-практ. конф. Харків: ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2012. С. 214–216.
289. Подшивайлов Ф.М. Теоретико-методологічні засади визначення поняття мотиваційної сфери особистості // Освіта та розвиток обдарованої особистості. 2015. № 10. С. 19–23. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Otros_2015_10_6
290. Полат Е.С. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования Учебное пособие для студентов педагогических вузов и системы повышения квалификации педагогических кадров / Е. С. Полат, М.Ю. Бухаркина, М. В. Моисеева, А. Е. Петров. Москва: Изд. центр «Академия», 2002. 272 с.
291. Положення про організацію навчально-виробничого процесу у професійно-технічних навчальних закладах: наказ Міністерства освіти і науки України № 419 від 30.05.2006 // Інформ. зб. МОН України. 2006. №28. С. 16–32.
292. Полуда В.В. Особливості професійної діяльності фахівців з готельного обслуговування в сучасних умовах праці // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія. 2014. Вип. 41, ч.1. С. 253–256.
293. Полянський П. Про переваги і вразливі місця електронних підручників. URL: http://osvita.ua/school/school_today/16840
294. Помиткін Е.О. Психологія духовного розвитку особистості: монографія. Київ: Наш час, 2006. 280 с.
295. Поплавська А. Феномен гостинності у соціокультурному просторі: від витоків до сучасності: дис... канд. культурології. Київ, 2017. 209 с.
296. Про затвердження Положення про електронні освітні ресурси: Наказ МОН (із змінами). URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z1695-12>

297. Про затвердження Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/615/98>
298. Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року. URL: <https://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>
299. Про вищу освіту. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
300. Про схвалення Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/168-2017-p>
301. Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80>
302. Проблеми та перспективи впровадження профільного навчання. URL: <http://zakinppo.org.ua/onlajndovidnik-klasного-kerivnika/konkursi/178-uncategorised/287-nnnnn>
303. Протасова Н.Г. Післядипломна освіта педагогів: зміст, структура, тенденції розвитку / Н.Г. Протасова. Київ: Магістр-S, 1998. 176 с.
304. Процюк І.Є. Формування соціокультурної компетентності особистості в науковій літературі // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. 2016. № 3 (85). С. 108–113.
305. Пруцакова О.Л. Сутність та види екологічної компетентності особистості. Київ: Лаура, 2005. 392 с
306. Психологическая диагностика: учебное пособие / под ред. К.М. Гуревича и Е.М. Борисовой. Москва: Изд-во УРАО, 1997. 304 с.
307. Ракітіна Н.О. Крос-культурні особливості управління конкурентоспроможністю ТНК // Ринок цінних паперів України: науковий, виробничо-практичний журнал. 2015. № 8 (108). С. 63–68.
308. Рейтинг розвитку інформаційно-телекомунікаційних технологій (Networked Readiness Index 2015). URL: (<http://bit.lu/1PORakm>)
309. Реформа школи: Які зміни чекають на середню освіту в Україні. URL: <http://ua.112.ua/statji/reforma-shkoly-yaki-zminy-chekaiut-na-seredniu-osvitu-v-ukraini-362536.html>

310. Роглев Х.Й. Основи готельного менеджменту: навчальний посібник. Київ: Кондор, 2005. 408 с.
311. Рогов Е.И., Роль профессиональных представлений в становлении специалиста в ВУЗе // Роль представлений в профессиональном становлении личности. Ростов на Дону, 2012. С. 7.
312. Родигіна І. Діяльнісний підхід до формування базових компетентностей учнів // Біологія і хімія в школі. 2005. № 1. С. 34–36.
313. Романуха О.М. Роль крос-культурних комунікацій у менеджменті організацій // Економіка та суспільство. 2017. № 9. С. 26–35.
314. Романовський О.О. Феномен підприємництва в університетах світу: монографія. Вінниця: Нова. Книга. 2012. 504 с.
315. Ромейко Н.В. Научно-педагогические основы проектирования содержания дополнительного послевузовского экологического образования: автореф. дис. на соискание учен. степ. канд. пед. наук. Тюмень, 2000. 21 с.
316. Рюль В. Дослідження феномену соціалізації в наукових концепціях розвитку особистості // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота. 2011. Вип. 23. С. 150–154.
317. Рябуха Є.С. Соціокультурне значення туризму // Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. 2010. Вип. 16, т. 2. С. 26–30.
318. Савченко О.В. Компетентність особистості на когнітивному рівні / Проблеми сучасної психології. 2014. Вип. 25. С. 413–414.
319. Савченко О.В. Упровадження компетентнісного підходу в початкову освіту: здобутки і нерозв'язані проблеми // Рідна школа. 2014. № 4–5. С. 12–16. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/rsh_2014_4-5_8.],
320. Сазоненко Г.С. Педагогика успеха (опыт становления акмеологической системы лицея). Київ: Гнозис, 2004. 684 с.
321. Саєнко Т. Інноваційні методи навчання та управління екологічною освітою вищої школи // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Педагогіка, психологія,

- філософія. 2012. Вип. 175(3). С. 186–195. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvnau_ped_2012_175%283%29__27
322. Салівон Т.Л. Підготовка педагогів до розробки навчальних занять з мультимедійним супроводом у класі інформаційно-комунікаційних технологій. Біла Церква, 2005. С. 64–69.
323. Самодрин А.П. Вступ до профільного навчання: навч. посібник. 2-е вид. Кременчук: ПП Щербатих, 2006. 188 с.
324. Саух І.В. Моделі професійної компетентності менеджера туристичної індустрії як основа конкурентоспроможності галузі // Економіка. Управління. Інновації. 2010. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eui_2010_2_38
325. Саюк В.І. Професійна компетентність як основа розвитку сучасного викладача в системі післядипломної педагогічної освіти / Нова педагогічна думка. 2012. №3 (71). С. 57–61.
326. Сембер А.Ю., Хома Т.В. Сучасні підходи до розвитку індустрії гостинності // Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції «Інновації в управлінні асортиментом, якістю та безпекою товарів і послуг» (м. Львів, 7 грудня 2017 р.). Львів: Растр-7, 2017. С. 314–316.
327. Семенов О. М., Семеніхіна О.В., Безуглий Д.С. Формування академічної культури майбутніх педагогів-дослідників в умовах цифрового творчого середовища як наукова проблема // Інформаційні технології і засоби навчання. 2017. Т. 62, № 6. С. 240–252 (WoS).
328. Семенов О.М., Семеніхіна О.В. Методичне забезпечення формування мовної культури майбутніх докторів філософії, документознавців, в умовах цифрового суспільства // Фізико-математична освіта: науковий журнал. 2017. Вип. 4(14). С. 281–288.
329. Семеніхіна О.В. Про формування інтелектуально-графічної культури майбутнього фахівця // Збірник матеріалів II Всеукраїнської конференції «Теоретико-практичні проблеми використання математичних методів та комп'ютерно-орієнтованих технологій в освіті та науці» (м. Київ, 28 березня 2018 р. Київ, 2018. С. 93–95.

330. Семеніхіна О., Юрченко А. Професійна готовність використовувати засоби комп'ютерної візуалізації у роботі вчителя: теоретичний аспект // Наукові записки. Вип. 11. Серія: Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти. Ч. 4. Кропивницький: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2017. С. 43–46.
331. Семеніхіна О.В., Юрченко А.О., Безуглий Д.С. Про візуалізацію навчального матеріалу засобами flash-технологій (на прикладі вивчення тригонометричних функцій) АІНІ Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка, м. Суми // Фізико-математична освіта : науковий журнал. 2017. Вип. 1 (11). С. 128–132.
332. Сидор І. Професійна підготовка менеджерів дозвілля в університетах Великої Британії // Наукові записки. Серія 154: Педагогіка. 2009. № 1. С. 152–156.
333. Сидор І. Теоретико-методичні засади професійної підготовки менеджерів дозвілля (Велика Британія) // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота. 2011. Вип. 21. С. 180–183.
334. Сидоркіна Є.В. Організація самостійної роботи студентів у віртуальній освітньому середовищі вищого навчального закладу // Педагогічна освіта в Україні. 2013. № 1. С. 53–57.
335. Силкін О.О. Зміст терміна «професійно значущі якості особистості» і технологія визначення цих якостей для окремого фахівця // Наукові праці. Серія: Педагогіка, психологія і соціологія. Донецьк: ДВНЗ «ДонНТУ», 2011. Вип. 9 (191). URL:
<http://ea.donntu.edu.ua/bitstream/123456789/24050/1/sylkin.pdf>
336. Сисоєва С.О. Проблеми дистанційного навчання: педагогічний аспект / Неперервна професійна освіта: теорія і практика. 2003. Вип. 3/4. С.78–87.
337. Сисоєва С.О., Осадчий В.В. Професійне консультування молоді: можливості мережі Інтернет: навч.-метод. посіб. Київ; Мелітополь: “ВБМмд”, 2005. 200 с.

338. Синиця М.О. Використання мультимедійних технологій у навчальному процесі ВНЗ як засіб формування педагогічних знань // Професійна педагогічна освіта: становлення і розвиток педагогічного знання: монографія / за ред. проф. О.А. Дубасенюк. Житомир: Вид-во ЖДУ імені І. Франка, 2014. С. 418–438.
339. Скрипченко О.В., Долинська Л.В., Огороднійчук З.В. Загальна психологія: підручник. Київ: Либідь, 2005. 464 с.
340. Сластенин В.А., Каширин В.П. Психология и педагогика: учеб. пос. для студ. высш. учеб. заведений. 8-е изд., стер. Москва: Изд. Центр «Академия», 2010. 480 с.
341. Смирнова-Трибульська Є.М. Теоретико-методичні основи формування інформатичних компетентностей вчителів природничих дисциплін у галузі дистанційного навчання: дис... докт. пед. наук: 13.00.02. Київ: НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2008. 530 с.
342. Современный словарь по культурологии / сост. В.В. Юрчук. Минск: Современное Слово, 2009. 736 с.
343. Сокол Т.Г. Основи туристичної діяльності: підручник / за ред. В.Ф. Орлова. Київ: Грамота, 2011. 262 с.
344. Сорокин П. А. Социальная мобильность. Москва: Akademia, 2005. 588 с.
345. Сорокин П.А. Социокультурная динамика // Сорокин П.А. Человек. Цивилизация. Общество / пер. с англ. С.А. Сидоренко; общ. ред., сост. и предисл. А.Ю. Согомонов. Москва: Политиздат, 1992. С. 427–504.
346. Сорочинська В.Є. Соціальна адаптація молоді в сучасних умовах // Нові технології навчання. Київ: Науково-методичний центр вищої освіти, 2003. Вип. 3. С. 259–174.
347. Сороко Н.Цифрова компетентність сучасного вчителя нової української школи // Зб. тез доповідей учасників всеукр.наук.-практ. семінару (Київ, 28 лютого 2018 р.) / за заг.ред. О.Е Коневщинської, О.В. Овчарук. Київ: Інститут інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України, 2018. 61 с.

348. Сотніченко І.І. Профільна старша школа як необхідна складова освіти європейського рівня // Вісник післядипломної освіти: зб. наук. праць. Вип. 3 / [ред. кол.: В.В. Олійник (гол. ред.) та ін.]. Київ: Міленіум, 2006. С. 203–210.
349. Сохан І.О. Психологічні особливості морально-правової соціалізації студентів: автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. психол. наук: 19.00.05 / Ін-т соц. та політ. психології АПН України. Київ, 2010. 20 с.
350. Сохань Л.В. Стилї життя: панорама змін. Київ, 2008. 128 с.
351. Социальная педагогика: курс лекций: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / под общ. ред. М.А. Галагузовой. Москва: ВЛАДОС, 2001. 416 с.
352. Соціалізація дітей та учнівської молоді в сучасному освітньому просторі (методичні рекомендації щодо реалізації обласної науково-методичної проблеми) / Комунальний вищий навчальний заклад «Херсонська академія неперервної освіти» Херсонської обласної ради. Херсон: Херсонська академія неперервної освіти, 2013. 48 с.
353. Спірін О. М. Інформаційно-комунікаційні технології моніторингу впровадження результатів науково-дослідних робіт [Електронний ресурс] / Інформаційні технології і засоби навчання. 2013. Т. 36, вип. 4. С. 132–152. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ITZN_2013_36_4_15
354. Стаднік О.В. Професійна адаптація як психолого-педагогічна проблема. Теорія та методика навчання та виховання. 2013. Вип. 33. С. 194–201.
355. Старовойт О.В. Інноваційна культура як потреба і реальність розвитку особистості // Гілея: науковий вісник: зб. наук. праць / гол. ред. В.М. Вашкевич. Київ: Вид-во «Гілея», 2015. Вип. 100. С. 179–181.
356. Стандарт вищої освіти України за спеціальністю «Менеджмент соціокультурної діяльності» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти затверджений і введений в дію наказом Міністерства освіти і науки № 870 від 20 червня 2019 URL: [рокуhttps://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2019/06/25/028-menedzhment-sotsiokulturnoi-diyalnosti-bakalavr.pdf](https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2019/06/25/028-menedzhment-sotsiokulturnoi-diyalnosti-bakalavr.pdf)

357. Степко М. Компетентісний підхід: його сутність, що є прийнятним, а що проблемним для вищої освіти України? // Вища освіта України. 2009. № 1. С. 43–52.
358. Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020». URL: <http://www.president.gov.ua/documents/18688.html>
359. Строкань Н. Професійна адаптація молодого спеціаліста // Школа: інформ.-метод. журн. 2007. № 10. С. 23–25.
360. Сухомлинський В.О. Проблеми виховання всебічно розвиненої особистості // Вибрані твори: в 5 т. Київ: Радянська школа, 1976. Т. 1. С. 55–206.
361. Сушенцева Л. Проблема професійної мобільності у контексті міждисциплінарного підходу // Теорія і методика професійної освіти. 2011. № 1. С. 3–11.
362. Сушенцева Л.Л. Формування професійної мобільності майбутніх кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах: теорія і практика: монографія / за ред. Н.Г. Ничкало; Ін-т проф.-техн. освіти НАПН України. Кривий Ріг: Вид. дім, 2011. 437 с.
363. Сущенко Л. П. Професійна підготовка майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту (теоретико-методологічний аспект) / Інститут педагогіки і психології професійної освіти АПН України; Запорізький держ. ун-т. Запоріжжя: Запорізький держ. ун-т, 2003. 442 с.: іл.
364. Табакова, Е. П. Анализ профессиональной компетентности руководителя ОУ. URL: <http://www.bank.orenipk.ru/>
365. Титаренко Л.М. Формування екологічної компетентності студентів біологічних спеціальностей університету: дис... канд. пед. наук: 13.00.07. Київ, 2007. 318 с.
366. Тимошенко О. В. Теоретико-методичні засади оптимізації професійної підготовки вчителів фізичної культури у вищих навчальних закладах: автореф. дис. ... докт. пед. наук : 13.00.04 / Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. Київ, 2009. 38 с.

367. Топузов О., Вішкініні Л. Компетентнісний підхід до навчання // Географія та основи економіки в школі. 2011. № 5. С. 34–37.
368. Туризмологія: концептуальні засади теорії туризму: монографія / [В.К. Федорченко, В.С. Пазенок, О.А. Кручек та ін.]. Київ: ВЦ «Академія», 2013. 368 с.
369. Тюріна В.О. Система цінностей, правова соціалізація і правове виховання // Психологія на перетині тисячоліть: зб. наук. праць учасників П'ятих Костюківських читань. Київ: Гнозис, 1998. Т. 3. С. 396–404.
370. Уманский Л.И. Психология организаторской деятельности школьников. Москва: Просвещение, 1980. 160 с.
371. Універсальний освітній простір. URL: <http://ac-cent.com/ua/>
372. Уокер Дж. С. Введение в гостеприимство: учебник: пер. с англ. Москва: ЮНИТИ, 1999. 463 с.
373. Управління сучасним готельним комплексом: навч. посіб. / Мунін Г.Б. та ін.; за ред. чл.-кор. НАН України, д.е.н., професора Дорогунцова С.І. Київ: Ліра-К, 2005. 520 с.
374. Управління системами післядипломної освіти для сталого розвитку. [колективна монографія] / за заг. редакцією Рідей Н.М. Київ: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2018. 672 с.
375. Учителям и родителям о психологии подростка / Г.Г. Аракелов, Н.М. Жариков, Э.Ф. Зеер и др.; под ред. Г.Г. Аракелова. Москва: Высшая школа, 1990. 303, [1] с.
376. Федорченко В. К. Теоретичні та методологічні засади підготовки фахівців для сфери туризму: [монографія] / за ред. Н.Г. Ничкало. Київ: Вид. дім «Слово», 2004. 472 с.
377. Федюк У.М. Тенденції реформування старшої профільної школи в Україні // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія. 2014. Вип. 41. С. 437–442. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzvdpu_pp_2014_41_101

378. Фіголь Н. Електронний навчальний посібник чи підручник: до проблеми визначення // Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка»: Серія «Проблеми української термінології». 2012. № 733. С. 53–56.
379. Філософський словник. URL: http://mirslovari.com/content_fil/kognicija-18497.html
380. Фіцула М.М. Педагогіка: посібник. Київ: Вид. центр «Академія», 2002. 528 с.
381. Фіцула М.М. Педагогіка: навчальний посібник. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2002. 192 с.
382. Флегонтова Н.М. Педагогічна організація культурного дозвілля школярів: навчально-методичний посібник. Київ: Освіта України, 2007. 144 с.
383. Фоменко Н.А. Стандартизація туристської освіти : теорія, методика: [монографія]. Київ: Вища школа, 2011. 287 с.: іл.
384. Фрейд З. Введение в психоанализ: лекции. Москва: Наука, 1991. 456 с.
385. Фрейджер Р., Фейдимен Дж. Личность. Теории, упражнения, эксперименты: [пер. с англ.]. Санкт-Петербург: Прайм-ЕВРОЗНАК, 2006. 704 с.
386. Хром'як Й. Я., Слюсарчук Ю. М., Цимбал Л. Л., Цимбал В. М. Когнітивні технології та їх особливості у менеджменті й маркетингу. Львів: Вид. «Львівська політехніка», 2013. С.
387. Цехмістрова Г.С., Фоменко Н.А. Управління в освіті та педагогічна діагностика: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Київ: Вид. дім «Слово», 2005. 280 с.
388. Цибулько Л.Г. Розвиток соціального виховання дітей у загальноосвітніх закладах України у 20–30-х рр. // Проблеми трудової і професійної підготовки: наук.-метод. зб. / відп. ред. і уклад. В.В. Стешенко. Слов'янськ: СДПУ, 2005. Вип. 10. С. 119–124.
389. Цифрова адженда України – 2020 («Цифровий порядок денний» – 2020): Концептуальні засади (версія 1.0). Першочергові сфери, ініціативи, проекти

- «цифровізації» України до 2020 року: Проект. URL: <https://ucco.org.ua/uploads/files/58e78ee3c3922.pdf>.
390. Чайковська Г. Екологічне виховання учителя початкової школи // Імідж сучасного педагога : наук.-практ. освітньо-популярний журнал. 2012. № 5. С. 32–34.
391. Черевко В.П. Формування комунікативної компетентності майбутнього менеджера у процесі професійної підготовки: автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. психолог. наук: 19.00.07 / Інститут психології ім. Г.С. Костюка АПН України. Київ, 2001. 20 с.
392. Чернуха Н.М. Інтеграційні процеси у сучасному освітньому просторі як передумова успіху соціальної мобільності сучасної особистості // Науковий часопис НПУ імені П. М. Драгоманова. Серія 11: Соціальна робота. Соціальна педагогіка: зб. наук. праць. Київ: Вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2012. Вип. 14, ч. 3. С. 12–21.
393. Чінчой О.О., Кононенко С.О. Створення студентами робочих зошитів з друкованою основою // Наукові записки КДПУ. Серія: Педагогічні науки / ред. кол.: Величко С.П. [та ін.]. Кіровоград: КДПУ ім. В. Винниченка, 2007. Вип. 72, ч. 2. С. 243–248.
394. Чмут Т.К., Чайка Г.Л. Культура спілкування як шлях до успіху в бізнесі. Успіх починається з контакту в спілкуванні // Банківська справа. 1996. № 2. С. 34–38.
395. Чорненька Н. В. Організація туристичної індустрії. Київ: Атіка, 2006. 264 с.
396. Чупров В.И., Зубок Ю.А., Романович Н.А. Отношение к социальной реальности в российском обществе: социокультурный механизм формирования и воспроизводства: монография. Москва: Норма: НИЦ ИНФРА-М, 2014. 352 с.
397. Шапран О.І., Шапран Ю.П. Створення інноваційного освітнього середовища в процесі професійної підготовки майбутнього вчителя //

- Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. 2010. № 9. С. 108–110.
398. Шакуров Р. Х. Творческий рост педагога. Москва, 1985. 80 с.
399. Шацкий С.Т. Роль среды в педагогическом процессе // Народное образование. Москва, 1964. С. 179–184.
400. Шевченко Г. Духовність і цінності життя // Духовність особистості: методологія, теорія і практика: зб. наук. праць / за ред. Г. Шевченка. Луганськ: Вид-во Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля, 2004. Вип 5. С. 3–15.
401. Шевченко Н.В. Вища освіта як механізм формування кар'єрного ресурсу спеціаліста: автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. соціол. наук: 22.00.04. Харків, 2007. 20 с.
402. Шевнюк О. Л. Формування художньо-естетичного досвіду майбутнього вчителя: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / УДПУ ім. М.П. Драгоманова. Київ, 1995. 202 арк.
403. Шестопалюк О.В. Розвиток теорії громадянського виховання у радянській педагогіці 20-х років ХХ ст. // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. 2008. Вип. 18. С. 39–43. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Sitimn_2008_18_10
404. Шеремет А. М. Педагогічні підходи до розробки моделі формування професійної готовності майбутніх соціальних педагогів до роботи у Соціальних центрах матері та дитини // Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія: Соціально-педагогічна. 2015. Вип. 24. С. 244–255. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpkr_sp_2015_24_26
405. Шиян Н.І. Профільне навчання у школах сільської місцевості: теорія і практика. Полтава: АСМІ, 2004. 442 с.
406. Шмалей С.В., Щербина Т.І. Педагогічні умови професійного становлення майбутніх фахівців сфери туризму // Вісник Луганського

- національного університету ім. Тараса Шевченка. Серія: Педагогічні науки. Ч. III. 2013. № 18 (277). С. 109–118. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/vlup_2013_18\(3\)__19](http://nbuv.gov.ua/UJRN/vlup_2013_18(3)__19)
407. Шпекторенко І.В. Поняття та структура феномену професійної мобільності державного службовця // Університетські наукові записки. 2007. № 4 (24). С. 467–472.
408. Щокін Г.В. Практична психологія менеджменту: науково-практичний посібник. Київ: Україна, 1994. 399 с.
409. Юнг К.-Г. Психологические типы / [под ред. В. Зеленского]. Москва: Университетская книга, 1996. 716 с.
410. Юридичний словник. URL: <https://studopedia.info/1-57262.html>
411. Юркевич Г.Й. Психологічні детермінанти розвитку особистості менеджера: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук: 19.00.05. Київ, 1999. 19 с.
412. Яремака Н. Професійна підготовка майбутніх менеджерів індустрії дозвілля у Великій Британії. URL: <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/5703/1/JaremaKa.pdf>
413. Ясвин В. А. Образовательная среда: от моделирования проектированию. Москва: Смысл, 2001. 365 с.
414. Яшник С. В. Педагогічні умови виховання культури міжстатевих стосунків у студентів вищих навчальних закладів: автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. пед. наук: 13.00.07 / Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. Київ, 2006. 20 с.
415. Andrushchenko, V., Preoborskaya, I., ed., 2009. 'Philosophy of Education: Educational manual. Kyiv: View of the MP Drahomanov NPU, 329 p.
416. Bakhmat N, Dudka T., Liubarets V. MULTIMEDIA EDUCATION TECHNOLOGIES USAGE AS THE CONDITION FOR QUALITY TRAINING OF THE MANAGERS OF SOCIO-CULTURAL ACTIVITY // Information technologies and learning tools. 2018. Vol. 64, № 2. P. 98–109. URL: <https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/2027/1327>

417. Dubinina O., Hrytsiak L. Use of information technologies in future project managers' activities // Information technologies and learning tools. 2018. Vol. 63, №1. P. 107–115. URL : <https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/2038>
418. Course Guide University of Wolverhampton. URL: <https://smsweb.wlv.ac.uk/si/previouscg/07guides/SSPAL/UndergraduateDegreesinLeisureandLifestyleIndustriesManagement.doc> (Загол. з екрана, мова англ.)
419. University Campus Suffolk Programme Specification. URL: <http://www.ucs.ac.uk/study/courses/undergraduateCourses/SuffolkBusinessSchool/ProgrammeSpecs/Prog-Spec-BA-Event-Management.doc> (Загол. з екрана, мова англ.)
420. URL: <http://mobischool.ac-cent.com>
421. URL: <http://www.profua.info/>
422. Adler N.J. International Dimensions of Organizational Behavior. 2nded. PWS-KENT Publishing Company. URL: <http://www.pdfbook.co.ke/details.php?title=International>
423. Allcock A., Jones B., Lane S. and Grant J. 1994. National Ecotourism Strategy. Canberra: Commonwealth Department of Tourism.
424. Bachinsky T.V. Determinants of Formation of Legal Consciousness and Legal Culture of Young Students: Attempts to Classify Them // Форум права. 2012. № 2. С. 40–47. URL: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/FP/2012-2/12btvcik.pdf>
425. Dolzhenkov O., Sakaliuk O. Cross-cultural management at educational institutions // Education Science and Education. 2018. Issue 4. P. 43–48.
426. Ecological Education in Action: On Weaving Education, Culture, and the Environment / Edited By: Gregory A Smith and Dilafruz R Williams, 1999.
427. Goldberg L.R. The Structure of Phenotypic Personality Traits. Am. Psychol. 1993, 48(I).
428. Grobelna A. Gdynia Maritime University Intercultural Challenges Facing the Hospitality Industry. Implications for Education and Hospitality Management. Journal of Intercultural Management, Vol. 7, No. 3, September 2015. P. 101–117.

429. Hillier Yv. Innovation in teaching and learning in vocational education and training: International perspectives / University of Brighton Commonwealth of Australia, 2009. 39 p.
430. Hofstede G. Cultures and Organizations: Software of the Mind / Geert Hofstede t, Gert Jan Hofstede, Michael Minkov 3rd Edition, McGraw-Hill USA, 2010. 514 p. URL: <http://www.pdfbook.co.ke/details.php?title=Cultures%20and%20Organizations&author=Geert%20Hofstede,%20Gert%20Jan%20Hofstede,%20Michael%20Minkov&category=Management&eid=26622&type=Book>
431. Husak P. Kształcenie pedagogów na studiach wyższych w Polsce i na Ukrainie w świetle wymogów procesu Bolońskiego // Zamojskie studia i materiały: Rok wydania X zeszyt 1(26). Seria«Pedagogika». Zamość, 2008. S. 115–120.
432. Hussain S., Abbas M., Shahzad K., Bukhari S.A. Personality and career choices // African Journal of Business Management, Vol. 6(6), 15 February 2012. URL: <http://www.academicjournals.org/AJBM> DOI: 10.5897/AJBM11.2064
433. Kalinicheva G. Higher education Ukraine in the context of modern civilization changes // Ukrayinoznachy`j al`manax. 2014. Vy`p. 17. P. 146–149. (in Ukrainian)
434. Kartashova L. Ways of forming the IT-readiness of humanitarian subjects teachers: authorial suggestion // Science and Education a New Dimension: Pedagogy and Psychology, 2013, 7 (58). P. 77–80.
435. Kartashova L. A. The Role of Web Technologies in Improving the Efficiency of Teachers of Secondary Education Institutions // Computer in School and Family. Kiev, 2008. №. 5. P. 19–22.
436. Khromyak Yo., Slyusarchuk Yu., Tsymbal L., Tsymbal V., Cognitive technologies and their features in the management and in the marketing // Bulletin of the Lviv Polytechnic National University. 2013. № 767: Management and Entrepreneurship in Ukraine: Stages of Development and Development Issues. P. 75–82.

437. Kochubei N. V. Education in the science intensive risk-causing society: the managerial aspect of the educational innovations // Innovations in the professional-pedagogical training of the future teachers: methodological, conceptual and methodical bases: [monograph] / [under the edition of prof. A. A. Sbruieva]. Sumy: Publishing house «MakDen», 2011. P. 61–79.
438. Mc Gregor's Douglas Theory X and Y: Toward a Construct-valid Measure / Richard E. Kopelman, David J. Prottas and Anne L. Davis. *Journal of Managerial Issues*. Vol. 20, No. 2 (Summer 2008).
439. Mirowska, M. Case management (zarządzanie przypadkiem) jako technologia przyszłości w szkole wyższej [Текст] / M. Mirowska // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології : науковий журнал / Міністерство освіти і науки України, Сумський державний університет імені А. С. Макаренка; редкол.: А. А. Сбруєва, М. А. Бойченко, О. Є. Антонова [та ін.]. Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2017. № 6 (70). С. 108–116.
440. Myronenko N. A place of innovative activity is in professional preparation of future specialists of hotel-restaurant business / II International scientific-practical online Internet conference «Problems and innovations in natural, technological and vocational education». URL: <http://www.kspu.kr.ua/ua/ntmd/konferentsiy/conf-problemy-ta-inovatsii/sektsiia-1/4724-mistse-innovatsiynoyi-diyalnosti-u-profesiyniy-pidhotovtsi-maybutnikh-fakhivtsiv-hotelno-restorannoyi-spravy>
441. Nesterova M. Cognitive paradigm of modern education / M. Nesterova // *New paradigm*. 2015. Vip. 127. P. 228–230. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nopa_2015_127_30
442. Nozdrenko Helena A. Peculiarities of Training of the Socio-Cultural Activity (SCA) Manager in the Integrity of Technological Approach and Formation of High Spiritual and Intellectual Potential // *Journal of Siberian Federal University. Humanities & Social Sciences*. Krasnoyarsk, 2011. No. 4 (1). P. 128–142.
443. Open educational resources in higher education. URL: <http://crln.acrl.org/content/73/6/334.full>

444. Open Educational Resources / The Federal Institute for Vocational Education and Training is an independent federal institution established under public law <http://www.bibb.de/en/22627.php>
445. Paul F.J. Eagles Department of Recreation and Leisure Studies, University of Waterloo, Waterloo, Ontario, N2L 3G1, Canada.
446. Piaget J. Theory, experiments, discussions: Sat. Art. / Comp. and ed. L.F. Obukhova, G.V. Burmen. Moscow, 2001.
447. Problems of Semantics, Pragmatics and Cognitive Linguistics: Sb. sciences np. / П78 M-education and science of Ukraine, Kiev. nats Un-t them. Taras Shevchenko / rep. Ed. NM Korbozerova. Kyiv: Logos, 2002–2013. Whip 24. 464 p.
448. Report to the European commission on improving the quality of teaching and learning in Europe's higher education institutions – June 2013/ European Commission. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2013. 80 p.
449. Schoon, I. (2009). Measuring social competencies. German Council for Social and Economic Data, 2.
450. Shamim A. Importance of Training in Hotel industry / Independent thesis Advanced level (degree of Master (One Year)), 20 credits / 30 HE credits, English, 2013. 36 p.
451. Semenikhina O., Drushlyak M., Bondarenko Yu., Kondratiuk S., Dehtiarova N. Cloud-based Service GeoGebra and Its Use in the Educational Process: the BYOD-approach / TEM Journal. Volume 8, Issue 1, Pages 65-72, ISSN 2217-8309, DOI: 10.18421/TEM81-08, February 2019.
452. Semenikhina O.V., Yurchenko A.A., Bezugly D.S. Visualization as the Innovative Trend of Education Development in // Information Technologies – 2017: Sb. Theses of the IV All-Ukrainian Scientific and Practical Conference of Young Scientists, May 18, 2017, Kyiv / Kyiv Univ. Boris Grinchenko; Responsible for the following: M. Astafyeva, D. M. Bodnenko, V. P. Vember, A. M. Glushak, A. S. Litvin, N. P. Mazur. Kyiv: Kiev. Un-t them. B. Grinchenko, 2017. P. 227–229.

453. Stamatov R. (2013) Development of Social Competencies Unit, Creativeness Unit. Presentation within the Kickoff meeting of the SGSCC Project, 7.2.2013, Plovdiv, Bulgaria.
454. Svyatoho N.V., Khalilov L.A. On the question of the essence of the cross-cultural approach in the management of the personnel of an enterprise (organization) // Culture of the peoples of the Black Sea. 2014. No. 278, vol.1. P. 174–177.
455. Terentieva N., Skoryk T. Designing an Educational Program «Management of Socio-Cultural Development» (according to the peculiarities of students' regional training) // Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology, VI (69), Issue 165, 2018 Maj. P. 47–50.
456. Vygotsky L.S. Developmental Psychology / L.S. Vygotsky. Moscow: Meaning, 2005. 1130 p.
457. Liubarets Vladyslava. Cognitive technologies in educational environment of establishments of higher education: колективна монографія // Cognitive technologies in education and social practice possibilities of application / by edition N.V. Kochubey, V.O. Nesterova. 2018. P. 111–132.
458. Liubarets V. V. Hospitality competence as a factor for successful of future managers of social cultural activity // Science and Education: materials of the XVI international research and practice conference, Munich, Germany, 2017 / publishing office Vela Verlag Waldkraiburg. Munich, Germany, 2017. P. 96–101.
459. Fedorchenko N. V., Kalaur L. R., Liubarets V. V. Legal consciousness of young people as a prerequisite of social environment // Science and Education. 2017. Issue 12. P. 120–127.
460. Bakhmat N. V. Dudka T. Y. Liubarets V. V. Multimedia education technologies usage as the condition for quality training of the managers of socio-cultural activity // Information technologies and learning tools. 2018. Vol. 64, no. 2. P. 98–109. URL: <https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/2027/1327>.
461. Liubarets V. V. Multimedia technologies use in future specialists in service sphere training // INTERNATIONAL ACADEMY JOURNAL WEB of

- SCHOLAR. 2018. No. 8(26), vol. 2, August. P. 3–9. DOI: https://doi.org/10.31435/rsglobal_wos
462. Liubarets Vladyslava. Content of professional training of future managers of socio-cultural activity for the industry of hospitality // INTERNATIONAL ACADEMY JOURNAL WEB of SCHOLAR. 2018. No. 12(30), December. P. 43–48. DOI: https://doi.org/10.31435/rsglobal_wos
463. Liubarets V. V. Psychological features of personality of modern manager of socio-cultural activity // ELMİ İŞ (humanitar elmlər üzrə aylıq beynəlxalq elmi jurnal). 2019. No. 2 (3). P. 1–4.
464. Liubarets V. V. Digitalization of education in Ukraine // East European Scientific Journal (Warsaw, Poland). 2019. No. 3(43). P. 4–7.
465. Liubarets Vladyslava. Socio-cultural activity managers practical training FEATURES // Science Review. 2019. No. 3(20). P. 20–24, March. DOI: https://doi.org/10.31435/rsglobal_sr
466. Liubarets V. Cross-cultural approach in the personnel management of the hospitality industry // Innovative technologies in science and education. European experience. Helsinki, Finland. November 12–15 2018 / Innovative technologies in science and education. Helsinki, Finland, 2018. P. 350–352.
467. Schueler, G. F. Desire: its role in practical reason and the explanation of action. 1995.
468. Frederick Herzberg. "One More Time: How Do You Motivate Employers", Harvard Business Review, January February, 1968. 53–62.
469. Vroom V.H., Jago G.J. The New Leadership: Managing Participation in Organizations, Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall, 1988.
470. Mandl H., Koop B., Dvorak S. Aktuelle theoretische Ansätze und empirische Befunde im Bereich der Lehr- und Lern- Forschung – Schwerpunkt Erwachsenenbildung. Ludwig-Maximilians-Universität München, Institut für Pädagogische Psychologie, 2004. P. 26–29.
471. Margolis E. The Hidden Curriculum in Higher Education. New York & London: Routledge, 2001. 238 p.

472. Michelson W. M. *Man and His Urban Environment: Sociological Approach*. London: Addison-Wesley, 1970. 273 p.
473. *New Webster's Dictionary and Thesaurus of the English Language* / ed. Director: B. S. Cayne. Danbury, 1992. 1149 p.
474. Newman J. H. *The Idea of a University*. Yale University Press, 1996. 146 p.
475. Perry N., Phillips L., Hutchinson L. Mentoring student teachers to support self-regulated learning. *Elementary School Journal*. 2006. № 106(3). P. 237–254.
476. Skinner B. F. *The Origins of Cognitive Thought*. *American Psychologist*. 1989. № 44. P. 13–18.
477. Stokols Danie, Lejano Perez, John Hipp. Enhancing the resilience of human–environment systems: a social-ecological perspective [Electronic resource]: *Ecology and Society*. 2013. № 18(1). URL: <http://dx.doi.org/10.5751/ES-05301-180107>
478. Sultan Nabil. Cloud computing for education: A new dawn? *International Journal of Information Management*. 2010. № 30. P. 109–116.
479. Larson M. *In the Matter of Experts and Professionals, or How Impossible it is to Leave Nothing Unsaid*. *Professions in Theory and History*. L.: Sage, 1990.
480. Penc J. *Strategiczny system zarządzania. Holistyczne myślenie o przyszłości. Formułowanie myśli i strategii. Pobudzanie innowacyjności i kreatywności. Tworzenie systemu troski o klienta*. Warszawa: Placet, 2001. 440 s.
481. Stier J. Internationalization, intercultural communication and intercultural competence. *Journal of Intercultural Communication*. 2006. № 11. P. 1–11.
482. Taylor E. W. Intercultural competency: A transformative learning process. *Adult Education Quarterly*. 1994. № 44 (3). P. 154–174.
483. Torstendahl R. *Three Approaches to theories of Professionalism*. *Professions in Theory and History*. L.: Sage 1990.
484. Wang Q. (2006). First exploration of tourism management training model of experience in teaching. *Tourism Science*. 2006. Vol. 4. P. 89–92.
485. Vallance E. *Hiding the Hidden Curriculum: An Interpretation of the Language of Justification in Nineteenth-Century Educational Reform*. 1973. Vol. 4, no. 1. P. 5–21.

486. Yaroshynska O. Educational Environment of Professional Training of the Future Primary School Teachers: Teachers' and Students' Opinion. The Advanced Science Journal Volume. 2014. Issue 10. P.106–110.

ДОДАТКИ

Додаток А

V-II 2018-20
м.с.р.

Міністерство освіти і науки України
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова
Факультет соціально-педагогічних наук та управління

НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН
бакалавра
02 Культура і мистецтво
028 Менеджмент соціокультурної діяльності

Форма навчання: денна
Освітній рівень: бакалавр
Термін навчання: 3 роки 10 місяців

На базі: повної загальної середньої освіти
Акредитована спеціальність: Бакалавр з соціокультурної діяльності
Професійна кваліфікація: 1492 Менеджер у сфері культури та мистецтва
Додаткова кваліфікація: 1) 3414 Фахівець з організації діяльності
2) 3414 Фахівець з туристичного обслуговування
3) 1492 Менеджер з соціальної діяльності
4) 3414 Фахівець з готельно-ресторанного обслуговування

I. ГРАФІК НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Calendar grid showing months from September to September with letters indicating activities: Т (Theoretical lessons), Н (Initial practice), В (Production practice), Е (Exam sessions), К (Exercises), Р (Preparation of bachelor's thesis), А (Bachelor's thesis defense).

Теоретичне навчання   Навчальна практика   Виробнича практика   Екзаменаційна сесія   Квітки   Підготовка бакалаврської роботи   Підприємство атестація

III. ПРАКТИКА

Table with 4 columns: Назва практики, Семестр, Тижні, Кількість годин. Rows include: Навчальна, Культурологічна (безвідносно, позакредитно), Педагогічна, Виробнича, Технологічна, Стажистська.

IV. АТЕСТАЦІЯ

Table with 2 columns: Форма підсумкової атестації, Семестр. Rows include: Комплексний кваліфікаційний екзамен, Захист бакалаврської роботи.

V. ПЛАН НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Large detailed curriculum plan table with columns for semesters, disciplines, ECTS credits, and hours. Includes sections for 'Нормативна частина' and 'Вибіркова частина'.

Міністерство освіти і науки України
 Національний педагогічний університет імені М.П.Драгоманова
 Факультет соціально-психологічних наук та управління

1-11
 МСД
 2018-20

НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН
 підготовки магістра
 галузь знань 02 Культура і мистецтво
 спеціальність 028 Менеджмент соціокультурної діяльності
 спеціалізація 1) Культурно-дозвілська діяльність
 2) Туризм
 3) Рекреація
 4) Менеджмент готельно-ресторанної справи

Форма навчання: **денна**
 Освітній рівень: **магістр**
 Термін навчання: **1 рік 4 місяці**
 На базі: **освітнього ступеня "бакалавр"**
 Академічна кваліфікація: Магістр з менеджменту соціокультурної діяльності. Виследи ВЕК.
 Професійна кваліфікація: 2447 Професіонал у сфері управління соціокультурними проектами та програмами.
 Додаткова кваліфікація: 1) 3474 Організатор культурно-дозвілської роботи з дітьми.
 2) 2481.2 Туризмознавець.
 3) 2421.2 Редактор ЗМІ
 4) 1315 Готельєр-ресторатор

I. ГРАФІК НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

курс	вересень	жовтень	листопад	грудень	січень	лютий	березень	квітень	травень	червень	липень	серпень
1	1 8 15 22 29	6 13 20 27	3 10 17 24	1 8 15 22 29	5 12 19 26	2 9 16 23	2 9 16 23 30	6 13 20 27	4 11 18 25	1 8 15 22 29	6 13 20 27	3 10 17 24
2	7 14 21 28	5 12 19 26	2 9 16 23 30	7 14 21 28	4 11 18 25	1 8 15 22	1 8 15 22 29	5 12 19 26	3 10 17 24 31	7 14 21 28	5 12 19 26	2 9 16 23 31
1		В В В В	В В В В	В В В В	К К Е Е Е К	К К Е Е Е К	В В В В	В В В В	Е Е Е К	К К К К	К К М М М М	М М М М
2		В В В В	В В В В	Е Е М А А	К К Е Е Е К	К К Е Е Е К	В В В В	В В В В	Е Е Е К	К К К К	К К М М М М	М М М М

П.БЮДЖЕТ ЧАСУ (в тижнях)

курс	Теоретичне навчання	Екзамінаційна сесія	Підготовка до роботи	Підготовка до роботи	Канікули	Всього
Рішок	34	8	12	6	2	69
1	26	6	8	8	8	52
2	8	2	4	6	2	17

□ Теоретичне навчання
 □ Екзамінаційна сесія
 □ Підсумкова атестація
 □ Канікули
 □ Виробнича практика
 □ Підготовка магістерської роботи

III. ПРАКТИКА

Назва практики	Семестр	Тижні	Кількість кредитів ECTS
Виробнича			
Науково-дослідницька практика	1	4	6
Науково-педагогічна практика	2	4	6
Переддипломна практика	3	4	6

IV. ПІДСУМКОВА АТЕСТАЦІЯ

Форма підсумкової атестації	Семестр
Комплексний кваліфікаційний екзамен	3
Захист магістерської роботи	3

V. ПЛАН НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

1	2	Розподіл годин по семестрах			6	Кількість годин											Розподіл по курсах і семестрах (години по тижнях)		17
		3	4	5		аудиторних						11	1 курс		2 курс				
						30	900	262	115	8	128		11	638	16	4	13	13	
1. НОРМАТИВНА ЧАСТИНА																			
ЗП	Цикл загальнопрофесійної підготовки				12	360	104	48		56			256	4	4				
	ЗП01 Філософія освіти	1			3	90	26	12		14			64	2			СФФООП		
	ЗП02 Освітня політика	2			3	90	26	12		14			64	2			СФФООП		
	ЗП03 Педагогіка вищої школи	1			3	90	26	12		14			64	2			ПВВШ		
	ЗП02 Психологія вищої школи	2			3	90	26	12		14			64	2			ПВВШ		
СП	Цикл професійної та практичної підготовки (дисципліни спеціальної підготовки)				18	540	158	67	8	72	11		382	12					
	СП01 Психологія управління в соціокультурній сфері	1			3	90	26	12		14			64	2			МІТСКД		
	СП02 Сучасні технології соціокультурного проектування	1	1		3	90	26	12		14			64	2			МІТСКД		
	СП03 Методика викладання фахових дисциплін	1			5	150	40	14	8	12	6		110	3			МІТСКД		
	СП04 Ресурсне забезпечення менеджменту соціокул. дія-	1			3	90	26	12		14			64	2			МІТСКД		
	СП05 Ринок соціокультурних послуг для дітей	1		1	4	120	40	17		18	5		80	3			МІТСКД		
2. ВАРИАТИВНА ЧАСТИНА																			
СВ	Дисципліни самостійного вибору ВНЗ (поглиблена фахова підготовка)				6	180	52	22	8	22			128	4					
	СВ01 Правове забезпечення управління в соціокул. дія-ті	2			3	90	26	10	8	8			64	2			МІТСКД		
	СВ02 Методології наук. дослідження	2			3	90	26	12		14			64	2			МІТСКД		
ВВ	Дисципліни за вибором студентів				24	720													
	ВВ2. Вибір з переліку				6	180	48	12	6	30			132				6		
	ВВ 2.1 Дисципліни I циклу																		
	ВВ 2.1.1 Іноземна мова за професійним спрямуванням	3			3	90	24			24			66			3	МІТСКД		
	ВВ 2.1.2 Культурна політика	3			3	90	24	12		12			66			3	МІТСКД		
	ВВ 2.2 Дисципліни II циклу																		
	ВВ 2.2.1 Підприємницька діяльність в галузі	3			3	90	24	12	6	6			66			3	МІТСКД		
	ВВ 2.2.2 Регіональна специфіка соціокультурної діяльності	3			3	90	24	12		12			66			3	МІТСКД		
	ВВ1. Вибір за блоками:																		
	ВВ1.1 Спеціалізація: "Культурно-дозвілська діяльність"				18	540	162	70	16	54	22		378			8	7		
	ВВ1.1.01 Управління культурно-дозвіл. програмами та проектами	3			5	150	40	18	8	8	6		110			5	МІТСКД		
	ВВ1.1.02 Основи ресурси та орг-ції масових дозвіл. заходів	2			5	150	40	14	8	8	10		110			3	МІТСКД		
	ВВ1.1.03 Діяльність культурно-дозвілських організацій	4			4	120	40	20		20			80			3	МІТСКД		
	ВВ1.1.04 Продовження соціокультур. програм та проектів	3			4	120	42	18		18	6		78			2	МІТСКД		
	Всього годин:				60	1800	524	219	38	234	33		1276	16	16	15			
	Кількість екзаменів:				11								5	4	2				
	Кількість завдань:				6								3	3	3				
	Курсова робота:				1								1						
	Практики:				3								1	1	1				

BB1.2	Спеціалізація: "Туризм"			18	540	162	68	30	50	14	378		8	7	
BB1.2.01	Технології туристичної діяльності	2		5	150	40	16	10	10	4	110		3		МІТСКД
BB1.2.02	Управління проєктами в сфері дит. та сім. туризму	2		5	150	40	16	10	10	4	110		3		МІТСКД
BB1.2.03	Інноваційний туристичний менеджмент	3		4	120	40	16		18	6	80			5	МІТСКД
BB1.2.04	Брендинг туристичних дестинацій	3		4	120	42	20	10	12		78		2	2	МІТСКД
Всього годин:				60	1800	524	217	52	230	25	1276	16	16	15	
Кількість екзаменів:		10										5	4	2	
Кількість заліків:			6									3	3	3	
Курсова робота:				1									1		
Практики:			3									1	1	1	
BB1.3	Спеціалізація: "Редагування"			18	542	164	82	10	72		378		8	7	
BB1.3.01	Ринок медіаресурсів	2		4	120	40	20		20		80		3		МІТСКД
BB1.3.02	Редагування дитячих медіа програм	3	3	5	150	40	20	10	10		110		3		МІТСКД
BB1.3.03	Управління в сфері медіакультури	3		5	150	40	20		20		110			5	МІТСКД
BB1.3.04	Інформаційні та медіасвітні технології	3		4	122	44	22		22		78		2	2	МІТСКД
Всього годин:				60	1802	526	231	32	252	11	1276	16	16	15	
Кількість екзаменів:		11										5	4	2	
Кількість заліків:			6									2	1	3	
Курсова робота:				1									1		
Практики:			3									1	1	1	
BB1.3	Спеціалізація: "Менеджмент готельно-ресторанної справи"			18	540	162	76	22	48	16	378		8	7	
BB1.3.01	Міжнародна готельна індустрія	2		5	150	40	18	8	8	6	110		3		МІТСКД
BB1.3.02	Бізнес-планування в готельно-ресторанному бізнесі	3		5	150	40	22	4	10	4	110			5	МІТСКД
BB1.3.03	Інноваційні технології у готельному господарстві	2		4	120	40	16		18	6	80		3		МІТСКД
BB1.3.04	Рейкиринг: бізнес процесів	3		4	120	42	20	10	12		78		2	2	МІТСКД
Всього годин:				60	1800	526	229	45	225	29	1272	16	16	15	
Кількість екзаменів:		11										5	4	2	
Кількість заліків:			6									3	3	3	
Курсова робота:				1									1		
Практики:			3									1	1	1	
3.	Науково-дослідницька робота і практика			30	900										
НДР	Науковий семінар			3	90	16			16		74			2	МІТСКД
П	Практична підготовка			18	540										
П01	Науково-дослідницька практика	1		6	180										МІТСКД
П02	Науково-педагогічна практика	2		6	180										МІТСКД
П03	Переддипломна практика	3		6	180										МІТСКД
МР	Підготовка магістерської роботи			9	270										
Всього годин:				90	2700										
Кількість курсових робіт			1												

"ПОГОДЖЕНО"
проректор з навчально-методичної роботи

Вернидуб Р.М.

"ПОГОДЖЕНО"
начальник Навчально-методичного центру

Олефіренко Т.О.

"ПОГОДЖЕНО"
декан факультету

Свух В.Б.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М.П.ДРАГОМАНОВА

Факультет Соціально-психологічних наук та управління

«ЗАТВЕРДЖЕНО»
на засіданні Вченої ради
НПУ імені М.П. Драгоманова
«___» _____ 20__ р.
Протокол № ____
Голова Вченої ради, ректор
університету
академік Андрущенко В.П.

ОСВІТНЯ ПРОГРАМА

спеціалізації «Менеджмент готельно-ресторанної справи»

за спеціальністю 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності»

(шифр, назва)

освітній рівень бакалавр

Гарант освітньої програми
Завідувач кафедри менеджменту та
інноваційних технологій соціокультурної
діяльності Національного педагогічного
університету імені М. П. Драгоманова,
доктор філософських наук, професор
(посада, вчене звання, науковий ступінь)

_____/Кочубей Н.В./
(підпис) (прізвище, ім'я, по батькові)

**Профіль освітньо-професійної програми бакалавра
готельно-ресторанної справи**

Профіль програми Бакалавр готельно-ресторанної справи		
<i>Тип диплому та обсяг програми</i>	Одиничний ступінь, 240 кредитів ЄКТС.	
<i>Вищий навчальний заклад</i>	Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова, Київ	
<i>Акредитаційна інституція</i>	Національна агенція забезпечення якості вищої освіти	
<i>Період акредитації</i>	Програма впроваджується в 2017 році	
<i>Рівень програми</i>	FQ-EHEA – перший цикл, QF-LLL – 6 рівень, НРК – 6 рівень	
а	Мета програми	
	Підготовка соціально мобільних, конкурентоспроможних висококваліфікованих фахівців для організації готельно-ресторанного обслуговування діяльності суб'єктів готельного та ресторанного бізнесу, які володіють загальними і спеціальними (фаховими) компетентностями.	
б	Характеристика програми	
1	<i>Предметна область, напрям</i>	Програма базується на гуманітарних, соціально-економічних, професійних та фундаментальних галузях науки, реальних результатах готельно-ресторанної справи, зорієнтована на актуальні питання і процеси, в рамках яких можлива подальша професійна та наукова кар'єра. Нормативна частина включає три цикли: гуманітарної та соціально-економічної підготовки; фундаментальної, природничо-наукової підготовки; професійної та практичної підготовки. Вибіркова частина складається з: дисциплін за вибором навчального закладу; дисциплін вільного вибору студента, практичної підготовки.
2	<i>Фокус програми: загальна/спеціальна</i>	Загальна програма: сфера обслуговування. Акцент робиться на здобутті спеціалізованих концептуальних знань у готельній та ресторанній сфері, оригінальному мисленні та інноваційній діяльності, регулюванні відносин у організації та функціонуванні готельно-ресторанних закладів та комплексів.
3	<i>Орієнтація програми</i>	Програма орієнтується на новітні наукові дослідження у галузі організації і діяльності закладів готельного та ресторанного бізнесу, курортного господарства; напрями адаптації до стандартів ЄС.
4	<i>Особливості програми</i>	Під час навчального процесу здобувач вчиться застосовувати та використовувати: устаткування та технологічне обладнання, що використовуються у готельно-ресторанному господарстві; комп'ютерну техніку та необхідне програмне забезпечення для забезпечення діяльності закладів готельно-ресторанного бізнесу; інноваційні та інформаційні технології у сфері готельно-ресторанної справи.

Працевлаштування та продовження освіти		
в		
1	<i>Працевлаштування</i>	Державні та регіональні органи з громадського харчування, туризму, курортів; підприємства готельного, ресторанного та курортного господарств.
2	<i>Продовження освіти</i>	Можливість продовження навчання на другому (магістерському) освітньому рівні, отримання післядипломної освіти за спорідненими та іншими освітніми програмами, підвищення кваліфікації, академічна мобільність.
Стиль та методика навчання		
г		
1	<i>Підходи до викладання та навчання</i>	Стиль навчання – активний, що дає можливість студенту обирати предмет та організувати час. Форми проведення занять: лекції, семінарські, практичні та лабораторні заняття, індивідуальна та самостійна робота
2	<i>Система оцінювання</i>	Оцінюються усні виступи, наукові доповіді, вирішення практичних завдань, виконання лабораторних робіт, моделювання ситуацій, тестова перевірка знань. Підсумкове оцінювання: усні та письмові екзамени, заліки, курсова робота.
Програмні компетентності		
д		
1	<i>Загальні</i>	володіти культурою мислення, здатність до узагальнення, аналізу, сприйняття інформації, постановці мети і вибору шляхів її досягнення; - вміти логічно вірно, аргументовано і ясно будувати усну і письмову мову; - бути готовим до кооперації з колегами, роботі в колективі; - здатність знаходити організаційно-управлінські рішення в нестандартних ситуаціях і готовим нести за них відповідальність; - вміти використовувати нормативні правові документи в своїй діяльності; - вміти критично оцінювати свої достоїнства і недоліки, намічати шляхи і вибирати засоби розвитку достоїнств і усунення недоліків; - використовувати основні положення і методи соціальних, гуманітарних і економічних наук при вирішенні соціальних і професійних завдань, бути готовим аналізувати соціально значущі проблеми та процеси; - використовувати основні закони гуманітарних наукових дисциплін в професійної діяльності, застосовувати методи наукового аналізу і моделювання, теоретичного і експериментального дослідження; - володіти основними методами, способами і засобами отримання, зберігання, переробки інформації, мати навички роботи з комп'ютером як засобом управління інформацією;

		-здатність працювати з інформацією в глобальних комп'ютерних мережах;
2	<i>Фахові</i>	<p>Здатність аналізувати тенденції розвитку індустрії гостинності та рекреаційного господарства.</p> <p>Здатність організовувати сервісно-виробничий процес з урахуванням вимог і потреб споживачів та забезпечувати його ефективність.</p> <p>Здатність застосовувати діюче законодавство у діяльності підприємств, установ і організацій готельного і ресторанного господарств.</p> <p>Здатність забезпечувати норми техніки безпеки та охорони праці.</p> <p>Здатність формувати та реалізовувати ефективні зовнішні та внутрішні комунікації на підприємствах сфери гостинності, навички взаємодії (робота в команді).</p> <p>Здатність управляти підприємством, приймати рішення у господарській діяльності суб'єктів готельного та ресторанного бізнесу.</p> <p>Здатність проектувати процес надання основних і додаткових послуг у підприємствах (зкладах) готельно-ресторанного та рекреаційного господарства.</p> <p>Здатність проектувати технологічний процес виробництва продукції і складати необхідну нормативну документацію на напівфабрикати та готову кулінарну продукцію.</p> <p>Здатність розробляти нові послуги з використанням інноваційних технологій виробництва та обслуговування споживачів.</p> <p>Здатність здійснювати підбір технологічного устаткування та обладнання, уміння вирішувати питання раціонального використання просторових та матеріальних ресурсів.</p> <p>Здатність розробляти та формувати об'ємно-планувальні рішення підприємств (зкладів) готельного та ресторанного господарства, санаторно-курортних закладів.</p> <p>Здатність оцінювати та забезпечувати якість продукції та послуг на підприємствах сфери гостинності.</p> <p>Здатність розуміти економічні процеси та здійснювати планування, управління і контроль діяльності суб'єктів готельного та ресторанного бізнесу.</p>
e	Програмні результати навчання	
	<ul style="list-style-type: none"> ● Здатність розуміти і опрацьовувати ідеї і думки на основі логічних аргументів та перевірених фактів ● Здатність шляхом самостійного навчання освоювати нові області, використовуючи здобуті знання ● Здатність усвідомлювати соціальну значущість своєї професії, застосовувати принципи деонтології при виконанні професійних обов'язків ● Здатність застосовувати фахові та фундаментальні знання у професійній діяльності ● Володіння навиками використання сучасного програмного забезпечення, Internet-ресурсів і роботи в комп'ютерних мережах, володіння основними 	

	<p>методами, способами і засобами отримання, зберігання та переробки і використання технологічної інформації у професійній діяльності</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Здатність використовувати організаторські навички для планування роботи колективу ● Здатність до усної та письмової ділової комунікації державною та іноземною мовами для спілкування у професійній та соціально-культурній сферах, володіння фаховою термінологією іноземною мовою. Здатність до усвідомленого поповнення і розширення комунікативних навичок у професійній сфері впродовж життя ● Здатність розуміти та поважати представників інших культур, ефективно застосовуючи комунікаційні концепції ● Здатність організовувати роботу відповідно до вимог охорони праці, техніки безпеки та протипожежної безпеки в закладах готельно-ресторанного господарства при їх експлуатації ● Здатність аналізувати сучасні тенденції розвитку індустрії гостинності та рекреаційного господарства ● Здатність організовувати сервісно-виробничий процес з урахуванням вимог і потреб споживачів та забезпечувати його ефективність ● Здатність застосовувати діюче законодавство у діяльності підприємств, установ і організацій готельного і ресторанного господарств. ● Здатність забезпечувати норми техніки безпеки та охорони праці ● Здатність формувати та реалізовувати ефективні зовнішні та внутрішні комунікації на підприємствах сфери гостинності, навички взаємодії (робота в команді) ● Здатність управляти підприємством, приймати стратегічні та тактичні рішення у господарській діяльності суб'єктів готельного та ресторанного бізнесу ● Здатність проектувати процес надання основних і додаткових послуг у підприємствах (закладах) готельного та ресторанного господарства, санаторно-курортних закладах ● Здатність проектувати технологічний процес виробництва продукції і складати необхідну нормативну документацію на напівфабрикати та готову кулінарну продукцію ● Здатність здійснювати підбір технологічного устаткування та обладнання, уміння вирішувати питання раціонального використання просторових та матеріальних ресурсів ● Здатність розробляти та формувати об'ємно-планувальні рішення підприємств (закладів) готельного та ресторанного господарства, санаторно-курортних закладів ● Здатність оцінювати та забезпечувати якість продукції та послуг на підприємствах сфери гостинності ● Здатність розуміти економічні процеси та здійснювати планування, управління і контроль діяльності суб'єктів готельного та ресторанного бізнесу
--	---

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М.П. ДРАГОМАНОВА**

МАТЕРІАЛИ

вибіркової частини навчального плану

освітнього рівня БАКАЛАВР

галузі знань 02 «Культура»

спеціальності: 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності»

спеціалізації «Менеджмент готельно-ресторанної справи»

Київ 2017

Обґрунтування відкриття нової спеціалізації
«Менеджмент готельно-ресторанної справи» в межах в
спеціальності
«Менеджмент соціокультурної діяльності»

Туризм та індустрія гостинності вважаються одними з динамічних галузей сучасної світової економіки. За результатами Всесвітньої туристичної організації витрати туристів становлять 1,25 трлн дол. США, що складає 6% доходів від світового експорту і 9% світового ВВП. Кількість осіб, зайнятих у цій сфері діяльності, становить 249 млн. і за прогнозами до 2030 року досягне 323 млн.

Предметом вивчення індустрії гостинності є процес управління підприємствами сфери обслуговування: туристичних агенцій і туроператорів, готельних і ресторанных комплексів, транспортних організацій, підприємств розваг та відпочинку, підприємств лікувально-оздоровчого напрямку.

Каталізатором створення спеціалізації «Менеджмент готельно-ресторанної справи» освітнього рівня бакалавр і магістр галузі знань «Культура і мистецтво» в рамках спеціальності «Менеджмент соціокультурної діяльності» став аналіз вступної компанії, а саме вибір серед абітурієнтів 2016 року, які все ж таки виявляли інтерес до додаткової спеціалізації «Менеджмент готельно-ресторанної справи». Аргументом такого вибору є престижність та інтерес до майбутньої професійної діяльності, а також опитування серед студентів 3-4 курсу та магістрів, які в подальшому вбачають свою професійну діяльність саме в закладах індустрії гостинності.

Актуальність даної спеціалізації зумовлено низкою потреб зокрема:

- попитом формування так званого «сервісного суспільства» та «суспільства споживання», що пов'язані з радикальним переформуванням як економічної, так і духовної сфери буття людини з пріоритетів виробництва і виробника на задоволення потреб та розвиток нематеріальної сфери послуг, розвиток якої формує нову культуру поведінки;

- потребою вітчизняних підприємств індустрії гостинності у висококваліфікованих кадрах саме в організаційно-управлінській, господарській, комерційній, інвестиційній та науково-дослідницькій діяльності в індустрії гостинності;

- необхідністю збільшення кількості годин для професорсько-викладацького складу кафедри менеджменту та інноваційних технологій соціокультурної діяльності Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова за рахунок збільшення прийому абітурієнтів у 2017 році і створення 2 груп першого курсу бакалаврів і магістрів;

- попитом, престижністю та зацікавленістю даної спеціалізації зі сторони споживача освітнього процесу (абітурієнта, студента).

Низка потреб зумовила необхідність в межах спеціальності «Менеджмент соціокультурної діяльності» створити додаткову спеціалізацію «Менеджмент готельно-ресторанної справи» за рівнем підготовки бакалавр (табл. 1.) та магістрів (табл. 2.), що збільшить можливість розширити поле професійної діяльності та конкурентоспроможності майбутнього фахівця індустрії гостинності.

Таблиця 1

Планування спеціалізації «Менеджмент готельно-ресторанної справи» в навчальному плані підготовки бакалавра за напрямом підготовки «Менеджмент соціокультурної діяльності»

Рівень підготовки	бакалавра	Освітній рівень:	Бакалавр
Галузь знань	02 Культура і мистецтво	Термін навчання:	3 роки 10 місяців
Напрямок підготовки	028 Менеджмент соціокультурної діяльності		
	Академічна кваліфікація: Бакалавр соціокультурної діяльності		
	Професійна кваліфікація: Менеджер у сфері культури та відпочинку		
Додаткова спеціалізація	1) Культурно-дозвілєва діяльність	Додаткова кваліфікація:	1) 3414 Фахівець з організації дозвілля
	2) Медіа-менеджмент		2) 3114 Фахівців інфокомунікацій
	3) Туризм		3) 3414 Фахівець з туристичного обслуговування
	4) Менеджмент готельно-ресторанної справи		4) 3414 Фахівець з готельно-ресторанного обслуговування

Таблиця 2

Планування спеціалізації «Менеджмент готельно-ресторанної справи» в навчальному плані підготовки **магістра** за напрямом підготовки

Менеджмент соціокультурної діяльності

Рівень підготовки	магістра	Освітній рівень:	магістр
Галузь знань	02 Культура і мистецтво	Термін навчання:	1,5 роки
Напрямок підготовки	028 Менеджмент соціокультурної діяльності Академічна кваліфікація: Магістр соціокультурної діяльності. Викладач ВНЗ. Професійна кваліфікація: Професіонал у сфері управління соціокультурними проектами та програмами.		
Додаткова спеціалізація	1) Культурно-дозвілєва діяльність	Додаткова кваліфікація:	1) 3474 Організатор культурно-дозвілєвої роботи з дітьми.
	2) Редагування		2) 2421.2 Редактор ЗМІ
	3) Туризм		3) 2481.2 Туризмознавець
	4) Менеджмент готельно-ресторанної справи		4) 1315 Готельєр-ресторатор

Компетентності випускників:

- здатність до управління господарською діяльністю підприємств готельного та ресторанного бізнесу та туризму;
- спроможність приймати стратегічні та тактичні управлінські рішення, відповідно до вимог підприємницького середовища;
- готовність формувати систему управління і стимулювання персоналу;
- спроможність ініціювати та впроваджувати бізнес-ідеї розвитку підприємств готельного та ресторанного бізнесу та туризму.

Фахівці готуються для організаційно-управлінської, господарської, комерційної, інвестиційної та науково-дослідної діяльності у сфері ресторанного господарства, готельного господарства та виставкової діяльності.

Випускники за напрямом підготовки «Менеджмент готельно-ресторанної справи» працюють на посадах: директор готелю, виставкового центру, ресторану, турфірми чи туркомплексу, адміністратор служби прийому

та розміщення у готелі, метрдотель в ресторані, ресторатор, керівник малого підприємства в сфері готельного і ресторанного бізнесу тощо(табл. 3.).

Таблиця 3

КП ДК 003:2015 (професій)
Менеджмент готельно-ресторанної справи

КОД ДК	Професійна назва роботи КП
1210.1	Керуючий готельним господарством
1225	Завідувач корпусу готелю
1225	Завідувач поверху готелю
1225	Завідувач філіалу (філії) готелю
1239	Завідувач номерного фонду готелю (туристичного комплексу та ін.)
1315	Керуючий готелем (пансіонатом, кемпінгом і т. ін.)
1455.1	Менеджер (управитель) у готельному господарстві
1315	Керівники малих підприємств-готелів та закладів ресторанного господарства без апарату управління
1448	Менеджери (управителі) туристичних агентств та бюро подорожей
1448.1	Менеджери (управителі) з організації діяльності туристичних агентств та бюро подорожей
145	Менеджери (управителі) в торгівлі, готелях та закладах ресторанного господарства
1455.1	Менеджери (управителі) в готельному господарстві
1456	Менеджери (управителі) в закладах ресторанного господарства
1456.1	Менеджери (управителі) в ресторанах
1456.2	Менеджери (управителі) в кафе, барах, їдальнях
1456.3	Менеджери (управителі) на підприємствах, які готують та постачають готові страви

Специфіка сфери готельного і ресторанного бізнесу у індустрії гостинності потребує опанування майбутніми фахівцями наступних програм як для рівнем підготовки бакалавр – так і для магістра (табл.4,5):

Таблиця 4

Перелік дисциплін додаткової спеціалізації «Менеджмент готельно-ресторанної справи» за рівнем підготовки бакалавр

BB2.4.	Додаткова спеціалізація «Менеджмент готельно-ресторанної справи»	Обсяг кредитів ЄКТС/годин
BB2.4.01	Організація готельного господарства	5/150
BB2.4.02	Рекреційні комплекси світу	5/150
BB2.4.03	Товарознавство в галузі	3/90
BB2.4.04	Гігієна і санітарія в галузі	3/90
BB2.4.05	Організація ресторанного господарства	5/150
BB2.4.06	Устаткування закладів готельно-ресторанного бізнесу	3/90
BB2.4.07	Стандартизація, сертифікація і метрологія	3/90
BB2.4.08	Управління якістю продукції та послуг в готельно-ресторанному господарстві	3/90

Таблиця 5

Перелік дисциплін додаткової спеціалізації «Менеджмент готельно-ресторанної справи» за рівнем підготовки магістр

BB1.3.	Додаткова спеціалізація «Менеджмент готельно-ресторанної справи»	Обсяг кредитів ЄКТС/годин
BB1.3.01	Міжнародна готельна індустрія	5/150
BB1.3.02	Бізнес-планування в готельно-ресторанному бізнесі	5/150
BB1.3.03	Інноваційні технології у готельному господарстві	4/120
BB1.3.04	Реінжиніринг бізнес процесів	4/120

Вважаємо даний вибір програм формує основний детермінант майбутнього менеджера готельно-ресторанного бізнесу – гостинність, яка є визначальним типом мислення фахівця сфери послуг у галузі готельного та ресторанного бізнесу і рушієм у їхній професійній діяльності, що сприяє

конкурентоспроможності випускника на ринку праці. Відносини між виробником і споживачем, рівень кваліфікації кадрів, їхніх творчих можливостей, уміння освоювати нові технології й організаційні форми, створювати середовище гостинності є головними передумовами розвитку готельного та ресторанного бізнесу в Україні. Перспективами такого розвитку є прогнозована здатність стабільного розвитку, забезпечення робочими місцями сотень тисяч громадян та позитивний вплив на економіку держави.

РОЗПОДІЛ
загальних обсягів вибіркової частини
навчального лану освітнього рівня БАКАЛАВР
галузі знань 02 «Культура»
спеціальності: 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності»
спеціалізації «Менеджмент готельно-ресторанної справи»

Шифр	Дисципліни	Обсяг кредитів ЄКТС/годин
<i>BB2.4.</i>	<i>Додаткова спеціалізація «Менеджмент готельно-ресторанної справи»</i>	30/900
BB2.4.01	Організація готельного господарства	5/150
BB2.4.02	Рекреаційні комплекси світу	5/150
BB2.4.03	Товарознавство в галузі	3/90
BB2.4.04	Гігієна і санітарія в галузі	3/90
BB2.4.05	Організація ресторанного господарства	5/150
BB2.4.06	Устаткування закладів готельно-ресторанного бізнесу	3/90
BB2.4.07	Стандартизація, сертифікація і метрологія	3/90
BB2.4.08	Управління якістю продукції та послуг в готельно-ресторанному господарстві	3/90

Анотація

дисциплін вибіркової частини навчального плану освітнього рівня

БАКАЛАВР

галузі знань 02 «Культура»

спеціальності: 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності»

спеціалізації «Менеджмент готельно-ресторанної справи»

ОРГАНІЗАЦІЯ ГОТЕЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

Метою вивчення навчальної дисципліни є опанування студентами теоретичних знань, практичних навичок та їх реалізація при технології приймання та обслуговування споживачів готельних послуг, видами і порядком оформлення документації при прийманні та розміщенні споживачів готельних послуг, основними технологічними процесами виробництва та споживання готельних послуг, нормативною хронологією здійснення технологічних циклів та операцій працівниками поверхової служби та служби приймання та обслуговування закладів готельного господарства.

Завданням вивчення курсу є теоретична та практична підготовка студентів з питань:

- еволюції підприємств індустрії гостинності;
- технології готельних послуг;
- класифікації засобів розміщення;
- вивчення видів технологічних циклів основних технологічних процесів виробництва і споживання готельних послуг;
- нормативно-правового забезпечення галузі;
- організації допоміжних служб готельного підприємства;
- організації праці в готельному господарстві;
- організації виробничого процесу в підрозділах підприємства готельного господарства.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

знати:

- основні поняття і терміни готельної індустрії;
- нормативно-правове регулювання готельної індустрії;
- фактори, що впливають на зміст і форми обслуговування в готелях;
- характеристику основних типів засобів розміщення
- класифікацію підприємств готельного господарства України та закордоном
  - технологію прибиральних робіт у житлових групах приміщень
  - організацію та технологію служби приймання та розміщення споживачів у засобах розміщення
    - організацію приміщень житлових та нежитлових груп приміщень підприємств готельного господарства
    - архітектуру та інтер'єр у готельному господарстві
    - організацію надання додаткових послуг у залежності від рівня комфорту та спеціалізації готелю
    - організацію інформаційно-рекламної діяльності готелю
    - культуру та стандарти обслуговування в готелях
    - особливості організації праці в готельному підприємстві.

вміти:

- визначати вимоги до готелів різних категорій
- характеризувати типи номерів
- відобразити планувальну організацію готельних номерів різних типів і категорій
  - відобразити планувальну організацію приміщень вестибюльної групи
  - здійснювати технологію прибиральних робіт у житлових групах приміщень в готелях
    - визначати види клінінгових технологічних циклів, які необхідно виконати на певну дату
    - розраховувати кількість необхідної білизни та рушників при проведенні клінінгових операцій, визначених у наряді-завданні

- складати акти на пошкодження майна готелю та забуті речі проживаючого
- заповнювати відповідні документи при прийманні та розміщенні в готелі споживачів готельних послуг
- здійснювати технологічну операцію «розрахунок готівкою» та заповнювати відповідний документ
- здійснювати технологічну операцію «безготівковий розрахунок» та заповнювати відповідний документ
- складати графіки виходу на роботу для працівників поверхової служби та служби приймання та розміщення готелю
- складати таблиць обліку робочого часу працівників служби приймання та розміщення та поверхової служби готелю
- характеризувати систему організації продовольчого і матеріально-технічного постачання в готельному господарстві
- характеризувати систему організації складського і тарного господарства в готельному підприємстві
- характеризувати організацію роботи обслуговуючих та допоміжних служб готелю.

Основними темами навчальної дисципліни є наступні:

Історія розвитку світового готельного господарства. Історія розвитку готельного господарства України. Нормативно-правова база індустрії гостинності. Фактори, що впливають на типізацію готельного господарства. Сучасний підхід до класифікації підприємств готельного господарства. Класифікація засобів розміщення. Архітектура та інтер'єр у готельному господарстві. Основні складові формування сучасного інтер'єру підприємства готельного господарства. Функціональна організація приміщень підприємств готельного господарства. Організація приміщень житлової групи. Організація нежитлових груп приміщень підприємства готельного господарства. Організація роботи поверхового персоналу готелю. Технологія прибиральних робіт у житлових групах приміщень. Організація виїзду з готелю. Сутність

послуг гостинності в готельному господарстві. Організація роботи служби приймання та обслуговування в готелі. Технологічні цикли та операції, послідовність їх виконання СПО. Організація надання додаткових послуг у підприємстві готельного господарства. Організація інформаційно - рекламного обслуговування в підприємстві готельного господарства. Культура обслуговування в готельному господарстві. Організація продовольчого і матеріально-технічного постачання в готельному господарстві. Організація складського і тарного господарства. Організація роботи обслуговуючих господарств. Організація санітарно-технічного й інженерно-технічного обслуговування в готельному господарстві. Особливості організації праці на підприємстві готельного господарства. Робочий час працівників підприємства готельного господарства. Методи вивчення робочого часу. Раціональна організація праці робітників підприємства готельного господарства. Нормування праці на підприємствах готельного господарства.

Зв'язок з дисциплінами спеціальності: «Рекреаційні комплекси світу», «Організація ресторанної господарства», «Менеджмент у соціокультурній сфері», «Маркетинг у соціокультурній сфері», «Іміджеологія», «Основи фандрейзінгу», «Устаткування закладів готельно-ресторанного господарства», «Стандартизація, сертифікація і метрологія», «Управління якістю продукції та послуг в готельно-ресторанному господарстві».

РЕКРЕАЦІЙНІ КОМПЛЕКСИ СВІТУ

Метою дисципліни «Рекреаційні комплекси світу» є вивчення умов формування, розвитку та розміщення територіально-рекреаційних комплексів, ознайомлення з системами організації діяльності населення для відновлення фізичних і духовних сил: відпочинком, оздоровленням та курортним лікуванням, туристичними мандрівками тощо.

Завданням вивчення дисципліни «Рекреаційні комплекси світу» є:

- визначення теоретичних основ формування і факторів розвитку рекреаційних комплексів, їх спеціалізації та видів у сучасних конкретних умовах;

- дослідження зарубіжного та вітчизняного досвіду створення та функціонування рекреаційних комплексів;

- аналіз функціональної, галузевої та територіальної структури рекреаційно- туристичного комплексу України.

- розробка принципів вдосконалення системи збалансованого забезпечення рекреаційних потреб населення України та раціонального використання національних рекреаційно-туристичних ресурсів.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- основні елементи, теоретичні основи функціонування та формування рекреаційних комплексів як складових господарського комплексу;

- рівні, структуру та фактори формування рекреаційних потреб;

- поняття рекреаційно-ресурсного потенціалу та його складові;

- теоретичні основи та основні схеми рекреаційного районування світу та України;

- основні особливості рекреаційних районів світу та України;

- основи рекреаційного природокористування.

вміти:

- аналізувати існуючий рекреаційний потенціал територій щодо здійснення того чи іншого виду рекреаційної діяльності;

- проектувати найбільш ефективно використання рекреаційно-ресурсного потенціалу виходячи з його структури та наявних рекреаційних потреб;

- виявляти проблеми розвитку рекреаційних комплексів та розробляти проекти їх вирішення на основі знань про основні тенденції їх розвитку, рекреаційні потоки та принципи рекреаційного природокористування;

- давати розгорнуту характеристику рекреаційних районів світу та

України.

Основними темами навчальної дисципліни є наступні:

Рекреація та рекреаційна діяльність як галузь наукового пізнання. Теоретичні основи формування рекреаційних комплексів. Рекреаційні потреби і рекреаційний попит та рекреаційно-ресурсний потенціал – основа формування рекреаційних комплексів. Формування та структура рекреаційної індустрії. Рекреаційне районування світу й України. Рекреаційне районування світу і України. Європа – провідний рекреаційний регіон світу. Середземноморський рекреаційний комплекс – найбільш розвинений курортний комплекс світу. Розвиток рекреаційних комплексів американського континенту. Специфіка формування і розвитку рекреаційних комплексів і центрів туризму в Азії. Рекреаційні комплекси Австралії та Океанії. Рекреаційні комплекси країн Африки. Проблеми розвитку рекреаційних комплексів країн СНД. Формування та регіональні проблеми розвитку рекреаційно-туристичного комплексу України. Рекреаційне природокористування й охорона природи у рекреаційних комплексах.

Зв'язок з дисциплінами спеціальності: «Соціальна демографія та етнографія», «Організація готельного господарства», «Організація ресторанного господарства», «Управління якістю продукції та послуг в готельно-ресторанному господарстві».

ТОВАРОЗНАВСТВО В ГАЛУЗІ

Метою вивчення дисципліни є формування у студентів системи спеціальних теоретичних знань та практичних навичок для управління асортиментом, якістю продовольчих товарів та предметів матеріально-технічного забезпечення в закладах готельно-ресторанного господарства.

Основним завданням дисципліни «Товарознавство» є теоретична та практична підготовка студентів до діяльності в сфері готельно-ресторанного бізнесу, а саме – управління якістю продовольчої продукції та сировини в

організації харчових виробництв та торгівлі ними; вибір доброякісних предметів матеріально-технічного забезпечення у цій сфері використання.

Після вивчення дисципліни студент повинен

знати:

- класифікацію та асортимент товарів вітчизняного і зарубіжного виробництва, принципи формування асортименту товарів;

- основи виробництва товарів, технологічні особливості виробництва окремих груп товарів, закономірності формування їх якості та споживних властивостей;

- вимоги до якості товарів:

- чинники, що впливають на якість товарів;

- методи оцінки якості товарів;

- умови та терміни зберігання товарів.

вміти:

- аналізувати та формувати асортимент товарів;

- користуватись нормативною документацією щодо асортименту, якості товарів, їх упакування та зберігання;

- володіти методиками об'єктивної оцінки якості товарів;

- визначати якість товарів відповідно до чинної нормативної документації;

- вирішувати практичні завдання, пов'язані з забезпеченням зберігання товарів.

Основними темами навчальної дисципліни є наступні:

Товарознавство продовольчих товарів. Основи загального товарознавства. Товарознавча характеристика зерноборошніаних товарів, крохмалепродуктів, цукромісних товарів та концентратів. Товарознавча характеристика свіжої та переробленої плодоовочевої продукції, смакових товарів. Товарознавча характеристика молока і молочних товарів, харчових жирів, яйцепродуктів. Товарознавча характеристика м'яса та м'ясних товарів. Товарознавча характеристика риби та рибних товарів. Товарознавство

непродовольчих товарів. Скляні, керамічні та металогосподарські товари. Меблі, товари побутової хімії, текстильні товари. Побутові електротехнічні товари.

Зв'язок з дисциплінами спеціальності: «Безпека життєдіяльності», «Гігієна і санітарія в галузі», «Організація готельного господарства», «Організація ресторанного господарства», «Устаткування закладів готельно-ресторанного господарства», «Стандартизація, сертифікація і метрологія», «Управління якістю продукції та послуг в готельно-ресторанному господарстві».

ГІГІЄНА І САНІТАРІЯ В ГАЛУЗІ

Мета вивчення дисципліни - оволодіння науково-практичними знаннями з організації санітарного режиму та забезпечення санітарно-гігієнічних вимог у закладах готельно-ресторанного господарства згідно з вимогами державного санітарного законодавства. Теоретичні основи гігієни і санітарії підприємств ресторанного та готельного господарств та їх практична реалізація в сучасних умовах, які характеризуються децентралізацією управління галуззю та великою кількістю підприємств різних форм власності.

Завданнями дисципліни є:

- ознайомлення студентів з науково-обґрунтованими санітарно-гігієнічними вимогами до влаштування підприємств ресторанного та готельного господарств та дій факторів зовнішнього середовища;
- надання студентам знань з санітарно-гігієнічних вимог до проектування підприємств ресторанного та готельного господарств, які забезпечують поточність технологічних процесів та раціональне розташування приміщень підприємства;
- ознайомлення студентів з санітарно-гігієнічними вимогами до технологічних процесів виробництва, зберігання, транспортування та реалізації харчових продуктів;

- навчання студентів використовувати знання в галузі гігієни харчування для раціональної організації санітарного режиму підприємства, а також дотримання правил особистої гігієни з санітарною охороною харчових продуктів різноманітного призначення, профілактикою харчових та професійних захворювань;
- ознайомлення студентів з організацією санітарного нагляду за підприємствами ресторанного та готельного господарств, навчити їх самостійно працювати з відповідною санітарною документацією, ознайомити з адміністративною та юридичною відповідальністю за порушення санітарного законодавства.

Після вивчення дисципліни студент повинен

знати:

- нормативно-правові аспекти санітарного контролю в закладах готельно-ресторанного господарства;
- основні складові державного санітарного нагляду України;
- структуру санітарної документації в закладах готельно-ресторанного господарства та організацію санітарної підготовки персоналу;
- санітарно-гігієнічні вимоги закладів готельно-ресторанного господарства до навколишнього та внутрішнього середовища;
- епідеміологічне значення та санітарні вимоги до утримання закладів готельно-ресторанного господарства;
- особливості особистої гігієни персоналу, медичні огляди та обстеження;
- призначення санітарної експертизи харчових продуктів, їх класифікацію за її результатами;
- санітарно-гігієнічні вимоги до технологічного процесу у закладах готельно-ресторанного господарства;
- основи профілактики харчових захворювань мікробної та немікробної природи.

вміти:

- давати гігієнічну оцінку факторів навколишнього середовища;
- оцінити санітарний стан закладу готельно-ресторанного господарства;
- оцінити якість харчових продуктів;
- оцінити якість кулінарної обробки харчових продуктів;
- розслідувати причини харчових отруєнь та їх профілактику;
- використовувати базові знання з питань організації державного санітарного нагляду за діяльністю закладів готельно-ресторанного господарства;
- працювати зі спеціальною та довідниковою літературою.

Основними темами навчальної дисципліни є наступні:

Санітарно-гігієнічні вимоги до об'ємно-планувальних рішень та утримання підприємств ресторанного та готельного господарств. Основи гігієни і санітарії та державний санітарний нагляд у закладах готельно-ресторанного господарства. Санітарно-гігієнічні вимоги до навколишнього середовища та систем забезпечення підприємствах готельного та ресторанного господарства, до утримання різних за призначенням приміщень закладів ресторанного і готельного господарства. Санітарно-гігієнічні вимоги до утримання підприємств та особистої гігієни персоналу. Санітарно-гігієнічні вимоги до технологічного процесу надання послуг у готельно-ресторанному господарстві. Санітарно-гігієнічна оцінка та умови забезпечення якості харчових продуктів і готових страв у закладах. Санітарно-гігієнічні вимоги до технологічного надання послуг у готельно-ресторанному господарстві, до організації проживання відвідувачів у номерах, до організації оздоровчо-лікувальних заходів, надання різноманітних побутових послуг, організації дозвілля та розважально-видовищних заходів, до організації харчування у закладах ресторанного господарства. Санітарно-гігієнічні основи профілактики харчових захворювань мікробного і немікробного походження та гельмінтозів.

Зв'язок з дисциплінами спеціальності: «Основи медичних знань»,

«Вікова фізіологія і валеологія», «Організація готельного господарства», «Організація ресторанного господарства», «Устаткування закладів готельно-ресторанного господарства», «Стандартизація, сертифікація і метрологія», «Управління якістю продукції та послуг в готельно-ресторанному господарстві».

ОРГАНІЗАЦІЯ РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА

Мета вивчення дисципліни полягає у:

– формуванні у студентів системи знань стосовно принципів організації роботи закладів ресторанного господарства, здатності виконувати планувальні, організаційні та управлінські функції в процесі діяльності закладів галузі;

– наданні студентам комплексу спеціальних знань про особливості організації виробництва продукції ресторанного господарства; раціональну організацію праці на підприємствах; технологічний процес сервісного обслуговування споживачів в закладах ресторанного господарства; забезпечення належного рівня якості продукції та послуг у закладах ресторанного господарства з метою ефективного їх використання з прийняття рішень щодо визначення стану та перспектив організації роботи закладів ресторанного господарства в умовах ринкових відносин;

– набутті навичок із визначення завдань діяльності закладів ресторанного господарства з організації виробництва продукції, раціональної організації праці; з розв'язання проблемних ситуацій в процесі обслуговування споживачів у закладах ресторанного господарства; організації діяльності щодо надання основних видів послуг у сфері ресторанного бізнесу;

– формуванні у студентів компетенцій фахівців галузі ресторанного господарства в нових ринкових умовах.

Завданням вивчення дисципліни є теоретична та практична підготовка фахівців з таких питань:

- основи організації закладів ресторанного господарства як ланки з надання послуг;

- організація постачання закладів ресторанного господарства;
- організація складського й тарного господарства;
- особливості організації виробництва кулінарної продукції в ринкових умовах;
- загальні принципи організації систем обслуговування у сфері ресторанного господарства;
- характеристика та класифікація видів, методів та форм обслуговування споживачів у закладах ресторанного господарства;
- організація та моделювання процесу повсякденного обслуговування споживачів у закладах ресторанного господарства;
- організація обслуговування банкетів та прийомів;
- організація обслуговування споживачів під час проведення спеціальних заходів, у місцях відпочинку, на пасажирському транспорті тощо;
- організація процесу обслуговування певного контингенту споживачів у закладах ресторанного господарства;
- організація обслуговування туристів у закладах ресторанного господарства;
- раціональна організація праці в закладах ресторанного господарства.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

знати:

- основні терміни та поняття, які є ключовими для дисципліни;
- основні принципи організації виробничого процесу у закладах ресторанного господарства;
- номенклатуру існуючих послуг та сучасну матеріально-технічну базу для процесу виробництва продукції ресторанного господарства та обслуговування споживачів;
- технологію та організацію обслуговування різних контингентів споживачів;

- основи раціональної організації праці з використанням технічних норм часу, застосування методики раціоналізації робочих місць в закладах ресторанного господарства різних типів і класів;

вміти:

- практично застосовувати навички з організації роботи сучасних закладів ресторанного господарства, ефективного та раціонального використання сировинних, матеріальних, просторових ресурсів, забезпеченості трудовими ресурсами відповідного кваліфікаційного рівня;

- здійснювати оперативне планування роботи закладів ресторанного господарства з використанням методу сіткового планування та управління;

- аналізувати та планувати раціональну організацію праці з використанням технічних норм часу;

- застосовувати методики раціоналізації робочих місць в закладах ресторанного господарства різних типів і класів;

- моделювати процес обслуговування різних контингентів споживачів у закладах ресторанного господарства;

- користуватися галузевими організаційно-правовими документами та актами державного регулювання в сфері ресторанного господарства;

- практично застосовувати методи оцінки якості послуг ресторанного господарства та здійснювати організаційні заходи щодо підвищення якості послуг;

- дотримуватись професійних поведінкових стандартів.

Основними темами навчальної дисципліни є наступні:

Основи організації роботи закладів ресторанного господарства. Організація постачання закладів ресторанного господарства. Організація роботи складського, тарного й транспортного господарства. Основи організації виробництва продукції у закладах ресторанного господарства. Основи технологічного процесу обслуговування споживачів у закладах ресторанного господарства. Характеристика матеріально-технічної бази для організації обслуговування споживачів у закладах ресторанного господарства.

Організація та моделювання процесу повсякденного обслуговування різних контингентів споживачів у закладах ресторанного господарства. Організація та моделювання процесу повсякденного обслуговування певного контингенту споживачів у закладах ресторанного господарства. Спеціальні форми обслуговування, які використовуються в закладах ресторанного господарства. Раціональна організація праці у закладах ресторанного господарства.

Зв'язок з дисциплінами спеціальності: «Організація готельного господарства», «Гігієна і санітарія в галузі», «Менеджмент у соціокультурній сфері», «Маркетинг у соціокультурній сфері», «Іміджеологія», «Основи фандрейзінгу», «Рекреаційні комплекси світу», «Устаткування закладів готельно-ресторанного господарства», «Стандартизація, сертифікація і метрологія», «Управління якістю продукції та послуг в готельно-ресторанному господарстві».

УСТАТКУВАННЯ ЗАКЛАДІВ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ

Мета вивчення дисципліни - набуття студентами необхідних знань і навичок щодо вибору, розміщення устаткування для готелів, а також навичок, пов'язаних з вибором, експлуатацією, розміщенням механічного, теплового, холодильного і торговельного устаткування для закладів ресторанного господарства; підготовка спеціалістів, спроможних знати й вирішувати питання використання нових видів машин і апаратів.

Основні завдання вивчення дисципліни:

У результаті вивчення дисципліни студенти повинен знати:

– теоретичні основи процесів теплової, механічної та холодильної обробки продуктів;

– технічні характеристики, номенклатуру, принцип дії та функціональне призначення устаткування закладів готельно-ресторанного господарства вітчизняних і закордонних фірм, основні фактори, які впливають на ефективність роботи апаратів

– функціональне призначення та сфери використання машин і апаратів для механізації технологічних процесів закладів готельно-ресторанного господарства;

– методику розрахунків теоретичної продуктивності апаратів.

вміти:

– навчитись раціонально вибирати устаткування для закладів готельно-ресторанного господарства;

– оволодіти навичками праці з різними видами устаткування;

– вміти економічно обґрунтовувати технічне оснащення закладів готельно-ресторанного господарства;

– вміти працювати зі спеціальною та довідниковою літературою.

Основними темами навчальної дисципліни є наступні:

Оснащення готельно-ресторанного господарства. Класифікація устаткування закладів готельно-ресторанного господарства. Оснащення житлової, адміністративної, обслуговуючої та підсобної груп приміщень. Оснащення готельного номеру побутовими приладами, аудіо- та відеотехнікою. Класифікація та характеристика меблів для торгових приміщень: меблі для приймання їжі, меблі та устаткування для зберігання і транспортування посуду, страв. Устаткування для клінінгу, пралень та хімчисток. Устаткування для шведського столу та кейтерингу. Технологічні та торгові автомати. Ваговимірювальне та контрольнo-касове обладнання. Підйомно-транспортне обладнання. Оснащення драйв-сервісу. Універсальні кухонні машини та сортувально-калібрувальне устаткування. Мийне та очищувальне устаткування. Подрібнювальне та різальне устаткування. Устаткування для перемішування, замішування та дозувально-формуваньне устаткування. Стравоварильне, варильно-жарильне та водогрійне устаткування. Кавові станції. Жарильно-пекарське устаткування. Пароконвектомати. Устаткування холодильне. Устаткування для послуг оздоровчого комплексу, спортивних видів розваг, послуг з організації дозвілля. Устаткування для конференц - та бізнес-центрів.

Зв'язок з дисциплінами спеціальності: «Сучасні інформаційні технології», «Організація готельного господарства», «Організація ресторанного господарства», «Товарознавство», «Стандартизація, сертифікація і метрологія», «Управління якістю продукції та послуг в готельно-ресторанному господарстві», «Гігієна і санітарія в галузі».

СТАНДАРТИЗАЦІЯ, СЕРТИФІКАЦІЯ І МЕТРОЛОГІЯ

Мета дисципліни «Стандартизація, сертифікація і метрологія» полягає в: формуванні у студентів цілісної системи знань із стандартизації, сертифікації та метрології в процесі діяльності закладів готельно-ресторанного бізнесу; набутті навичок з використання досягнень сучасної стандартизації та сертифікації в управлінні якістю товарів та послуг; набутті навичок розв'язання проблемних ситуацій у процесі вирішення виробничих завдань для одержання високого рівня якості товарів і послуг.

Головними завданнями, вивчення дисципліни є теоретична та практична підготовка фахівців з таких питань:

- основи стандартизації;
- методологія та організація стандартизації;
- організація складського та тарного господарства;
- інформаційне забезпечення в сфері стандартизації
- законодавчо-нормативна база державної системи стандартизації;
- основи сертифікації;
- організація та порядок проведення робіт з оцінки відповідності;
- нормативно-правові основи системи сертифікації;
- основи метрології;
- основи теорії вимірювань;
- метрологічне забезпечення та експертиза.

У результаті вивчення курсу студенти повинні:

знати: теоретичні засади запровадження в галузі туризму сертифікації, нормативно-правові документи з питань організації і проведення туристичної діяльності;

вміти: у практичній діяльності застосовувати отримані знання, зокрема щодо проектування туристичних послуг і розробки туристичного продукту; володіти навичками роботи з нормативно-правовими документами з питань стандартизації, сертифікації, забезпечення якості туристичної діяльності.

Основними темами навчальної дисципліни є наступні:

Сутність, значення, організація та методологія, поняття стандартизації. Сутність та народногосподарське значення стандартизації. Методологія та організація стандартизації. Міжнародна та державна стандартизація. Міжгалузєва та галузева стандартизація. Основні поняття, визначення та положення сертифікації і метрології. Якість товарів та послуг – основа системи сертифікації. Системи управління та контролю якістю. Система сертифікації в Україні. Основні положення метрології. Метрологічне забезпечення та методи вимірювання в сфері обслуговування.

Зв'язок з дисциплінами спеціальності: «Правове забезпечення соціокультурної діяльності», «Організація готельного господарства», «Організація ресторанного господарства», «Товарознавство», «Устаткування закладів готельно-ресторанного господарстві», «Управління якістю продукції та послуг в готельно-ресторанному господарстві», «Гігієна і санітарія в галузі».

УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ПРОДУКЦІЇ ТА ПОСЛУГ В ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОМУ ГОСПОДАРСТВІ

Метою дисципліни «Управління якістю продукції та послуг в готельно-ресторанному господарстві» є формування у студентів системи теоретичних знань із застосуванням інструментарію управління якістю на підприємствах готельного та ресторанного господарства, а також набуття практичних

навичок оцінки рівня якості готельних і ресторанних послуг, розроблення та впровадження систем управління якістю, ефективного їх функціонування.

Особлива увага приділяється застосуванню теорії та методології управління якістю як засобу досягнення комерційних успіхів підприємства готельного та ресторанного бізнесу на основі ефективного використання його потенціалу з орієнтацією на споживача в умовах конкурентного середовища.

Основними завданнями вивчення дисципліни є теоретична і практична підготовка студентів з наступних питань:

- розгляд теоретичних засад управління якістю;
- процеси системи управління якістю продукції та послуг в готельно-ресторанному господарстві;
- науково-теоретична і методична база оцінювання якості продукції та послуг в готельно-ресторанному господарстві;
- вимоги нормативної документації до складових діяльності закладів готельно-ресторанного господарства;
- вимірювання і оцінювання якості продукції та послуг готельно-ресторанного господарства;
- розгляд специфіки, особливостей та технології розроблення і впровадження систем якості в готельно-ресторанному господарстві.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен знати:

- систему управління якістю; організацію і проведення сертифікації послуг;
- особливості формування компетенції щодо наукових засад управління якістю;
- організацію державної системи стандартизації та сертифікації цін готельно-ресторанних послуг;
- процес управління якістю на підприємствах готельно-ресторанного бізнесу, основні терміни, визначення, поняття, класифікації, що стосуються;

- управління якістю продукції та послуг готельно-ресторанного господарства;
- характеристику основних факторів, які впливають на якість;
- продукції та послуг готельно-ресторанного господарства;
- форми і види контролю якості продукції у закладах готельно-ресторанного господарства.

вміти:

- здійснювати оцінку рівня якості готельно-ресторанних послуг;
- застосовувати інструментарій управління якістю у діяльності підприємств готельно-ресторанного бізнесу;
- проводити сертифікацію послуг підприємств готельно-ресторанного господарства.

Основними темами навчальної дисципліни є наступні:

Системи управління якістю продукції та послуг в готельно – ресторанному господарстві в Україні. Концепція державної політики у сфері управління якістю продукції. Міжнародний досвід розвитку систем управління якістю. Загальна характеристика системи управління якістю продукції та послуг в готельно-ресторанному господарстві. Оцінка якості продукції та послуг готельно-ресторанного господарства. Комплексна оцінка якості продукції та послуг готельно-ресторанного господарства. Вимоги нормативної документації до показників якості продукції та послуг ресторанного господарства.

Зв'язок з дисциплінами спеціальності: «Організація готельного господарства», «Організація ресторанного господарства», «Менеджмент у соціокультурній сфері», «Товарознавство», «Устаткування закладів готельно-ресторанного бізнесу», «Соціокультурне проектування», «Стандартизація, сертифікація і метрологія», «Гігієна і санітарія в галузі».

Матриця відповідності визначених Стандартом компетентностей дескрипторам Національної рамки кваліфікації

Класифікація компетентностей за НРК	Знання	Уміння	Комунікація	Автономія та відповідальність
Загальні компетентності				
ЗК1.Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.		+		
ЗК2.Здатність планувати час та управляти ним.		+		+
ЗК3.Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.	+			
ЗК4.Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.	+	+	+	
ЗК5.Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.		+	+	
ЗК6.Здатність до пошуку, оброблення й аналізу інформації з різних джерел.	+	+		
ЗК7.Здатність генерувати нові ідеї (креативність).	+	+		
ЗК8.Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.		+		+
ЗК9.Здатність працювати в команді.	+	+	+	+
ЗК10.Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети.		+	+	+
ЗК11.Здатність працювати в міжнародному контексті.	+	+	+	
ЗК12.Здатність розробляти проекти та управляти ними.		+	+	+
ЗК13.Здатність проявляти та виявляти ініціативу та підприємливість.	+	+		
ЗК14.Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.	+	+		
ЗК15.Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.		+		+
ЗК16. Здатність спілкуватися іноземною мовою	+	+	+	
ЗК17.Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.	+	+	+	
ЗК18.Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми	+	+	+	
рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.				
Спеціальні (фахові, предметні) компетентності				
СК19.Здатність критично усвідомлювати взаємозв'язок між культурними, соціальними та економічними процесами.	+	+		
СК20.Здатність аналізувати економічні, екологічні, правові, політичні, соціологічні, технологічні аспекти формування ринку культури.	+	+		
СК21.Здатність визначати стратегічні пріоритети та аналізувати особливості місцевих, регіональних, національних та глобальних стратегій соціокультурного розвитку.		+		
СК22.Вміння використовувати адекватний професійний інструментарій для розробки та оперативного управління соціокультурними проектами.	+	+		
СК23.Здатність аналізувати і структурувати організаційну, управлінську проблеми та знаходити конструктивні рішення.	+	+		+
СК24.Здатність планувати, управляти та контролювати виконання поставлених завдань та прийнятих рішень.		+		+
СК25.Здійснювати розподіл повноважень і відповідальності на основі їх делегування.		+		+
СК26.Здатність діяти соціально відповідально.	+			
СК27.Здатність дотримуватися норм професійної етики в процесі вирішення соціальних, культурних, економічних питань.	+	+		
СК28.Здатність здійснювати ефективні комунікації та розв'язувати конфліктні ситуації у професійній діяльності.	+		+	
СК29.Здатність виявляти, використовувати, інтерпретувати, критично аналізувати джерела інформації в області менеджменту соціокультурної сфери.	+	+		
СК30.Здатність розробляти та впроваджувати сучасні форми забезпечення соціокультурного партнерства.	+	+		
СК31.Здатність розробляти соціокультурні проекти та забезпечувати їх операційну реалізацію.	+	+		+
СК32.Здатність організувати роботу з різними стейкхолдерами соціокультурної діяльності.		+	+	
СК33.Вміння використовувати сучасні методи обробки інформації для організації та управління соціокультурними процесами.	+	+		
СК34.Здатність створювати соціокультурні послуги.	+	+		

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М.П.ДРАГОМАНОВА

Факультет Соціально-психологічних наук та управління

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

на засіданні Вченої ради

НПУ імені М.П. Драгоманова

«___» _____ 20__ р.

Протокол № _____

Голова Вченої ради, ректор університету
академік Андрущенко В.П.

ОСВІТНЯ ПРОГРАМА

спеціалізації «Менеджмент готельно-ресторанної справи»

за спеціальністю 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності»

(шифр, назва)

освітній рівень магістр

Гарант освітньої програми

Завідувач кафедри менеджменту та інноваційних технологій соціокультурної діяльності Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, доктор філософських наук, професор посада, вчене звання, науковий ступінь)

_____ /Кочубей Н.В./
(підпис) (прізвище, ім'я, по батькові)

Київ – 2017

Профіль освітньо-наукової програми магістра готельно-ресторанної справи

Профіль програми	
Магістр готельно-ресторанної справи	
<i>Тип диплому та обсяг програми</i>	Одиничний ступінь, 90 кредитів ЄКТС.
<i>Вищий навчальний заклад</i>	Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова, Київ
<i>Акредитаційна інституція</i>	Національна агенція забезпечення якості вищої освіти
<i>Період акредитації</i>	Програма впроваджується в 2017 році
<i>Рівень програми</i>	FQ-EHEA-другий цикл, QF-LLL- 7 рівень, НРК – 7 рівень
а Мета програми	
	Підготувати фахівців високого рівня, які володіють фундаментальними знаннями і практичними навичками з готельно-ресторанної справи та вміють їх застосовувати з метою ефективного управління підприємствами готельного і ресторанного бізнесу.
б Характеристика програми	
1	<p><i>Предметна область, напрям</i></p> <p>Готельна і ресторанна справа. Студент обирає галузь, згідно із своїми інтересами та спеціалізацією. Цикл гуманітарної та соціально-економічної підготовки; цикл професійної та практичної підготовки, державна атестація.</p> <p>Основні предмети: «Міжнародна готельна індустрія», «Реінжиніринг бізнес-процесів», «Бізнес-планування в готельно-ресторанному бізнесі», «Інноваційні технології у готельному господарстві».</p>
2	<p><i>Фокус програми: загальна/спеціальна</i></p> <p>Загальний. Загальна освіта в галузі 02 «Культура». Акцент робиться на здобутті спеціалізованих концептуальних знань у готельній та ресторанній сфері, оригінальному мисленні та інноваційній діяльності, регулюванні земельних, природно-ресурсних відносин у організації та функціонуванні готельно-ресторанних закладів та комплексів.</p>
3	<p><i>Орієнтація програми</i></p> <p>Орієнтація дослідження. Програма орієнтується на новітні наукові дослідження у галузі організації і діяльності закладів готельного та ресторанного бізнесу, курортного господарства; напрями адаптації до стандартів ЄС.</p> <p>Структура програми передбачає оволодіння базовими знаннями щодо: управління проектами в готельно-ресторанному бізнесі; конкурентоспроможності підприємств готельно-ресторанного бізнесу; управління якістю обслуговування на підприємствах готельно-ресторанного бізнесу; стратегічного маркетингу та менеджменту готельно-ресторанного бізнесу; інноваційної діяльності підприємств готельного і ресторанного бізнесу; експертизи послуг підприємств готельно-ресторанного бізнесу. Програма базується на загальновідомих наукових результатах із урахуванням сучасного стану та перспектив розвитку готельного і ресторанного бізнесу.</p>

4	<i>Особливості програми</i>	Програма реалізує підвищення рівня знань та навичок з управління підприємствами готельно-ресторанного бізнесу. Орієнтована на глибоку спеціальну підготовку сучасних фахівців з готельної і ресторанної справи, ініціативних та спроможних до швидкої адаптації до сучасного бізнес-середовища. Формує фахівців з новим перспективним способом мислення, здатних вирішувати конкретні проблеми і завдання професійної діяльності, застосовуючи не лише існуючі методи управління підприємствами готельно-ресторанного бізнесу, але й удосконалюючи їх на базі сучасних досягнень.
в Працевлаштування та продовження освіти		
1	<i>Працевлаштування</i>	Працевлаштування на підприємствах будь-якої організаційно-правової форми. Фахівці готуються для організаційно-управлінської, господарської, комерційної та науково-дослідної діяльності у сфері готельно-ресторанного бізнесу і туризму. Випускники можуть працювати на посадах (за наявності диплому магістра): керівник підрозділів/менеджер в готельно-ресторанному господарстві; фахівець з організації готельного обслуговування; фахівець із ресторанної справи, фахівець з організації дозвілля, викладач у середній школі, молодший науковий співробітник; науковий співробітник, науковий співробітник-консультант..
2	<i>Продовження освіти</i>	Докторські програми у менеджменті соціокультурної діяльності, філософії, економіці, професійній педагогіці
г Стиль та методика навчання		
1	<i>Підходи до викладання та навчання</i>	Стиль навчання – активний, що дає можливість студенту обирати предмет та організувати час. Форми проведення занять: лекції, семінарські, практичні та лабораторні заняття, індивідуальна та самостійна робота.
2	<i>Система оцінювання</i>	Оцінюються: Оцінюються усні виступи, наукові доповіді, вирішення практичних завдань, виконання лабораторних робіт, моделювання ситуацій, тестова перевірка знань. Підсумкове оцінювання: усні та письмові екзамени, заліки, курсова робота, дипломна робота магістра.
д Програмні компетентності		
1	<i>Загальні</i>	здатність ефективно реалізовувати актуальні завдання державної культурної політики в процесі організації соціально-культурної діяльності; здатність використовувати технології соціально-культурної діяльності (Кошти, форми, методи) для проведення інформаційно-просвітницької роботи, організації дозвілля населення, патріотичного виховання; здатність здійснювати педагогічне управління і програмування розвиваючих форм соціально-культурної діяльності всіх вікових груп населення, організувати масові, групові та індивідуальні форми соціально-культурної діяльності відповідно до потреб різних груп населення; здатність використовувати нормативно-правові документи з інтелектуальної власності та авторського права в сфері культури, організації соціально-культурної діяльності населення, забезпечення прав громадян у сфері культури та освіти; здатність використовувати сучасні інформаційні технології, управляти інформацією з використанням прикладних програм ділової сфери діяльності, прикладні пакети програм для моделювання, статистичного аналізу і інформаційного забезпечення соціально-культурних процесів;

		<p>здатність до розробки сценарно-драматургічної основи соціально культурних програм, постановки соціально-культурних програм з використанням технічних засобів та сценічного обладнання установ культури;</p> <p>здатність бути готовим до організації інформаційно-методичного забезпечення творчо-виробничого процесу в установах соціально-культурної сфери;</p> <p>здатність здійснювати педагогічну діяльність в установах культури, загальноосвітніх установах, установах додаткової освіти, брати участь в різних формах перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців соціально-культурної діяльності;</p> <p>здатність бути готовим до реалізації технологій менеджменту і маркетингу в сфері соціально-культурної діяльності;</p> <p>здатність здійснювати фінансово-економічну і господарську діяльність установ культури, установ і організацій індустрії дозвілля і рекреації;</p> <p>здатність бути готовим використовувати правові та нормативні документи в роботі закладів культури, громадських організацій та об'єднань громадян, реалізовувати їх права на доступ до культурних цінностей та участь у культурному житті країни;</p> <p>вміння бути готовим до організації творчо-виробничої діяльності працівників установ культури;</p> <p>здатність бути готовим до реалізації технологій менеджменту та продюсування концертів, фестивалів, конкурсів, оглядів, свят і форм масової соціально-культурної діяльності;</p> <p>здатність до художнього керівництва клубним закладом, парком культури і відпочинку, науково-методичним центром, центром дозвілля та іншими аналогічними організаціями;</p> <p>здатність бути готовим до розробки цілей і пріоритетів творчо-виробничої діяльності установ культури, що реалізують соціально-культурні технології (культурно-освітні, культурно-охоронні, культурно -дозвіллеві, рекреативні);</p> <p>здатність до узагальнення і пропаганді передового досвіду установ соціально-культурної сфери по реалізації завдань національної та регіональної культурної політики;</p> <p>здатність бути готовим до створення нових методик по організації і керівництву установами соціально-культурної сфери, стимулювання соціально-культурної активності населення;</p> <p>здатність бути готовим до розробки методичних посібників, навчальних планів і програм, що забезпечують умови соціокультурного розвитку особистості в установах культури, рекреації та індустрії дозвілля.</p>
2	Фахові	<p>Здатність обґрунтовувати стратегічні цілі діяльності підприємств готельно-ресторанного бізнесу на основі системного аналізу. Уміння оцінювати ризики реалізації альтернативних стратегічних рішень.</p> <p>Здатність вирішувати стратегічні проблеми у сфері гостинності; уміння орієнтуватися у конкурентному середовищі та проводити його аналітику.</p> <p>Здатність забезпечувати ефективну комунікацію, розуміти психологічні закономірності управлінської діяльності та визначення психологічних методів конструктивного розв'язання конфліктів.</p> <p>Здатність впроваджувати методи реінжинірингу бізнес-процесів на підприємствах готельного і ресторанного господарства, використовувати методи та інструментальні засоби структурного, функціонально-вартісного й імітаційного моделювання бізнес-процесів і формування рішень з їх реорганізації.</p> <p>Здатність проводити професійну діяльність на основі чинних нормативно-правових актів; уміння здійснювати аналіз договорів різних видів у контексті регулювання підприємницької діяльності в готельно-ресторанному бізнесі України.</p>

		<p>Здатність здійснювати комплексне оцінювання ефективності впровадження інновацій у готельно-ресторанному бізнесі; вміння обґрунтовувати необхідність застосування методів прогнозування і планування нововведень у готельних та ресторанных підприємствах; здатність застосовувати сучасні методи дослідження інноваційного потенціалу підприємств готельно-ресторанного бізнесу та оцінювання економічної ефективності впровадження інновацій.</p> <p>Здатність до забезпечення прийняття ефективних управлінських рішень; уміння прогнозувати економічну ефективність і результативність проєктів у сфері гостинності.</p> <p>Здатність до проведення наукових досліджень, застосування (впровадження) їх результатів, проведення консультативної роботи з питань організації готельно-ресторанного бізнесу.</p>
е	Програмні результати навчання	
	<p>Володіти навичками з обґрунтування стратегічних цілей діяльності підприємств готельно-ресторанного бізнесу на основі системного аналізу. Уміти вирішувати стратегічні проблеми у сфері гостинності. Володіти навичками обґрунтування управлінських рішень та спроможності забезпечувати їх правомочність. Уміти реалізовувати проєкти, приймати рішення у складних умовах, що потребують застосування нових підходів та прогнозування. Вивчати маркетингову діяльність та вживати комплекс маркетингових заходів впливу на ринку конкурентну позицію підприємства у сфері готельно-ресторанного бізнесу. Знати методи комплексного оцінювання ефективності інновацій у готельно-ресторанному бізнесі. Уміти проводити дослідження, спрямовані на визначення інноваційного потенціалу підприємств готельно-ресторанного бізнесу та оцінювання економічної ефективності впровадження інновацій. Уміти орієнтуватися в чинній законодавчо-нормативній базі з питань функціонування закладів готельно-ресторанного бізнесу. Володіти практичними навичками роботи з комп'ютерною технікою. Уміти проводити аналіз діяльності підприємства, визначати рівень його конкурентоспроможності, надавати пропозиції щодо формування нових конкурентних переваг підприємств готельно-ресторанного бізнесу.</p>	

Міністерство освіти і науки України

Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова

Матеріали

вибіркової частини навчального плану

освітнього рівня МАГІСТР

галузі знань 02 «Культура»

спеціальності: 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності»

спеціалізації «Менеджмент готельно-ресторанної справи»

Київ 2017

Розподіл
загальних обсягів вибіркової частини
навчального лану освітнього рівня МАГІСТР
галузі знань 02 «Культура»
спеціальності: 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності»
спеціалізації «Менеджмент готельно-ресторанної справи»

Шифр	Дисципліни	Обсяг кредитів ЄКТС/годин
ВВ1.3.	Додаткова спеціалізація «Менеджмент готельно-ресторанної справи»	18/540
ВВ1.3.01	Міжнародна готельна індустрія (2-й семестр)	5/150
ВВ1.3.02	Бізнес-планування в готельно-ресторанному бізнесі (2-й семестр)	5/150
ВВ1.3.03	Інноваційні технології у готельному господарстві (3-й семестр)	4/120
ВВ1.3.04	Реінжиніринг бізнес процесів (3-й семестр)	4/120

Анотація дисциплін вибіркової частини навчального плану
освітнього рівня магістр
галузі знань 02 «Культура»
спеціальності: 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності»
спеціалізації «Менеджмент готельно-ресторанної справи»

МІЖНАРОДНА ГОТЕЛЬНА ІНДУСТРІЯ

Мета дисципліни «Міжнародна готельна індустрія» – формування у студентів глибоких теоретичних знань і практичних навичок щодо дослідження розвитку готельних послуг у світі, аналіз широкого спектру великих і малих підприємств готельної галузі країн світу усіх форм власності,

існуючих засад їх партнерства, філософії і стратегії обслуговування гостей та впровадження останніх досягнень закордонного досвіду в сфері гостинності в Україні.

Предметом дисципліни є методи, процеси і дії міжнародних готельних підприємств, спрямовані на створення позитивного іміджу в споживачів, підвищення конкурентоспроможності на світовому ринку готельної індустрії.

Головна мета дисципліни реалізується завдяки виконанню наступних завдань:

- дослідження сутності та структури міжнародної готельної індустрії; ознайомлення з основними етапами становлення та розвитку міжнародної готельної індустрії; вивчення особливостей надання готельних послуг в різних країнах світу; аналіз та оцінка сучасних тенденцій розвитку міжнародної готельної індустрії; визначення основних форм організації міжнародного готельного бізнесу; аналіз основних механізмів регулювання міжнародного готельного бізнесу;

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен знати:

- основні терміни та поняття дисципліни;
- особливості надання готельних та додаткових послуг в системі готельних комплексів світу ;
- особливості класифікації готельних підприємств в різних країнах світу;

- основні форми організації світового готельного бізнесу;

вміти:

- вільно володіти понятійно-термінологічним апаратом дисципліни;
- аналізувати стан ринку світової готельної індустрії;
- застосовувати на практиці знання та навички з організації роботи світових готельних закладів.

Основними темами навчальної дисципліни є наступні:

Поняття міжнародної готельної індустрії та її складові елементи. Становлення та розвиток міжнародної готельної індустрії. Передумови становлення міжнародної готельної індустрії. Основні етапи розвитку. Відмінності засобів розміщення в різних географічних частинах світу. Поняття гостинності, що зародились в епоху Середньовіччя і зберігають свою цінність сьогодні. Фактори спеціалізації готельних підприємств.

Міжнародний готельний бізнес в системі світових економіко-правових відносин. Сучасний стан та тенденції розвитку міжнародної готельної індустрії. Основні показники розвитку міжнародної готельної індустрії. Вплив внутрішнього та зовнішнього середовища на розвиток міжнародної готельної індустрії. Вплив світової глобалізації на її розвиток. Основні моделі організації світового готельного бізнесу.

Міжнародні готельні ланцюги. Трансферт технологій в міжнародній готельній індустрії. Стандарти і технології гостинності як інструмент підвищення рівня обслуговування гостей. Технології і їх трансферт. Державна політика країн, до яких здійснюється трансферт технологій ТНК готельної індустрії. Транснаціональні корпорації і трансферт технологій.

Механізм та інструменти регулювання міжнародної готельної індустрії. Основні механізми регулювання міжнародної готельної індустрії. Правове регулювання в світовій готельній індустрії. Роль інновацій, новітніх технологій в розвитку міжнародної готельної індустрії. «Зелені» технології, екологізація підприємств і міжнародної готельної індустрії.

Зв'язок з дисциплінами спеціальності: «Психологія управління в соціокультурній сфері», «Підприємницька діяльність в галузі», «Реінжиніринг бізнес-процесів», «Сучасні технології соціокультурного проектування».

БІЗНЕС-ПЛАНУВАННЯ В ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОМУ БІЗНЕСІ

Метою вивчення дисципліни є набуття студентами теоретичних знань та формування у них практичних навичок з питань планування діяльності

підприємств туризму та готельно-ресторанної справи в сучасних умовах господарювання.

Основним завданням дисципліни «Бізнес-планування в готельно-ресторанному господарстві» є теоретична та практична підготовка студентів до діяльності в індустрії гостинності, а саме:

- виявлення сутності бізнес-планування, викладення методологічних і організаційних основ планування;

- виділення різних видів планування – бізнес-планування, перспективне та поточне планування, оперативно-календарне планування, а також визначення їх принципів і методів;

- визначення методичних принципів функціонального планування – планування збуту, маркетингової діяльності, асортименту, кінцевих результатів виробничо-господарчої діяльності підприємства індустрії гостинності, ресурсного забезпечення, тощо;

- обґрунтування необхідності оновлення продукції, організаційно-технічного розвитку підприємства, визначення відповідних методів.

Студент після вивчення дисципліни повинен

знати:

- загальне місце бізнес-планування у функціонуванні підприємств індустрії гостинності та інших господарських структур і його відміни в умовах ринкової та адміністративно-командної економік;

- сутність, принципи та особливості бізнес-планування в сфері послуг, його значення в сучасних умовах розвитку економіки України;

- систему методів бізнес-планування в умовах ринку;

- завдання планування як функції управління, вплив зовнішніх та внутрішніх чинників на процес планування;

- економічне розуміння та способи розрахунку різних показників планування діяльності підприємства індустрії гостинності;

- значення та зміст розділів поточного плану та бізнес-плану готельно-ресторанного підприємства;

- зміст та завдання оперативно-календарного планування плану готельно-ресторанного бізнесу;

- організацію та порядок розробки планів підприємства, готельного та ресторанного бізнесу, підготовку необхідних аналітичних даних.

вміти:

- складати план підвищення ефективності виробництва, передбачивши в ньому зростання маси прибутку, рентабельності, здобуття переваги на ринку, зростання дивідендів та курсу акцій;

- визначати виробничу потужність підприємства готельного та ресторанного бізнесу та його підрозділів;

- планувати матеріально-технічне забезпечення підприємства сфери послуг;

- розробляти виробничу програму туристичного та готельно-ресторанного підприємства, включаючи планування асортиментної політики;

- планувати чисельність персоналу підприємства сфери послуг;

- визначати продуктивність праці та планувати її підвищення за факторами;

- планувати прибуток та його розподіл;

- розробляти бізнес-план підприємства індустрії гостинності.

Основними темами навчальної дисципліни є наступні:

Сутність та особливості бізнес-планування в туризмі та готельно-ресторанному господарстві. Стратегічне планування розвитку готельно-ресторанного бізнесу. Аналіз туристичного потенціалу регіону та кон'юнктури ринку послуг.

Дослідження конкурентного середовища підприємства готельного і ресторанного бізнесу. Розробка маркетинг-плану підприємства сфери послуг готельного і ресторанного бізнесу. Формування асортиментної політики та забезпечення якості надання послуг в діяльності підприємства готельного і ресторанного бізнесу. Цінова політика підприємства готельного і ресторанного бізнесу. Організаційний план підприємства. Правове

забезпечення організації. Оцінка ризиків та страхування. Фінансовий план. Необхідність фінансового прогнозу готельно-ресторанного бізнесу. Презентація бізнес-плану готельного-ресторанного бізнесу.

Зв'язок з дисциплінами спеціальності: «Психологія управління в соціокультурній сфері», «Підприємницька діяльність в галузі», «Міжнародна готельна індустрія», «Сучасні технології соціокультурного проектування».

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ГОТЕЛЬНОМУ ГОСПОДАРСТВІ

Метою вивчення дисципліни «Інноваційні технології у готельному господарстві» є оволодіння студентами сучасними теоретичними основами та практичним навичками організації та управління інноваційними технологіями в готельному господарстві, заснованими на результатах наукових досліджень в сфері гостинності.

Завдання дисципліни здійснення критичного аналізу теорії інноваційного розвитку, характеристика інноваційних ознак та форм розвитку економіки; вивчення сутності, функцій, цілей та змісту інноваційної діяльності; обґрунтування необхідності застосування методів прогнозування і планування нововведень на рівні готельних підприємств як інструментарію реалізації інноваційних технологій; вивчення інноваційних процесів, управління технологічними інноваціями; визначення основних вимог до побудови системи організаційних, соціальних, інфраструктурних, технологічних та економічних інновацій готельних підприємств; набуття навичок розробки перспективних інноваційних проектів в сфері гостинності; опанування методологічними основами комплексної оцінки ефективності інновацій на макроекономічному і локальному рівнях, а також вимоги до системи показників ефективності.

У результаті вивчення дисципліни студент повинен:

знати:

- теорії інноваційного розвитку;

- класифікацію інновацій;
- зміст та характеристику різних типів інноваційних стратегій;
- основні напрями інноваційної діяльності підприємств сфери гостинності;

- інноваційні процеси у готельному бізнесі;
- організаційні структури інноваційного управління;
- стратегію планування інноваційної діяльності;
- нормативно-правове регулювання інноваційної діяльності;
- методологічні основи оцінювання ефективності інновацій.

вміти:

- самостійно із застосуванням сучасних комп'ютерних технологій аналізувати, узагальнювати, систематизувати й критично оцінювати результати досліджень;

- формувати плани інноваційної діяльності підприємств готельного господарства;

- бути здатними до професійної адаптації, навчання новим технологіям, відповідати за якість виконуваних робіт і наукову вірогідність результатів;

- генерувати нові ідеї, виявляти фундаментальні проблеми й формулювати завдання та визначати шляхи дослідження.

- розраховувати соціально-економічний ефект від нововведень.

Основними темами навчальної дисципліни є наступні:

Інновація як об'єкт управління. Інноваційні пріоритети вітчизняних підприємств готельного господарства. Прогнозування інноваційних планів. Роль та значення інвестицій в інноваційних проектах. Ризики інноваційної діяльності. Інноваційні процеси у готельному господарстві. Правові акти України щодо інноваційної діяльності. Роль ВТО у стимулюванні та поширенні інновацій. Забезпечення інноваційних планів. Формування інформаційної бази створення інноваційних проектів. Комплексна оцінка ефективності інноваційної діяльності готельного підприємства. Загальні

показники ефекту та ефективності інновацій. Комплексна оцінка інноваційної діяльності готельного підприємства.

Зв'язок з дисциплінами спеціальності: «Психологія управління в соціокультурній сфері», «Підприємницька діяльність в галузі», «Міжнародна готельна індустрія», «Управління проектами в готельно-ресторанній справі», «Реінжиніринг бізнес-процесів», «Сучасні технології соціокультурного проектування».

РЕІНЖЕНІРИНГ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ

Метою дисципліни «Реінжиніринг бізнес-процесів» є набуття студентами сучасних теоретичних знань щодо реінжинірингу бізнес-процесів, методики його здійснення, ролі інформаційних технологій у процесі реінжинірингу, набуття практичних вмінь і навичок щодо застосування різних підходів до реінжинірингу бізнес-процесів, підготовка висококваліфікованого спеціаліста, який буде спроможним забезпечити високий рівень ефективності та конкурентоспроможності підприємств в умовах ринкової економіки.

Завданням вивчення дисципліни є теоретична та практична підготовка студентів із питань: методологічних засад реінжинірингу бізнес-процесів; інформаційних систем управління підприємствами; інформаційних технологій у реінжинірингу бізнес-процесів; автоматизації управління бізнес-процесами; організації реінжинірингу бізнес-процесів на основі глобальних сітьових технологій.

У результаті вивчення дисципліни студент повинен

знати: концептуальні засади застосування технології реінжинірингу бізнес-процесів під час реорганізації діяльності підприємства, що потребують зміни організаційної структури на основі впровадження інтегрованих корпоративних інформаційних систем; проблеми в управлінні підприємствами та здійснювати побудову нових бізнес-моделей: раціональні підходи щодо управління бізнес-процесами підприємств; методи реінжинірингу бізнес-процесів на основі інформаційних технологій;

вміти: залежно від категорій змін бізнес-процесів підприємства обирати найбільш відповідні способи впливу на них нових інформаційних технологій; застосовувати новий інструментарій автоматизації управління бізнес-процесами підприємства; здійснювати автоматизацію бізнес-процесів як ключового фактору забезпечення конкурентоспроможності підприємств; використовувати методи та інструментальні засоби структурного, функціонально-вартісного й імітаційного моделювання бізнес-процесів і формування рішень щодо їх реорганізації; здійснювати реінжиніринг бізнес-процесів на основі глобальних сітьових технологій.

Основними темами навчальної дисципліни є наступні:

Методологічні засади реінжинірингу бізнес-процесів. Технологія та методи реінжинірингу бізнес-процесів. Методи проведення реінжинірингу бізнес-процесів. Моделювання бізнес-процесів. Інформаційні системи управління підприємствами. Технологія управління інформаційною системою підприємства. Основні фактори ризику при впровадженні інформаційних систем. Вплив системи управління на бізнес-процеси підприємства. Сучасні підходи до побудови корпоративної інформаційної системи.

Інформаційні технології у реінжинірингу бізнес-процесів. Інформаційні проекти у діяльності підприємств готельно-ресторанного бізнесу. Автоматизація управління бізнес-процесами. **Реінжиніринг бізнес-процесів на основі глобальних мережевих технологій.** Інтерактивний маркетинг та реклама. Інтелектуальний пошук в мережі Інтернет.

Зв'язок з дисциплінами спеціальності: «Психологія управління в соціокультурній сфері», «Підприємницька діяльність в галузі», «Управління проектами в готельно-ресторанній справі», «Інноваційні технології в готельному господарстві», «Міжнародна готельна індустрія», «Сучасні технології соціокультурного проектування».

АНКЕТА

**оцінювання професійної підготовки майбутніх менеджерів
соціокультурної діяльності в умовах інформаційно-освітнього
середовища**

Прізвище, ім'я, по-батькові _____

Види діяльності освітнього процесу (підкреслити):

- Теоретичний
- Практичний
- Соціально-інформаційна управлінська
- Стажувальний

Назва універсальної освітньої платформи _____

Структурно-організаційний підрозділ, посада, ПІБ керівника який контролює оцінювання

_____

Оцінювання системоутворюючого комплексу соціально-інформаційної управлінської професійної компетентності майбутніх менеджерів

_____

Мотиваційний (управлінсько-педагогічний) критерій оцінювання майбутніх менеджерів

Показники якостей та здібностей	Рівні оцінки		
	Задовільний (D, E)	Відповідний (B, C)	Відмінний (A)
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>
організаційно-управлінської ініціативи (цілеспрямованості, педантизму та прагматизму, футуристичного бачення розвитку оптимізму, надійності, пунктуальності)			
почуття гумору та самоіронії			
суспільного лідерства			
культуро-функціональні (епістолярні, фізичні, музичні, образотворчі, декламування, риторики, дидактики)			
природної інтуїтивності та виконавської дисциплінованості			

вольової рішучості, щиросердної гостинності			
етичних чеснот			
командного колективізму			
інформатично-технологічна (математична, конструктивно-технічні)			
абстрактно-проектного та стратегічного управлінського мислення (інтелектуальна, позитивно-світоглядна, творча, навчально-пізнавальна, естетична)			

Когнітивно-діяльнісний (комунікативний) критерій оцінювання майбутніх менеджерів

Показники здатностей та готовностей	Рівні готовності		
	Задовільний (D, E)	Відповідний (B, C)	Відмінний (A)
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>
психолого-педагогічна спроможність, просвітницька			
стресостійкість, відповідальності за прийняті управлінські рішення			
самовдосконалення, самореалізація, саморозвиток, кар'єрного зростання та конкурентоздатності, самоаналізу та самокритики з виробленням власних стратегій розвитку професійної реалізації і зайнятості			
адміністративні, організаційно-планувальні, менеджерські, корпоративно-політичні, експертно-контрольних			
арт-культурологічних (культурологічні, арт-менеджерські)			
проектно-конструктивні (сценарно-планувальні, проектувальні)			
комунікативні			
професійно-практичні (готельно-ресторанних, туристично-рекреаційних, дозвіллевих, клінінгових, соціально-сервісних)			
соціально-екологічних			
створення морально-психологічного та корпоративного мікроклімату, реальної оцінки розвитку ситуацій, вирішення і			

запобігання конфліктним ситуаціям та внутрішньої організації безпеки			
--	--	--	--

Акмеологічно-творчий критерій оцінювання соціально-інформаційної управлінської компетентності майбутніх менеджерів

Показники компетентностей	Рівні сформованості		
	Задовільний (D, E)	Відповідний (B, C)	Відмінний (A)
соціокультурна (історико-краєзнавча, культурологічна, громадська)			
гостинність, дозвілєва, анімаційна, туристично-рекреаційна			
екологічна			
управлінська			
правова, цивільна			
педагогічна			
психологічна			
цифрова (інформаційно-технологічна, проектно-конструкторна, відкрита суспільна форма організації ІОС)			
академічна, етична			
наукометрія та квалітологія			

* Практичні рекомендації відповідального за стажування з випускової кафедри у ЗВО:

Теоретична _____ підготовка

Практична _____ підготовка

Соціально-інформаційна _____ управлінська

* Практичні рекомендації за аналізом оцінювання від установи бази проведення практики:

Практична _____ підготовка

Соціально-інформаційна _____ управлінська

Стажувальна _____

Рекомендації випускаючої кафедри з покращення якості підготовки студента:
Теоретична підготовка

Практично-стажувальна підготовка

* Компеляція практичних рекомендацій випускової кафедри ЗВО та роботодавців включається до оцінювання в якості дорадчих думок та умовиводів.

Показники практичні уміння і навички	Рівні сформованості умінь й навичок		
	Задовільний (D, E)	Відповідний (B, C)	Відмінний (A)
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>
організаторських здібностей			
комунікативних якостей			
морально-етичні характеристики ставлення до інших людей			
мотиваційні чинники			
інтелект			
особистий характер			
емоційність			
психодинамічні характеристики			
здатності та вміння перетворювати психодинамічні характеристики на особистий управлінський інструментарій			
психологічно значущі якості особистості менеджера соціокультурної діяльності			
здібності до стратегічного і системного мислення			
здібності до практичного досвіду роботи			
педагогічні вміння			
Показники професійно-орієнтованих здатностей	Рівні сформованості здатностей		
	Задовільний (D, E)	Відповідний (B, C)	Відмінний (A)
Вирішувати соціокультурні завдання			
Застосовувати системно мислення, самостійно приймати рішення, бути мобільним			
Розробляти бізнес-плани, бізнес-програми, бізнес-проекти, стратегії розвитку соціокультурного призначення			
Проектувати і реалізовувати свій режисерський потенціал у постановці оригінальних анімацій з використанням сучасних інноваційних технологій			
Використовувати цифрові інноваційні засоби в організації культурно-дозвілевих заходів			
Мати власний імідж у поєднанні з професійною діяльністю; індивідуальний стиль, імпровізу-			

вати; володіти сценічною пластикою (танець, ритміка, сценічний рух), володіти ораторським мистецтвом, технікою психологічної дистанції			
Співпрацювати (комунікабельність та комунікативність, ініціативність, цілеспрямованість, винахідливість, інтелектуальність)			
Стійкий інтерес до професійної діяльності менеджера СКД, високі емоційно-спонукальні чинники самоосвітньої діяльності самопізнання, самовдосконалення своєї особистості та професійної кар'єри			

Додаток 3

учасники навчального процесу																
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
н/п	КРИТЕРІЙ	учасники навчального процесу														
	мотиваційний (управлінсько-педагогічний)	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1	організаційно-управлінської ініціативи (цілеспрямованості, педантизму та прагматизму, футуристичного бачення розвитку оптимізму, надійності, пунктуальності)	4	5	4	5	4	3	4	4	5	4	3	3	4	4	5
2	почуття гумору та самоіронії	4	5	5	5	4	3	4	5	5	4	3	3	5	4	5
3	суспільного лідерства	4	4	4	5	4	4	4	4	5	4	3	3	4	4	5
4	культуро-функціональні (епістолярні, фізичні, музичні, образотворчі, декламування, риторики, дидактики)	4	4	4	5	4	4	4	5	5	4	3	3	3	4	5
5	природної інтуїтивності та виконавської дисциплінованості	4	4	4	5	4	4	4	4	5	4	3	3	4	4	5
6	вольової рішучості, щиросердної гостинності	4	4	3	5	3	4	4	4	4	4	4	3	3	4	4
7	етичних чеснот	4	4	5	5	3	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4
8	командного колективізму	5	3	4	5	4	5	4	3	4	4	3	3	4	4	4
9	інформативно-технологічна (математична, конструктивно-технічна)	4	3	4	5	4	4	4	4	4	4	3	3	4	4	4
10	абстрактно-проектного та стратегічного управлінського мислення (інтелектуальна, позитивно-світоглядна, творча, навчально-пізнавальна, естетична)	3	5	4	5	4	4	4	3	3	4	4	3	4	4	4

Діаграма віалізація

R1C2		учасники навчального процесу														
КРИТЕРІЙ	учасники навчального процесу															
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	
мотиваційний (управлінсько-педагогічний)	4,00	4,10	4,10	5,00	3,80	3,90	4,00	4,00	4,40	4,00	3,30	3,10	3,90	4,00	4,50	
когнітивно-діяльнісний (комунікативний)	3,90	4,00	4,60	3,00	4,00	4,00	4,70	5,00	4,00	4,70	4,80	4,90	4,30	3,90	4,30	
акмеологічно-творчий	4,10	4,80	3,90	4,80	4,80	4,60	4,50	2,90	3,00	4,50	4,50	3,80	4,20	4,30	4,90	

Показники сформованості знань, умінь, навичок та компетентностей у бакалаврів та магістрів експериментальних груп на констатувальному етапі експерименту

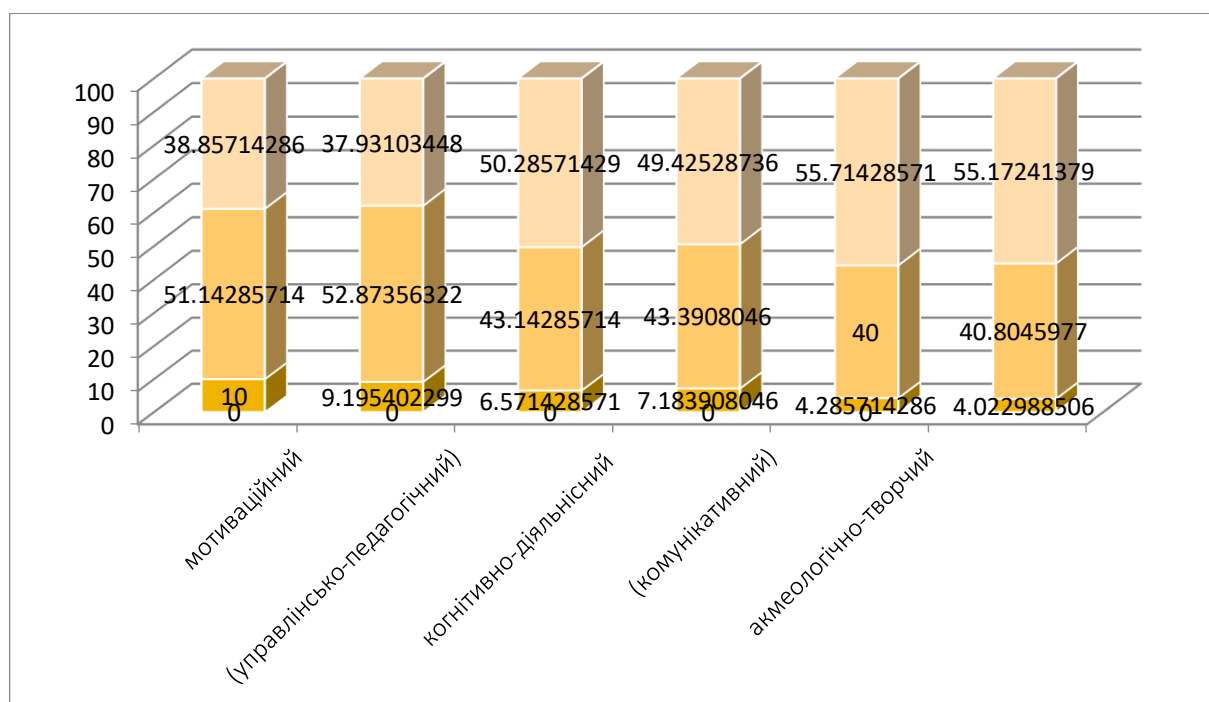

Рис. Результати оцінки рівня сформованості знань, умінь, навичок та компетентностей у бакалаврів та магістрів на констатувальному етапі експерименту, %

Українськими науковцями розроблено «Універсальний освітній простір «Акцент»» – електронну платформу (<http://ac-cent.com/>), що повністю адаптована до нинішніх реалій освіти та містить web-інструментарій для створення та впровадження автентичних електронних середовищ (web-прототипів) навчальних закладів – mobiSchool.

Електронне середовище навчального закладу (web-прототип), яке розробляється із застосуванням mobiSchool, за сутністю є електронною освітньою системою, що:

- 3) автентична – створюється відповідно до вимог та потреб кожного окремого навчального закладу (закладено принцип лего)
- 4) забезпечує умови е-підтримки та організації очного, заочного, екстернатного і дистанційного навчання (online та offline)
- 5) містить взаємозв'язані: електронні навчальні кабінети – е-НК (WEB-room) з необхідними компонентами (аудиторії, дошка, тестування, календар, домашнє завдання, навчальний матеріал, чат тощо); електронний кабінет управління; електронні кабінети студентів (учнів)/батьків; WEB-бібліотеку, що містить адаптований до завдань і специфіки закладу навчально-методичний контент; за потреби вкладені е-середовища (класу, факультету, кафедри, об'єднання тощо)
- 6) відкриває можливість: створення і зберігання е-портфоліо освітнього процесу та е-портфоліо студентів (учнів) та педагогів тощо; залучення до дистанційної діяльності в закладі інноваційних, креативних педагогів (фахівців різних галузей), які проживають в інших населених пунктах

Цілі, які досягаються:

- організація та підтримка освітньої діяльності педагогів та студентів (учнів) за всіх організаційних форм
- підтримка неперервності навчання: в період карантину, пандемії, захворювань дітей на довготривалі хвороби; коли стаються вимушені перерви в навчанні – складна ситуація в Україні вимушує відключати тепло, світло в навчальних закладах тощо
- підвищення якості освіти
- залучення діаспори до отримання української освіти
- забезпечення доступності якісної освіти, зокрема особам, які: потребують інклюзивного навчання, проживають в депресивних районах, знаходяться на тимчасово окупованих територіях України, в зоні АТО, переміщені із зони АТО

Переваги впровадження:

- кожен навчальний заклад отримує від Акцент «свого» прикріпленого тренера-консультанта
- доступність та зрозумілість інструментарію дає можливість працювати користувачам з невисоким рівнем ІТ-компетентностей
- доступність та зрозумілість інструментарію дає можливість неперервно підвищувати рівень ІТ-компетентностей користувачів через практику
- наявність системи управління навчанням як окремого студента (учня) так і групи студентів (учнів)
- неперервна online та offline підтримка, консультації, тренінги, наповнення WEB-бібліотеки, робота з контентом, навчання користувачів та підтримка функціоналу, оновлення версій
- немає потреби підключати фахівця з програмування чи самостійно займатися розробленням курсів – функціонування ресурсу підтримується розробником на всіх етапах
- Гриф МОН України «Схвалено до використання у навчальних закладах» (протокол №1 від 30.05.2016 року, лист ІМЗО №21/12-Г-287 від 02.06.2016 р.)
- Угода про співпрацю з Інститутом модернізації змісту освіти МОН України (договір №33 від 13.03.2017р.)

Соціальний ефект:

- забезпечення вільного доступу до якісної освіти всіх і кожного, у тому числі осіб з віддалених і депресивних районів
- забезпечення вільного доступу всіх і кожного до інноваційних електронних підручників WEB-підручників, які є підручниками нового покоління (<http://lib.ues.by>)
- забезпечення доступу до здобування української освіти для осіб, що проживають на не контрольованих Україною територіях (повноформатне дистанційне навчання)
- створення умов для профільного навчання за будь-яким профілем, незалежно від можливостей навчального закладу, у якому освіта здобувається стаціонарно
- створення можливості повноцінного навчання для осіб, які фізично не в змозі відвідувати навчальні заклади, в тому числі онкохворі, особи з особливими потребами (інклюзивне навчання).

Шановна Ліліє Василівно!

Запрошуємо вас на презентацію освітнього проекту

**ЕЛЕКТРОННИЙ РЕСУРС
СОМ «АССЕНТ» –**

відкритий Web-простір, призначений для спілкування та об'єднання освітян, розміщення різноманітних електронних освітніх ресурсів, їх розподілу за рівнями освіти та компонування в окремі електронні вузли

–
Е-середовища; використання в процесі очного, заочного та екстернатного навчання; організації та проведення дистанційного навчання

Режим доступу: <http://ac-cent.com>

Вашій увазі буде представлено:

1. Загальну інформацію про інноваційні можливості електронного простору для освітян.
2. Електронний навчальний кабінет та його використання викладачами та студентами.
3. WEB-бібліотеку навчальних та навчально-методичних матеріалів.
4. Механізм оприлюднення авторських розробок (підручників, посібників, словників, довідників тощо) у WEB-бібліотеці.
5. Використання авторських розробок користувачами ресурсу на комерційній основі.

Дата і час проведення: 15 вересня о 14:00

Місце проведення: ТОВ «Універсальний освітній простір «Акцент»»

03055, Київ, Тбіліський пров., 4/10, офіс 117А

(Метро – «Політехнічний»)

Email: ues.accent@gmail.com

Тел.: (044) 461-80-91; (093) 278-88-09

Ми не просто найкращі – ми ЄДИНІ! «ACCENT»

СТАТЬ ПАРТНЕРОМ!

Електронний ресурс СОМ «ACCENT» – це гнучкий, інтегрований, динамічний, відкритий Web-простір, функціонально спрямований на формування електронної взаємодії між суб'єктами системи освіти та встановлення організаційних, педагогічних, комунікаційних і соціальних взаємозв'язків й умов, що забезпечують комплексну централізовану електронну навчально-методичну та організаційно-педагогічну підтримку навчального процесу.

– Містить – організаційні, управлінські, педагогічні, соціальні, економічні, правові, методичні та навчальні взаємозв'язки.

– Функціонально спрямовується на:

- інформаційну електронну взаємодію між суб'єктами навчального процесу;
- централізоване електронне навчально-методичне та організаційно-педагогічне забезпечення освіти.

– Призначається для спілкування та об'єднання освітян, розміщення різноманітних електронних освітніх ресурсів, їх розподілу за рівнями освіти та компонування в окремі електронні вузли – віртуальні середовища; використання в процесі очного, заочного та екстернатного навчання; організації та проведення дистанційного навчання.

– Забезпечить: якісний та оперативний доступ суб'єктів освітнього процесу до навчально-методичних матеріалів; можливість обміну професійною інформацією.

– Створює: перспективу неперервного формування 3-D середовища електронних ресурсів освітнього призначення.

– Сприяє: мотивації до отримання знань осіб, що навчаються; підвищенню рівня конкурентоздатності та мобільності освітян.

Всі компоненти СОМ «ACCENT»:

- доступні на різних операційних системах та їх різних версіях;
- інтуїтивно зрозумілі; такі, що легко адаптуються до технічного та програмного забезпечення різних версій користувача (комп'ютер, планшет, ноутбук тощо) будь-якої конфігурації, незалежно від року випуску, марки та моделі;
- взаємопов'язані та, в той же час, незалежні один від іншого (кожен є окремою платформою, яка пов'язується із загальною системою) – це полегшує проблему їх завантаження;
- динамічні, можуть підлягати адміністративному коригуванню;
- мають однотипний, простий, зрозумілий інтерфейс, що є привабливим для користувачів з різним рівнем підготовленості до використання інформаційних технологій;
- не потребують проходження спеціальних курсів навчання користувача;
- відкриті та особистісно спрямовані за своїм дидактичним та організаційним наповненням;
- містять впроваджені «живі» складники та ін.

Ресурс, як комп'ютерна програма функціонує в мережі Internet як впроваджений електронний ресурс, що становить основу для розміщення необмеженої кількості інформаційних ресурсів і послуг в освітній галузі. Вхід до нього може здійснюватися з будь-

якого пристрою, що має доступ до мережі Internet (персонального комп'ютера, ноутбука, планшета, телефону тощо). Режим доступу: <http://ac-cent.com>

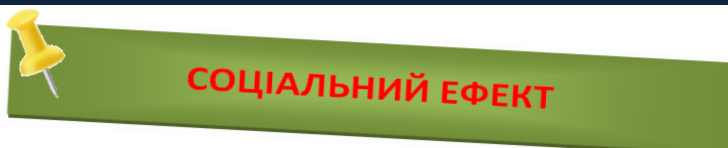
Вперше:

Розроблено:

- авторську соціальну мережу електронних освітніх ресурсів, яка інтегрує електронні ресурси освітнього призначення, розподіляє їх за галузями освіти та об'єднує в окремі Е-середовища (авторські, навчальних закладів, методоб'єднання тощо), містить інструментарій розроблення електронних навчальних кабінетів (Е-НК) та вбудовану динамічну субмережу Е-НК, які несуть високий автентичний потенціал в підтримці очного, заочного, організації та проведенні дистанційного навчання;
- концепцію формування WEB-бібліотеки для системи освіти;
- технологію проектування EOP (3-D мережі) є новою і не має аналогів в Україні та зарубіжних країнах;
- організаційно-педагогічні підходи до створення Web-бібліотеки для системи освіти стали підґрунтям формування соціальної освітньої мережі, спрямованої на підвищення якості процесів підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації.

Удосконалено технологію створення електронних освітніх ресурсів та їх застосування в освітній діяльності.

Подальшого розвитку набули: організаційні та програмно-технічні рішення формування соціальної освітньої мережі, електронного навчального кабінету та WEB-бібліотеки, які забезпечують адаптацію їх контенту до особистісних здібностей суб'єктів освітнього процесу.

- Підвищення якості навчання та ефективності освіти, що зумовлюється застосуванням:
  - ✓ доступних, інноваційних, відкритих, зрозумілих для широкого загалу засобів навчання;
  - ✓ підвищенням мотивації молоді до отримання знань та спілкування через застосування засобів, які є зрозумілими та доступними у повсякденному житті, що спонукає до творчості, креативності, пошуку шляхів виконання завдань тощо;
- результативне використання за різних організаційних форм навчання;
  - ✓ розв'язання проблеми організації та підтримки дистанційного (віддаленого) навчання, що найбільше актуалізується для навчання осіб, які:
    - знаходяться на тимчасово окупованих територіях;
    - перебувають за межами України;
    - територіально віддалених від навчального закладу;
    - мають особливі потреби;

- для навчальних закладів у період загострення епідемічної ситуації.

Для:

учнів та студентів:

- приєднання до соціальної мережі, яка спрямована на вирішення освітніх проблем;
- доступ до креативних, інноваційних засобів навчання;
- спілкування з викладачем в особистому електронному навчальному кабінеті (очне та дистанційне навчання);
- WEB-бібліотека сучасних навчально-методичних матеріалів;
- особисте спілкування в групах однодумців.

педагогів:

- приєднання до соціальної освітньої мережі;
- особистий електронний навчальний кабінет, адаптований до індивідуальних потреб;
- Web-бібліотека навчальних та навчально-методичних матеріалів;
- доступні, зрозумілі інструменти для організації проведення дистанційного навчання;
- електронні освітні ресурси, що знаходяться в нормативно-правовому полі і є дозволеними або рекомендованими МОН України для використання у навчальному процесі;
- професійна допомога щодо створення та використання методичного наповнення власного електронного навчального кабінету;
- легкий та простий доступ до постійно поновлюваної бази знань.

навчальних закладів:

- підвищення якості навчання;
- забезпечення та підтримка неперервності навчання;
- підтримка та організація дистанційного навчання за використання доступних, простих та зрозумілих засобів;
- формування когорти викладачів, які здатні використовувати інноваційний та креативний інструментарій у професійній діяльності;
- мотивація сучасної молоді до отримання знань за використання інноваційних методик, форм та засобів навчання;
- залучення потоків молоді, яка хоче навчатися в інноваційних умовах незалежно від місця проживання та особливих потреб;
- підготовка конкурентоздатних та мобільних фахівців;
- можливість організації курсів підвищення кваліфікації на дистанційній основі;
- власний соціальний освітній простір.

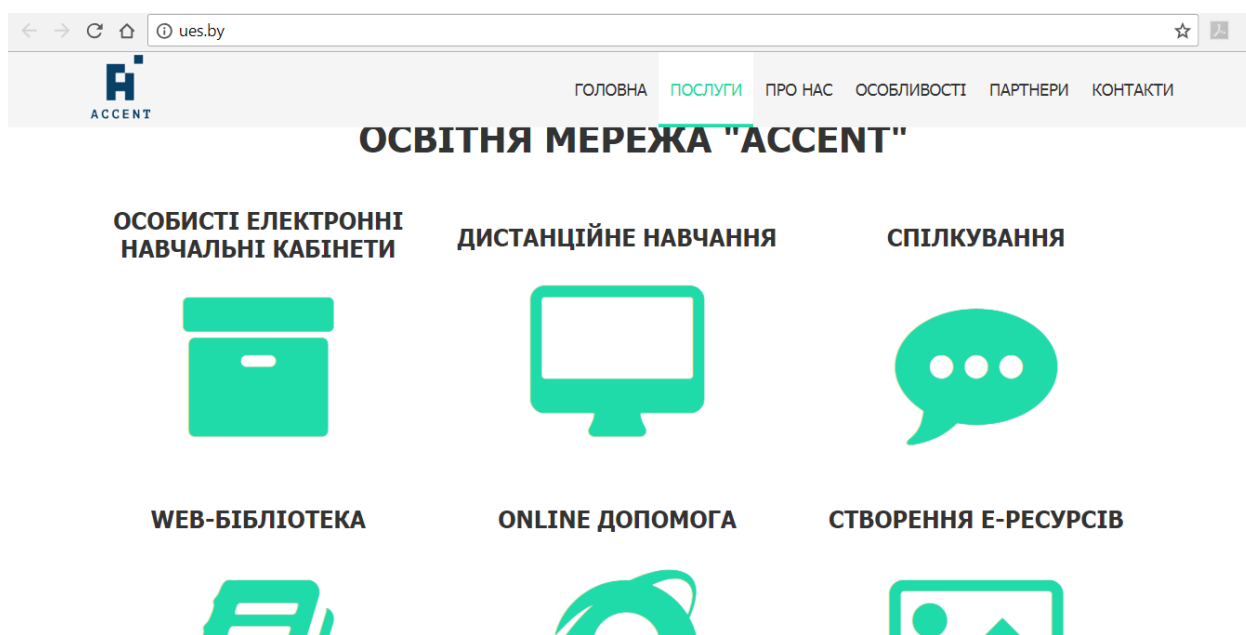
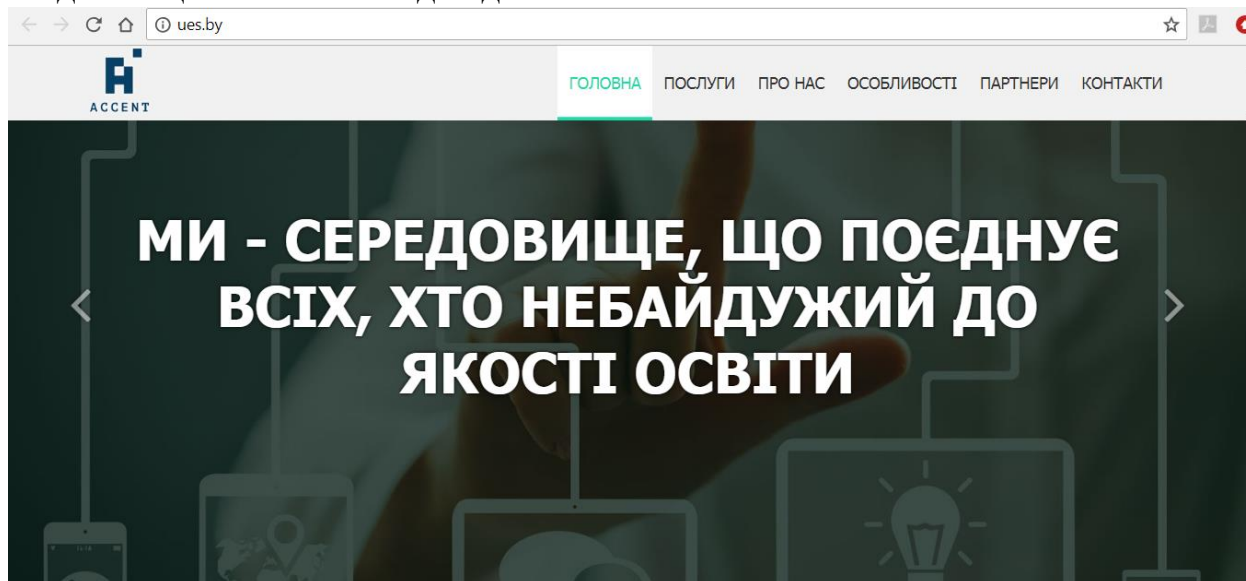
Батьків:

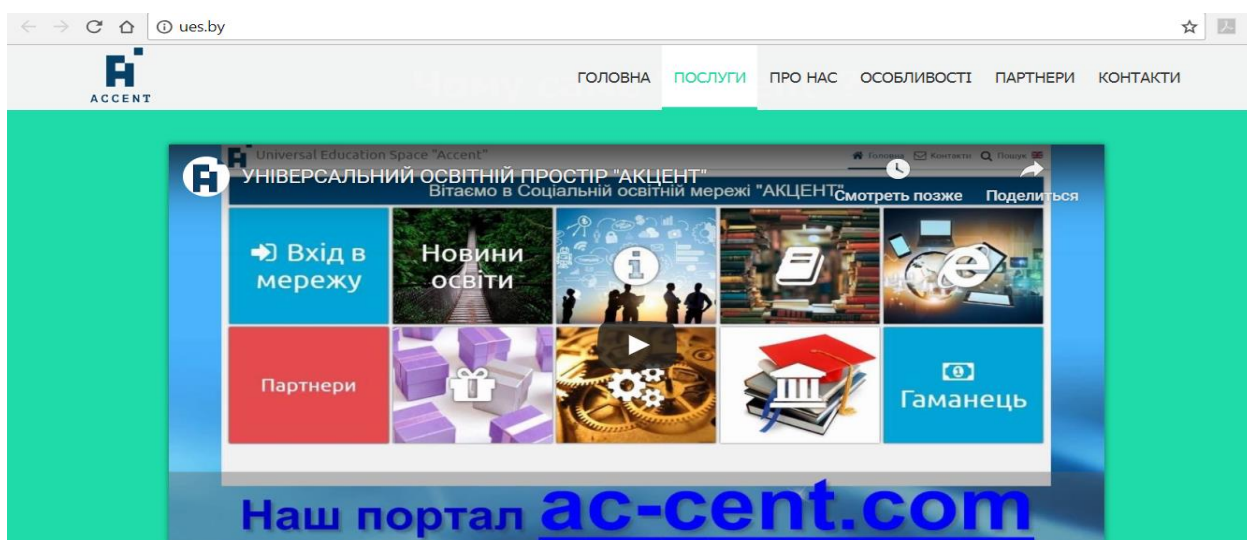
- віртуальна участь у навчальному процесі;
- контроль розвитку та навчання дитини;

- віртуальне спілкування з іншими батьками, вчителями;
- проведення віртуальних батьківських зборів;
- дистанційне навчання для дітей.

- Гнучкість (студенти працюють у зручний для них час, у зручному для них місці та в оптимальному для себе темпі).
- Модульність (набір дисциплін модуля створює цілісність уявлення про предметну область, що вивчається).
- Економічна ефективність (приблизно на 50% дешевше за традиційні методи навчання).
- Зміна ролі викладача (взаємодія студента та викладача на відстані).
- Спеціальний контроль якості освіти (дистанційний контроль якості знань).
- Використання спеціальних технологій і засобів навчання (електронна пошта, телекомунікації, телебачення, мережеві комунікації).

Універсальний освітній простір "ACCENT" - динамічне, адаптивне Е-середовище

УНІВЕРСАЛЬНИЙ ОСВІТНІЙ ПРОСТІР "ACCENT" ОБ'ЄДНУЄ УСІ СУЧАСНІ ЕЛЕКТРОННІ ЗАСОБИ НАВЧАННЯ

1. Web-бібліотеку електронних освітніх ресурсів (електронних підручників, посібників, методичних рекомендацій, словників, довідників, лабораторних практикумів та ін. відповідно до Положення про ЕОР), яка:
  - Розподілена за галузями освіти (дошкільна освіта, загальна середня освіта, професійна освіта, вища освіта);
  - Побудована на основі Web-технологій (у тому числі хмарних, технологій відкритих ресурсів тощо);
  - Її можна використовувати за різних організаційних форм навчання (очної, заочної, екстернатної та дистанційної)
2. Вбудовану довідково-пошукову систему.
3. Депозитарій зовнішніх електронних ресурсів.
4. Репозиторій, що містить навчальні, методичні та наукові матеріали із питань різних, згрупованих за категоріями, галузями освіти; електронні енциклопедії та довідники у форматі pdf.
5. Конструктор особистого електронного кабінету адміністратора, педагога (викладача, вчителя) та ін.
6. Вбудовану соціальну мережу «Е-середовища навчальних закладів»
7. Вбудований простір «Е-середовище "ПІДГОТОВКА до ЗНО"»

ACCENT

ГОЛОВНА ПОСЛУГИ ПРО НАС **ОСОБЛИВОСТІ** ПАРТНЕРИ КОНТАКТИ

425
Зареєструвалось у мережі

45
До проекту приєдналось (навчальних закладів)

531
Сьогодні на наші сторінки зайшли

159
Запрошень до співпраці

← → ↻ 🏠 ues.by ☆ 📄 🗨

ACCENT

ГОЛОВНА ПОСЛУГИ **ПРО НАС** ОСОБЛИВОСТІ ПАРТНЕРИ КОНТАКТИ

ОСОБЛИВОСТІ

Освітньої мережі "ACCENT"

УЧНІ ТА СТУДЕНТИ

Мають можливість:

- Приєднатися до соціальної мережі, яка спрямована на вирішення освітніх проблем
- Доступу до креативних, інноваційних засобів навчання
- Спілкування з викладачем в особистому електронному навчальному кабінеті (очне та дистанційне навчання)
- Використовування Web-бібліотеки сучасних навчально-методичних матеріалів
- Особистого спілкування в групах однодумців

ПЕДАГОГИ ТА БАТЬКИ

Мають можливість:

- Приєднатися до соціальної освітньої мережі
- Отримати особистий електронний навчальний кабінет, адаптований до індивідуальних потреб
- Користуватися Web-бібліотекою навчальних та навчально-методичних матеріалів
- Використовувати доступні, зрозумілі інструменти для організації проведення дистанційного навчання
- Обробувати електронні освітні ресурси, що знаходяться в нормативно-правовому полі і є дозволені або рекомендовані МОН України для використання у навчальному процесі
- Отримувати професійну допомогу щодо створення та використання методичного наповнення власного електронного навчального кабінету
- Забезпеченні легким та простим доступом до постійно поновлюваної бази знань

Батьки

- Приєднатися до соціальної освітньої мережі
- Віртуальної участі у навчальному процесі
- Контролювати розвиток та навчання дитини
- Віртуального спілкування з іншими батьками, вчителями (особисте та в групах)
- Проведення віртуальних батьківських зборів
- Дистанційне навчання для дітей

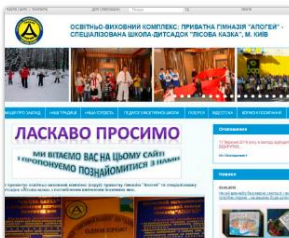
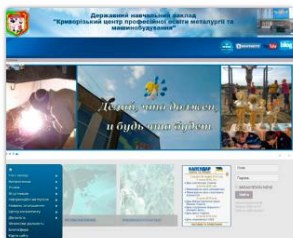
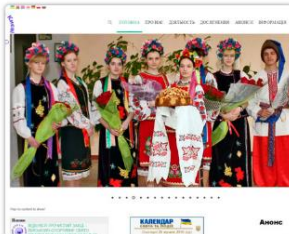
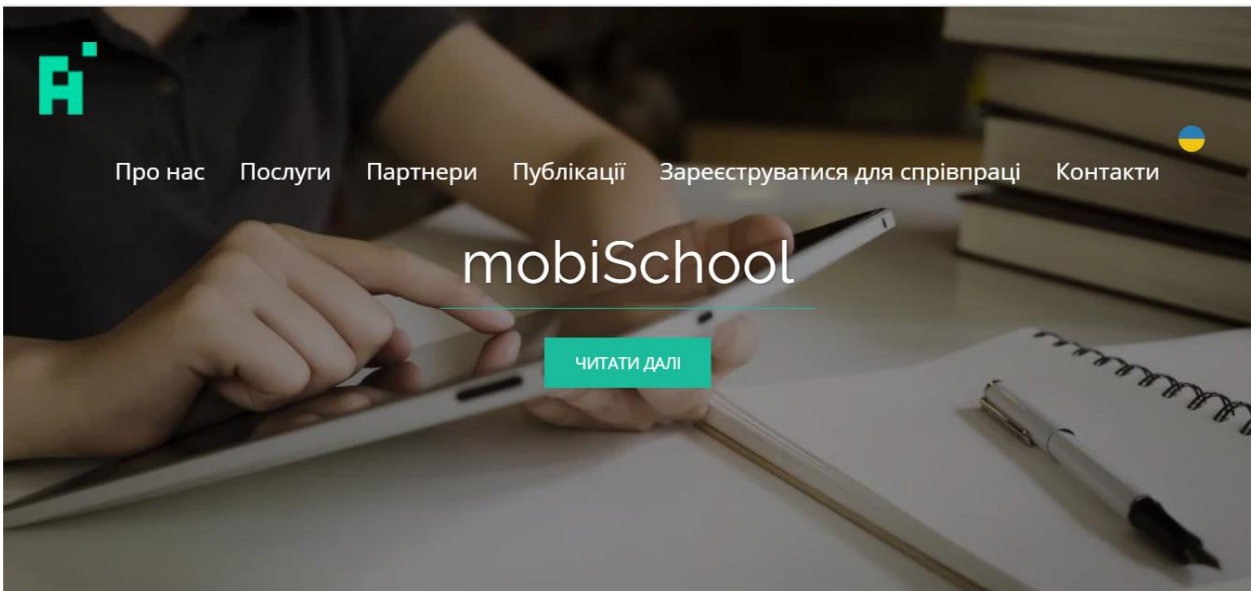

НАВЧАЛЬНІ ЗАКЛАДИ

Мають можливість:

- Підвищити якість навчання
- Підтримку та організацію дистанційного навчання за використання доступних, простих та зрозумілих засобів
- Сформувати когорту викладачів, які здатні використовувати інноваційний та креативний інструментарій у професійній діяльності
- Мотивації сучасної молоді до отримання знань, за використання інноваційних методик, форм та засобів навчання
- Залучити потоки молоді, яка хоче навчатися в інноваційних умовах, незалежно від місця проживання та особливих потреб
- Підготувати конкурентоздатних та мобільних фахівців
- Можливості організації курсів підвищення кваліфікації на дистанційній основі
- Створити власний соціальний освітній простір

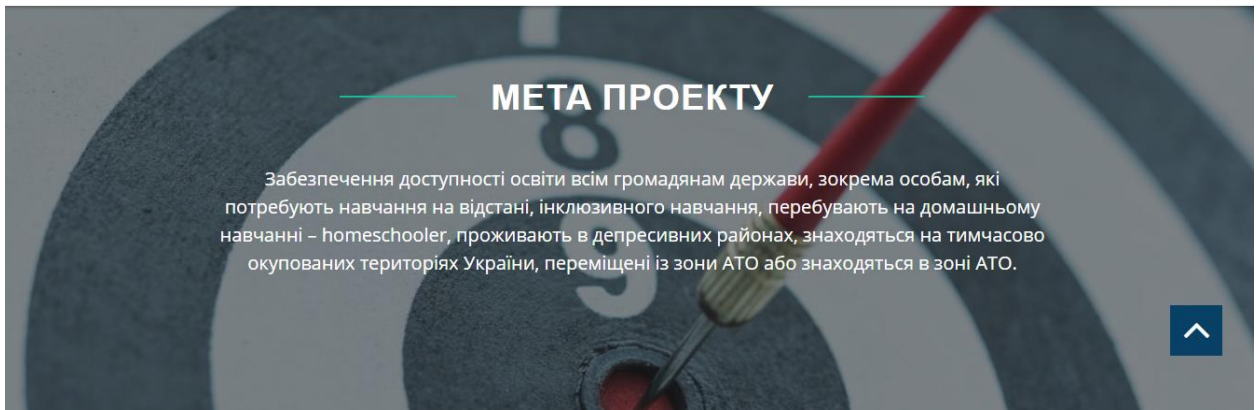
Наші партнери

Про нас
Послуги
Партнери
Публікації
Зареєструватися для співпраці
Контакти

mobiSchool

ЧИТАТИ ДАЛІ

МЕТА ПРОЕКТУ

Забезпечення доступності освіти всім громадянам держави, зокрема особам, які потребують навчання на відстані, інклюзивного навчання, перебувають на домашньому навчанні – homeschooler, проживають в депресивних районах, знаходяться на тимчасово окупованих територіях України, переміщені із зони АТО або знаходяться в зоні АТО.

[Про нас](#) [Послуги](#) [Партнери](#) [Публікації](#) [Зареєструватися для співпраці](#) [Контакти](#)

ПОСЛУГИ

mobiSchool

система дистанційного навчання, що повністю адаптована до нинішніх умов освіти

ACCENTlib

web-бібліотека, що містить добірку навчальних матеріалів із відкритих джерел та автентичні авторські розробки

Е-ресурс

створення електронних ресурсів для навчальних закладів

[Про нас](#) [Послуги](#) [Партнери](#) [Публікації](#) [Зареєструватися для співпраці](#) [Контакти](#)

28

навчальних закладів та установ

8584

електронних навчальних кабінетів та аудиторій

9450

електронних навчальних матеріалів

12493

користувачів

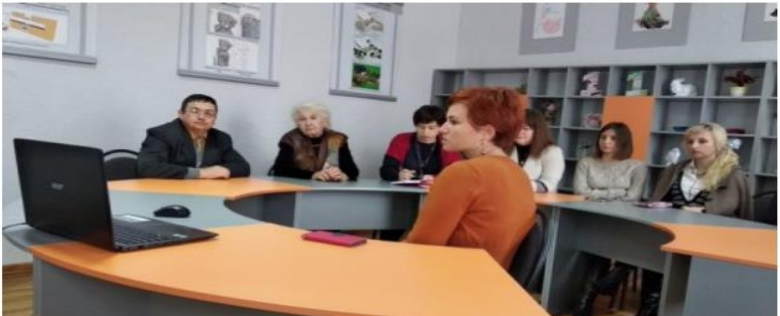
← → ↻ 🏠 ⓘ pnp.u.edu.ua/ua/news.php?news=2895

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

Університет □ Головна
31 Жовтня 2018

Вебінар для онлайн-навчання викладачів факультету технологій та дизайну

30 жовтня 2018 р. викладачі й аспіранти факультету технологій та дизайну на чолі з деканом, професором Титаренко В. П. узяли участь в сертифікованому навчально-методичному вебінарі «Веб-інструментарій як засіб організації електронного навчання». Захід на платформі mobiSchool проводив КНЗ КОР «Київський обласний інститут освіти педагогічних кадрів» спільно з ТОВ «Універсальний освітній простір "Акцент"».

Університет
Ректорат
Структура
Приймальна комісія
Підготовка офіцерів запасу
Освітня діяльність
Наукова діяльність
Міжнародна діяльність
Бібліотека
Виховна робота
Важлива інформація
Сертифікатні програми
Фотогалерея
Оголошення
Працевлаштування
Прес-служба
Контакти

MORE LANGUAGES – MORE BOOKS!
МІЖНАРОДНО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР
НАДАННЯ ВИЩОЇ ШКОЛИ ІНТЕРНАЦІОНАЛЬНОМУ
ТА ЗАРУБІЖНОМУ АСПІРАНТУ

НОЯ
12

Вебінар "Електронні освітні ресурси"

Доступно всім · Організатори: Universal Education Space "Accent"

Шановні освітяни!

КНЗ КОР «Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів» спільно з ТОВ «Універсальний освітній простір «Акцент»»

проводить вебінар на тему:

«Електронні освітні ресурси: інноваційні засоби підвищення цифрових компетентностей педагога».

Вебінар відбудеться 12 листопада 2018 року на платформі mobiSchool і потребує попередньої реєстрації через форму:

<https://goo.gl/forms/D9HYqcPvbUhIV9kI2>

Початок о 15:00.

← → ↻ 🏠 Зашищено | <https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSfQTvRO-XNUWfXHLqhyItxac0CznTPiVSI-9DUV-vVg0yyJbw/viewform> ☆

Реєстрація на вебінар "Електронні освітні ресурси: інноваційний засіб підвищення цифрових компетентностей педагога"

*Обов'язкове поле

Вебінар відбудеться 12.11.2018 о 15.00 у форматі Skype-конференції.

ПІБ *
Ваша відповідь _____

Навчальний заклад
Ваша відповідь _____

Посада
Ваша відповідь _____

E-mail *
Ваша відповідь _____

Ваш Skype ID *
Ваша відповідь _____

Чи бажаєте ви отримати сертифікат про участь у вебінарі?
(організаційний внесок - 100 грн.)

Так

Ні

Association for Promotion of
Education and Science
Globalization«SPACETIME»
03179 Kyiv, Lvivska st.,59/11
s-time.org
as.spacetime@gmail.com
+380667305708

Громадська організація
«Асоціація сприяння
глобалізації освіти та науки
СПЕЙСТАЙМ»
03179 Київ, вул. Львівська,
б.59, кв.11.
s-time.org
as.spacetime@gmail.com
+380667305708

Шановні друзі!

Центр "European Scientific and Educational Studios"

(спільний проект Національної Академії Управління та Асоціації сприяння
глобалізації освіти та науки SPACETIME)

ЗАПРОШУЄ

взяти участь в круглому столі

**«Діджиталізація освіти: виклики глобалізації і нові можливості для
України»**

13 червня 2019 року

м. Київ, вул. Ушинського, 15, Національна Академія Управління, ауд. 216
Початок роботи: 16.00 (Вхід вільний).

Спікери:

Доктор економічних наук, професор Сергій Єрохін – ректор Національної
Академії Управління

Доктор економічних наук, професор Олександр Кендюхов - президент
Асоціації сприяння глобалізації освіти та науки SPACETIME

Топ-теми:

- 1) Світовий досвід та тенденції діджиталізації освіти.
- 2) Проблеми та пріоритети діджиталізації освіти в Україні.
- 3) Обговорення концепції національного освітнього проекту «Цифрова школа». Доповідач автор концепції, професор Олександр Кендюхов.
- 4) Обговорення проекту mobiSchool «Універсального освітнього простору «Accent»». Доповідач керівник проекту доктор педагогічних наук, професор Любов Карташова, співдоповідач кандидат педагогічних наук, доцент кафедри менеджменту та інноваційних технологій соціокультурної діяльності Владислава Любарець.

Секретар круглого столу: Осінська Світлана Вікторівна, тел. (044) 242 10 57.

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М.П. ДРАГОМАНОВА**

01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9

Телефон: 234-11-08

E-mail: shef-npu@ukr.net; код ЄДРПОУ 02125295

31.05.2019р. № 15
На № _____

ДОВІДКА

**про впровадження результатів дисертаційного дослідження
«Теорія і практика професійної підготовки майбутніх менеджерів
соціокультурної діяльності в умовах інформаційно-освітнього середовища»
на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук
зі спеціальності 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти
ЛЮБАРЕЦЬ ВЛАДИСЛАВИ ВІКТОРІВНИ**

В Національному педагогічному університеті імені М.П. Драгоманова в продовж 2015-2018 років у процес фахової підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності впроваджено матеріали дисертаційного дослідження кандидата педагогічних наук, доцента кафедри менеджменту та інноваційних технологій соціокультурної діяльності Любарець Владислави Вікторівни «Теорія і практика професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності в умовах інформаційно-освітнього середовища».

Актуальність розроблення інформаційно-освітнього середовища професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності обумовлюється цифровізацією суспільства та освіти, зокрема, відповідно має бути гнучким, мобільним, динамічним та відкритим, характеризуватися якістю, враховувати будь-які зміни в індустрії дозвілля та спрямовуватися на забезпечення цієї сфери висококваліфікованими фахівцями як однієї з найприбутковіших галузей національної економіки.

Владислава Вікторівна приділяє у процесі професійної підготовки менеджерів соціокультурної діяльності увагу формуванню змісту дисциплін психолого-педагогічного та організаційно-управлінського спрямування. В роботі проаналізовано специфіку освітнього середовища кафедри менеджменту та інноваційних технологій соціокультурної діяльності в НПУ імені М. П. Драгоманова, яка полягає в процесі моделювання якостей компетентного менеджера СКД в двох синергетично-взаємопов'язаних напрямках: фундаментальному і прикладному.

У процесі впровадження роботи автор експериментально довела ефективність інноваційного освітнього супроводу професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності. Дослідження має

практичну цінність в створенні Владиславою Любарець контенту – електронного кабінету (<http://vladyslava.liubarets.ues.by/index.php/ua/>), використання якого удосконалює професійну підготовку майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності з урахуванням потреб та інтересів всіх учасників освітнього процесу.

Використання вказаного електронно-освітнього ресурсу та організація вебінарів («Інноваційні електронні засоби: організація та підтримка неперервності освітнього процесу»; «Електронні освітні ресурси: інноваційні засоби підвищення цифрових компетентностей педагога», «Електронні освітні ресурси: інноваційні засоби підвищення цифрових компетентностей майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності») дозволило активізувати самостійність студентів поглибити та розширити їх цифрову компетентність, підвищити готовність до адаптації в професійному середовищі.

У результаті провадження розробленого Владиславою Вікторівною науково-методичного забезпечення у освітній процес та вдосконалення змісту, форм і засобів і шляхів взаємодії викладачів і студентів університету в інформаційно-освітньому середовищі, взаємозв'язку суб'єктів освітнього процесу встановлено позитивний вплив на якість професійної підготовки й активізацію процесів формування професійної компетентності майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності.

На підставі позитивних відгуків викладачів кафедри отримані результати дослідження можна рекомендувати до подальшого впровадження в освітній процес закладів вищої освіти України. Вони будуть сприяти підвищенню якісного рівня професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності.

Результати дослідження Владиславою Любарець одержали схвальні відгуки колег і студентів університету, які визначають теоретичну та практичну цінність запроваджених матеріалів дисертаційного дослідження за спеціальністю 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти і обговорені та схвалені на засіданні кафедри менеджменту та інноваційних технологій соціокультурної діяльності (протокол №3 від 19 лютого 2019 року) Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова.

**Завідувач кафедри менеджменту та
інноваційних технологій соціокультурної діяльності
Національного педагогічного університету
імені М.П. Драгоманова
доктор філософських наук, професор**

Н.В. Кочубей
Н.В. Кочубей

**Проректор з наукової роботи
Національного педагогічного університету
імені М.П. Драгоманова
доктор фізико-математичних наук, професор**

Г.М. Торбін
Г.М. Торбін

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

вул. Інститутська 11, Хмельницький-16, 29016, тел.: (0382) 67-02-76, факс: (0382) 67-42-65
 E-mail: centr@khnu.km.ua, код ЄДРПОУ 02071234

28.02.19 № 128/2019

На № _____ від _____

Довідка
про впровадження результатів дисертаційного дослідження
«Теорія і практика професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності в
умовах інформаційно-освітнього середовища» на здобуття наукового ступеня доктора
педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти
ЛЮБАРЕЦЬ ВЛАДИСЛАВИ ВІКТОРІВНИ

Впродовж 2015-2018 р.р. на базі Хмельницького національного університету впроваджувалися результати дисертаційного дослідження В.В. Любарець «Теорія і практика професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності в умовах інформаційно-освітнього середовища». Владиславою Вікторівною було організовано й проведено на високому науково-педагогічному рівні низку вебінарів: «Інноваційні електронні засоби: організація та підтримка неперервності освітнього процесу»; «Електронні освітні ресурси: інноваційні засоби підвищення цифрових компетентностей педагога», «Електронні освітні ресурси: інноваційні засоби підвищення цифрових компетентностей майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності».

Реалізація програми дисертаційного дослідження експериментально довела її ефективність, здатна забезпечувати інноваційний освітній супровід професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності.

З метою поширення професійно-педагогічних досвіду удосконалення професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності в Україні з урахуванням потреб та інтересів всіх учасників освітнього процесу у розвитку навичок використання електронних освітніх ресурсів, Владиславою Любарець розроблено контент електронного кабінету (<http://vladyslava.liubarets.ues.by/index.php/ua/>). В створенні контенту творчо використано ідеї, закладені у електронно-освітньому ресурсі mobiSchool, який повністю адаптований до нинішніх умов інформатизації освіти та містить web-інструментарій для створення та впровадження автентичного електронного середовища професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності в ЗВО.

Впровадження В.В. Любарець розробленої програми дослідження в освітній процес ЗВО викликало схвальні відгуки науково-педагогічних працівників університету, позитивні враження студентів з організованої у межах введення результатів дослідження діяльності, що свідчить про доцільність її використання та ефективність у професійній підготовці майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності.

Результати впровадження обговорено та схвалено на засіданні кафедри менеджменту, адміністрування та готельно-ресторанної справи (протокол № 6 від 22 лютого 2019 року) Хмельницького національного університету.

Перший проректор,
 проректор з науково-педагогічної
 та наукової роботи,
 доктор економічних наук, професор

М. П. Войнаренко

ДОВІДКА

**про впровадження результатів дисертаційного дослідження
«Теорія і практика професійної підготовки майбутніх
менеджерів соціокультурної діяльності в умовах
інформаційно-освітнього середовища»
на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук
зі спеціальності 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти
ЛЮБАРЕЦЬ ВЛАДИСЛАВИ ВІКТОРІВНИ**

Соціально-економічні реформи, цифровізація суспільства спричинюють зміни у суспільній діяльності і формування нових цінностей в освіті, зокрема розв'язання проблеми вдосконалення професійної підготовки фахівців галузі 02 «Культура і мистецтво» зі спеціальності 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності».

Основні результати, матеріали та висновки дисертаційної роботи Владислави Любарець з теми «Теорія і практика професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності в умовах інформаційно-освітнього середовища», що опубліковані у наукових виданнях (монографіях, статтях у зарубіжних та вітчизняних виданнях), навчально-методичних розробках та працях апробаційного характеру, знайшли відображення (апробацію та впровадження впродовж 2016-2018 навчальних років) в освітньому процесі кафедри менеджменту культури та соціальних технологій Харківської державної академії культури.

Впровадження результатів здійснювалось відповідно до діяльності кафедри. Матеріали монографії «Професійна підготовка майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності для індустрії гостинності: теоретичні обґрунтування» стали складовими до навчально-методичних розробок кафедри.

Аналіз результатів проведеної експериментальної апробації дає підстави стверджувати про ефективність впровадженого в професійну підготовку менеджерів соціокультурної діяльності розробленого В. Любарець електронно-освітнього ресурсу (<http://vladyslava.liubarets.ues.by/index.php/ua/>). Практична цінність створеного контенту – електронного кабінету визначається тим, що він складає основу інноваційного інформаційно-освітнього середовища для

супроводу професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності.

Отже, результати дисертаційного дослідження, матеріали монографії, електронні ресурси, робочі навчальні програми є вагомим чинником у підвищенні рівня професійної підготовки студентів і рекомендуються для подальшого впровадження у навчальний процес закладів вищої освіти України, а запропоновані В. Любарець напрями подальших досліджень є векторними шляхами розвитку вищої менеджерської освіти країни.

Результати впровадження були обговорені та схвалені на засіданні кафедри менеджменту культури та соціальних технологій (протокол № 8 від 28 січня 2019 року) Харківської державної академії культури.

**Завідувач кафедри менеджменту
культури та соціальних технологій
Харківської державної академії культури,
кандидат психологічних наук, доцент**

 А. О. Церковний

**Проректор з наукової роботи
Харківської державної академії культури,
доктор педагогічних наук, професор,
заслужений працівник культури України**

 Н. М. Кушнарєнко

Міністерство освіти і науки України
Державний вищий навчальний заклад

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

вул. Шевченка, 57, м. Івано-Франківськ, 76018, тел.: (0342) 75-23-51, факс (0342) 53-15-74,
e-mail: inst@pu.if.ua Код СДРПГОУ 02125266

№ _____
на № _____ від _____

ДОВІДКА

про апробацію і впровадження результатів дисертаційного дослідження
«Теорія і практика професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності в
умовах інформаційно-освітнього середовища»
на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук
зі спеціальності 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти
Любарець Владислави Вікторівни

Матеріали та висновки дисертаційної роботи В. Любарець з теми «Теорія і практика професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності в умовах інформаційно-освітнього середовища» упродовжувалися протягом 2016-2018 навчальних років в освітній процес кафедри організації туризму та управління соціокультурною діяльністю факультету туризму ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника».

У процесі виконання роботи виявлено напрями вдосконалення професійної підготовки майбутніх менеджерів галузі 02 «Культура і мистецтво» зі спеціальності 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності» шляхом впровадженням електронних освітніх ресурсів. Створення Владиславою Вікторівною електронного освітнього контенту – електронного кабінету (ЕК) (<http://vladylava.liubarets.ues.by/index.php/ua/>) надає студентам і викладачам відкритий доступ до навчально-методичних, наукових доробків та пакету допоміжних ЕОР.

В. Любарець організовано й проведено на високому науково-методичному рівні вебінари: «Електронні освітні ресурси: інноваційні засоби підвищення цифрових компетентностей педагога»; «Інноваційні електронні засоби: організація та підтримка неперервності освітнього процесу»; «Електронні освітні ресурси: інноваційні засоби підвищення цифрових компетентностей майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності».

Упровадження запропонованого інформаційно-освітнього середовища професійної підготовки менеджерів соціокультурної діяльності дозволило активізувати самостійність студентів поглибити та розширити їх компетентності, підвищити готовність до адаптації в професійному середовищі.

Загальні результати проведеного експерименту стали підґрунтям для висновку: пропонуване інформаційно-освітнє середовище підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності і використання електронних освітніх ресурсів є ефективною і заслуговує на впровадження у освітній процес університетів України.

На підставі позитивних відгуків викладачів кафедри отримані результати дослідження можна рекомендувати до подальшого впровадження в освітній процес вищих навчальних закладів України. Вони будуть сприяти підвищенню якісного рівня професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності

Результати впровадження обговорено та схвалено на засіданні кафедри організації туризму та управління соціокультурною діяльністю (протокол № 8 від 24.02, 2019 року) ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника».

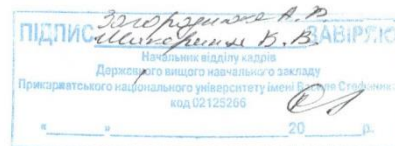
Проректор з наукової роботи
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника»,
доктор фізико-математичних наук,
професор

А.В. Загороднюк

Завідувач кафедри організації
туризму та управління соціокультурною діяльністю
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника»,
кандидат наук з державного
управління, доцент

В. В. Шикеринець

ДОВІДКА
про впровадження результатів дисертаційного дослідження
«Теорія і практика професійної підготовки майбутніх менеджерів
соціокультурної діяльності в умовах інформаційно-освітнього середовища»
на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук
зі спеціальності 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти
Любарець Владислави Вікторівни

Перехід закладів вищої освіти України до компетентнісного виміру якості підготовки фахівців є одним із пріоритетних напрямів Національної стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року. Компетентнісно-орієнтований підхід в освіті віддзеркалює потребу сучасного ринку праці у фахівцях, які володіють не лише глибокими теоретичними знаннями, а й здатністю самостійно застосовувати їх у нестандартних, постійно мінливих професійних ситуаціях.

Підвищення вимог соціального замовлення менеджера соціокультурної діяльності галузі знань 02 «Культура і мистецтво» потребує нового високого і якісного рівня його професійної підготовки в сучасних умовах цифровізації суспільства. Актуальність матеріалів досліджень В. В. Любарець зумовила впровадження в освітній процес кафедри шоу-бізнесу Київського національного університету культури і мистецтв впродовж 2016-2018 навчальних років результатів експериментального дисертаційного дослідження «Теорія і практика професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності в умовах інформаційно-освітнього середовища».

У процесі впровадження автор експериментально довела ефективність інноваційного освітнього супроводу професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності. Практична цінність розробок полягає у створенні контенту – електронного кабінету (<http://vladyslava.liubarets.ues.by/index.php/ua/>), використання якого вдосконалює професійну підготовку менеджерів з урахуванням потреб та інтересів усіх учасників освітнього процесу.

Використання вказаного електронно-освітнього ресурсу й організація вебінарів («Інноваційні електронні засоби: організація і підтримка неперервності освітнього процесу»; «Електронні освітні ресурси: інноваційні засоби підвищення цифрових компетентностей педагога», «Електронні освітні ресурси: інноваційні засоби підвищення цифрових компетентностей майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності») дозволило активізувати самостійність студентів, поглибити та розширити їх цифрову компетентність, підвищити готовність до адаптації у професійному середовищі.

Автор представила на розсуд кафедри матеріали монографії «Професійна підготовка майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності для індустрії гостинності: теоретичні обґрунтування» (рецензент проф. Я. М. Мартинишин), які є вагомим чинником у підвищенні рівня професійної підготовки студентів і рекомендуються для подальшого впровадження в навчальний процес закладів вищої освіти України.

Упроваджені В. В. Любарець освітні інновації визначають теоретичну та практичну цінність дисертаційного дослідження і рекомендуються для подальшого впровадження у навчальний процес інших закладів вищої освіти, що здійснюють підготовку менеджерів соціокультурної діяльності. Запропонований автором вектор цифровізації менеджерської освіти є актуальним напрямом подальших досліджень.

Результати впровадження були обговорені та схвалені на засіданні кафедри шоу-бізнесу Київського національного університету культури і мистецтв (протокол № 13 від 25 лютого 2019 року).

Проректор з науково-методичної роботи,
професор

Т. К. Гуменюк

Завідувач кафедри шоу-бізнесу
доцент

О. С. Хлистун

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

вул.Ст.Бандери, 12, м. Рівне, 33028, тел. (0362) 26-78-65, факс (0362) 26-37-15
E-mail: rectorat@rdgu.uar.net, код ЄДРПОУ 25736989

11.06.19 № 01-12-49 На № _____ від _____

ДОВІДКА

**про впровадження результатів дисертаційного дослідження
«Теорія і практика професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності в
умовах інформаційно-освітнього середовища» на здобуття наукового ступеня доктора
педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти
ЛЮБАРЕЦЬ ВЛАДИСЛАВИ ВІКТОРІВНИ**

Цією довідкою підтверджується, що в Рівненському державному гуманітарному університеті на кафедрі культурології та музеєзнавства, впроваджувалося в освітній процес протягом 2016 – 2018 рр. дисертаційне дослідження Любарєць Владислави Вікторівни, кандидата педагогічних наук, доцента кафедри менеджменту та інноваційних технологій Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, на тему «Теорія і практика професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності в умовах інформаційно-освітнього середовища».

З метою удосконалення професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності в Україні Владиславою Любарєць розроблено контент електронного кабінету (<http://vladyslava.liubarets.ues.by/index.php/ua/>). В створенні контенту творчо використано ідеї, закладені у електронно-освітньому ресурсі mobiSchool, який повністю адаптований до нинішніх умов інформатизації освіти та містить web-інструментарій для створення та впровадження автентичного електронного середовища професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності в ЗВО.

Відповідно організації та здійснення освітнього процесу менеджерів соціокультурної діяльності Владиславою Любарєць було організовано й проведено на високому науково-педагогічному рівні низку вебінарів: «Інноваційні електронні засоби: організація та підтримка неперервності освітнього процесу»; «Електронні освітні ресурси: інноваційні засоби підвищення цифрових компетентностей майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності»; «Електронні освітні ресурси: інноваційні засоби підвищення цифрових компетентностей педагога».

Впровадження В.В. Любарєць розробленої програми дослідження в освітній процес ЗВО викликало схвальні відгуки науково-педагогічних працівників університету, позитивні враження студентів з організованої у межах введення результатів дослідження діяльності, що свідчить про доцільність її використання та ефективність у професійній підготовці майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності.

Результати дослідження Владиславою Любарєць одержали схвальні відгуки колег і студентів університету, які визначають теоретичну та практичну цінність запроваджених матеріалів дисертаційного дослідження за спеціальністю 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти і обговорені та схвалені на засіданні кафедри культурології та музеєзнавства (протокол № 2 від 19 лютого 2019 року) Рівненського державного гуманітарного університету.

Проректор з наукової роботи,
доктор економічних наук, проф.

Завідувач кафедри культурології та музеєзнавства,
кандидат педагогічних наук, професор

О.В. Дейнега

В. Г. Виткалов

Association for Promotion
of Education and Science
Globalization
«SPACETIME»
03179 Kyiv, Lvivska st., 59/11
s-time.org
as.spacetime@gmail.com
+380667305708

Громадська організація
«Асоціація сприяння
глобалізації освіти та науки
СПЕЙСТАЙМ»
03179 Київ, вул. Львівська,
6.59, кв.11.
s-time.org
as.spacetime@gmail.com
+380667305708

№ 1-07/19

17 / 03 /2019 р.

ДОВІДКА
про впровадження результатів дисертаційного дослідження
«Теорія і практика професійної підготовки майбутніх менеджерів
соціокультурної діяльності в умовах інформаційно-освітнього середовища» на
здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 –
теорія та методика професійної освіти
ЛЮБАРЕЦЬ ВЛАДИСЛАВИ ВІКТОРІВНИ

Соціально-економічні реформи, цифровізація суспільства спричинюють зміни у суспільній діяльності і формування нових цінностей в освіті, зокрема розв'язання проблеми вдосконалення професійної підготовки фахівців галузі 02 «Культура і мистецтво» зі спеціальності 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності».

Впровадження результатів матеріалів дисертаційної роботи Владислави Любарець з теми «Теорія і практика професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності в умовах інформаційно-освітнього середовища» здійснювалось відповідно до діяльності Центр "European Scientific and Educational Studios" (спільний проект Національної Академії Управління та Асоціації сприяння глобалізації освіти та науки SPACETIME). Апробація результатів здійснювалась у вигляді участі в круглому столі «**Діджиталізація освіти: виклики глобалізації і нові можливості для України**», в ході представлення та обговорення розроблених В. Любарець комп'ютерних програм («Web-бібліотека «Accent», «Електронний навчальний кабінет» («Е-НК») електронно-освітнього ресурсу mobiSchool), розміщених на платформі «Соціальна Освітня 3-Д мережа «Універсальний освітній простір «Accent».

Практична цінність створеного контенту визначається тим, що за основу взято інформаційно-освітнє середовище для супроводу професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної сфери.

Запропонований автором вектор цифровізації менеджерської освіти є актуальним напрямом подальших досліджень, вагомим чинником у підвищенні рівня професійної соціоінформаційної компетентності майбутніх управлінців і рекомендуються для подальшого впровадження у навчальний процес закладів вищої освіти України

Президент
Асоціації сприяння глобалізації
освіти та науки SPACETIME
доктор економічних наук, професор

О. Кендохов